אגדת
עין יעקב

(מאת הגאון החכם הכולל הרב ר' יעקב ב"ר שלמה ז' חביב זצ"ל)

מתורגם לאנגלית על ידי

הרב שמואל צבי גליק

חלק שלישי

ניו יארק, התרפ"ב

EN JACOB

AGADA OF THE BABYLONIAN TALMUD

By RABBI JACOB IBN CHABIB

REVISED AND TRANSLATED INTO ENGLISH

BY

Rabbi S. H. GLICK

VOLUME III

NEW YORK, 5682

TABLE OF ABBREVIATIONS:

Chr.	Chronicles
Dan.	Daniel
Deu.	Deuteronomy
Ecc.	Ecclesiastes
Est.	Esther
Ex.	Exodus
Eze.	Ezekiel
Gen.	Genesis
Hab.	Habbakkuk
Hag.	Haggai
Hos.	Hosea
Is.	Isaiah
Jer.	Jeremiah
Josh.	Joshua
Judg.	Judges
Lam.	Lamentations
Lev.	Leviticus
Mal.	Malachi
Neh.	Nehemiah
Num.	Numbers
Ob.	Obadia
Pr.	Proverbs
Ps.	Psalms
Sam.	Samuel
Zphh.	Zephaniah
Zech.	Zecharia
R.	Rabbi or Rab
b.	ben or bar
Ib.	Ibid
Fol. (referring to the page of the Talmud)	Folio

G. E. B. Press, 176 Park Row, New York

מנש לגיסי היקר מר שלמה גייליך
ורעיתו וכל משפחתו שיחיו

מאת המחבר

HAGIGAH[1] | חגיגה

CHAPTER ONE

(Fol. 3) There were two dumb men in the neighborhood of Rabbi, who were sons of the daughter of R. Jochanan b. Gudgada, and others say, sons of his sister, who, when Rabbi entered the house of learning, went in also, shook their heads, and muttered with their lips. Rabbi prayed for them and they were healed; and it was found that they were well versed on *Halacha,* and on the entire six sections of the Mishnah.

Raba expounded: "What is the meaning of the passage (Songs 6, 2) *How beautiful are thy steps in sandals.* It means, How beautiful were the steps of Israel, when they made a pilgrimage to celebrate the festival. *The prince's daughter,* daughter of Abraham, our father, who was called a prince; as it is said (Ps. 47, 10) *The princes of the people are gathered together, the people of the God of Abraham.* Why is the God of Abraham [mentioned], and not the God of Isaac or Jacob? The God of Abraham [is mentioned, because Abraham] was the first proselyte."

R. Cahana said that R. Nathan b. Minyumi expounded in the name of R. Tanchum: "What is the meaning of the passage (Gen. 37, 24) *And the pit was empty; there was no water in it.* Since the passage says *the pit was empty,* do I not know that there was no water in it? And what is intimated by saying *there was no water?* Indeed there was no water, but there were serpents and scorpions in it."

Our Rabbis were taught: It happened that R. Jochanan b. Broka and R. Elazar b. Chasma went to visit R. Joshua in the city of Pekiin,[2] and he asked them: "What news has been taught to-day in the house of learning?" They answered him: "We are your disciples, and we came to drink your waters." "Nevertheless," said he, "it is impossible that there should not be something new in the college; whose Sabbath was it

פרק ראשון

(דף ג׳) הנהו תרי אלמי דהוו בשביבותיה דרבי בני ברתיה דרבי יוחנן בן גודגדא ואמרי לה בני אחתיה דר׳ יוחנן דכל אימת דהוה עייל רבי לבי מדרשא הוו עיילי ויתבי קמיה ומניידי ברישייהו ומרחשי בשיפוותייהו ובעה רבי רחמי עלייהו ואיסתו ואשתכח דהוה גמירי הלכתא וספרא וספרי ותוספתא וכולי גמרא:

דרש רבא מאי דכתיב (שה״ש ז׳) מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב כמה יפין רגליהן של ישראל בנעלים בשעה שעולין לרגל בת נדיב בתו של אברהם שנקרא נדיב. שנאמר נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם וכי אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב אלא אלהי אברהם שהיה תחלה לגרים. אמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום מאי דכתיב (בראשית (לז)) והבור ריק אין בו מים ממשמע שנאמר והבור ריק איני יודע שאין בו מים אלא מה ת״ל אין בו מים. מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו:

(עקידה שער ק״א) תנו רבנן מעשה ברבי יוחנן בן ברוקא ורבי אלעזר בן חסמא שהלכו להקביל את פני רבי יהושע בפקיעין אמר להם מה חידוש היה היום בבית המדרש. אמרו לו רבי תלמידיך אנו ומימיך אנו שותין אמר להם אף על פי כן אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש שבת של מי היתה שבת של רבי אלעזר

1) **Feast offering.—Treats of the private offerings on the three feasts of pilgrimage, according to Deut. 16, 16, 17).**
2) **Every man is duty bound to pay his teacher a visit on a festival.**

for lecturing?" "The lecture of this Sabbath was R. Elazar b. Azariah's." "And on what verse did he lecture?" "On the portion of *Assembly.*" "And what did R. Elazar preach?" "He lectured thus: It is written (Deut. 31, 12) *Assemble the people together, the men and the women and the children.* It is right, the men came to learn, the women came to listen; but for what purpose were the children brought? Only that those who brought them should be rewarded." Whereupon he remarked: "You have had a good pearl in your possession and you wanted to deprive me of it."

The same also lectured: (Deut. 26, 17) *"Thou hast this day acknowledged the Lord,* and it is written (ibid, ibid) *The Lord hath acknowledged thee, this day;* i.e., the Holy One, praised be He! said unto Israel 'you have made Me the only object of love in the world as it is written.' (Deut. 6, 4) *Hear, O Israel, the Lord our God, is one God;* I will therefore make you the only object of love in the world—as it is said (Ib. b) (I Cr. 17, 21) *And who is like Thy people, Israel, the only nation."* He also opened and lectured: (Eccl. 12, 2) *"The words of the wise are like goads, and like nails fastened are the words of the men of the assemblies which are given by one shepherd.* Just as the goad directs the cow [which ploughs] straight in the furrows, so as to produce sustenance for the world, so also do the words of the Torah guide those who study them [away] from the ways of death to the ways of life. One might say, that as the goad is movable so also are the words of Law. Therefore it is written, *like nails.* One might assume that just as the nail [when making a hole in the wall] diminishes [and does not add to it], so also do the words of the Law diminish and do not add. It is therefore written *Planted;* i. e., as a plant is fruitful and multiplies, so also are the words of the Torah fruitful and multiply. *The men of assemblies,* this refers to the scholars who sit in the assembly, studying the Torah and discussing—these rendering a decision of a certain act as unclean and the others of clean; these declaring a certain thing prohibited and those permitting it; these declaring a certain act valid, those declaring it invalid. One will perhaps say: 'Since these render a decision of unclean and the others of clean; these prohibit and the others permit it;

בן עזריה היתה ובמה היתה הגדת היום אמרו לו בפרשת הקהל ומה דרש בה (דברים לא) הקהל את העם האנשים והנשים והטף אם אנשים באים ללמוד ונשים באות לשמוע טף למה באין כדי ליתן שכר למביאיהם אמר להם מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני:

ועוד דרש (דברים כו) את ה׳ האמרת היום וכתיב וה׳ האמירך היום אמר להם הקב"ה לישראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה לכם חטיבה אחת בעולם אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב (דברים ו) שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר (שם עב) (דה"א יז) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ואף הוא פתח ודרש (קהלת יב) דברי חכמים כדרבונות וכמשמרות נטועים בעלי אסופות נתנו מרועה אחד למה נמשלו דברי תורה לדרבונות לומר לך מה דרבנן זה מכוון את הפרה לתלמיה להביא חיים לעולם, אף דברי תורה מכוונים את לומדיהם מדרכי מיתה לדרכי חיים. אי מה דרבן זה מטלטל אף דברי תורה מטלטלין תלמוד לומר וכמסמרות אי מה מסמר זה חסר ולא יתר אף ד"ת חסרים ולא יתרים ת"ל נטועים מה נטיעה זו פרה ורבה אף דברי תורה פרים ורבים בעלי אסופות אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה הללו מטמאים והללו מטהרים הללו אוסרין והללו מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין שמא יאמר אדם הואיל והללו מטמאין והללו מטהרין הללו אוסרין והללו מתירין הללו

these declare it invalid and the others declare it valid, how can I learn the Torah [since there is no fixed rule]? ' Therefore it is said, *Given by one shepherd;* i. e., One God gave them, and one master (Moses) spoke it from the mouth of the Lord of all creatures, praised be He! as it is said (Ex. 20, 1) *And God spoke all these words.* You must also therefore make your ears like the hopper to receive the teachings, and gain an understanding heart to comprehend the reason why these declare it clean, and these unclean; why these prohibit and the others permit; why these declare invalid and the others valid." In this language R. Joshua exclaimed: "Happy is the generation in which R. Elazar b. Azaria lives, for such a generation can never become forsaken!" Why did they not tell him at once the news in the house of learning? Because of a certain incident that happened as stated in the following Baraitha: "It happened once that R. Jose, the son of a Damascene woman, went to visit R. Eliezer in the city of Luda, and R. Elazar asked him: 'What news was there in the house of learning to-day?' And he answered: 'A vote was taken and the decision rendered that the Israelites living in Ammon and Moab should give the tithe to the poor during the Sabbatical year.' Whereupon R. Eliezer said to him: 'Jose, stretch out thy hand, and take out thy eyes.' R. Jose did so. Then R. Eliezer wept and said: '[It is written] (Ps. 25, 14) *The sacred counsel of the Lord is for those that fear Him, and His covenant to make it known to them.* [And why was it necessary to vote for such a positive thing?]' And he said to R. Jose: 'Go and tell them, 'you should not worry about your conclusion to-day, because so have I a tradition from R. Jochanan b. Zakkai, who heard it from his teacher, and his teacher from his teacher, etc., reaching from Moses of Mt. Sinai, that [those living in] the land of Ammon and Moab may give the tithe to the poor on the Sabbatical year. The reason is because those who went out of Egypt subjugated many fortified cities, but those who went out from Babylon did not, and the first sanctification of the land of Israel caused by Israel's occupation, had sanctified the land [temporarily] for that time only, but not for the future. And those who went out from Babylon left these lands for the poor; they should be supported on

פוסלין והללו מכשירין היאך אני למד תורה מעתה ת"ל כולם נתנו מרועה אחד כולן אל אחד נתנן ופרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים ברוך הוא שנאמר (שמות כ) וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר. אף אתה עשה אזנך כאפרכסת וקנה לך לב לשמוע דברי המטהרין ודברי המטמאין דברי האוסרין ודברי המתירין דברי הפוסלין ודברי המכשירין ובלשון הזה אמר להם אשרי הדור שר"א בן עזריה שרוי בתוכו שאין דורו יתום. ולימרו ליה בהדיא משום מעשה שהיה דתניא מעשה ברבי יוסי בן דורמסקית שהלך להקביל את פני רבי אליעזר בלוד אמר לו מה חידוש היה היום בבית המדרש אמר לו נמנו וגמרו עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית אמר לו יוסי פשוט ידיך וקבל את עיניך פשט את ידיו וקבל את עיניו בכה רבי אליעזר ואמר (תהלים כה) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם אמר לו לך ואמור להם אל תחושו למניינכם כך מקובלני מרבי יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית מה טעם הרבה כרכרם כבשו עולי מצרים שלא כבשו עולי בבל וקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא והניחום כדי שיסמכו עניים עליהם בשביעית.

them on the Sabbatical year.'" In another Baraitha it was taught that after R. Elazar became calm he prayed: "May it be His will that Jose's eyes be cured." Whereupon they were cured.

(Fol. 4b) R. Juda says: "A man blind on one eye is exempt from the holocaust, because it is said (Deut. 16, 16) *Shall appear;*[3] just as if one comes to see, it is with both eyes, so if he comes to be seen, he must have both his eyes."

When R. Huna came to the above cited passage, he used to weep and say: "That a slave, whose master exhorts him to come to see him should be debarred from seeing him, as it is written (Is. 1, 12) *When you come to appear in My presence, who had required this of your hands to tread My courts?*" When he came to the following verse (Deut. 27, 7) *And thou shalt slay peace-offerings, and eat there.* R. Huna would weep and say: "A slave who is invited to eat from his master's table, shall be debarred from seeing him, as it is said (Is. 1, 11) *Or what serveth Me the multitude of your sacrifices?*" When R. Elasar came to this verse (Gen. 45, 3) *And his brothers could not answer him, because they were terrified at his presence,* he wept and said: "If this is the result of a human being's admonition, how much the more will it be of the Holy One, praised be He!" R. Elazar cried also when he came to the verse (I Sam. 28, 15) *And Samuel said to Saul: 'Why hast thou disquieted me, to bring me up?'* If Samuel the prophet was afraid of the judgment, how much the more ought we be afraid of it! How shall this be interpreted? It is written (Ib. ib. 12) *And the woman said unto Saul: 'Divine being have I seen (Olim) ascending out of the earth.' Olim* is plural. Hence they were two. One was Samuel and the other was Moses whom Samuel brought, for he said: "Perhaps I am called before the Divine Judgment, so he said to Moses come and testify in my behalf that there is not a thing written in thy Torah which I did not fulfill." When he came to the following verse (Lam. 3, 29) *That he put his mouth in the dust, perhaps there still is hope.* R. Ami used to cry. He said: "After so much had been done, nevertheless it is said, *perhaps.*"

תנא לאחר שנתישבה דעתו אמר יהי רצון שיחזרו עיני יוסי למקומן וחזרו:

(דף ד׳ ע״ב) ר׳ יהודה אומר סומא באחד מעיניו פטור מן הראיה שנאמר יראה כדרך שבא לראות כך בא ליראות מה לראות בב׳ עיניו אף ליראות בב׳ עיניו:

(דף ד׳ ע״ב) רב הונא כי הוה מטי להאי קרא יראה יראה בכי אמר עבד שרבו מצפה לראותו יתרחק ממנו דכתיב (ישעיה א) כי תבאו לראות פני וגו׳. רב הונא כי הוה מטי להאי קרא בכי (דברים כז) וזבחת שלמים ואכלת שם עבד שרבו מצפה לאכול על שלחנו יתרחק ממנו שנאמר (ישעיה א) למה לי רוב זבחיכם יאמר ה׳ וגו׳. ר׳ אלעזר כי הוה מטי להאי קרא בכי (בראשית מה) ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו ומה תוכחה של ב״ו כך של הקב״ה לא כל שכן. ר׳ אלעזר כי הוה מטי להאי קרא בכי (ש״א כח) ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני להעלות אותי ומה שמואל הנביא היה מתירא מיום הדין אנו עאכ״ו. מאי היא דכתיב (ש״א כח) ותאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי עולים מן הארץ עולים תרי משמע חד שמואל ואידך דאזיל שמואל ואייתי למשה בהדיה אמר דילמא ח״ו לדינא קא מתבענא קום בהדאי דליכא מילתא דכתיבת באורייתא ולא קיימתיה. ר׳ אמי כי הוה מטי להאי קרא בכי (איכה ג) יתן למכהו לחי ישבע בחרפה יתן בעפר פיהו אולי יש

3) The expression is *Yira'eh* which means "Shall be seen," the same word could be read *Yireh* "Shall see," hence the analogy.

תקוה אמר כולי האי ואולי. רבי אמי כי הוה מטי להאי קרא בכי (צפניה ב) בקשו את ה׳ כל ענוי הארץ אשר משפטו פעלו בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסתרו ביום אף ה׳ אמר כולי האי ואולי. רב אסי כי הוה מטי להאי קרא בכי שנאמר (עמוס ה) שנאו רע ואהבו טוב והציגו בשער משפט אולי יחנן ה׳ אלהי צבאות שארית יוסף אמר כולי האי ואולי:

(ה) ר״י כי הוה מטי להאי קרא בכי (איוב ב) ותסיתני בו לבלעו חנם עבד שרבו מסיתין אותו עליו וניסת תקנה יש לו (ב״ב פ״ק ע״ש רש״א). רבי יוחנן כי הוה מטי להאי קרא בכי (שם טו) הן בקדושין לא יאמין ושמים לא זכו בעיניו ואם בקדושין לא יאמין במאן יאמין יומא חד הוה אזיל באורחא חזייא לההוא גברא דהוה קא מנקיט תאיני שביק הנך דמטו ושקיל הנך דלא מטו א״ל הני מעלן טפי א״ל הני לאורחא קא בעינא להו׳ הני נטרן והני לא נטרן אמר היינו דכתיב הן בקדושין לא יאמין:

רבי יוחנן כי מטי להאי קרא הוה בכי (מלאכי ג) וקרבתי אליכם למשפט והייתי עד ממהר במכשפים ובמנאפים ובנשבעים לשקר ובעושקי שכר שכיר אלמנה ויתום ומטי גר ולא יראוני אמר ה׳ צבאות עבד שרבו מקרבו לדונו וממהר להעידו תקנה יש לו. א״ר יוחנן אוי לנו ששקל עלינו הכתוב קלות כחמורות. אר״ש ב״ל כל המטה דין של גר כאלו מטה דינו של מעלה שנאמר ומטה גר מטי כתיב. א״ר חנינא

R. Ami used to cry when he came to the following verse (Zeph. 2, 3) *See ye the Lord, all ye meek of the earth, who have fulfilled the ordinances; seek righteousness, seek meekness; perhaps ye will be protected on the day of the Lord's anger.* He said: "After so much will have been done, still it will be *perhaps.*" When he came to the following passage, R. Assi used to cry (Amos 5, 15) *Hate the evil, and love the good, and establish justice firmly in the gate; perhaps the Lord, the God of hosts shall be gracious unto the remnants of Joseph.* He said: "After so much will have been done, it will still be *perhaps.*"

(Fol. 5) When R. Jochanan came to the following passage (Job 2, 3) *And thou hast incited him against Me to destroy him without cause,* he wept, saying: "What hope can there be for a slave against whom his master is being persuaded, and the master becomes persuaded." Also, when he came to the following passage (Ib. ib. 15) *In His holy ones he puetteth no trust,* he cried and said: "If He puts no trust in His holy ones, whom then will He believe?" While on the road, he once saw a man picking figs from a tree, leaving the ripe ones and taking the unripe ones. R. Jochanan asked him: "Are not the ripe ones better?" He answered: "These which are unripe I need for the route, because the ripe ones will be spoilt, but not these." Then said R. Jochanan: "Thus the passage: *He puetteth no trust in His holy ones,* [can be interpreted to mean—they are gathered in before they are tempted to sin]."

When he came to the following verse, R. Jochanan wept (Mal. 3, 5) *And I will come near unto you to hold judgment, and I will be a swift witness against the sorcerers, and against the adulterers, and against those that swear falsely, and against those that withhold the wages of the hired laborer, and fear Me not, said the Lord of hosts.*" He saids "For a slave whose master brings suit against him with good witness is then there any hope for aquittal for him?" R. Jochanan said: "Woe unto us, for the passage makes our slight sins equal to our grave sins."[4] Resh Lakish said: "Whoever perverts the judgment of a stranger is considered as if he perverted the Judgment of heaven, as this is included in the above passage." R. Chanina b. Papa said: "When

4) The passage mentions the keeping back of wages together with adulterers.

a man commits a sin and soon repents of it, he is forgiven immediately, as it is said (ib.) *And fear Me not, saith the Lord of hosts.* This means that if he does fear and asks for forgiveness, he is pardoned."

R. Jochanan wept when he came to the verse (Ecc. 12, 14) *For every deed will God bring into the Judgment, concerning everything that had been hidden.* He said: "A slave whose master reckons his unintentional sins for intentional, what hope can there be for him?" What is the meaning of, *everything that hath been hidden?* Samuel said: "Even if one spits in the presence of his neighbor which makes him feel repulsive." What is the meaning of (ib.) *Whether it be good, or whether it be bad.* R. Janai said: "This applies to a man who gives charity to a poor man publicly." When R. Janai saw a man giving a coin to a poor man in public, he used to say to him: "It would have been much better if you had not given him at all, than to give and put him to shame." The disciples of R. Shila said: "The passage refers to a man who gives charity to a woman secretly, which brings on him suspicion." Rab said: "It refers to one who sends unprepared meat to his wife on a Friday afternoon which may cause her to cook it unprepared."[5] But did not Raba send unprepared meat to his wife? The daughter of R. Chisda is different. Samuel said: "Whether *good or bad,* refers to a person who gives money to the poor only when the latter is in extreme poverty." Said Raba: "This is what people say: 'A Zuz for pleasure is not to be obtained, but a Zuz for trouble can easily be found.'"

When R. Jochanan came to the following verse, he wept (Deut. 31, 21) *And it shall come to pass when many evils and troubles shall come unto you.* He said: "Is there any hope for a slave, for whom his master prepares trouble?" What is the meaning of *evils and troubles?* Said Rab: "Evils that trouble each other; for instance, a man is bitten by a bee and a scorpion. To cure the bee's sting warm is needed, and for a scorpion's bite, cold water is needed; hence the use of either will harm the other wound." (Deut. 31, 17) *And My anger shall be kindled against them on that day, and I will forsake them, and I will hide My face from them, and they shall be given to be devoured.*

בר פפא כל העושה דבר ומתחרט בו מוחלין לו מיד שנאמר ולא יראני הא יראני מוחלין לו מיד.

ר' יוחנן כי הוה מטי להאי קרא בכי (קהלת יב) כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע אמר עבד שרבו שוקל לו שגגות כזדונות תקנה יש לו. מאי על כל נעלם, שמואל אמר זה הרק בפני חברו ונמאס בה. מאי אם טוב ואם רע א"ר ינאי זה הנותן צדקה לעני בפרהסיא, כי הא דר' ינאי חזייהו לההוא גברא דיהיב זוזא לעניא בפרהסיא א"ל מוטב דלא יהבת ליה מהשתא דיהבת ליה אכסיפתיה. דבי ר' שילא אמרי זה הנותן צדקה לאשה בסתר דקא מייתי לה לידי חשדא. רב אמר זה המשדר בשר לאשתו שאינו מחותך בערבי שבתות. איני והא רבא משדר שאני בת רב חסדא דקים ליה בגוה. ושמואל אמר זה הממציא מעות לעני בשעת דחקו. אמר רבא היינו דאמרי אינשי זוזי לעללא לא שכיח לתליתא שכיח.

רבי יוחנן כי הוה מטי להאי קרא בכי (דברים לא) והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות אמר עבד שרבו ממציא לו רעות רבות תקנה יש לו. מאי רעות רבות וצרות אמר רב רעות שנעשו צרות זו לזו כגון זבורא ועקרבא. וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתי

5) Meat cannot be legally eaten before the blood-veins are removed from it.

פני מהם א"ר ברדלא בר טביומי א"ר כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם כל שאינו בוהיה לאכול (שם ע"ב) אינו מהם. אמרו ליה רבנן לרבא מר לא בהסתר פנים איתיה ולא בוהיה לאכול איתיה אמר להו ומי ידעיתו כמה משדרנא בצינעא לבי שבור מלכא אפ"ה יהבו ביה רבנן עינייהו אדהכי שדור דבי שבור מלכא וגרבוהו אמר היינו דתניא רשב"ג אומר כ"מ שנתנו בו חכמים עיניהם או עוני או מיתה (דברים לא) ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא אמר רבא אמר הקב"ה אע"פ שהסתרתי פני מהם בחלום אדבר בו. רב יוסף אמר ידו נטויה עלינו להגין שנאמר (ישעיה נא) ובצל ידי כסיתיך:

ר' יהושע בן חנניה הוה קאי בי קיסר אחוי ליה ההוא מינאה עמא דאהדרינהו מריה לאפיה מיניה אחוי ליה איהו ועוד ידו נטויה עלינו להגין א"ל קיסר לר' יהושע בן חנניה מאי אחוי לך עמא דאהדרינהו מריה לאפיה מיניה ומאי אחות ליה הכי והכי א"ל להחוא מינאה מאי אחוית ליה א"ל עמא דאהדרינהו מריה לאפיה והוא מאי אחוי לך אמר לא ידענא אמר גברא דלא ידע מאי מחוו ליה מחוי במחוג קמיה מלכא אפקוה לההוא אפיקורסא וקטלוה.

כי קא ניחא נפשיה דרבי יהושע בן חנניא אמרי ליה רבנן ומאי תהוי עלן מן אפיקורסא אמר להו (ירמיה מט) אבדה עצה מבנים נסרחה חכמתם כיון דאבדה עצה של בנים נסרחה

Said R. Bard'la b. Tebyumi in the name of Rab: "A man from whom God hides not His face is not included in the above, nor is one who is not of those mentioned in the passage *given to be devoured* (ib. b) included in the above." The Rabbis said to Raba: "It seems to us that you are included neither in the *hiding of the face,* nor in the *devouring.*" And he rejoined: "Do you know how much I must send secretly to King Shabur?" Nevertheless the Rabbis looked at him with an evil eye, and finally men came from the government and confiscated his property. He then said: "This is what we are taught that Rabban Simon b. Gamaliel says: 'Wherever the sages looked at with their eyes, either death or poverty followed.'" (Ib.) *And I will hide My face from them.* Raba said: "The Holy One, praised be He! said: 'Although I have hidden my face from them, nevertheless will I talk to them in the dream.'" R. Joseph said: "Still His hand is inclined to us, as it is said (Is. 51, 16) *With the shadow of My hand have I covered thee.*"

R. Joshua b. Chanania was standing before the Emperor (Caesar), when an infidel [who stood by] showed him [by a sign of his hand]. "A people from whom God had turned away His face." R. Joshua b. Chanania showed him with his hand that "His hand is still over us." The Emperor asked of R. Joshua: "Do you know what the infidel has shown you with his hand?" He replied: "Yes, he showed me a people from whom God had turned away His face." "And what have you shown him with your hand?" "I showed him that God's hand is still inclined toward us." The Emperor then asked the infidel: What have you shown R. Joshua b. Chanania?" He gave the same answer. He asked him further: "What did he show you?" The infidel replied: "I do not know." Whereupon the Emperor said: "Should a man who does not know what is shown him by a sign, dare to raise his hand in the presence of an emperor?" He forthwith ordered the infidel's execution.

When R. Joshua b. Chanania was dying, the Rabbis asked him: "What will be our relations with the infidels? Who will discuss with them?" He rejoined (Jer. 49, 7) *Is counsel vanished from the sons, is their wisdom become corrupt?* "This is to mean

חכמתם של עובדי כוכבים ואי בעית אימא מהכא (בראשית לג) ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך. ר׳ אילא הוה סליק ואזל בדרגא דבי רבה בר שילא שמעיה לההוא ינוקא דהוה קא קרי (עמוס ד) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שיחו אמר עבד שרבו מגיד לו מה שיחו תקנה יש לו. מאי מה שיחו אמר רב אפילו שיחה יתירה שבין איש לאשתו מגידין לו לאדם בשעת מיתה:

(ירמיה יג) דמוע תדמע ותרד עיני דמעה כי נשבה עדר ה׳ א״ר אלעזר ג׳ דמעות הללו למה אחת על מקדש ראשון ואחת על מקדש שני ואחת על ישראל שגלו ממקומן וא״ד אחת על ביטול תורה:

ת״ר שלשה דברים הקדוש ב״ה בוכה עליהם בכל יום על מי שאפשר לעסוק ואינו עוסק ועל מי שא״א לעסוק בתורה ועוסק ועל פרנס המתגאה על הצבור בחנם. רבי הוה נקט ספר קינות וקרי בגויה כי מטי להאי פסוקא (איכה ב) השליך משמים ארץ תפארת ישראל נפל ספרא מידיה אמר נפל מאיגרא רם לבירא עמיקתא:

רבי ורבי חייא הוו שקלי ואזלי באורחא כי מטו להאי מתא אמרי אי איכא צורבא מרבנן הכא ניזיל ונקבל אפיה אמרי להו איכא צורבא מרבנן הכא ומאור עינים הוא א״ל רבי חייא לרבי תיב את הכא ולא תזלזל בנשיאותך איזיל אנא ואקביל אפיה תקפיה ואזיל בהדיה. כי הוו מיפטרי מקמיה אמר להם אתם הקבלתם

that when the children of God love their adviser, the wisdom of their adversaries becomes corrupt." And if we wish, we may infer the same conclusion from the following passage (Gen. 33, 12) *Let us depart and move farther, and I will travel near thee*"[6] [which means that we will be always equal to our opponent]. While ascending the steps of the house of Rabba b. Shila, R. Illa heard a child read the following passage (Amos 4, 13) *He that formeth the mountains, and createth the wind and declareth unto man what is his thought?* And he said: "If there is a slave whose master can declare to him what his secret thought is, what hope can there be for him?" What is the meaning of, *He declareth?* Said Rab: "Even a trivial conversation between a man and his own wife is mentioned to him at the time of his death."

(Jer. 13, 17) *My eye shall weep sorely and run down with tears, because the flock of the Lord is driven away captive.* R. Elazar said: "What do the three tears signify?[7] One, mourning for the first temple, one for the second temple, and one for the exile of Israel from their land."

Our Rabbis were taught that the following three things the Holy One, praised be He! weeps daily: For him who has the opportunity of studying the Torah every day and who does not; for him whose circumstances do not allow him to study, but who nevertheless does, and for a chief of the congregation who conducts himself haughtily toward his congregation. According to others, one is for the neglect of studying the Torah. Rabbi held the book of Lamentations and read. When he came to the verse (Lam. 3, 2) *He had cast down from heaven unto the earth,* the book dropped out of his hand. He remarked: "It fell from the highest pinnacle to the lowest depth."

When Rabbi and R. Chiya who were once on the road came to a city, they asked: "Is there a scholar here? We would like to pay him a visit." They were told that there was a scholar there, but that he was blind. Said R. Chiya to Rabbi: "You, as a Nasi, remain here, so as not to lower your dignity, and I will go to see him." Rabbi, however, insisted and went with him. When they were departing, the blind man said to them:

6) *L'negdecha* or *Neged* means against, or near.
7) In this passage *tears* is mentioned three times.

"You have come to see a countenance that can be seen, but cannot see; therefore [my wish is that] ye deserve to see that countenance which sees all, but cannot be seen." Rabbi then said [to R. Chiya]: "Had I listened to you, [not to visit him] I would not have received this blessing." They then asked the blind man: "From whom have you heard this?" [that to visit a scholar is so great a merit]. "I heard it at the lecture of R. Jacob of the village of Hitaya, who used to visit his master daily. When he became old, his master said to him: 'Do not take this trouble now, for you are too old to walk every day.' He answered: 'Do you hold the following passage in such light esteem? (Ps. 49, 10) *Should he still live forever, and not see the pit?* This means: Why should he not see the pit? Because he saw the wise men while dead. Now, if one who sees the wise while dead, lives forever, how much more so should he who comes to see them while alive.' "

R. Idi, the father of R. Jacob b. Idi, had the habit of being on the road for three months, and one day in college. The students of the college called him "The one-day student." He soon became discouraged, applying the following verse to himself (Job 12, 4) *I am one that is a laughing-stock to his neighbor, a man that called upon God, and He answered him.* R. Jochanan then said to him: "I pray thee, do not cause the Rabbis to be punished [by Heaven on account of you]." He thereupon lectured: (Is. 58, 2) *Yet Me do they ever seek day by day, and to know My ways do they always desire.* Do they then seek only by day, and not by night? This is to teach us that he who studies the Torah even one day in the year, Scripture considers it as if he had studied the whole year; and so also does the passange concerning evil compensation read (Num. 14, 34) *After the number of days in which ye spied out the lands, forty days, yea, each one day for a year, shall ye bear for your iniquities, for forty years.* Did they sin forty years, is it not a fact that they sinned but forty days? But this is to teach us that he who violates but one command, and this once in a year, the Scripture regards it as though he transgressed the whole year.

(Fol. 7) R. Levi raised the following contradiction. It is written (Prov. 25, 17) *Make thy foot scarce to the house of thy*

פנים הנראים ואינם רואים תזכו ותקבלו פני שכינה הרואה ואינה נראה. א"ל רבי לרבי חייא איכו השתא מנעתני מהאי ברכתא. א"ל רבי חייא ממאן שמיע לך מפרקיה דרבי יעקב שמיע לי דרבי יעקב איש כפר חיטיא הוה רגיל דהוה מקבל אפיה דרביה כל יומא כי קש א"ל לא ליצטער מר דלא יכיל מר א"ל מי זוטר מאי דכתיב בהו ברבנן (תהלים מט) ויחי עוד לנצח לא יראה השחת מה טעם לא יראה כי יראה חכמים ימותו מה הרואה חכמים במיתתן כך בחייהם עאכ"ו:

רב אידי בריה דרבי יעקב בר אידי הוה רגיל דהוה אזיל תלתא ירחי באורחא וחד יומא בבי רב והדר אתי והוו קרו ליה רבנן בר בי רב דחד יומא חליש דעתיה וקרי אנפשיה (איוב יב) שחוק לרעהו אהיה קורא לאלוה ויענהו א"ל ר' יוחנן במטו מינך לא תעניש רבנן נפק ר' יוחנן לבי מדרשא ודרש (ישעיה נח) ואותי יום יום ידרושון ודעת דרכי יחפצון וכי ביום דורשין אותו ובלילה אין דורשין אותו אלא לומר לך כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה לשמה מעלה עליו הכתוב כאלו עסק כל השנה כולה וכה"א במדת פורענות דכתיב (במדבר יד) במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה יום לשנה וכי מ' שנה חטאו והלא לא חטאו אלא מ' יום אלא לומר לך כל העובר עבירה אחת אפילו פעם אחת בשנה מעלה עליו הכתוב כאלו עבר כל השנה כולה:

(דף ז) רבי לוי רמי כתיב (משלי כה) הוקר רגלך מבית רעך וכתיב (תהלים סו)

friend, and it is also written (Ps. 66, 13) *I will enter Thy house with burnt-offerings.* He explained that one deals with sin-offerings and the other deals with burnt-offerings. We are also taught in a Baraitha (Prov. 25, 17). *Make thy foot scarce to the house of thy friend.* The passage deals with sin-offerings. Whence do we deduce this? Perhaps it deals with burnt, or peace-offerings? Since it is written (Ps. 66, 13) *I will enter Thy house with burnt-offerings; I will pay unto Thee my vows* (*Peace-offerings*). Since we infer from this that burnt and peace-offerings one may offer whenever he chooses, what, then, does the former verse refer to? We must conclude that it refers to sin-offerings.

(Fol. 9) Simon b. Menassia, however, said: "To whom does the passage (Eccl. 1, 15) *That which is crooked cannot be made straight,* refer? It refers to him who forms an illegitimate connection and begets therefrom a bastard child. For, should you say that it refers to theft and plunder, then how is it crooked that cannot be made straight? Indeed he may make restitution and be made straight." R. Simon b. Jochai said: "Nothing is called crooked except that which was not straight at the beginning and has [consequently] become crooked. And what is this? A scholar who ceases to study the Torah."

(Ib. b) We are taught in a Baraitha: *That which is crooked cannot be made straight.* To what does this refer? To one who neglects the reading of the *S'hm'a* of morning or evening, the prayer of morning or evening. (Ib) *And a wanting that cannot be numbered;* this refers to one who was numbered among his colleagues for a religious duty, and who refused to be numbered among them. Ben Heï Hei asked Hillel: "What is the meaning of the passage (Mal. 3, 18) *And ye shall return and see the difference between the righteous and the wicked, between him that serveth God and him that has not served Him.* What is the difference between the righteous and the servant of God, or the wicked and him who does not serve God? Is it not the same?" And he answered: "Both he who serves God and he who serves not are really upright men, but you cannot compare one who repeats his chapter of the Law one hundred times to him who repeats it one hundred and

אבא ביתך בעולות לא קשיא כאן בחטאות ואשמות כאן בעולות ושלמים תניא נמי הכי הוקר רגלך מבית רעך בחטאות ואשמות הכתוב מדבר אתה אומר בחטאות ואשמות או אינו אלא בעולות ושלמים כשהוא אומר אבא ביתך בעולות הרי עולות ושלמים אמור הא מה אני מקיים הוקר רגלך בחטאות ואשמות:

רבי שמעון בן מנסיא אומר איזהו מעוות שלא יוכלו לתקון זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר. א"ת בגונב וגוזל יכול הוא להחזירו ויתקן ר"ש בן יוחאי אומר אין קורין מעוות אלא למי שהיה מתוקן מתחילתו ונתעוות ואי זה ת"ח הפורש מן התורה:

דף ט ע"ב (קהלת א) תניא מעוות לא יוכל לתקן כיצד זה שביטל ק"ש של שחרית או של ערבית ותפלה של שחרית או של ערבית וחסרון לא יוכל להמנות זה שמנוהו חביריו לדבר מצוה וא נמנה עמהם. אמר ליה בר הי הי להלל מאי דכתיב (מלאכי ג) ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו היינו צדיק היינו עובד אלהים היינו רשע היינו לא עבדו א"ל עבדו ולא עבדו תרוייהו צדיקי גמורי נינהו אבל אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה מאה ואחת. א"ל

one times." Ben Hei Hei then said to Hillel: "Is it possible that because the men did not repeat the one hundredth and first time, he should be called, *He served not God*." "Yes," replied Hillel "go and learn from the market-place, where asses are hired. When one hires an ass for ten miles, he pays one *Zuz*, but if for eleven, he must pay two."

Elijah said to Ben Hei Hei, according to others to R. Elazar: "What is the meaning of the bassage (Is. 48, 10) *Behold, I have refined thee, though not as silver: I have approved thee in the furnace of affliction.*[8] Infer from this that the Holy One, praised be He! investigated all the merits, whether they will be adapted to Israel and He found no better merit than could benefit Israel than poverty." Samuel, and according to others R. Joseph said: "This is what people say: 'Poverty becomes Israel as a red line does a white horse.'"

CHAPTER TWO

(Fol. 11, b) MISHNAH: One should not discuss the laws, concerning illegal unions before three, nor the creation before two, nor the Divine chariot with one individual, unless he is a wise man and has much knowledge of his own. Any one who tries to ascertain the following four things, it were better for him had he never come into the world.

GEMARA: In the first place it is said: "Now the Divine chariot with an individual," and afterwards it is said: "Unless he is a wise man and will understand by himself?" The Mishnah meant to say: One must not lecture about illegal unions even to three, nor about the creation even to two, and not about the divine chariot even to one, unless one is wise and understands how to study the latter by himself.

"And not about creation before two." Whence do we infer this? We are taught in a Baraitha: (Deut. 4, 32) *for do [thou] but ask of former days.* From this we may infer, that *one* may ask, not *two*. [Since *ask* is in the singular] one might assume that one may even ask, What was before the creation? Therefore it is said (ib.) *Since the day that God created man upon the earth*: Since it is so restricted, one might assume that a man must not ask even what

משום חדא זימנא קרי ליה לא עבדו א"ל אין צא ולמד משוק של חמרים עשרה פרסי בזוזא עשרה וחד פרסי בתרי זוזי:

א"ל אליהו לבר הי הי ואמרי לה לרבי אלעזר מאי דכתיב (ישעיה מח) הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני (עקידה ח"ג מ"ד) מלמד שחזר הקב"ה על כל מדות טובות ולא מצא לישראל מדה טובה אלא עניות אמר שמואל ואי תימא רב יוסף היינו דאמרי אינשי יאה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חיורא:

אין דורשין פרק שני

(דף יא ע"ב) משנה ראשונה. אין דורשין בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית בשנים ולא במרכבה ביחיד אא"כ היה חכם מבין מדעתו. כל המסתכל בארבעה דברים ראוי לו שלא נברא:

גמ'. אמרת ברישא ולא במרכבה ביחיד והדר אמר אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו ה"ק אין דורשין בעריות לג' ולא במעשה בראשית לב' ולא במרכבה ליחיד אלא א"כ היה חכם ומבין מדעתו:

לא במעשה בראשית בב' מנא ה"מ דת"ר (דברים ד) כי שאל נא לימים ראשונים יחיד שואל ולא שנים שואלין יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם ת"ל (שם) למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ, יכול לא ישאל מששת

8) *Oni* usually translated *affliction*, is explained by the Talmud *poverty*.

ימי בראשית ת"ל לימים ראשונים אשר היו לפניך, יכול ישאל אדם מה למעלה ומה למטה ומה לפנים ומה לאחור ת"ל (שם) ולמקצה השמים ועד קצה השמים מקצה השמים ועד קצה השמים אתה שואל ואי אתה שואל מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור. (דף יב) והשתא דנפקא ליה מן למקצה השמים למן היום אשר ברא אלהים אדם למה לי מיבעיא ליה לכדר' אלעזר דאמר ר' אלעזר אדם הראשון מן הארץ ועד הרקיע היה שנאמר למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים וגו', וכיון שסרח הניח הקב"ה ידו עליו ומיעטו עד מאה אמה שנאמר (תהלים קלט) אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה. אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה שנאמר ולמקצה השמים ועד קצה השמים וכיון שסרח הניח הקב"ה ידו עליו ומיעטו שנאמר אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה. אי הכי קשו קראי אהדרי אידי ואידי מדה אחת היא:

ואמר רב יהודה אמר רב עשרה דברים נבראו ביום ראשון ואלו הן שמים וארץ תהו ובהו אור וחשך רוח ומים מדת יום ומדת לילה. שמים וארץ דכתיב (בראשית א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. תהו ובהו דכתיב והארץ היתה תהו-ובהו. אור וחשך דכתיב וחשך על פני תהום וכתיב ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. רוח ומים דכתיב (שם) ורוח אלהים מרחפת על פני המים. מדת יום

was done in the six days of creation? Therefore it is said (ib.) *Of the former days which were before thee;* [i. e., the six days before]; Again one may assume that he is at liberty to investigate what is above (heaven) and what is beneath, what was before creation and what will be after it? Therefore it is written (ib.) *From one end of the heavens unto the other end of the heavens;* i. e., from one end of the heavens unto the other end of the heavens hast thou indeed the privilege to investigate but not what is above and beneath, what is before and what is beyond. (Fol. 12) Now that we infer this [that we may investigate] things of after creation from the verse, *From one end of the heavens unto the other end,* why then is the other verse, *Since the day that God created man upon the earth,* for the same thing, necessary? The second verse is necessary in order to derive that which R. Elazar inferred. For R. Elazar said: "Adam was tall as to measure from the earth up to heaven, as it is said (Deut. 4, 32) *Since the day that God created Adam* (*man*) *from one end,* etc., after he had sinned, the Holy One, praised be He! laid His hand upon him, and made him shorter, as it is said (Ps. 139, 5) *Behind and before hast Thou hedged me in, and Thou placest upon me Thy hand.*" R. Juda said in the name of Rab: "Adam was (tall) as from one end of the world unto the other end, as it is said, *Behind and before hast Thou hedged me in, and Thou placest upon me Thy hand.*

R. Juda in the name of Rab said again: "Ten things were created on the first day, and they are: the Heaven and earth; chaos and desolation; light and darkness; wind and waters; the combined length of day and night. That Heaven and earth [were created on the first day], we infer from the following verse (Gen. 1, 1) *In the beginning God created the heaven and earth;* chaos and desolation, we infer from the following verse (Ib. 1, 2) *And the earth was without form and void* (*chaos*); light and darkness, from the following verse (Ib. ib.) *And darkness was upon the face of the deep,* and again it is written (Ib. 1, 3) *And God said, Let there be light;* wind and water, from the following verse (Ib. 1, 2) *And the spirit* (*wind*) *of God was waving over the face of the waters;* the combined length of day and

night, from the following verse (Ib. 1, 5) *And the Lord called unto the light day, and unto the darkness He called night.*

We are taught in a Baraitha: *Tohu* (chaos) is the green (or yellow) circle which surrounds the whole world (the horizon); and from it darkness falls upon the world, as it is said (Ps. 18, 12) *He made darkness His hiding place, round about Him. .Bohu* (desolation) means the smooth (chaotic) stones which are sunk in the deep, from which waters gush forth, as it is said (Is. 34, 11) *And He shall stretch out over it the line of confusion (Tohu) and the plummet of emptiness (Bohu).*

Was light created on the first day? Is it not written (Gen. 1, 17) *And God set them in the expansion of the heaven,* and further it is written (Ib. 1, 19) *And it was evening and it was morning the fourth day?* We must therefore explain this as R. Elazar said: "The light which the Holy One created on the first day, was so bright that Adam saw by its means from one end of the world to the other. As soon as the Holy One, praised be H! observed the generation of the flood and the generation of the dispersion, and looked into their corrupt deeds, He took the light from the world and concealed it for the righteous in the world to come, as it is said (Job 38, 15) *But from the wicked their light is withholden, and the high arm is broken.* And for whom was it concealed? For the righteous in the future world, as it is said (Gen. 1, 3) *And God saw the light, that it was good (Tob).* And the word *Tob* applies to righteous, as it is said (Is. 3, 10) *Say ye to the righteous that He hath done well (Tob).* And whenever He looks at the light which He has concealed for the righteous, He rejoices, as it is said (Ps. 13, 9) *The light of the righteous rejoiceth.* In this, however, the Tanaim of the following Baraitha differ: "The light which the Holy One, praised be He! created on the first day was so great that Adam looked and saw by its means from one end of the world to the other." This is the opinion of R. Jacob. But the sages say: "This refers to the luminaries which were created on that first day, but which were not hung up until the fourth day."

R. Zutra b. Tubia in the name of Rab said: "With ten things the world was created: Wisdom and understanding; knowl-

ומדת לילה דכתיב ויקרא אלהים לאור יום ולחושך קרא לילה:

תנא תוהו זהו קו ירוק שמקיף את כל העולם כולו שממנו יוצא חושך לעולם שנא' (תהלים יח) ישת חושך סתרו סביבותיו סוכתו. בוהו אלו אבנים המפולמות המשוקעות בתהום שמהם יוצא מים שנאמר (ישעיה לד) ונטה עליה קו תוהו ואבני בוהו:

ואור ביום ראשון איברי והכתיב (בראשית א) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים וכתיב (שם) ויהי ערב ויהי בוקר יום רביעי. אלא כדרבי אלעזר דאר"א אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו וכיון שנסתכל הקב"ה באנשי דור המבול ודור הפלגה ראה שמעשיהם מקולקלים עמד וגנזו מהם שנאמר (איוב לח) וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר ולמי גנזו לצדיקים לעתיד לבא שנאמר (בראשית א) וירא אלהים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיקים שנאמר (ישעיה ג) אמרו צדיק כי טוב וכיון שראה אור שגנזו לצדיקים מיד שמח שנא' (משלי יג) אור צדיקים ישמח. כתנאי אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה ורואה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו דברי ר' יעקב וחכמים אומרים הן הן מאורות שנבראו ביום ראשון ולא נתלו עד יום ד':

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב בעשרה דברים נברא העולם בחכמה ובתבונה בדעת

וככח בגבורה ובגערה בצדק ובמשפט בחסד וברחמים. בחכמה ובתבונה דכתיב (שם ג) ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. בדעת דכתיב (משלי יג) בדעתו תהומות נבקעו. בכח וגבורה דכתיב (תהלים סה) מכין הרים בכחו נאזר בגבורה. בגערה דכתיב (איוב כו) עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו. בצדק ובמשפט דכתיב (תהלים פט) צדק ומשפט מכון כסאך. בחסד וברחמים דכתיב (שם כה) זכור רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה. (עקידה שער מ"ט) א"ר יהודה אמר רב בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי עד שגער בו הקדוש ברוך הוא והעמידו שנאמר עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו והיינו דאמר ר' שמעון ב"ל מאי דכתיב (בראשית יז) אני אל שדי אני אל שאמרתי לעולמי די. ואמר ר"ל בשעה שברא הקב"ה את הים הגדול היה מרחיב והולך עד שגער בו הקב"ה ויבשו שנאמר (נחום א) גוער בים ויבשהו:

ת"ר ב"ש אומרים שמים נבראו תחלה ואח"כ ארץ שנאמר (בראשית א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. וב"ה אומרים ארץ נבראת תחלה ואחר כך שמים שנאמר (שם ב) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכם אדם בונה עליה ואח"כ בונה בית שנאמר (עמוס ט) הבונה

edge and strength; rebuke and might; righteousness and justice; mercy and compassion." That it was created with wisdom and understanding we infer from the following passage (Ib. 3, 19) *The Lord hath through wisdom founded the earth; He hath established the heavens through understanding.* But how will the two passages [of width and height] be explained? The height and the width hold the same measure. By knowledge, as it is witten (Ib. 13, 20) *By his knowledge were the depths split;* by power and strength, as it is written (Ps. 65, 7) *Who setteth firmly the mountains with His power, who is girded with might;* by rebuke, as it is written (Job 26, 11) *The pillars of heaven tremble, and are astounded at His rebuke;* by righteousness and Justice, as it is written (Ps. 89, 15) *Righteousness and Justice are the prop of Thy throne;* by mercy and compassion, as it is written (Ib. 25, 6) *Remember Thy mercies, O Lord, and Thy kindness; for they are from everlasting.* R Juda in the name of Rab said: "When the Holy One, praised be He! created the world, it went spreading on like two clews of shoot and warp, until the Holy One, praised be He! rebuked it and brought it to a standstill, as it is said (Job 26, 11) *The pillars of heaven tremble and are astounded at His rebuke.*" And this is also the interpretation of Resh Lakish: "What is the meaning of the passage (Gen. 17, 1) *I am the Almighty God* (*Shadye*). This means: "I, who said to My world, *Dye* (enough)." Resh Lakish said again: "When the Holy One, praised be He! created the sea, it went spreading on, until the Holy One, praised be He! rebuked it and made it dry, as it is said (Nah. 1, 4) *He rebuketh the sea and maketh it dry; and all the rivers He dried up.*"

Our Rabbis were taught: The School of Shammai say: "The Heavens were created first, and afterwards the earth was created, as it is said (en. 1, 1) *In the beginning God created the heaven and the earth.*" [Heaven is mentioned first.] But the School of Hillel say: "The earth was created first, and afterwards the heavens, as it is said (Ib. 2, 4) *On the day that the Lord God made earth and heaven.*" [Earth is mentioned first.] The School of Hillel said to the School of Shammai: "According to your opinion, how is it possible that a man builds ap upper story, and then the lower story; as it is said (Amos 9, 6) *That buildeth in the heav-*

ens His steps, and hath founded His vault over the earth." The School of Shammai replied to the School of Hillel: "And according to your opinion, is it then proper that a man should make a foot-stool, and afterwards make a throne, as it is sadi (Is. 66, 1) *Thus saith the Lord, The heaven is My throne, and the earth is My foot-stool."* The sages however, say: "Both were created together, as it is said (Ib. 48, 13) *My hand also hath laid the foundation of the earth, and My right hand hath spanned out the heavens. I call unto them, they stand forward together."* But how are the two passages to be explained? Resh Lakish said: "At the creation heaven preceded the earth, but at the expansion earth preceded the heaven."

What is the meaning of *Shamayim* (heavens)? Said R. Jose b. Chanina: "It means, *Sham-Mayim* (the place where there is water)." In a Baraitha it is explained [a substance of] fire and water, from which it might be inferred that the Holy One, praised be He! took fire and water and combined them making the firmament from them. R. Ishmael questioned R. Akiba when they were on the road: "Thou art one who hast served for twenty-two years Nachum, the man of Gamzu, who expounded the meaning of all the particles *Eth* which are in the Torah. What was his exposition concerning the particle *Eth* in connection with Heaven and earth?" Whereupon R. Akiba answered: "If the [particle] *Eth* were omitted, it would have been written merely *Heavens and earth.* I should have said, *Heaven and earth* are both names of the Holy One, praised be He! but as it is now, all know that heaven and earth are to be taken in the literal sense. The particle *Eth* in connection with the earth is necessary to indicate that the creation of heaven preceded that of the earth."

We are taught in a Baraitha that R. Jose says: "Woe to the human beings who see and know not what they see; who stand and know not upon what they stand." Upon what does the earth stand? Upon the pillars, as it is said (Job 9, 6) *Who shaketh the earth loose out of her place;* The pillars stand upon the waters, as it is said (Ps. 136, 6) *Who stretched out the earth above the waters;* the waters upon the mountains, as it is said (Ib. 104, 6) *Above the mountains*

בשמים מעלותיו ואגדתו על ארץ יסדה. אמרו להם ב"ש לב"ה לדבריכם אדם בונה שרפרף ואח"כ כסא דכתיב (ישעיה סו) השמים כסאי והארץ הדום רגלי וחכמים אומרים זה וזה כאחד נבראו שנאמר (שם מח) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו ואידך מאי יחדו דלא משלפי מהדרי מ"מ קשו קראי אהדדי אמר ר"ל כשבראן ברא שמים ואח"כ ארץ וכשנטה נטה ארץ ואח"כ שמים:

מאי שמים א"ר יוסי בר חנינא שם מים במתניתא תנא אש ומים ומלמד שהביאן הקב"ה וטרפן זה בזה ועשה מהן רקיע שאל ר' ישמעאל את ר' עקיבא כשהיו מהלכין בדרך א"ל אתה ששימשת את נחום איש גם זו כ"ב שנה שהיה דורש כל אתין שבתורה את השמים ואת הארץ מאי דרש בהו א"ל אילו נאמר שמים וארץ הייתי אומר שמים וארץ שמותן של הקב"ה הן ועכשיו שנאמר את השמים ואת הארץ שמים שמים ממש ארץ ארץ ממש (ע"ג) את הארץ למה לי להקדים שמים לארץ:

תניא ר' יוסי אומר אוי להם לבריות שרואות ואינן יודעות מה הן רואות עומדות ואינן יודעות על מה הן עומדות, הארץ על מה היא עומדת על העמודים שנאמר (איוב ט) המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון ועמודים על המים שנאמר (תהלים קלו) לרוקע ארץ על המים ומים על ההרים שנאמר (שם קד) על הרים

stood the waters; the mountains upon the wind, as it is said (Amos 4, 13) *He that* wind, the wind upon the storm, as it is said (Ps. 148, 8) *Stormy wind, fulfilled his word;* the storm is suspended upon the supbort of the Holy One, praised be He! as it is said (Deut. 33, 27) *And underneath are the everlasting arms.* The sages however say: "The world stands upon twelve pillars, as it said (Ib. 32, 8) *He set the bounds of the tribe according to the number of the sons of Israel.*" According to others, it stands upon seven pillars, as it is said (Prov. 9, 1) *She had hewn out her seven pillars.* R. Elazor b. Shamua says: "Upon one pillar, whose name is *Zaddik* (Righteous), as it is said (Ib. 10, 25) *But the righteous* (*Zaddik*) *is an everlasting foundation.*" R. Juda said: "There are two firmaments, as it is said (Deut. 10, 14) *Behold, to the Lord thy God belong the heavens and the heavens of the heavens.*" Resh Lakish said: "They are seven, viz.: *Vilon* (*Curtain*), *Rakia* (*Expanse*), *Shchakim* (*Clouds*), *Zbul* (*Entertainment place*), *Maon* (*Dwelling*), *Machon* (*Residence*), *Araboth. Vilon* serves no purpose whatever save that the luminaries enter through it in the morning and leave through it in the evening, by which means it renews daily the work of creation, as it is said (Is. 40, 22) . . . *that stretched out the heavens as a curtain, and spreadeth them out as a tent to dwell in. Rakia* is that in which the sun and moon, the stars and constellations are set, as it is said (Gen. 1, 17) *And God set them in the expansion of the heavens. Shchakim* is that in which the millstones stand and grind manna for the righteous, as it is said (Ps. 78, 23) *Then He ordained the skies from above, and the doors of heaven He opened and He let rain upon them manna to eat, and the corn of heaven gave He unto them. Zbul* is that in which the heavenly Jerusalem and the Temple, and the altar are built there, where Michael the great [Arch-Angel] prince stands and offers sacrifices daily, as it is said (I Kings 8, 13) *I have surely built Thee a house of habitation, a place for Thee to dwell in for ever,* and whence do we know that the same is called *Shamayim?* It is said (Is. 63, 15) *Look down from heaven* (*Misha-mayim*) *and behold, from the habitation* (*Zbul*) *of Thy Holiness. Maon* is that in which are companies of ministering angels, who utter songs during the night and are silent during

יעמדו מים. ההרים על רוח שנאמר (עמוס ד) יוצר הרים ובורא רוח והרוח בסערה שנאמר (תהלים קמח) רוח סערה עושה דברו וסערה תלויה בזרועו של הקב"ה שנאמר (דברים לג) ומתחת זרועות עולם וחכמים אומרים על י"ב עמודים היא עומדת שנאמר (שם לב) יצב גבולות עמים למספר בני ישראל. וי"א על שבעה עמודים שנאמר (משלי ט) חצבה עמודיה שבעה. ר' אלעזר בן שמוע אומר על עמוד אחד עומדת וצדיק שמו שנאמר (שם י) וצדיק יסוד עולם. אמר רב יהודה שני רקיעין הן שנאמר (דברים י) הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים. ור"ל אמר ז' ואלו הן וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות. וילון אינו משמש כלום אלא נכנס שחרית ויוצא ערבית ומחדש בכל יום מעשה בראשית שנאמר (ישעיה מ) הנוטה כדוק שמים וימתחם כאהל לשבת. רקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות קבועים בו שנאמר (בראשית א) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים שחקים שבו ריחים עומדות ושוחנות מן לצדיקים לעתיד לבא שנאמר (תהלים עח) ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח (שם) וימטר עליהם מן לאכול ודגן שמים נתן למו. זבול שבו ירושלים ובית המקדש ומזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן בכל יום שנאמר (מ"א ח) בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים ומנא לן דאקרי שמים שנאמר (ישעיה סג) הבט משמים וראה מזבול קדשך ותפארתך. מעון שבו כתות כתות של מלאכי השרת שאומרות שירה בלילה וחשות

the day for the sake of the glory of Israel, as it is said (Ps. 42, 9) *In the day time, the Lord will command His kindness, and in the night His songs shall be with me.* (Resh Lakish said: "Whoever studies the Torah during the night time, the Holy One, praised be He! will stretch over him the thread of grace for the future world, which is compared unto day, as it is said: *By the day the Lord gives His merciful command, and by night His song is with me.*" According to others Resh Lakish said: "Whoever studies the Torah in this world which is likened unto night, the Holy One, praised be He! will stretch over him the thread of grace in the world to come which is likened unto day, as it is said: *By the day the Lord gives His merciful command, and by night His song is with me.*" R. Levi said: "Whoever interrupts his study of the Torah, and occupies himself with idle talk will, as a punishment, be fed with hot coals, as it is said (Job 30, 4) *Who crops off mallows by the bushes, and have brumbush roots as their bread.*" And whence do we know that *Maon* refers to Heaven.? It is said (Deut. 26, 15) *Look down from Thy habitation (Maon) of Thy holiness from the heavens. Machon* is that in which are the treasures of snow and hail, and the upper chamber (store) of harmful dews and the upper chamber (store) of the raiins, and the chamber of the whirlwind and of the storm, and the retreat of noisome vabor; and their doors are made of fire, as it is said (Deut. 28, 12) *The Lord will open unto thee His good treasure.* Are then these treasures in Heaven? Behold, they are on the earth, for it is written (Ps. 148, 7) *Praise the Lord from the earth, ye sea-monsters and all deeps; fire and hail; snow and vapor; the storm wind, that fulfill His word,* hence everything exists on the earth? Said R. Juda in the name of Rab: "Originally they were situated in Heaven, but David prayed for them and caused them to be brought down, on the earth." He entreated Him: "Sovereign of the Universe! (Ib. 5, 5) *For thou art not a God, that hath pleasure in wickedness; evil cannot abide with Thee,* i. e., *Thou art a righteous God! O God!* and therefore *evil cannot abide with Thee.* And whence do we know that the *Maon* refers to heaven, it is said (I Kings 8, 43) *Mayest Thou listen in Heaven, the*

ביום מפני כבודן של ישראל שנאמר (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי. אמר ריש לקיש (ע"ג פ"ק ועיין שם מהרש"א) כל העוסק בתורה בלילה הקדוש ב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום שנא' יומם יצוה ה' חסדו מ"ט יומם יצוה ה' חסדו משום דבלילה שירה עמי. א"ד אמר ר"ל כל העוסק בתורה בעוה"ז שדומה ללילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד לעוה"ב שדומה ליום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו וגו'. א"ר לוי כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים שנאמר (איוב ל) הקוטפים מלוח עלי שיח ושורש רתמים לחמם. ומנ"ל דאיקרי שמים שנא' (דברים כו) השקיפה ממעון קדשך מן השמים. מכון שבו אוצרות שלג ואוצרות ברד ועליית טללים רעים ועליית אגלים וחדרה של סופה סערה ומערה של קיטור וכולן דלתותיהן של אש שנאמר (דברים כח) ויפתח ה' לך את אוצרו הטוב. והני ברקיעא איתנהו הני בארעא איתנהו דכתיב (תהלים קמח) הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהומות אש וברד שלג וקיטור רוח סערה עושה דברו אמר רב יהודה אמר רב דוד ביקש עליהם רחמים והורידן לארץ אמר לפניו רבש"ע (שם ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע (חלק וע"ש מהרש"א) צדיק אתה ה' לא יגור במגורך רע. ומנא לן דאיקרי שמים שנאמר (מ"א ח) ואתה

place of Thy dwelling (*Maon*). Araboth is that place in which dwell righteousness, Justice and grace; the treasures of life, the treasures of blessing, and the souls of the righteous, as well as the spirits and souls which are about to be created, also the dew with which the Holy One, praised be He! will revive the dead. That there dwell righteousness and justice, we find in the following passage (Ps. 89, 15) *Righteousness and justice are the prop of Thy throne.* That there is grace, we infer from the following passage (Is. 59, 17) *And He put on righteousness as a coat of mail.* That the treasures of peace exist there, we infer from the following passage (Judges 6, 24) *And He called it* (*the altar*) *Adonay-Shalom* (*the eternal of peace*). That the treasures of life exist there we infer from the following passage (Ps. 36, 10) *For with Thee is the source of life.* That the treasures of blessing exist there, we infer from the following passage (I Sam. 25, 20) *Yet will the soul of my lord, be bound in the bound of life with the Lord thy God.* That the spirits and souls which are about to be created abide there, we infer from the following passage (Is. 57, 16) *When the spirit from before Me is overwhelmed, and the souls which I have made.* That there exists the dew with which the Holy One, praised be He! will survive the dead, we infer from the following passage (Ps. 68, 10) *Rain of beneficience didst thou pour down, O God!* There also are celestials and seraphim, and holy being and ministering angels and the Divine throne of glory, and the King, the living God, the high and exalted, sitting over them among the clouds, as it is said (Ib. ib. 5) *Exalt Him who rideth upon the heavens; the everlasting is His name.* And whence do we know that *Araboth* refers to heaven? A. Abahu said: "We infer from the similar words, Richiba, Richiba; it is written here, '*Exalt him who rideth* (*Rdchab*) *upon the heavens,* and it is also written (Deut. 33, 26) *Who rideth* (*Rochab*) *to help thee upon the heavens.*" And darkness and cloud and thick darkness surround Him, as it is said (Ps. 18, 12) *He made darkness his hiding place,* etc. Now is there darkness in the presence of the Lord? Is it not written (Dan. 2, 22) *He is that revealeth what is deep and secret: He knoweth what is in the darkness, and the light dwelleth with*

תשמע השמים מכון שבתך. ערבות שבו צדק ומשפט וצדקה גנזי חיים וגנזי שלום גנזי ברכה ונשמתן של צדיקים ורוחות ונשמות שעתידות להבראות וטל שעתיד הקב"ה להחיות בו את המתים. צדק ומשפט דכתיב (תהלים פט) צדק ומשפט מכון כסאך. צדקה דכתיב (ישעיה נט) וילבש צדקה כשריון. גנזי שלום דכתיב (שופטים ו) ויקרא לו ה' שלום. גנזי חיים דכתיב (תהלים לו) כי עמך מקור חיים. גנזי ברכה דכתיב (ש"א כה) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך. רוחות ונשמות שעתידות להבראות שנאמר (ישעיה נז) כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי. וטל שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות בו את המתים דכתיב (תהלים סח) גשם נדבות תניף אלהים. ושם אופנים ושרפים וחיות הקודש ומלאכי השרת וכסא הכבוד ומלך אל חי וקים רם ונשא שוכן עליהם בערבות שנאמר (שם) סלו לרוכב בערבות ביה שמו ומנא לן דאיקרי שמים א"ר אבהו אתיא רכיבה רכיבה כתיב הכא סלו לרוכב בערבות וכתיב התם (דברים לג) רוכב שמים בעזרך. וחשך וענן וערפל מקיפין אותו שנאמר (תהלים יח) ישת חשך סתרו וגו'. ומי איכא חשוכה קמי שמיא והא כתיב (דניאל ב) הוא גלא עמיקתא ומסתרתא ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא לא קשיא הא (דף יג) בבתי

Him? This presents no difficulty. (Fol. 13) The one refers to that which is within, the other to that which is without. R. Acha b. Jacob said: "There still is another firmament above the heads of the Holy being, for it is said (Ez. 1, 22) *And the likeness of a vault was ever the head of the living creatures, shining like the glitter of the living crystal.* So far hast thou permission to speak. Thenceforth thou hast not permission to speak. For thus it is written in the book of Ben Sira: "Search not into that which is concealed from thee; that which is hidden from thee do not try to penetrate; consider only that which thou hast permission. Thou must have nothing to do with mysteries."

"Nor the divine chariot with one." R. Chiya was taught: But you may impart to him the titles of the chapters (leading words). Said R. Zera: "Even that may only be imparted to a chief of the court, or to whom his heart yearns for knowledge." Others say that it refers to the chief of court, and only when his heart yearns for knowledge."

R. Ami said: "The secrets of the Law may be imparted only to the one who has the five prescribed things, viz. (Is. 3, 3) *The captain of fifty, and the honorable man, and the counsellor, and the skilful artificer, and the eloquent orator."* R. Jochanan said to R. Elazar: "Come, I will instruct thee in the subject of the Divine chariot." The latter replied to him: "I am not old enough." When he did become old enough, R. Jochanan had already died. R. Assi said to him [R. Elazar]: "Come, I will instruct thee in the subject of the Divine chariot." He replied: "If I had been worthy, I should have received instruction from R. Jochanan thy teacher." R. Joseph was well versed in the subject of the Divine chariot, while the seniors of Pumbeditha were well versed in the subject of creation. They said to him: "Would the master instruct us in the subject of the Divine chariot?" He answered them: "Instruct me [first] in the subject of Creation." After they had instructed him, they said to him: "Now let the master instruct us in the subject of the Divine chariot?" He answered: "In reference to this we have learned in a Baraitha (Songs 4, 11) *Honey and milk are under thy tongue.* This means, let the words which are sweeter than honey and milk, be *under thy tongue."* (Do not disclose them to others.) R. Abahu in-

נואי הא בבתי בראי. ואמר רב אחא בר יעקב עוד רקיע אחד יש למעלה מראשי החיות שנא׳ (יחזקאל א) ודמות על ראשי החיה רקיע גו׳ עד כאן יש לך רשות לדבר מכאן ואילך אין לך רשות לדבר. שכן כתוב בספר בן סירא במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור במה שהורשת התבונן אין לך עסק בנסתרות:

ולא במרכבה ביחיד תני ר׳ חייא אבל מוסרין ראשי פרקים א״ר חייא אין מוסרין ראשי פרקים אלא לאב בית דין ולמי שלבו דואג בקרבו. איכא דאמרי והוא שלבו דואג בקרבו:

אמר רבי אמי אין מוסרין סתרי תורה אלא למי שיש בו ה׳ דברים (ישעיה ג) שר חמשים, ונשוא פנים, יועץ, וחכם חרשים ונבון לחש. אמר ליה רבי יוחנן לרבי אלעזר תא אגמרך מעשה מרכבה א״ל אכתי לא קשאי כדקש נח נפשיה דר׳ יוחנן א״ל ר׳ אסי תא אגמרך מעשה מרכבה א״ל אי זכאי גמירנא מרבי יוחנן רבך. רב יוסף הוה גמיר מעשה מרכבה וסבי דפומבדיתא הוו תנו מעשה בראשית אמרו ליה ליגמרן מר מעשה מרכבה אמר להו אגמרתינן אתון מעשה בראשית אגמרוה בתר דגמרוה אמרו ליגמרן מר מעשה מרכבה אמר להו תנינא בהו (שה״ש ד) דבש וחלב תחת לשונך דברים שהן מתוקים מדבש וחלב יהיו תחת לשונך. רבי אבהו אמר מהכא

fers the same thing from the following passage (Prov. 27, 26) *The sheep* (*K'basim*) are *for thy clothing*. Read not *K'basim* (sheep), bu *K'bushmi* (hidden things). This means, things that are the secrets of the world shall be under thy clothes (concealed). They said to him: "We have worked in them as far as the words (Ez. 2, 1) *And He said unto me, Son of man.*" "But this is the real subject of the Divine chariot," replied R. Joseph.

R. Juda in the name of Rab said: "However, we should remember for good the memory of Chananiah b. Hezekiah. Had it not been for him, the book of Ezekiel would have been suppressed because of the contradictions it offers to the words of the Torah. What did he do? He ordered that three hundred *garabs* of oil [for food and light] be brought up to him in an upper chamber and he stayed there until he succeeded in reconciling all the contradictions."

Our Rabbis were taught: It happened once that a child was reading the Book of Ezekiel, in his school and was pondering over *'Hashmal'* [mentioned Ez. 1], whereupon a fire came forth from *'Hashmal'* and burnt him, and in consequence the sages desired to conceal the Book of Ezekiel. But R. Joshua b. Gamaliel said to them: "If he was wise, are then all wise?"

(Job 22, 16) *Who were shrivelled up before their time*. We are taught in a Baraitha that R. Simon the Pious said: "This refers to the nine hundred and seventy-four generations which were hindered (Fol. 14) from being created." The Holy One, praised be He! scattered them through all the successive generations, and these are the impudent who are found in each and every generation. R. Nachman b. Isaac, however, said: "On the contrary, this passage refers to those who are pressed and are in need of a blessing. As for those scholars whose faces have become wrinkled over the words of the Torah in this world, the Holy One, praised be He! will disclose to them the secrets of the world to come, as it is said (Job 22, 16) *Whose foundation was flooded away like a river.*"

Said Samuel to Chiya b. Rab: "You scholar, come and I will tell you something of those noble words which thy father used to say: 'Every single day ministering angels are created from the stream, *Dinar* who,

(משלי כז) כבשים ללבושך אל תקרי כבשים אלא כבושים דברים שהם כבשונו של עולם יהיו תחת לבושך אמרו ליה תנינן בהו עד (יחזקאל ב) ויאמר אלי בן אדם אמר להם הן הן מעשה מרכבה:

א"ר יהודה אמר רב. ברם זכור אותו האיש לטוב וחנניה בן חזקיה שמו שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרים דברי תורה מה עשה עליה לעליה והעלו לו שם ג' מאות גרבי שמן וישב בעליה ודרשו:

ת"ר מעשה בתינוק שהיה קורא בבית רבו בספר יחזקאל והיה מבין בחשמל יצתה אש מחשמל ושרפתו ובקשו חכמים לגנוז ספר יחזקאל אמר להם ר' יהושע בן גמליאל אם זה חכם כולם חכמים הם:

(איוב כב) אשר קומטו ולא עת נהר יוצק יסודם תניא אמר ר' שמעון החסיד אלו תשע מאות ושבעים וארבעה דורות שקומטו להבראות (דף יד) קודם שנברא העולם ולא נבראו עמד הקב"ה ושתלן בכל דור ודור והן הן עזי פנים שבדור ורב נחמן בר יצחק אמר אשר קומטו לברכה הוא דכתיב אלו תלמידי חכמים שמקמטים את עצמן על דברי תורה בעולם הזה הקדוש ב"ה מגלה להם סוד לעולם הבא שנא' מהר יוצק יסודם:

אמר ליה שמואל לחייא בר רב בר אוריא תא אימא לך מלתה מהני מילי מעליותא דהוה אמר אבוך כל יומא ויומא נבראין מלאכי השרת מנהר דינור ואומרים שירה ובטלין שנאמר

after uttering [songs before God], perish, as it is said (Lam. 3, 23) *They are new every morning: great is Thy faithfulness.'"* This differs with the opinion of R. Samuel b. Nachmeni who said in the name of R. Jonathan that of every word which came forth from the mouth of the Holy One, praised be He! an angel was created, as it is said (Ps. 33, 6) *By the word of the Lord were the heavens made; and by the breath of His mouth all their hosts.*

When R. Dimi came, he said: "Eighteen curses did Isaiah pronounce upon Israel, and he found no satisfaction until he had spoken this passage against them (Is. 3, 5) *And the people shall oppress one another, every man his fellow, and—The child shall behave insolently against the aged, and the base against the honorable."* What are the eighteen curses? The following (Ib.) *For, behold, the Lord, the Lord of hosts, doth take away from Jerusalem and from Judah stay and staff, every stay of bread, and every stay of water, the mighty man and the man of war, the judge and the prophet, and the diviner and the elder; the captain of fifty, and the man of rank and the counsellor and the cunning charmer, and the skilful enchanter. And I will give children to be their princes, and be ruler over them. Stay* refers to those who are versed in the Torah. *Staff* refers to those who are versed in the Mishnah, like R. Juda b. Bthera and his associates. [R. Papa and the Rabbis differ in respect to this: One holds that there were six hundred sections of Mishnah, and another holds that there were seven hundred sections.] *Every stay of bread* refers to those who are learned in Talmud, as it is said (Prov. 9, 5) *Come, eat of my bread, and drink of the wine which I have mingled.* Every stay of water refers to those who are learned in *Agada,* for they attract a man;s heart like water, with the *Agada.*

The hero, refers to one who knows how to handle matters in the way of arguing the Law; *the judge,* refers to a judge who renders righteous decisions; *the prophet,* means literally; *the prudent,* refers to a king, as it is said (Pr. 16, 10) *There should be a wise sentence on the lips of the king. And the ancient,* refers to one who is capable to preside over an academy; *the captain of fifty,* do not read it *Chamishim* (a captain of fifty), but read it *Chumashim* (a captain of five), referring to one who is well versed in

(איכה ג) חדשים לבקרים רבה אמונתך ופליגא דרבי שמואל בר נחמני דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל דבור ודבור שיוצא מפי הקדוש ברוך הוא נברא ממנו מלאך אחד שנאמר (תהלים לג) בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם:

כי אתא רב דימי אמר י"ח קלות קלל ישעיה הנביא את ישראל ולא נתקררה דעתו עד שאמר להם מקרא זה (שם ג) ונגש העם איש באיש ואיש ברעהו ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד. י"ח קללות מאי ניהו דכתיב (שם) כי הנה האדון ה' צבאות מסיר מירושלים ומיהודה משען ומשענה כל משען לחם וכל משען מים גבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקוסם וזקן שר חמשים ונשוא פנים ויועץ וחכם חרשים ונבון לחש ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בם. משען אלו בעלי מקרא. משענה אלו בעלי משנה כגון ר' יהודה בן בתירא וחבריו פליגי בה רב פפא ורבנן חד אמר שש מאות סדרי משנה וחד אמר שבע מאות סדרי משנה. כל משען לחם אלו בעלי גמרא שנאמר (משלי ט) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי. כל משען מים אלו בעלי אגדות שמושכין לבו של אדם כמים באגדה. גבור זה בעל שמועות. איש מלחמה זה שיודע לישא וליתן במלחמתה של תורה. שופט זה דיין שדן דין אמת לאמתו. נביא כמשמעו. קוסם, זה מלך שנאמר (שם טז) קסם על שפתי מלך במשפט לא ימעול פיו. זקן זה שראוי לישב בישיבה. שר חמשים אל תקרי שר חמשים אלא שר חומשים שיודע לישא וליתן בחמשה חומשי

the five books of the Scriptures. In another way *a captain of fifty* may be explained as R. Abahu said; for R. Abahu said: "From this we may infer that an interpreter cannot be appointed over the congregation unless he is fifty years of age.;' *And the honorable man,* this refers to one whose merits causes the forgiveness of [the sin of] his generation—An example may be given R. Chanina b. Dosa, who is respected in heaven, and, as for this world—R. Abahu, who is respected in the house of the Caesar. *And the counselor,* refers to one who knows how to intercolate years and to fix months; *and the skillful,* refers to a scholar who sharpens the minds of his teachers; *articifier,* refers to one who when he unfolds the words of the Torah all are made like deaf men; *and the eloquent,* refers to one who, having knowledge of one thing, can derive therefrom knowledge of another thing. *Orator,* refers to one who is fit to impart the words of the Torah, which should be given in a whisper (i.e., the Divine Chariot) *And I will set up boys as their princes;* R. Elazar said: "This refers to men who are deprived of good works." *And children shall rule over them;* R. Acha b. Jacob said: "This refers to foxes, sons of foxes (i.e., unworthy men), and he (Isaiah) was not satisfied until he had said to them (Ib.) *The boy shall demean himself proudly against the old.* What does this passage mean? This means that there will come people who are deprived of good deeds and they will demean themselves proudly against him who is filled with good deeds as a pomegrante is full [with seeds]. What is the meaning of *and the base against the honorable?* This means that one to whom heavy sins are like light ones will demean himself proudly against the one to whom light ones are like heavy ones.

R. Ketina said: "Even at the period of Jerusalem's downfall (of her moral decay) men of faith did not fail her, as it is said (Is. 3, 6) *When a man will seize his brother in the house of his father* [*saying*] *thou hast a nice garment, thou shalt be our ruler;* i.e., things which cause people to hide themselves under cover, like a garment, seem to be well under thy hand (thou art a scholar). *And let this stumbling be under thy hand;* i.e., things of which a man never gets at the true sense unless he first stumbles over it (the Torah) let this be under thy hand; (*Yisa*) *He will lift up his hand on this day, saying I will not be a chief;* etc. The words *He will lift up his hand,* refers to swearing, and so

תורה. דבר אחר שר חמשים כדר' אבהו דאמר ר' אבהו מכאן שאין מעמידים מתורגמין על הצבור פחות מנ' שנה. נשוא פנים זה שנושאים פנים לדורו בעבורו למעלה כגון ר' חנינא בן דוסא למטה כגון ר' אבהו בי קיסר. יועץ זה שיודע לעבר שנים ולקבוע חדשים. וחכם זה תלמיד המחכים את רבותיו. חרשים זה שנעשו הכל לפניו כחרשים בשעה שפותח בדברי תורה. ונבון זה המבין דבר מתוך דבר. לחש זה שראוי למסור לו דברי תורה שניתנו בלחש. ונתתי נערים שריהם א"ר אלעזר אלו בני אדם שמנוערים מן המצות. ותעלולים ימשלו בם אמר רב אחא בר יעקב אלו תעלי בני תעלי. ולא נתקררה דעתו עד שאמר להם ירהבו הנהר וגו' מאי ירהבו הנהר בזקן יבואו בני אדם שמנוערים מן המצות וירהבו במי שמלא מצות כרמון. מאי והנקלה בנכבד יבואו מי שחמורות דומות להם כקלות וירהבו במי שקלות דומות עליהם כחמורות:

אמר רב קטינא אפילו בשעת כשלונה של ירושלים לא פסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר (ישעיה ג) **כי יתפוש איש באחיו בית אביו לאמר שמלה לך קצין תהיה לנו דברים שבני אדם מתכסין בהם כשמלה ישנן תחת ידיך. והמכשלה הזאת מאי והמכשלה הזאת דברים שאין בני אדם עומדים עליהם אלא אם נכשלו בהן ישנן תחת ידיך וקצין תהיה לנו** (שם) **ישא ביום ההוא לאמר לא אהיה חובש אין ישא אלא שבועה שנאמר** (שמות כ) **לא תשא את שם ה'**

אלהיך לשוא לא אהיה חובש מאי לא אהיה חובש לא הייתי מחובשי בית המדרש ובביתי אין לחם ואין שמלה שאין בידי לא מקרא ולא משנה ולא תלמוד. ודלמא שאני התם דאי אמר להו גמירנא אמרי ליה אימא לן. הוה ליה למימר גמר ושכח מאי לא אהיה חובש לא אהיה חובש כלל. איני והאמר רבא לא חרבה ירושלים עד שפסקו ממנה אנשי אמנה שנאמר (ירמיה ה) שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש עושה משפט מבקש אמונה ואסלח לה לא קשיא (כס ע"ג) הא בד"ת הא במשא ובמתן בדברי תורה הוו במשא ומתן לא הוו:

ת"ר מעשה בר' יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור ויוצא מירושלים והיה ר' אלעזר בן ערך תלמידו מחמר אחריו. אמר לו רבי שנה לי פרק אחד במעשה מרכבה אמר לו בני לא כך שניתי לכם ולא במרכבה ביחיד אא"כ היה חכם מבין מדעתו א"ל רבי הרשני לומר לפניך ממה שלמדתני א"ל אמוד מיד ירד רבן יוחנן בן זכאי מן החמור ונתעטף וישב על אבן אחת תחת הזית. א"ל רבי מפני מה ירדת מן החמור. אמר לו אפשר אתה דורש מעשה מרכבה ושכינה עמנו ומלאכי השרת מלוין אותנו ואני ארכוב על החמור. מיד פתח רבי אלעזר בן ערך ודרש במעשה מרכבה. ירדה אש מן השמים וסכסכה את כל האילנות שבשדה. פתחו כל האילנות ואמרו שירה. מה שירה אמרו (תהלים קמח)

it says (Ex. 20, 7) *Thou shalt not lift up thy hand to swear in the name of God. I will not be a chief;* i.e., I will not be confined in the house of study. *And in my house is neither bread nor clothing;* i.e., I master neither Scripture nor Mishnah nor Gemara." Perhaps in that case, it is different, because if he would say "I did learn," people might ask him, "Tell us what you know?" [Therefore he is bound to tell the truth.] But he might say that he learned and forgot. [Thus no one will be able to contradict him.] Why does he say that he never knew a thing? [We must therefore say that they really were trustworthy.] But has not Raba said: "Jerusalem would not have been destroyed were it not because men of faith ceased to exist, as it is said (Jer. 5, 1) *Roam about through the streets of Jerusalem, and see now, and know, and seek in the broad places thereof, if ye can find a man, if there be any that dealt justly, that seeketh truth; and I will pardon her."* This is not difficult to explain. R. Ketina deals with men faithful in affairs of learning, and Rab deals with trustworthy men in business.

Our Rabbis were taught: It happened with Jochanan b. Zakkai that he was riding upon his ass and was traveling on the road, and R. Elazar b. Arach was behind him, as driver. The latter said to him: "Rabbi, teach me a chapter on the subject of the Divine Chariot." "My son," responded R. Jochanan b. Zakkai, "have I not taught thee 'Nor the chariot with one individual, unless he was a wise man and had much knowledge of his own'?" R. Elazar then said to him "Rabbi, allow me to say before thee one thing which thou hast taught me." He allowed him. Immediately thereupon R. Jochanan b. Zakkai dismounted from the ass, wrapped himself up and seated himself upon a stone that was under an olive tree. "Rabbi," inquired R. Elazar, "wherefore didst thou dismount from the ass?" When he answered: "Is it proper when thou art lecturing concerning the Divine Chariot, and the Shechina is with us, shall I ride upon the ass?" Immediately thereupon R. Elazar b. Arach entered upon the subject of the Divine Chariot and lectured and in consequence a fire descended from heaven and encircled all the terebinth trees of the field, which caused all the trees to break out in a song of praise. What was their song which they uttered? (Pr. 148, 7-9-14) *Praise the Lord from the earth, ye sea monsters, and all deeps . . . fruitful*

trees and all cedars . . . Hallelujah. And even an angel responded from the fire. R. Jochanan b. Zakkai then remarked: "This is the real subject of the Divine Chariot." He arose and kissed R. Elazar upon his head and said: "Blessed be the Lord of Israel who hath given to our father Abraham a son like R. Elazar b. Arach, who is able to understand and lecture on this subject. There is one who lectures well, but does not perform well; there is one who performs well, but does not lecture well. You, however, expounded well and dost perform well. Happy art thou, our father Abraham, from whose bones hath come forth Elazar b. Arach!"

Our Rabbis were taught: Four men entered the [heavenly] garden and they were: Ben Azai, Ben Zonia, Acher and R. Akiba.—While going R. Akiba warned his associates saying: "When you arrive at the stone of pure marble be careful not to say "water, water,' because it is written (Ps. 101, 7) *He that speaketh falsehood shall not be established before Mine eyes."*

Our Rabbis were taught: Four men entered the [heavenly] garden and they were: Ben Azzai, Ben Zoma, Acher and R. Akiba. Ben Azzai gazed [at the Shechina) and died; concerning him the following passage may be applied (Ps. 116, 15) *Grievous in the eyes of the Lord is the death of His pious one.* Ben Zoma gazed and went mad; to him the following passage may be applied (Ps. 25, 16) *Hast thou found honey? Eat so much as is sufficient for thee, lest thou consume too much of it, and have to vomit it forth.* Acher cut the plants (i.e., made bad use of his learning). R. Akiba entered in peace, and departed in peace.

Acher asked this question of R. Mair, after he had gone forth into the evil courses: "What is the meaning of the passage (Ecc. 7, 14) *Also this hath God made in equal measure with the other?"* He answered him: "Everything which the Holy One, praised be He!—created, He created with its counterpart. He created mountains and He created hills; He created seas and He created rivers." Acher said to him: "R. Akiba thy teacher did not say so, but he explained it as meaning that He created righteous and He created sinners; He created the garden of Eden and He created Gehenna. To every individual belongs two shares, one in the garden of Eden and the other in Gehenna. If one is meritorious and righteous, he receives his own portion and that of his neighbor in the gar-

הללו את ה׳ מן הארץ תנינים וכל תהומות וגו׳ עץ פרי וכל ארזים וגו׳ הללויה. ואף מלאך נענה מתוך האש. ואמר ודאי הן הן מעשה מרכבה. עמד רבי יוחנן בן זכאי ונשקו על ראשו ואמר ברוך ה׳ אלהי ישראל אשר נתן בן לאברהם אבינו שיודע להבין ולחקור ולדרוש במעשה מרכבה כאלעזר בן ערך; יש נאה דורש ואין נאה מקיים, ויש נאה מקיים ואין נאה דורש, אבל אתה אלעזר בן ערך נאה דורש ונאה מקיים. אשריך אברהם אבינו שאלעזר בן ערך יצא מחלציך:

תנו רבנן ארבעה נכנסו לפרדס אלו הן: בן עזאי, בן זומא, אחר ורבי עקיבא. אמר להם רבי עקיבא כשאתם מגיעים אצל אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים משום שנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. בן עזאי הציץ ומת ועליו הכתוב אומר (תהלים קטז) יקר בעיני ה׳ המותה לחסידיו. בן זומא הציץ ונפגע, עליו הכתוב אומר (משלי מה) דבש מצאת אכול דייך פן תשבענו והקאתו. אחר קצץ בנטיעות. רבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום:

שאל אחר את רבי מאיר לאחר שיצא לתרבות רעה, מאי דכתיב (קהלת ז) גם את זה לעומת זה עשה האלהים. אמר לו כל מה שברא הקב"ה בעולמו ברא כנגדו: ברא הרים ברא גבעות, ברא ימים ברא נהרות. אמר לו רבי עקיבא רבך לא כך אמר, אלא ברא צדיקים ברא רשעים, ברא גן עדן ברא גיהנם. כל אחד ואחד יש לו שני חלקים אחד בגן עדן ואחד בגיהנם. זכה צדיק, נטל חלקו וחלק חבירו בגן

den of Eden. If he has incurred guilt, he receives his own portion and that of his neighbor in Gehenna." R. Mesharshia said: "Where is the passage to prove this? Concerning the righteous, it is written (Is. 61, 7) *Therefore in their hand shall they inherit a twofold (portion)*, and concerning the wicked, it is written (Jer. 17, 18) *And strike them with a double breach.*"

Acher asked further of R. Mair: "What is the meaning of the passage (Job. 28, 17) *She cannot be estimated after gold and glass; and not in exchange for her [can] vessels of refined gold [be taken]?*" He answered: "These refer to the words of the Torah, which are difficult to buy, as vessels of gold and of pure gold, but which may easily be lost, as vessels of glass." Achber then said to him: "R. Akiba, thy teacher did not say so, but he explained it to mean this: 'As vessels of gold and vessels of glass, although broken, may be mended, so a disciple of the sages although he has sinned, may be mended'." R. Meir then said unto Acher: "Return thyself also." Whereupon he replied: "I have already heard from behind the curtain (i.e., in heaven) (Jer. 3, 14) *Return O back sliding children, except Acher.*"

Our Rabbis were taught: It happened that Acher was riding upon his horse on the Sabbath, and R. Mair was walking behind him to learn the Torah from his mouth. He said to him: "Mair, turn thee backwards, for I have already measured by means of my horse's hoofs that up to this point is the legal limit of the Sabbath." R. Mair then said to him: "Return thyself also." Whereupon Acher replied. "Have I not answered thee already what I have heard from behind the curtain?" R. Mair forced him to enter a place of learning. He said to a child: "Repeat for me thy verse," [which thou hadst studied today.] He quoted to him: (Is. 48, 22) *There is no peace, saith the Lord, unto the wicked.* He brought him to another house of learning. Acher said to a child: "Repeat for me thy verse." The child quoted to him: (Jer. 2, 22) *For though thou wash thee with nitre, and take thee much soap, yet thine iniquity is marked before Me.* He then brought him to another place of learning, whereupon Acher said to a child: "Repeat for me thy verse." The child quoted: (Ib. 4, 30) *And thou,* (Ib. b) *that are spoiled, what dost thou, that thou clothest thyself with scarlet, that thou deckest thee with ornaments of gold, that thou enlargest thine eyes*

עדן. נתחייב רשע, נטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם. אמר רב משרשיא מאי קרא, גבי צדיקים כתיב (ישעיה סא) לכן בירצם משנה יירשו. גבי רשעים כתיב (ירמיה יז) ומשנה שברון שברם:

שאל אחר את רבי מאיר לאחר שיצא לתרבות רעה, מאי דכתיב (איוב כח) לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז א"ל אלו דברי תורה שקשים לקנותן ככלי זהב וכלי פז ונוחין לאבדן ככלי זכוכית אמר לו האלהים אפילו ככלי חרס אבל ר' עקיבא רבך לא כן אמר אלא מה כלי זהב וכלי זכוכית הללו אע"פ שנשתברו יש להם תקנה כך ת"ח שסרח יש לו תקנה א"ל אף אתה חזור בך אמר ליה והרי כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים מחוץ מאחר:

ת"ר מעשה באחר שהיה רוכב על הסוס בשבת והיה ר' מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה מפיו כיון שהגיע לתחום שבת אמר לו מאיר חזור בך שכבר שערתי בעקבי הסוס עד כאן תחום שבת א"ל ואף אתה חזור בך אמר ליה והלא שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר תקפיה ועייליה לבי מדרשא א"ל לינוקא פסוק לי פסוקיך, א"ל (ישעיה מח) אין שלום אמר ה' לרשעים עייליה לבי כנשתא אחריתי אמר ליה לינוקא בני פסוק לי פסוקיך א"ל (ירמיה ב) כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני עייליה לבי כנשתא אחריתי א"ל (שם ע"ג) לינוקא פסוק לי פסוקיך א"ל (שם ד) ואת שדוד מה תעשי כי תלבשי שני וכי תעדי עדי זהב כי תקרעי בפוך

with paint? In vain dost thou make thyself fair. He forced Acher to enter thirteen houses of learning and all quoted to him the same way. In the last one he said to the child: "Repeat for me thy verse." The child quoted to him (Ps. 50, 16) *But unto the wicked* (*V'larasha*) *God saith*: *What hast thou to do to declare My statutes.* That child was a stammerer and it sounded as if he had said *Vle'elish* [instead of V'larasha]. *God saith*, etc., whereupon Acher drew out a knife and cut the child into pieces and sent it to the thirteen houses of learning. According to others he only remarked: "If there had been a knife in my possession I would have cut him in pieces."

When Acher died it was decided [in heaven] that he should neither be brought to judgment [for his bad conduct], nor should he inherit the world to come. He should neither be brought to judgment, because he studied the Torah [which ought to protect him], nor should he inherit the world to come, because he sinned. R. Mair said: "It would have been better were he brought to judgment and punished, and then admitted to the world to come. I wish I would die that I may cause smoke to come up from his grave (as a sign that he is brought to judgment)." When R. Mair died, smoke did come up from Acher's grave. Upon this R. Jochanan remarked: "A mighty deed it was to consign his teacher to the flames! He (Acher) was one among us, and should we not find a way to save him? If I take him by the hand, who will snatch him away from me? Would that I might die and extinguish the smoke from his grave." When R. Jochanan died, the smoke ceased from the grave of Acher. The public mourner then uttered this expression over R. Jochanan: "Even the doorkeeper [of Gehenna] could not withstand thee, O our teacher!"

The daughter of Acher came to Rabbi and asked him for food. He said to her: "Whose daughter art thou?" "I am the daughter of Acher," she replied. And he said to her: "Is there still left of his children in the world?" Is it not written (Job 18, 19) *He will have neither son nor grandson among his people, nor any that escapeth in the places of his sojourning?"* "Rabbi," she said to him, "remember his Torah (knowledge) and not his deeds." Thereupon a fire came down and crept around the seat of Rabbi. Rabbi then wept and said: "If

עיניך לשוא תתיפי תקפיה ועייליה בתליסר בי מדרשא פסקו ליה כי האי גוונא לבישותא ינוקא דסוף תליסר א"ל (תהלים נ) ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי החוא ינוקא הוה מגמגם בלישניה אישתמע כמאן דקאמר ולאלישע אמר אלהים שקל סכינא וקרעיה ושדריה לתליסר בי מדרשא איכא דאמרי אמר אי הוה סכינא בהדאי קרעתיה.

כי נח נפשיה דאחר אמרי לא מידן לדיינוה ולא לעלמא דאתי ליתי לא מידן לדיינוה משום דעסק בתורה ולא לעלמא דאתי ליתי משום דחטא. אמר רבי מאיר מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי מתי אמות ואעלה עשן מקברו כי נח נפשיה דר' מאיר סליק קוטרא מקבריה דאחר. א"ר יוחנן גבורתא למיקלייה רביה בנורא חד הוה ביננא ולא מצי לאצלויה אי נקיטנא ליה בידי מאן מירמי ליה מינאי מתי אמות ואכבה עשן מקברו כי נח נפשיה דרבי יוחנן פסק קוטרא מקבריה דאחד פתח עליה ההוא ספדנא אפילו שומר הפסח לא עמד לפניך רבינו :

בתו של אחר אתיא לקמיה דרבי אמרה ליה רבי פרנסני אמר לה בתי של מי את אמרה בתו של אחר אני אמר עדיין יש מזרעו בעולם והכתיב (איוב יח) לא נין לו ולא נכד בעמיו אמרה לו רבי זכור תורתו ואל תזכור למעשיו. ירדה אש מן השמים וסכסכה ספסל של רבי

those who disgrace themselves through it [the Torah] are honored thus, how much more will it honor those who obtain praise through their use of it."

But how did R. Mair study the Law from the mouth of Acher? Said Resh Lakish: "R. Mair based his action upon the following passage (Prov. 22, 17) *Incline thine ear, and hear the words of the wise, and apply thy heart unto my knowledge.* Said R. Chanina, from the following passage (Ps. 45, 11) *Hearken, O daughter, and look and incline thy ear, and forget thine own people, and thy father's houses,* etc. But do these passages not contradict each other? Nay, the latter refers to a young person, and the former to an adult who cannot distinguish between good and evil. When R. Dimi came, he said: "In the West (Land of Israel) they explained it thus: "R. Mair found a fig (in Acher), he ate the fig, and threw away the peel" (i. e., he picked out the good and threw away the bad teachings). Rabba b. Shila met Elijah and said to him: "What is the Holy One, praised be He! doing?" The latter answered him: "He has uttered doctrine in the name of all other Rabbis, but in the name of R. Mair He has not uttered." "Why so?" "Because he learned doctrine from the mouth of Acher." "Why?" asked R. Shila. "R. Mair found a pomegranate, ate its inside and cast away its husk." He answered him: "He (the Holy One) is at this moment saying: 'Mair, my son says thus: "At the time when men suffer, what does Shechina say? 'I am lighter than my head. I am lighter than my arm'" (i. e., I feel my head heavy—a euphemistic expression). If the Holy One, praised be He! is thus grieved when the blood of wicked men is shed, how much more when the blood of the righteous man is shed!"

Samuel found R. Juda standing leaning against the entrance of a door and weeping. He said to him: "Keen scholar, why weepest thou?" He replied: "Is it a small matter that is written concerning the Rabbis (Is. 33, 18) *Where is He who wrote down? Where is He that weighed? where is he that counted the towers?* "Where is he that counted?" this means scholars who counted all the letters that are in the Books of the Law. *Where is he that weighed?* Referring to those who weighed the light and the heavy things which are in the Law. *Where is he*

בכה רבי ואמר למתגנין בתורה כך למשתבחין בה על אחת כמה וכמה :

ורבי מאיר היכי גמר תורה מפומיה דאחר והא אמר רבה בר חנא א"ר יוחנן מאי דכתיב (מלאכי ג) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו אמר ר"ל ר' מאיר קרא אשכח ודרש (משלי כב) הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי לדעתם לא נאמר אלא לדעתי ר' יוסי בר חנינא אמר מהכא (תהלים מה) שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך גו' קשו קראי אהדדי לא קשיא הא בגדול והא בקטן. כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא רבי מאיר אשכח תמרא אכל תיחלא ושדא שיחלא לברא אשכחיה רבה בר רב שילא לאליהו א"ל מאי קעביד קוב"ה א"ל קאמר שמעתא מפומייהו דכולהו רבנן ומפומיה דרבי מאיר לא קאמר א"ל אמאי נפקא מינה רבי מאיר רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק א"ל השתא קאמר מאיר בני כך הוא אומר בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי אם כך הקב"ה מצטער על דמן של רשעים שנשפך קל וחומר על דמן של צדיקים שנשפך :

אשכחיה שמואל לרב יהודה דתלי וקאי אעיברא דדשא וקא בכי א"ל שיננא אמאי קא בכית א"ל מי זוטר מאי דכתיב בהו ברבנן (ישעיה לג) איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים (חלק וע"ש מהרש"א) איה סופר שהיו סופרים לכל אותיות שבתורה איה שוקל שהיו שוקלים כל קלים וחמורים שבתורה איה

that counted the towers? Referring to those who taught three hundred doctrines concerning the law of a tower which flies in the air." And R. Ami said: "Three hundred questions were treated by Doeg and Ahithophel concerning the law of a tower which flies in the air."

And we are taught, however, in a Mishnah: "Three kings and four private persons have no share in the world to come, and we—what will there be for us?" Samuel said: "Keen scholar there it was because they bore impurity in their hearts (i. e., heathen sensuality)."

Nimus of Gardi asked R. Mair: "Does all wool which goes down to the dying-vat come up with the right color?" He answered him: "All which was clean on its mother's which was not clean on its mother's back does not come up so."[5]

[It is said above] "R. Akiba went into the heavenly garden in peace and came down from it in peace. And it is concerning him that the passage reads (Songs 1, 4) *Oh, draw me! after thee will we run.*" Nevertheless R. Akiba was also in danger of being pushed away by the angels, but the Holy One, praised be He! said to them: "Leave this old scholar, for he is worthy to avail himself of my glory." (Fol. 16) What interpretation did R. Akiba give [that prevented him from being misled, as was Acher]? Rabba b. b. Chana said in the name of R. Jochanan (Deut. 33, 2) *"And He came from the myriads holy;* i.e., He is the ensign among His myriads." R. Abahu said (Songs 5, 10) "Pre-eminent above ten thousand; i.e., He is exemplified by His myriads [of Angels]." Resh Lakish said (Is. 47, 2) *"The Lord of Hosts is His name;* i.e., He is exemplified by His [multitude of] troops." R. Chiya b. Abba said in the name of R. Jochanan: "From the following passage (I Kings 19, 11-12) *But not in the wind was the Lord; and after the wind was an earthquake, but not in the earthquake was the Lord; and after the earthquake was a fire, but not in the fire was the Lord; and after the fire was the sound of a soft whisper. And, behold, the Lord passed by*" (i.e., from the whisper he understood that there was the Shechina).

"Every one who does not respect the glory," etc. What is the meaning of this?

סופר את המגדלים שהיו שונים ש׳ הלכות במגדל הפורח באויר ואמר רבי אמי ש׳ בעיי בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר ותנן ג׳ מלכים וד׳ הדיוטות אין להם חלק לעוה״ב אנן מה תיהוי עלן אמר ליה שיננא טינא היתה בלבם :

שאל נימוס הגרדי את רבי מאיר כל עמר דנחית ליורה סליק א״ל כל מאן דהוה נקי אגב אמיה סליק כל דלא הות נקי אגב אמיה לא סליק :

רבי עקיבא עלה בשלום וירד בשלום ועליו הכתוב אומר (שה״ש א) משכני אחריך נרוצה. ואף רבי עקיבא בקשו מלאכי השרת לדחפו אמר להם הקב״ה הניחו לו לזקן זה שראוי להשתמש בכבודי (דף טז) מאי דרש אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן (דברים לג) ואתה מרבבות קודש אות הוא ברבבה שלו רבי אבהו אמר (שה״ש ה) דגול מרבבה דוגמא הוא ברבבה שלו וריש לקיש אמר מהכא (ישעיה מז) ה׳ צבאות שמו אות הוא בצבא שלו ורבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מהכא (מ״א יט) לא ברוח ה׳ ואחר הרוח רעש לא ברעש ה׳ ואחר הרעש אש לא באש ה׳ ואחר האש קול דממה דקה :

פיסקא כל שלא חס על כבוד קונו וכו׳

5) This question refers to the studying of the Torah and being righteous.

R. Abba said: "This refers to one who looks at the rainbow, for it is written (Ez. 1, 28) Like . . ." R. Joseph said: "This refers to one who commits a transgression secretly, as R. Isaac said: "Whoever commiteth a transgression secretly is as if he pinches the feet of the Shechina; for it is said (Is. 66. 1) *Thus hath said the Lord, 'The heaven is My throne and the earth is My foot-stool.'* Is this so? Have we not taught in a Baraitha R. Illai the senior said: "If one feels that his passion threatens to make itself master over him,he shall go to a place where he is not known, and let him put on black clothes and wrap himself in dark clothes and do as he pleases, but he shall not profane the name of Heaven pubicly." This presents no difficulty. The former case deals with a man who has found a means of checking his evil inclination; the latter, deals with one who is not able to do so.

R. Juda b. Nachmeni, the interpreter of Resh Lakish, lectured: "Whoever gazes upon the three following things, his eyes will grow weak, viz.: upon the rainbow, at the prince, and at the priests. Upon the rainbow, as it is written (Ez. 1, 28) *Like the appearance of the bow that is in the cloud on the day of rain . . . this was the appearance of the likeness of the glory of the Lord.* At the prince, because it is written (Num. 27, 20) *And thou shalt put some of thy greatness upon him.* At the priests, refers to the time when the Temple was in existence, and the priests stood upon their platform, blessing Israel in the Tetragrammaton."

R. Juda b. Nachmeni, the interpreter of Resh Lakish lectured again: "What is the meaning of the passage (Micha 7, 5) *Trust ye not in a friend, put ye not confidence in a familiar friend?* This means, if the evil spirit say to thee, Go and commit a sin for the Holy One, praised be He! will forgive thee, be not persuaded, as it is said: *Trust ye not in an evil (Ro'a); put ye not confidence in a familiar friend,* this refers to none else than the Holy One, praised be He! as it is said (Jer. 3, 4) *My father, Thou art; the friend (Aluph) of my youth art Thou.* Perhaps one will say, who will testify against me? The stones and the timbers of his house will bear witness against him, as it is said (Hab. 2, 11) *For the stone will cry out of the wall, and the beam out of the wood*

מאי היא רבי אבא אמר זה המסתכל בקשת דכתיב (יחזקאל א) כמראה הקשת אשר יהיה בענן וגומר. רב יוסף אמר זה העובר עבירה בסתר כדרב יצחק, אמר רב יצחק כל העובר עבירה בסתר כאלו דוחק רגלי השכינה שנאמר (ישעיה סו) כה אמר ה׳ השמים כסאי וגומר איני והא תניא רבי אלעאי הזקן אומר אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו בכל יום ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתכסה שחורים ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא לא קשיא הא דמצי כייף ליצריה הא דלא מצי כייף ליצריה :

דרש רבי יהודה בר נחמני מתורגמני׳ דריש לקיש כל המסתכל בג׳ דברים עיניו כהות בקשת ובנשיא ובכהנים. בקשת דכתיב (יחזקאל א) כמראה הקשת אשר יהיה בענן וגו׳. בנשיא דכתיב (במדבר כז) ונתתה מהודך עליו. בכהנים בזמן שבהמ״ק קיים בשעה שעולין לדוכן ומברכין את העם בשם המפורש :

דרש רב יהודה בר נחמני מתורגמניה דריש לקיש מאי דכתיב (מיכה ז) אל תאמינו ברע אל תבטחו באלוף אם יאמר לך יצר הרע חטא והקב״ה מוחל לך אל תאמן בו שנאמר אל תאמינו ברע ואין רע אלא יצר הרע שנאמר (בראשית ח) כי יצר לב האדם רע מנעוריו. אל תבטחו באלוף אין אלוף אלא הקב״ה שנא׳ (ירמיה ג) אלוף נעורי אתה שמא יאמר אדם מי מעיד בי. אבני ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם מעידין בו שנאמר (חבקוק ב) כי אבן מקיר תזעק וכפים מעץ יעננה. תניא כרי

שילא אומר שני מלאכי השרת המלוין לו מעידין בו שנאמר (תהלים צא) כי מלאכיו יצוה לך רבי זריקא אומר נשמתו של אדם מעידה בו שנאמר (מיכה ז) משוכבת חיקך שמור פתחי פיך איזהו דבר ששרוי בחיקו של אדם הוי אומר זו נשמה וחכמים אומרים איבריו של אדם מעידין בו שנאמר (ישעיה מג) ואתם עדי נאם ה׳ ואני אל:

(דף ע"ג) תנו רבנן אמר יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים אין העדים זוממים נהרגין עד שיהרג הנידון. אמר לו שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא שפכת דם נקי שהרי אמרו חכמים אין העדים זוממים נהרגין עד שיזומו שניהם ואין לוקין עד שיזומו שניהם ואין משלמין ממון עד שיזומו שניהם מיד קבל עליו יהודה בן טבאי שאינו מורה הלכה אלא בפני שמעון בן שטח. אמרו כל ימיו של יהודה בן טבאי היה משתטח על קברו של אותו הרוג והיה קולו נשמע סבורין העם לומר קולו של מת הוא אמר להן קולי הוא תדעו שלמחר הוא מת ואין קולו נשמע א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ממאי דלמא פיוסיה פייסיה או בדינא תבעיה:

פיסקא יצא מנחם ונכנס שמאי וכו׳ להיכן יצא אביי אמר יצא לתרבות רעה רבא אמר יצא לעבודת המלך תניא נמי הכי יצא

(*work*) *will answer it.* "We are taught in a Baraitha: R. Shila says the two angels which accompany a man will testify against him, as it is said (Ps. 91, 11) *For his angels will he give charge concerning thee, to guard thee on all thy ways.* R. Zerika says the soul of a man will testify against him, as it is said (Mic. 7, 5) *From her that lieth in thy bosom guard the doors of thy mouth.* What is this that lieth in a man's bosom? We must say, it is the soul. The sages say: "The members of a man's body testify against him, as it is said (Is. 43, 12) *And ye are My witness, saith the Lord, and I am God.*"

Our Rabbis were taught: R. Juda b. Tabai said: "May I so live to see the consolation [of Israel] as I did kill an *Ed Zomam*[*] in order to remove [the false opinion] out of the heart of the Sadducees who were saying that witnesses cannot become *zomamim* until the defendant is executed." Simon b. Shetach then said to him, "Would that I might see the consolation of Israel if thou hast not shed innocent blood [through your execution]; for our sages said that witnesses cannot become *zomamim* until the testimony of both is refuted through an alibi, neither are they subject to stripes until the testimony of both is refuted, through an alibi." Immediately Juda b. Tabai took upon himself never to render a decision unless in the presence of Simon b. Shetach. It was related that during the entire life of Juda b. Tabai, he was lying on the grave of that man, whom he caused to be executed, and his voice was heard, so that the people thought it was the voice of the dead man. But, Juda b. Tabai said to them that it was his own voice, and he convinced them; for on the morrow after his death the voice ceased to be heard. R. Acha, the son of Abba, said to R. Ashi: "How does this prove that it was the voice of Juda b. Tabbai? Perhaps it was the voice of the executed man, and the reason for the voice that ceased is because R. Juda appeased that man, or he ordered him before a court [and the decision was in favor of Juda b. Tabbai]."

The Mishnah says: "Menachem went out," etc. Whither did he go out? Said Abayi: "He went out to deprivation." Raba said: "He went out to serve the king." We are also taught so in a Baraitha: "Menachem went out to serve the king, and there went

*. A refuted witness who testified to an alibi. See Deut. 19, 19.

מנחם לעבודת המלך ויצאו עמו פ׳ זוגות תלמידים לבושים סיריקון:

(דף כז) א״ר אבהו אמר רבי אלעזר ת״ח אין אור של גיהנם שולטת בהן קל וחומר מסלמנדרא ומה סלמנדרא שתולדות האש היא הסך מדמה אין אור שולטת בו ת״ח שגופן אש דכתיב (ירמיה כג) הלא כה דברי כאש נאם ה׳ על אחת כמה וכמה:

סליק מסכת חגיגה.

out with him eighty pairs of disciples clothed in Syrian robes."

(Fol. 27) R. Abahu said in the name of R. Eliezer: "The fire of Gehenna has no power over the scholars. For this is shown by a *fortiori* argument drawn from the *Salamander,* which is only a creature of fire, and still fire has no power over him, that besmears himself with its blood; how much more then have the flames no power over the scholars, whose whole body is fire, as it is written (Jer. 23, 29) *Is not thus My word like fire? saith the Lord.*"

(End of Hagiga)

YEBAMOTH[1] | יבמות

CHAPTER ONE.

(Fol. 6) We are taught in a Baraitha [concerning the passage] (Lev. 19, 3) *Ye shall fear, every man his mother and his father,* etc. One might assume that if his father should tell him to defile himself[2], or not to restore, [a lost article to its owner], that he is to obey his order [even though it is contrary to the law]. It therefore says, *ye shall fear every man his mother and his father, and My Sabbaths ye shall keep; I am the Lord*: ye all are obliged to honor Me. We are taught: One might assume that the building of the Temple should supersede the Sabbath. But the passage reads (Ib., ib. 30) *My Sabbaths shall ye keep and My sanctuary shall ye reverence;* i.e., ye all are obliged to preserve My honor. We are taught: One might assume that the above fear refers to the sanctuary itself. It therefore says (Ib.) *My Sabbaths shall ye keep, and My sanctuary shall ye fear.* In connection with the Sabbath, we find the word *Shmira* (keep), and in connection with the sanctuary,, we find the word *Mora* (fear). Just as the word *Schmira* (keep) used in connection with the Sabbath (Ib. b.) should not be construed to mean that one should fear the Sabbath, but rather Him who commanded concerning the Sabbath (God), so also does the word *Mora* (fear), used in connection with the sanctuary, not apply to the fear of the sanctuary, but the One who commanded concerning the sanctuary. What do we understand by fearing the sanctury? One must not enter the Temple-mound with his staff, nor wearing his shoes, nor with his purse, nor with dust on his feet; and one must not use it as a short cut in his way, nor spit on the ground of the Temple-mound. The last is deduced by the syllogism[3]. From this I could only prove when the Temple was in existence. Whence do we infer that such is the law even after the Temple's destruction? It therefore says: *My Sabbaths shall ye keep, and My sanctuary shall ye reverence;* i.e., just as the word *Shmira* (keep) used in connection with the Sabbath is everlasting, so

פרק ראשון

(דף ו) תניא (ויקרא יט) איש אמו ואביו תיראו וגו׳ יכול אמר לו אביו הטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו תלמוד לומר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו כולכם חייבין בכבודי. תניא יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת תלמוד לומר (שם) את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו כולכם חייבין בכבודי. תניא יכול יתיירא אדם מבית המקדש תלמוד לומר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש מה שמירה האמורה בשבת (ע״ב) לא שבת אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על השבת אף מורא האמור במקדש לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש. איזהו מורא מקדש לא יכנס אדם בהר הבית במקלו במנעלו באפונדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מק״ו ואין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מנין תלמוד לומר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה שמירה האמורה

1) Sister-in-law; treats of sixteen levirate marriages, according to Deut. 25. This is called *Ervah.*
2) A Cohanite is forbidden to defile himself. See Lev. 31-20.
3) An inference *a fortiori.* See Introduction to the Talmud by Mielziner, "The inference of Kal Ve-chomer."

also is the word *Mora* (fear) used in connection with the Sanctuary everlasting.

(Fol. 13) MISHNAH: Beth Shammai allows the *Tzara*[4] to be married to one of the brothers of the deceased [without issue], but Beth Hillel prohibits it. If the act of *Chalitza* was performed [upon such rival women], Beth Shammai considers them unfit to be married afterwards to a priest; but Beth Hillel declares them fit. Again, if they became widows after having been taken in levirate marriage, Beth Shammai declared them fit to be married to a priest afterwards [because they are considered as widows], but Beth Hillel declares them unfit [because of their illegal marriage]. Notwithstanding the fact that the one school prohibits what the other allows, that one declares unfit what the other declares fit, the disciples of the two schools have never refrained from intermarriage. Likewise as regards Levitical cleanness and uncleanness, where one school declared clean what the other declared unclean, nevertheless they never hesitated to help one another in the work, which [according to one faction] might not be considered clean.

(Fol. 16) GEMARA: In the days of Rabbi Dosa b. Horkinass the marriage of the daughter's *Tzara* was declared [in R. Dosa's name] to be legal. It seemed too hard a task for the sages [to give their consent or to protest against it]. Since he was considered a great scholar, and since because of his blindness, he stopped attending the house of learning, they refrained from taking action in his absence], the sages appealed: "Who will go and inform him [of our contradictory opinion?"]. "I shall go," replied R. Joshua. "And who else [will go]?" To which R. Elazar b. Azaria responded: "And who else [will go]?" To which R. Akiba responded. They finally went, and upon reaching his house they stopped at the door, where his servant noticed them. She entered and informed him: "Rabbi, the sages of Israel are coming to visit you." "Let them come in," was his reply. They then entered. R. Dosa immediately greeted R. Joshua and bade him sit down upon a gilded couch. To which R. Joshua replied: "Rabbi, bid your other disciple also to sit down." "Who is he?" inquired R. Dosa. "He is R. Elazar b. Azaria," came R. Joshua's reply. "Has then our friend Azaria a son?" inquired

בשבת לעולם אף מורא האמור במקדש לעולם :

(דף יג) משנה. בית שמאי מתירין את הצרות לאחים ובית הלל אוסרין (ע"ג) חלצו בית שמאי פוסלין מן הכהונה ובית הלל מכשירין נתייבמו בית שמאי מכשירין ובית הלל פוסלין אף על פי שאלו אוסרין ואלו מתירין אלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמאי. כל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרין ואלו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות אלו על גב אלו.

(דף טז) בימי רבי דוסא בן הרכינס הותרו צרת הבת לאחין והיה הדבר קשה לחכמים מפני שחכם גדול היה וזקן ועיניו קמו מלבא לבית המדרש אמרו מי ילך ויודיעהו אמר להן רבי יהושע אני אלך ואחריו מי רבי אלעזר בן עזריה ואחריו מי רבי עקיבא הלכו ועמדו על פתח ביתו נכנסה שפחתו אמרה לו רבי חכמי ישראל באין אצלך אמר לה יכנסו ונכנסו תפסו לרבי יהושע והושיבו על מטה של זהב אמר לו רבי אמור לתלמידך אחר וישב אמר לו מי הוא אמר לו רבי אלעזר בן עזריה אמר לו ויש לו בן לעזריה חברנו קרא עליו המקרא

4) Associate wife—for example, if one married his niece and had another wife. When he dies childless, the brother could not marry his own daughter, but he might marry the associate wife. The same term applies to all levirate marriages.

R. Dosa. He applied to him the following passage (Ps. 37, 25) *I have been young and now I am old; yet have I not seen the righteous forsaken, nor his seed begging for bread.* He then took him and bade him sit down upon another gilded couch. "Rabbi," said R. Joshua again, "tell your other disciple to sit down." "Who is he?" inquired R. Dosa. "He is R. Akiba b. Joseph," replied R. Joshua. Whereupon R. Dosa exclaimed: "Art thou that Akiba b. Joseph whose fame reaches from one end of the world to the other? Sit down, my son, sit down. May there be many like thee in Israel." Thereupon he read the following passage concerning him, (Ecc. 7, 1) *A good name is better than precious oil.* They then began to beset him with various legal questions until they finally propounded the question: "What is the legal statute concerning a levirate marriage of the *Tzara* of one's daughter?" "In this law there is a dispute between the school of Shammai and the school of Hillel," was his reply. "And in accordance with whom does the law prevail?" they again asked. "Of course, in accordance with the school of Hillel," was his response. "But it was said in your name that the law prevails in accordance with the school of Shammai." "How were you informed, *Dosa* or *Ben Harkinas?*" "We can swear that we heard it anonymously." "If so," responded R. Dosa, "then I shall explain it to you. I have a younger brother, Jonathan, who is both sharp and persistent, and who is a disciple of the school of Shammai. Be careful that he does not catch and overwhelm you with citations of traditions, for he knows three hundred arguments to prove that the levirate marriage of the *Tzara* of one's daughter is legal; but I summon as witness the heavens and earth to testify that while Hagai had been sitting upon this mortar-shaped seat, he decided the following three things: (a) the levirate marriage of the *Tzara* of one's daughter is prohibited; (b) Jewish inhabitants of the land of Ammon and Moab must give the poorman's tithes on the Sabbatical year; (c) that we may accept proselytes from the Gardyenians and the Tarmodites (Palmyra)." We are taught in a Baraitha: "Although on their arrival they entered through one door, yet when they left they went out through three doors." R. Akiba was met by that Jonathan and the latter asked him such questions that he was unable to give answer. Thereupon Jonathan said: "Art thou that Akiba whose

הזה (תהלים לז) נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם תפשו והושיבו על מטה של זהב אמר לו רבי אמור לתלמידך אחר וישב אמר לו ומי הוא אמר לו עקיבא בן יוסף אמר לו אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו שב בני שב כמותך ירבו בישראל קרא עליו מקרא זה (קהלת ז) טוב שם משמן טוב התחילו מסבבין אותו בהלכות עד שהגיעו לצרת הבת אמרו לו צרת הבת מהו אמר להם מחלוקת בית שמאי ובית הלל הלכה כדברי מי אמר להם הלכה כבית הלל אמרו לו והלא משמך אמרו הלכה כבית שמאי אמר להם דוסא שמעתם או בן הרכינס שמעתם אמרו לו חיי רבי סתם שמענו אמר להם אח קטן יש לי בכור שטן הוא ויונתן שמו והוא מתלמידי שמאי והזהרו בו שלא יקפח אתכם בהלכות לפי שיש עמו ש׳ תשובות בצרת הבת שהיא מותרת אבל מעידני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ואמר ג׳ דברים צרת הבת אסורה עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ומקבלין גרים מן הקרדויים ומן התרמודיים תנא כשנכנסו נכנסו בפתח אחד וכשיצאו יצאו בג׳ פתחים פגע בו ברבי עקיבא אקשי ליה ואוקמיה אמר לו אתה הוא

עקיבא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו אשריך שזכית לכך ועדיין לא הגעת לרועה בקר אמר לו רבי עקיבא ואפילו לרועה צאן.

(ע"ב) א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד (איכה א) ידו פרש צר על כל מחמדיה זו עמון ומואב בשעה שנכנסו נכרים להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו על ס"ת אמרו זה שכתוב בו (דברים כג) לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' ישרף באש. (איכה א) צוה ה' ליעקב סביביו צריו אמר רב כגון הומניא לפום נהרא:

כיצד פרק שני

(דף כ) איסור קדושה שניות מדברי סופרים ואמאי קרי ליה איסור קדושה אמר אביי כל המקיים דברי חכמים נקרא קדוש א"ל רבא וכל שאינו מקיים דברי חכמים קדוש הוא דלא מקרי רשע נמי לא מקרי אלא אמר רבא קדש עצמך במותר לך:

(דף כא) אמר רבא רמז לשניות מן התורה מנין שנא' (ויקרא יח) כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם האל קשות מכלל דאיכא רכות ומאי נינהו שניות. ומאי משמע דהאי אל לישנא דקשה היא דכתיב (יחזקאל יז) ואת אילי הארץ לקח. לימא פליגי דר' לוי דא"ר לוי קשה עונשן של מדות יותר

fame extends from one end of the world to the other? Happy mayest thou be that thou hast acquired such a name, although thou hast not reached [in scholarship] to be even an oxherd." Upon which R. Akiba remarked: "Not even a shepherd of small cattle."[5]

(Ib. b.) R. Samuel b. Nachmeni, in the name of R. Jonathan, said: "What is the meaning of the passage (Lam. 1, 10) *The adversary hath spread out his hand upon all her treasures.* This refers to Ammon and Moab; for when Israel's enemies broke into the Temple, all others turned in search for the silver and the gold therein, but Ammon and Moab turned in search for the scrolls, remarking: 'The one wherein it is written (Deut. 23, 4) *An Ammonite and a Moabite shall not enter into the congregation of the Lord, must be burnt.*'" (Ib. ib. 17) *The Lord hath given a charge concerning Jacob to all his adversaries.* Rab said: "As hostile as Humania against Pum Nahara."

CHAPTER TWO.

(Fol. 20) Marriage restrictions [placed upon the priest] due to sacredness refer to Rabbinical enactments. Then why is it termed restriction due to sacredness? "Because," said Abayi, "whoever fulfills the words of the sages deserves to be called sacred." "According to your interpretation," said Raba to him, "then, if one does not fulfill words of the sages, he is merely not called holy, but you cannot at the same time call him wicked." Raba therefore explained it is follows: "A man should sanctify himself by abstaining even from things that are permitted."

(Fol. 21) Raba said: "Whence is it intimated in the Torah concerning incest of secondary degrees? (forbidden by Rabbinical enactment). It is said (Lev. 18, 27) *For all those gross abominations* (*ha-ail*) *have the men of the land done, who were before you;* i.e., *ha-ail* (*gross*), hence there must also be minor ones. This refers then to incest of secondary degrees. Whence do we know that the word *ail* refers to something great? It is written (Ez. 17, 13) *But the mighty* (*ai-lay*) *of the land did he take away.*" Shall we assume that this is in contradiction to the opinion of R. Levi? for R. Levi said: "The punishment for fraudulent measures

5) The moral of this story: (a) The respect one scholar had for another; (b) No matter how great the scholar was, yet if he rendered a wrong decision he was called upon to amend it; (c) How little they thought of themselves, as it is shown by the last remark of R. Akiba; (d) Do not convict your fellow man until you prove the case against him in his presence.

is severer than that for incest, for the former, Scripture terms (Lev. 18, 24) *Ail*, while the latter it terms (Deut. 25, 16) *aile*." Of course, *ail* is strong; however, *aile* is still stronger. But concerning incest it is also written (Lev. 18, 29) *aile?* This is to exempt fraud measures from *Kareth*.[1] If so, then in what respect are fraudulent measures severer than incest? In the following: For the crime of incest one is able to offer repentance, but for the crime of fraudulent measures one cannot repent, [because he does not know whom he has cheated] R. Huna said: "We infer [this prohibition concerning incest of secondary degree] from the following, (Ecc. 12, 9) *Yea, he pondered and sought out, and set in order many proverbs.*" Ulla, in the name of R. Elazar, explained it: "Prior to the time of Solomon, the Torah was like a basket without handles, [that could not have been grasped,] but when Solomon came he attached the necessary handles." R. Oshia said: "We infer [the above] from the following (Pr. A, 15) *Avoid it, pass not through by it, turn off from it and pass away.*" R. Ashi said: "Unto what could that of R. Oshia's explanation be likened? Unto a frail man watching a garden; if he watches it from the exterior, the interior is also protected; but if he watches it only from the interior, the exterior is left unprotected." Nevertheless R. Ashi's analogy is false, for there [if one watches from inside of the garden] protection at least is afforded for within, but here if one does not safeguard himself against the incest of secondary degrees he may reach the violation of even a real *Ervah*.[2] R. Cahana said: "We infer the above from the following (Lev. 18, 30) *Therefore shall ye guard My guard;* i.e., make a guard which may protect, (enact measures to prevent a transgression of the Biblical law)" "If so," said Abayi to R. Joseph, "then this is Biblical." "Yea, it is Biblical, but it has been explained by the Rabbis." "But the entire law is thus explained by the Rabbis, and why call only this Rabbinical?" We must therefore say that it is catually a Rabbinical law, and the Bible text (quoted) is a mere intimation.

(Fol. 24b) R. Nechemia says: "Lion proselytes [that became Jews merely through

מעונשן של עריות שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן אלה אל קשה ואלה קשה מאל גבי עריות נמי הא כתיב אלה ההוא למעוטי מדות מכרת אלא מאי חומרייהו הני אפשר בתשובה הני לא אפשר בתשובה רב יהודה אמר מהכא (קהלת יב) אזן וחקר תקן משלים הרבה. אמר עולא א"ר אלעזר קודם שבא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים. ר' אושעיא אמר מהכא (משלי ד) פרעהו אל תעבר בו שטה מעליו ועבור. אמר רב אשי משל דר' אושעיא למה"ד לאדם משמר פרדס משמרו מבחוץ כולו משתמר מבפנים שלפניו משתמר שלאחריו אינו משתמר והא דרב אשי בדותא היא התם שלפניו מיהו משתמר הכא אי לאו שניות פגע בערוה גופה. רב כהנא אמר מהכא (ויקרא יח) ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי א"ל אביי לרב יוסף הא דאורייתא הוא דאורייתא ופרשו רבנן. כל התורה נמי פרשו רבנן, אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא:

(דף כד ע"ב) רבי נחמיה אומר אחד גרי

1) Divine punishment through premature death.
2) See note one of first chapter.

fear[3]], proselytes [converted by the advice] of a dream, or proselytes like those of Mordecai and Esther are not considered proper proselytes unless they do so nowadays." How can you imagine that those should become proselytes nowadays [since they are in another generation]? Say unless they become proselytes similar to those who become nowadays [for no other reason than love of religion].

CHAPTER FOUR.

(Fol. 47) Our Rabbis were taught: When a proselyte comes and desires to be converted to Judaism nowadays, he is asked: "What is your reason for desiring to be converted to Judaism? Are you not aware that Israel is broken down nowadays [under persecution] driven around [from one place to another], covered in mourning and tossed about, subject to so much affliction?" If he say: "I am aware of the fact and am not worthy even as they are," he is immediately accepted into Judaism. (Ib. b.) He is then informed concerning some of the light commandments, and some of the vigorous commandments [requiring self-denial], so that if upon such information, he desires to withdraw, he may do so. Because, R. Chelbo said: "Proselytes are as bad to Israel as a sore (*Sappachath*) is on the skin, for it is written (Is. 14, 1) *And the strangers shall be joined unto them (V'nisspechu), and they shall attach themselves to the house of Jacob.*"[1] He is then informed of the sin of [neglecting][2] *Leket, Shik'cha, Peah,* and Thites for the poor. Why these commandments? R. Chiya b. Aba said in the name of R. Jochanan: "Because the penalty of a Noahide for stealing a thing to the amount of even less than the smallest coin is death," [and thus upon observing that the poor take grain from his field, he might kill them for it.] The proposed proselyte is then informed concerning the punishment for [transgressing] the positive commandments; i.e., he is told: "You should be aware of the fact that prior to your conversion, when you had eaten fat [designated for the altar] you were not subject to Divine [capital] punishment; or if you had profaned the Sabbath [by doing any forbidden labor] you were not subject to the penalty of being executed by stoning; but henceforth if you eat the fat

אריות ואחד גרי חלומות ואחד גרי מרדכי ואסתר אינם גרים עד שיתגיירו בזמן הזה בזמן הזה ס"ד אלא אימא כבזמן הזה:

החולץ פרק רביעי

(דף מז) ת"ר גר שבא להתגייר בזמן הזה אומרים לו מה ראית (שבאת) להתגייר אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים ומטורפים ויסורין באים עליהם. אם אמר יודע אני ואיני כדי מיד מקבלין אותו (שם ע"ב) ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות. מ"ט דאי פריש נפרוש דא"ר חלבו קשים גרים לישראל כספחת דכתיב (ישעי' יד) ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני. מ"ט א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן בן נח נהרג על פחות משוה פרטה ולא ניתן להשבון (שם ע"א) ומודיעין אותו עונשין של מצות. אומרים לו הוי יודע שעד שלא באת למדה זו אכלת חלב אי אתה ענוש כרת, חללת שבת אי אתה ענוש סקילה. עכשו אכלת

3) See II Kings 17, 25-35.
1) *Sappachath* and *Nisspechu* are both of the same origin.
2) Gleaning, forgetting and segment; the poor man's share in the crop. Lev. 19, 9; and 23, 22; also 25, 6.

חלב אתה ענוש כרת. חללת שבת אתה ענוש סקילה. וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצות כך מודיעין אותו מתן שכרם. אומרים לו הוי יודע שהעוה"ב אינו עשוי אלא לצדיקים וישראל בזמן הזה אינם יכולים לקבל לא (סס ע"ג) רוב טובה ולא רוב פורעניות ואין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו. א"ר אלעזר מאי קראה דכתיב (רות א) ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה. אמרה לה אסיר לן תחום שבת (סס). באשר תלכי אלך. אסיר לן יחוד. באשר תליני אלין. מפקדינן אתרי"ג מצות. עמך עמי. אסיר לן ע"ז. ואלהיך אלהי. ד' מיתות נמסרו לב"ד. באשר תמותי אמות. ב' קברים נמסרו לבית דין ושם אקבר. מיד ותרא כי מתאמצת היא וגו':

(דף מט ע"ג) תניא בן עזאי אומר מצאתי מגלת יוחסין בירושלים וכתוב בה איש פלוני ממזר מאשת איש וכתוב בה משנת ר' אלעזר בן יעקב קב ונקי. וכתוב בה מנשה הרג את ישעיה. אמר רבא מידן דייניה וקטליה. אמר ליה משה רבך אמר (שמות ל"ג) כי לא יראני

you will be subject to Divine [capital] punishment, and if you violate the Sabbath you will be subject to the penalty of stoning." Just as he is informed concerning the punishment [in the event of failure to observe] these commandments, so is he also informed concerning the reward [upon the fulfillment] of these commandments. He is told: "You shall be aware of the fact that the future world has been created for none else than the righteous, and that Israel nowadays is capable of withstandiny the trials neither of much wealth nor of much retribution." No further [aversion] is to be used for him and no particular attention is to be paid [to his knowledge]. R. Elazar said: "What is the passage from whence we infer the above? It is written (Ruth 1, 18) *When she thus saw that she was persisting to go with her, she left off speaking unto her.* This means that Na'omi said unto Ruth: 'We are subject to Sabbatical limitations.'[3] Whereupon the response came (Ib.) *For whither thou goest, will I go.* 'We are subject to the prohibition of privacy between a man and woman.' (Ib.) *Where thou lodgest will I lodge.* 'We are instructed to live in accordance with six hundred and thirteen commandments.' Whereupon Ruth replied (Ib) *Thy people shall be my people.* 'We are warned against idolatry.' (Ib) *And thy God is my God.* 'We are under jurisdiction of the court which has the right to execute us with either of the four kinds of capital punishment. (Ib.) *Where thou diest shall I die.* 'The court has even the right to bury one upon one of the two cemeteries it chooses.'[4] (Ib) *And there will I be buried,* came again Ruth's reply. Immediately after this the passage said: *When she thus saw that she was persisting to go,*" etc.

(Fol. 49b) We are taught that Ben Azai says: "I found a secret scroll wherein it was written that a certain man was a Mamzer.[5] It was also written there that the Mishnath of R. Eliezer b. Jacob is only a *Kab* (little in quantity), but well sifted. It was also written there that M'nashe executed Isaiah (the prophet)." Raba said: "He was tried before a court (of false prophets) where he was executed. He was asked: 'Moses thy master said (Ex. 33, 20) *For no*

3) The area of two thousand cubits on either side outside a town is the limit which an inhabitant of that town is permitted to move, without having deposited an *Erub.* See Vol. 1, page 218, note 1.
4) See Vol. 4, that the executed for capital crimes were buried upon a special cemetery and that there were two cemeteries, one for the more serious cases and the other for the less serious ones.
5) Born through prohibited connection.

man can see me and live, and you said (Is. 6, 1) *I saw the Lord sitting upon a high and exalted throne.* Moses your master said (Deut. 4, 7) *Who hath God so nigh unto it, as is the Lord our God at all times that we call upon Him,* and you said (Is. 55, 6) *Seek ye the Lord, while He may be found.* Moses your master said (Ex. 23, 26) *The number of thy days will I make full,* and *you said* (Is. 38, 5) I *will add unto thy days fifteen years.*' Isaiah then said to himself: 'I am quite sure that even should I offer him any explanation he will not accept it. If so, then why should I offer it altogether since it would merely cause him to commit [his crime] wilfully? Thereupon he uttered the Tetragrammaton and was swallowed up by a cedar tree. They brought the cedar and sawed it through, and when the saw reached Isaiah's mouth he died, because [of the sin he committed with his mouth when] he said (Is. 6, 5) *"And in the midst of a people of unclean lips do I dwell."*

But what of the above cited passages, which indeed contradict each other? *I saw the Lord,* is to be explained by the following Baraitha: All the other prophets contemplated [Deity] through a dim speculum, while Moses contemplated [Deity] through a lucid speclum. (Ib. 55, 6) *See ye the Lord while He may be found,* could be explained that it refers to an individual, while Moses refers to a community. And when is the time [to which Isaiah refers?] R. Nachman, in the name of Rabbi b. Abahu, said: "This refers to the ten days from New Year until the Day of Atonement." *The number of thy days will I make full.* This is explained by the following Tanaim, for we are taught in a Baraitha: All the other prophets contem- *make full.* (Fol. 50) This refers to the years assigned to one when born, if one deserves through merits then he lives through the years due to him, but otherwise they are lessoned. This is according to the opinion of R. Akiba. But the other sages say that if one has merits, his years are added, and if one does not deserve by merits then his years are lessened. The sages then said to R. Akiba: "Behold the passage says *And I will add unto thy days fifteen years,* [hence it is more than his assigned portion?]" To which he replied: "This means that they were added from his own allotment [after their prior decision to have taken it off.] The following will prove [that the fifteen

האדם וחי ואתה אמרת (ישעיה ו) **ואראה את אדני יושב על כסא רם ונשא משה רבך אמר** (דברים ד) **מי כה׳ אלהינו בכל קראנו אליו ואתה אמרת** (ישעיה נה) **דרשו ה׳ בהמצאו** (קראוהו). **משה רבך אמר** (שמות כ"ג) **את מספר ימיך אמלא ואתה אמרת** (מ"נ נ) **והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה. אמר ישעיה ידענא ביה דלא מקבל מה דאימא ליה ואי אימא ליה לישוויה מזיד אמר שם איבלע בארזא אתיוה לארזא ונסרוהו כי מטא להדי פומא נח נפשיה משום דאמר** (ישעיה ו) **ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב:**

מ"מ קשו קראי אהדדי. ואראה את אדני כדתניא כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאִירה. משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה (ישעיה נ"ה) **דרשו ה׳ בהמצאו הא ביחיד הא בצבור ויחיד אימת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליה"כ. את מספר ימיך אמלא** (דף נ) **אלו שני דורות זכה משלימין לו לא זכה פותחין לו. דברי ר׳ עקיבא. וחכמים אומרים זכה מוסיפין לו לא זכה פותחין לו. אמרו לו לר׳ עקיבא הרי הוא אומר והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה. אמר להם משלו הוסיפו לו תדע**

years were from his own allotment] for prior to that sickness the prophet delivered a *prophecy saying* (I Kings 13, 2) *Behold, a child will be born unto the house of David, Josiah* (*Yeshiyahu*) by name, although at the time of Ezekiah's sickness M'nashe has not yet been born by Ezekiah [hence he was originally destined to live these fifteen years.]"[6] The Rabbis, however, argued: "Is it then written *born unto Ezekiah?* It is written *unto the house of David,* which refers either to Ezekiah or to some one else."

CHAPTER SIX.

(Fol. 61) MISHNAH: It happened that Joshua B. Gamala betrothed [the widow] Martha, the daughter of Boethus, and was appointed by the King as High-priest, [to whom a widow is prohibited], he nevertheless married her, [ince the bethrothal took place while he was still an ordinary priest].

GEMARA: He was merely appointed High-priest, but not selected [by the priestly authority]. Said R. Joseph: "I see here a conspiracy, for R. Assi said: 'A Tarkaful of Dinarim did Martha the daughter of Boethus give to King J nnai until [she succeeded] in having Joshua b. Gamal appointed as the High-priest.'"

(Ib. b))R. Nachman said in the name of Samuel: "Although a man has many children, he is nevertheless prohibited from remaining single [in case of his wife's death or divorce], for it is said (Gen. 2, 18) *It is not good that the man should be alone.*"

(Fol. 62) We are taught in a Baraitha: Three things did Moses do upon his own authority, etc., (as explanied in Volume 1, page 161).

(Ib. b) We are taught that R. Joshua says: "Although a man took a wife while he was young, he should nevertheless marry again [if he remains alone] when he becomes old; although one has children from his early years, he should nevertheless try to have children even at advanced age, as it is said (Ecc. 11, 6) *In the morning* (*early years*) *sow thy seed, and in the evening let not thy hand rest; for thou knowest not which will succeed, whether this or that, or whether both of them will be alike good.*" R. Akiba says: "Even if one studied the Torah in his youth, he should nevertheless continue to study it when in his advanced

שהרי נביא עומד מתנבא (מ"א י"ג) הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו ועדיין לא נולד מנשה. ורבנן מי כתיב נולד מחזקיה לבית דוד כתיב אי מחזקיה נולד אי מאינש אחרינא:

הבא על יבמתו פרק ששי

(דף ס"א) מתני' מעשה ביהושע בן גמלא שקידש למרתא בת בייתוס ומינהו המלך להיות כהן גדול וכנסה וכו':

גמ' מינהו אין נתמנה לא אמר רב יוסף קטיר קחזינא הכא דא"ר אסי תרקבא דדינרי עיילה ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא עד דמוקי ליהושע בן גמלא בכהנא רברבא:

(דף ס"ב) תניא שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום. פירש מן האשה שבר הלוחות וכו':

(ע"ב) תניא ר' יהושע אומר נשא אדם אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו, היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו שנאמר (קהלת י"א) בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים. ר' עקיבא אומר למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו. היו לו

6) Josiah was the son of M'nashe. (See Vol. 1, page 39) that King Ezekiah's sickness was due to the sin because he did not marry. When Isaiah visited Ezekiah the latter proposed and married the former's daughter, of whom M'nashe was born, who afterwards executed Isaiah. Ezekiah having foreseen through prophecy this grave incident, abstained from getting married until he was ordered to do so by the prophet.)

תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו שנא׳ בבקר זרע את זרעך וגו׳. אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לר׳ עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה בזה. והיה העולם שמם עד שבא ר׳ עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה לר׳ מאיר ור׳ יהודה ור׳ יוסי ור׳ שמעון ור׳ אלעזר בן שמוע, הם הם העמידו תורה באותה שעה. תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת אמר רב חמא בר אבא ואיתימא ר׳ חייא בר אבין וכלם מתו מיתה רעה מאי היא א״ר נחמן אסכרה:

א״ר תנחום א״ר הנילאי כל יהודי שאין לו אשה שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה. בלא שמחה דכתיב (דברים י״ד) ושמחת אתה וביתך. בלא ברכה דכתיב (יחזקאל מ״ד) להניח ברכה אל ביתך. בלא טובה דכתיב (בראשית ב) לא טוב לאדם היות לבדו. במערבא אמרי בלא תורה ובלא חומה. בלא תורה דכתיב (איוב) האם אין עזרתי בי (ותושיה נדחה ממני). בלא חומה דכתיב (ירמיה ל״א) נקבה תסובב גבר. רבא בר עולא אמר אף בלא שלום דכתיב (איוב ה) וידעת כי שלום אהלך וגו׳:

ת״ר האוהב אשתו כגופו המכבדה יותר מגופו והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה המשיאן סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך. ת״ר האוהב את שכניו והמקרב את קרוביו והנושא את בת אחותו (דף ס״ג)

age; although one had disciples in his early years, he should nevertheless acquire disciples in his advanced age, as it is said (Ib.) *In the morning,"* etc. It was said that R. Akiba had twelve thousand pairs of disciples who came from all over the country between Gabbath and Antipatris[1], and all of them died in one season because [of the sin that] they did not treat each other with sufficient respect; and the [Jewish] world was demoralized until R. Akiba came to our southern Rabbis and taught unto R. Maier, R. Juda, R. Jossi, R. Simon and R. Elazar b. Shamua, and it was they who preserved the Torah in that [grave] hour. We are taught [in a Baraitha] that all the disciples died between Passover and the Feast of Weeks. R. Chana b. Abba, and others say R. Chiya b. Abin, said: "All died a horrible death." What was it? Said R. Nachman: "It was the croup."

R. Tanchum said in the name of R. Chanilai: "Every Judaean[2] who has no wife lives without happiness, without blessing, and without good; without happiness, as it is written (Deut. 14, 26) *And thou shalt rejoice, thou and thy household;* without blessing, as it is written (Ez. 44, 30) *To cause a blessing to rest on thy house;* without good, as it is written (Ben. 2, 18) *It is not good that the man should be alone."* In Palestine it was said: "He [who is unmarried] is without Torah and without protection; i. e., without Torah, as it is written (Job 6, 13) *Truly, am I not without my help in me, and is not Tushiya*[3] *driven far away from me?* Without protection, as it is written (Jer. 31, 21) *The woman will go about [to protect] the husband."* Raba b. Ulla said: "Also without peace, as it is written (Job 5, 24) *And thou shalt know that there is peace in thy tent,"* etc.

Our Rabbis were taught: He who loves his wife as himself and honors her even more than himself,[4] and he who leads his sons and daughters on the right path and marries them off near their period of puberty, concerning him the passage reads (Ib.) *And thou shalt know that there is peace in thy tent.* Our Rabbis were taught: He who loves his neighbors, befriends his relatives,

1) See Yalkut Megilla that between Gabbath and Antipatris there were a great number of townships.
2) This term is mostly used in a religious sense.
3) *Tushiya* refers to the *Torah*. The passage is thus explained: *Truly, since I am without my help,*—referring to his wife—*and is not therefore Tushiya* (the *Torah*) *driven away from me?*
4) Concerning honor, it says that one must honor his wife even more than himself, because it is not customary that a person should honor himself; but concerning love, it says that one should love his wife like himself, because nobody likes anything else more than himself.

marries his brother's daughter, (Fol. 63) and who lends money to the poor when in distress, concerning him the passage says (Is. 58, 9) *Then shalt thou call, and the Lord will answer: Thou shalt cry, and He will say, "Here am I."*

R. Elazar said: "A Judaean who has no wife is not considered a man, for it is said (Gen. 5, 2) *Male and female created He them and called their name Adam (man).*" R. Elazar said further: "One who does not possess real estate is not considered a man, as it is said (Ps. 115, 16) *The heavens are the heavens of the Lord: but the earth hath He given to the children of man.*" R. Elazar said further: "What is the meaning of the passage (Gen. 2, 18) *I will make him (eizer) a help suitable for him (K'nedo)*[5] i.e., If he deserves well, she will be a help to him; if not, an opposition to him." According to others, R. Elazar raised the following contradiction. Since the text reads *K'naggdo* (opposing him), how can we read *K'nigdo* (corresponding to him?) This means, if he deserves well, she will be corresponding [in harmony with] him; if not, she will be a lash unto him."

R. Jassi, chancing to meet Elijah, asked him: "It is written, *I will make him a help.* Wherewith does a woman help the man?" He said to him: "A man brings in wheat; can he eat wheat? He brings flax; can he cloth himself with flax? Does this not consequently prove that she enlightens his eyes and puts him on his feet?" R. Elazar said further: "What does the passage, (Ib.) *This time it is bone of my bones, and flesh of my flesh, mean?* We can infer from this that Adam did not find life satisfied until Eve was brought to him." R. Elazar said further: "What does the passage (Ib. 12, 3) *And in thee shall all families of the earth be blessed,* mean? The Holy One, praised be He: said unto Abraham: 'Two good shoots have I to protrude from thee, Ruth the *Moabite* and *Na'amah* the *Ammonite. All families of the earth;* i.e., even such families as are living on farms would not have been blessed if it were not for Israel's sake.'" (Ib. 18, 18) *All the nations of the earth;* i.e., even the ships going from Gaul to Spain would not have been blessed [with success] if it were not for Israel's sake.

R. Elazar also said: "In the future all

5) The word *K'neged* means against. Hence the passage means a help against him.

והמלוה סלע לעני בשעת דחקו עליו הכתוב אומר (ישעיה נ"ח) אז תקרא ה' יענה תשוע ויאמר הנני:

א"ר אלעזר כל יהודי שאין לו אשה אינו אדם שנאמר (בראשית ה) זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם. ואמר ר' אלעזר כל (אדם) שאין לו קרקע אינו אדם שנאמר (תהלים קט"ו) השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. וא"ר אלעזר מ"ד (בראשית ב) אעשה לו עזר כנגדו זכה עוזרתו לא זכה כנגדו. וא"ר ר' אלעזר רמי כתיב כנגדו וקרינו (כנגדו) זכה כנגדו לא זכה מנגדתו:

אשכחיה ר' יוסי לאליהו. א"ל כתיב אעשה לו עזר. במה אשה עוזרתו לאדם. א"ל אדם מביא חטין חטין כוסס פשתן פשתן לובש לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו. ואמר ר' אלעזר מאי דכתיב (שם) זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי, מלמד שלא נתקררה דעתו עד שבא על חוה. ואמר ר"א מאי דכתיב (שם י"ב) ונברכו בך כל משפחות האדמה. אמר ליה הקדוש ב"ה לאברהם שתי בריכות טובות יש לי להבריך בך רות המואביה ונעמה העמונית כל משפחות האדמה אפילו משפחות הדרות באדמה אין מתברכות אלא בשביל ישראל (בראשית יח) כל גויי הארץ אפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא אינן מתברכות אלא בשביל ישראל:

וא"ר אלעזר עתידין כל בעלי אומניות

the professional men will become farmers, as it is said (Ez. 27, 29) *And all that handle the oar, the mariners, and all the pilots of the sea, will come down from their ships and stand upon the land."* R. Elazar said further: "There is no poorer occupation than with land, for it is said (Ib.) *and they will come down."* R. Elazar once noticed a field being ploughed widthwise. He remarked: "Even if you would plough it lengthwise (i. e., over and over again), nevertheless trading in business yields more profits than thou dost." When Rab entered a path [between fields] and saw the ears waving, he used to say: "Toss yourselves (be as proud as thou wilt), trading in business yields more profits than thou dost." Raba said: ["If a man invests] one hundred *Zuzim* in business, he can afford to eat meat and drink wine every day; but with one hundred *Zuzim* invested in land, one can merely eat salted vegetables; and not only this, but the investment causes him to sleep on the ground, [to watch it], and causes him also to quarrel with others." R. Papa said: "Have provisions of your own production and do not buy it, even though it may cost you the same price, for it is more blessed; buy ready made and do not spin. This, however, refers only to furniture, but not to clothing, because one may not be able to get just what he needs. Fill up [a hole when made in the wall in time] that thou needst not repair; you may even repair it expensively, but do not rebuild it, for whoever is occupied in the building busniess becomes poor [at the end.] Be always ready to sell land, but be slow (careful) in taking a wife. Go down a step when taking a wife, but go up a step in choosing a groomsman."

Rab took leave of R. Chiya, and the latter said to him: "May the Merciful save thee from the thing that is worse than death." Is there then a thing that is worse than death? [Rab thought to himself]. He proceeded to look into the matter until he found the passage (Ecc. 7, 26) *And I find as more bitter than death the woman.* Rab was often annoyed by his wife, so that when he asked her to prepare for him lentile, she would prepare small peas for him; and when he asked for peas, she woudd prepare lentile. When his son Chiya grew up he used to reverse [the orders, and thus the result was just what Rab wanted.] "Thy mother im-

שיעמדו על הקרקע שנאמר (יחזקאל כז) וירדו מאניותיהם כל תופשי משוט מלחים, כל חובלי הים על הארץ יעמדו. וא״ר אלעזר אין לך אומנות פחותה מן הקרקע שנאמר וירדו. ר׳ אלעזר חזייה לההיא ארעא דשדי ביה כרבא לפיתיה. א״ל אי תשדייה לאורכך הפוכי בעסקא טב מינך. רב על לביני שבילי חזנהו דקא נייפין. אמר להו אי תנופו איתניפן הפוכי בעיסקא טב מינך. אמר רבא מאה זוזי בעיסקא כל יומא בשרא וחמרא מאה זוזי בארעא מילחא וחפורה ולא עוד אלא מגניא ליה אארעא ומרמא ליה תיגרא. אמר רב פפא זרע ולא תזבין אע״ג דכי הדדי נינהו הני מברכן זבן ולא תידול ה״מ ביסתרקי אבל גלימא לא מתרמי ליה כדבעי. טום ולא תשפיץ שפיץ ולא תבני שכל העוסק בבנין מתמסכן. קפוץ זבין ארעא מתון נסיב אתתא נחות דרגא ונסיב אתתא סק דרגא ובחר שושבינא:

רב הוה מיפטר מר׳ חייא. א״ל רחמנא ליצלך ממידי דקשי ממותא. ומי איכא מידי דקשי ממותא. נפק דק ואשכח (קהלת ז) ומוצא אני מר ממות את האשה. רב הוה קא מצערא ליה דביתהו כי אמר לה עבידי לי טלופחי. עבדה לו חמצי. חימצי עבדה ליה טלופחי כי גדל חייא בריה אפיך לה. א״ל איעליא אמך.

proved herself," Rab once remarked to his son. To which his son replied: "I caused it, because I had reversed the orders." Whereupon Rab said to him: "This is what people say: 'Thy own descendant will teach thee sense.' However, thou shalt not do so [any more], because it is said (er. 9, 4) *They have taught their tongue to speak falsehood, they weary themselves to commit iniquity.*" R. Chiya was often vexed by his wife, [nevertheless] when he found anything [suitable for her] he would tie it up in his cloak and bring it to her. When Rab [once] said to him: "Behold she is annoying the master" [and why yet bring her presents?] He answered: "It is sufficient for us that they raise our children and prevent us (Ib. b) from sin."

R. Juda discussed the following passage with his son Isaac: *And I find as more bitter than death the woman.* The latter asked: "Who, for example?" "Like thy mother," came the reply. Is that so? Did not R. Juda teach R. Isaac his son: "One does not find pleasure only in his first wife, as it is said (Pr. 5, 18) *Thy fountain will be blessed; and rejoice with the wife of thy youth.*" And when the latter asked him: "Who, for example?" to which the reply came, "Like your mother." She was irascible, nevertheless could be easily appeased with a word. What constitutes a bad wife? Abaye said: "One who has a tray ready for her husband, and has a mouth ready for him [to scold."] Rab said: "One who prepares a tray for him, and turns her back to him."

R. Chama b. Chanina said: "As soon as a man is married his sins stop accusing him, for it is said (Pr. 18, 22) *Whoso has found a wife has found happiness, and has obtained favor from the Lord.*"[6] In the land of Israel, when a man married he was called *Matza* (found), or *Motzay* (find); i. e., *matza,* as it is written (Pr. 18, 22) *Whoso hath found (matza) a wife hath found happiness; motzay,* as it is written (Ecc. 7, 26) *And I find (Motzay)* the woman more bitter than death.

Raba said: "It is meritorious to divorce a bad wife, as it is written (Pr. 22, 10) *Drive away the scorner, and strife will go off; and then will cease contention and dishonor.*" Raba said further: "*Tzara* (rival woman) at her side [is a good remedy] for

א"ל אנא הוא דקא אפיכנא לה. א"ל היינו דקאמרי אינשי דנפיק מינך טעמא מלפך מיהו את לא תעביד הכי שנאמר (ירמיה ט) למדו לשונם דבר שקר העוה נלאו. ר' חייא הוה קא מצערא ליה דביתהו כי הוה משכח מידי צייר ליה בסודריה ומייתי לה. א"ל רב והא קא מצערא ליה למר. א"ל דיינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו (ע"ב) מן החטא. מיקרי ליה רב יהודה לרב יצחק בריה ומוצא אני מר ממות את האשה. א"ל כגון מאן. א"ל כגן אמך איני והא מתנה לה רב יהודה לרב יצחק בריה אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנאמר (משלי ה) יהי מקורך ברוך ושמח באשת נעוריך. א"ל כגון אמך מתקיף תקיפה ועבורי מיעברא במלה ה"ד אשה רעה. אמר אביי מקשטה ליה תכא ומקשטה ליה פומא. רבא אמר מקשטה ליה תכא ומהדרה ליה גבה:

אמר ר' חמא בר חנינא כיון שנשא אדם אשה עונותיו מתפקקין שנאמר (משלי יח) מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה'. במערבא כי נסיב איניש אתתא אמרי לו הכי מצא או מוצא. מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב. מוצא דכתיב (קהלת ז) ומוצא אני מר ממות את האשה. אמר רבא אשה רעה מצוה לגרשה דכתיב (משלי כב) גרש לץ ויצא מדון וישבות דין וקלון. ואמר רבא אשה רעה וכתבתה

6) Obtained favor is *Vayaphek*, which is of the same origin as that used (Pr. 18, 22).

a bad wife with a large endowment[7]; for people say: 'By her rival she (the bad wife) is more effectively corrected than by thorns.'" Raba said further: "A bad wife is as distasteful as a rainy day, as the passage reads (Ib. 27, 15) *A continual dropping on a very rainy day and a contentious woman are alike.*" Raba said further: "Come and see how beneficial a good wife is and how evil a bad wife is! How beneficial a good wife is, as it is written (Pr. 18, 22) *Whoso hath found a wife hath found happiness.* If we take this literally then we can say, How beneficial is a good wife that the passage praises her; and if the above passage refers to the Torah, [then we can say,] How beneficial is a good wife that the Torah is likened unto her! How evil is a bad wife, as it is written (Ecc. 7, 26) *And I find the woman more bitter than death.* If we take the passage literally then we can say, How evil is a bad wife that the passage rephehends her; and if the passage refers to Gehenna, then [we can say,] O how evil is a bad wife that Gehenna is likened to her!" (Jer. 11, 11) *Behold, I will bring an evil upon them, from which they shall not be able to rid themselves.* Rabba b. Abahu said: "This refers to a bad wife who has a large *Kethuba.*" (Lam. 1, 14) *The Lord hath given me up into the hands of those against whom I am not able to rise up.* Mar Ukha b. Chiya said: "This refers to a bad wife with a large *Kethuba.*" In the land of Israel it was explained that it refers to one whose livelihood depends on his money, [one who has to depend upon food speculators.]

(Deut. 28, 22) *Thy sons and thy daughters shall be given unto another people.* R. Chanan b. Raba said in the name of Rab: "This refers to the father's wife (stepmother." (Ib. 32, 21) *I will provoke them to anger with a worthless nation.* R. Chanan b. Raba said: "This refers to a bad wife who has a large *Kethuba.*" R. Elazar said: "This refers to the Sadducees, and so also says the passage (Ps. 14, 1) *The worthless fool saith in his heart, 'There is no God.'*" In a Baraitha it was taught that the last passage refers to the inhabitants of Barbara and Mauretania,[8] who walk nude in the streets, for none is more detested and abhorred before the Lord than he who walketh naked. R. Jochanan said: "The above pas-

מרובה צרתה בצדה דאמרי אינשי בחברתה ולא בסילתא ואמר רבא קשה אשה רעה כיום סגריר שנאמר (שם כז) דלף טורד ביום סגריר ואשת מדנים נשתוה. ואמר רבא בא וראה כמה טובה אשה טובה וכמה רעה אשה רעה כמה טובה אשה טובה דכתיב מצא אשה מצא טוב אי בגוה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהכתוב משבחה אי בתורה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהתורה נמשלה בה, כמה רעה אשה רעה דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה. אי בגוה משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שהכ׳ מגנה. אי בגיהנם משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שגיהנם נמשלה בה. (ירמיה יא) הנני מביא רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה זו אשה רעה וכתובתה מרובה. (איכה א) נתנני ד׳ בידי לא אוכל קום. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא (בר חייא) זו אשה רעה וכתובתה מרובה. במערבא אמרי זו שמזונותיו תלויין בכספו:

(דברים כח) בניך ובנותיך נתונים לעם אחר. אמר רב חנן בר רבא אמר רב זו אשת האב. (שם לב) בגוי נבל אכעיסם. אמר רב חנן בר רבא זו אשה רעה וכתובתה מרובה. ר׳ אליעזר אומר אלו הצדוקין וכה״א (תהלים יד) אמר נבל בלבו אין אלהים. במתניתא תנא אלו אנשי ברבריאה ואנשי מסטנאי שמהלכין ערומין בשוק שאין לך משוקץ ומתועב לפני המקום יותר ממי שמהלך בשוק ערום. ר׳ יוחנן אומר

7) The so-called *Kethuba*, or endowment, is due upon either divorce or husband's death.
8) Both places are in Africa, inhabited even today by semi-barbarians.

sage refers to the Parsee." R. Jochanan was informed that the Parsee came to Babylon, [and entered the Jewish colonies.] He staggered [from fright.] and fell down, but when he was informed that they took a bribe [to annul a decree], he straightened himself and sat down comfortably. He was then informed: "They decreed against three things." "This was because of the following three transgressions," was his reply. "They decreed against meat because of the sin of not giving the priestly gifts; they decreed against bathing, because of the [neglect] of the religious *Tebilah*;[9] they dug out the dead, because of the sin of rejoicing at their religious days, as it is said (I Sam. 12, 15) *Then will the hand of the Lord be against you, as it was against your fathers.* Whereupon Rabba b. Samuel said that it refers to the evil act of digging out the dead, for the master said: 'On account of the sins committed by the living, the dead are dug out of their graves.'"

Raba said unto Rabba b. Mari: It is written (Jer. 8, 2) *They shall not be gathered up, and they shall not be buried, dung upon the face of the ground shall they become,* [hence death is disagreeable,] and immediately it follows: *And death shall be preferable to life,* whereupon the latter answered: "*Death shall be preferable to life,* refers to the wicked who ought not live in this world and commit sin which causes them to fall in Gehenna."

It is written in the book of Ben Sira: "A good wife is a precious gift to her husband, and there is a passage: *A good wife will be given in the bosom of those who fear God.* A bad wife is like leprosy to her husband. And what is his remedy? Let him divorce her and thus be cured of his leprosy. A beautiful wife is her husband's delight, and prolongs his days to twofold length. Turn away thy eyes from a coquette, lest thou be caught in her net; and abstain thyself from drinking wine or beer [even] with her husband, because through the handsome appearance of a beautiful woman many were destroyed and numerous were thus killed through her. Numerous are the wounds of the peddlar [inflicted by the husbands,] when he is found dealing with their wives; for, as a spark kindles a coal, or as a cage is full of gulls, so are those houses [visited by the peddlar] full of deceit. Do not worry

9) See Vol. I, page III, note 14; also page 159, notes 1-2.

אלו חברייא. אמרו ליה לר׳ יוחנן אתו חברי לבבל שגא נפל. אמרי ליה מקבלי שוחדא תריץ יתיב. גזרו על ג׳ מפני ג׳. גזרו על הבשר מפני המתנות. גזרו על המחצאות מפני הטבילה. קא מחטטי שכבי מפני ששמחים ביום אידם שנא׳ (ש״א יב) היתה יד ה׳ בכם ובאבותיכם. ואמר רבה בר שמואל זו חטוטי שכבי דאמר מר בעון חיים מתים מתחטטין:

א״ל רבא לרבה בר מרי כתיב (ירמיה ח) לא יאספו ולא יקברו לדומן על פני האדמה יהיו וכתיב (שם) ונבחר מות מחיים. א״ל נבחר מות לרשעים שלא יחיו בעולם הזה ויחטאו ויפלו בגיהנם:

כתיב בספר בן סירא אשה טובה מתנה טובה לבעלה וכתיב טובה בחיק ירא אלהים תנתן. אשה רעה צרעת לבעלה. מאי תקנתיה יגרשנה ויתרפא מצרעתו. אשה יפה אשרי בעלה מספר ימיו כפלים. העלם עיניך מאשת חן פן תלכד במצודתה. אל תט אצל בעלה למסוך עמו יין ושכר כי בתואר אשה יפה רבים השחתו ועצומים כל הרוגיה. רבים היו פצעי רוכל המרגילים לדבר עבירה כניצוץ מבעיר גהלת ככלוב מלא עוף כן בתיהם מלאים מרמה.

about tomorrow's trouble; for thou knowest not what the day may bring forth. Perhaps when the tomorrow comes thou wilt not be in existence any longer, and thus would not have worried for a world which is not thine. Avoid many from thy house, for not everyone shalt thou bring into thy house. Many may be who wish you peace. However, reveal thy secrets only to one of a thousand."

R. Assi said: "Ben David shall not come before all souls in the *Guff*[10] are spent (i. e., sent to live on earth), as it is said (Is. 57, 16) *When the spirit from before Me is overwhelmed, and the souls which I have made.*" We are taught in a Baratha. R. Elazar says: "Every religious Jew who does not marry is considered as if he sheds blood, for it is said (Gen. 9, 6) *Whose sheddeth man's blood, by man shall his blood be shed;* and immediately it follows: *And you, be ye fruitful, and multiply.*" Our Rabbis were taught (Num. 10, 36) *And when it rested, he said, 'Return O Lord to the myriads and thousands of Israel.'* (Fol. 64) Infer from this that the Shechina does not rest upon less than two myriads and two thousands Israelites. Suppose Israel numbered twenty-two thousand less one, and there be one amongst them who did not marry, is he not the cause which prevents the Shechina from resting upon Israel? [Hence the sin of being unmarried is great]. Abba Chanin said in the name of R. Elazar: "Such a man is subject to a penalty of death, as it is said (Ib. 3, 4) *And they had no children,*—this allows the inference that if they had had children they would not have died." Others again say that such a person causes [directly] the Shcehina to depart from Israel, as it is said (Gen. 17, 7) *To be a God unto thee, and to thy seed after thee;* i. e., as long as there are seed after thee, the Shechina will rest; but if there are no seed after thee, then upon whom else shall it rest, upon the woods or the mountains?

R. Isaac said: "Our father Isaac was impotent, as it is said (Gen. 25, 21) *And Isaac entreated the Lord (L'nochach) opposite his wife.* It is not stated *Al* (concerning) his wife, but it is said *L'nochach* (*opposite*) *his wife.* Infer from this that both of them were impotent [and therefore both prayed."] If so, then why is it written:

אל תצר צרת מחר כי לא תדע מה ילד יום שמא מחר בא ואיננו, נמצא מצטער על עולם שאינו שלו. מנע רבים מתוך ביתך ולא הכל תביא ביתך. רבים יהיו דורשי שלומך, גלה סודך לאחד מאלף:

אמר ר' אסי אין בא דוד עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שנאמר (ישעיה נז) כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי. תניא ר' אליעזר אומר כל יהודי שאינו עוסק בפריה ורביה כאלו שופך דמים שנאמר (בראשית ט) שופך דם האדם באדם דמו ישפך וכתיב בתריה ואתם פרו ורבו:

ת"ר (במדבר י) ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל (דף סד) מלמד שאין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות מישראל הרי שהיו ישראל שני אלפים ושני רבבות חסר אחד וזה לא עסק בפריה רביה לא נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישראל. אבא חנן אמר משום ר' אליעזר חייב מיתה שנאמר (שם ג) ובנים לא היו להם, הא אם היו להם בנים לא מתו. אחרים אומרים גורם לשכינה שתסתלק מישראל שנא' (בראשית יז) להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך, בזמן שזרעך אחריך שכינה שורה, אין זרעך אחריך על מי שורה על העצים ועל האבנים:

א"ר יצחק, יצחק אבינו עקר היה שנאמר (בראשית כה) ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו. על אשתו לא נאמר אלא לנכח מלמד ששניהם עקורים היו אי הכי ויעתר לו ויעתר להם

10) This term is applied to the heavenly place where are congregated all souls created at the creation of the world, and which are to receive bodies upon being reborn in the shape of human beings.

And the Lord was entreated of him? Entreated of *them,* it ought to be? This is because the prayer of a righteous (Isaac), the son of a righteous, is not like the prayer of a righteous (Rebecca), son (daughter) of a wicked. R. Isaac said: "Why were our ancestors childless [until they prayed?] Because the Holy One, praised be He! desires [to hear] the prayers of the righteous." R. Isaac said: "Why are the prayers of the righteous symbolized by a shovel?[11] Because just as the shovel turns the grain at the threshing floor from place to place, so the prayers of the righteous turn the dispensations of the Lord from anger to mercy." R. Ami said: "Sarah our mother was a *Tumtum,* as it is said (Is. 51, 1) *Look unto the rock,* (Ib. b) *whence ye were hewn, and to the hole of the pit whence they were dug out.* And immediately follows: *Look unto Abraham your father, and unto Sarah that bore you.*" R. Nachman, in the name of Rabba b. Abahu, said: "Our mother Sarah was wombless, as it is said (Gen. 11, 30) *But Sarah was barren, she had no child;* i.e., even a place for a child (womb) she had not."

During the days of David the years of a generation lessened, as it is written (Ps. 90, 10) *The days of our years in this life are seventy years.*

(Fol. 65, b) R. El'ai said in the name of R. Elazar b. Shamua: "Just as it is meritorious for man to say a thing [of reproach] when it is heeded, so is it meritorious for man not to say a thing which will not be heeded." R. Abba said: "It is a sin, as it is said (Pr. 9, 8) *Do not correct a scorner, lest he hate thee; reprove a wise man, and he will love thee.*" R. El'ai said further in the name of R. Elazar b. Shamua: "It is permitted for a man to modify [a report] in the interest of peace, as it is said (Gen. 50, 16) *Thy father did command,* etc. *So shall ye say unto Joseph: Oh, forgive, I pray thee.*" R. Jonathan says: "It is a duty [to modify,] as it is said (I Sam. 16, 2) *And Samuel said: How shall I go? If Saul should hear it, he would kill me,*" etc. At the college of R. Ishmael it was taught: Peace is a great thing, for even the Holy One, praised be He! modified [Sarah's words] for her sake, as the verse says in the very beginning (Gen. 18, 12) *and my*

מבעיה ליה לפי שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע. א"ר יצחק מפני מה היו אבותינו עקרים מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. א"ר יצחק למה נמשלו תפלתן של צדיקים כעתר, מה עתר זה שמהפך התבואה בגורן ממקום למקום כך תפלתן של צדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת רגזנות למדת רחמנות. א"ר אמי אברהם ושרה טומטומין היו שנאמר (ישעיה נא) הביטו אל צור (ע"ב) חצבתם ואל מקבת בור נקרתם וכתיב (שם) הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה שרה אמנו אילונית היתה שנאמר (בראשית יא) ותהי שרי עקרה אין לה ולד, אפילו בית ולד אין לה:

בימי דוד אימעוטי שני דכתיב (תהלים צ) ימי שנותינו בהם שבעים שנה:

א"ר אלעאי משום ר' אלעזר בן שמוע כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שלא נשמע. ר' אבא אמר חובה שנאמר (משלי ט) אל תוכח לץ פן ישנאך, הוכח לחכם ויאהבך. וא"ר אלעאי משם ר' אלעזר בן שמוע מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום שנאמר (בראשית נ) אביך צוה וגו' כה תאמרו ליוסף אנא שא נא. ר' נתן אומר מצוה שנאמר (ש"א טז) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני וגו' דבי ר"י תנא גדול השלום שאף הקב"ה שינה בו דמעיקרא

11) *Athar* is the word used in the above text for Isaac's prayers. It means also shovel.

כתיב (בראשית יח) ואדוני זקן, ולבסוף ואני זקנתי:

הערל פרק שמיני

(דף ע"א) כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא היה יום שלא נשבה בו רוח צפונית בחצי הלילה שנאמר (שמות יב) ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור מאי תלמודא הא קמ"ל דעת רצון מלתא היא:

(דף עו) משנה. עמוני ומואבי אסורין ואיסורן איסר עולם, אבל נקבותיהן מותרות מיד:

גמ'. מנא הני מילי א"ר יוחנן דאמר קרא (ש"א יז) וכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער אבנר ויאמר אבנר חי נפשך המלך אם ידעתי. ולא ידע ליה. והא כתיב (שם טז), ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כלים אאבוה קא משאיל ואביו לא ידע ליה והכתיב (שם יז), והאיש בימי שאול זקן בא באנשים. ואמר רב ואיתימא ר' אבא זה ישי אבי דוד שנכנס באוכלוסא ויצא באוכלוסא ה"ק זיל שאיל אי מפרץ אתי אי מזרח אתי אי מפרץ אתי מלכא הוי שהמלך פורץ לעשות דרך ואין ממחין בידו אי מזרח אתי חשיבא בעלמא הוי. מ"ט, א"ל שאל עליה משום מאניה דכתיב (שם) וילבש שאול את דוד מדיו. מאי מדיו כמדתו.

Lord also being old, and afterwards it is said, *and I am told.*"

CHAPTER EIGHT.

(Fol. 71) Our Rabbis were taught: During the entire forty years that Israel was in the wilderness, there was not a single day in which the northern wind did not blow at midnight, as it is said (Ex. 12, 29) *And it came to pass at midnight, that the Lord smote every first-born.* What does this teach? He teaches us that there is something in the idea of a propitious time [for prayer.]

(Fol. 76b) MISHNAH: Converted male Ammonites and Moabites are prohibited [from intermarrying with Israelites, and their prohibition is everlasting; but their females are permitted immediately [after their conversion.]

GEMARA: Whence do we learn that (that females are permitted)? R. Jochanan said: From the following passage (I Sam. 17, 55) *And when Saul saw David going forth against the Philistine, he said unto Abner, the captain of the army; 'Abner, whose son is this lad?' And Abner said: 'As thy soul liveth, O king, I know it not.'* Was it then the fact that he (Saul) did not know him? Behold it is written (Ib. 16, 21) And he (Saul) loved him greatly, and *he became his armour-bearer.* Shall we assume that his question was regarding David's father? Then our question is: Was he then not known to Saul? Behold it is written (Ib. 17, 12) *And the man was old in the days of Saul, belonging to the persons [of high esteem,]* whereupon Rab, and according to others R. Abba said: This refers to Jesse, David's father, who came in with the army and went out with the army." [Hence Jesse was well known to Saul.] We must therefore say that Saul thus said unto Abner: "Go and ask whether David is the descendant of Perez[1] or of Zerach. If he is the offspring of Perez, then he is destined to royalty, and a king may break through fences [to cut a way through for his army,] against which no one has the right to protest; but if he is of the progeny of Zerach, then he will merely rise to eminence." But what caused Saul bid Abner to ask of David's origin? Because of his garments, concerning which it is written (Ib., ib., 38) *And Saul clothed David with his garments*

1) Names of the sons that Judah begot with Thamer. See Gen. 38, 29.

(*madav*). Why is *madav*[2] used here? This means that his (Saul's) garments were such as fitted David's stature, although it is written (Ib. 10, 23) *And he* (*Saul*) *was higher than any of the people from his shoulder and upward.* [Saul then said to himself:] "What does this fact that my garments fit him signify? Surely he is destined to become the king." To which Doeg the Adamian remarked: "Before you begin an inquiry as to his fitness to the royalty or not, inquire rather whether he is fit to enter the congregation (to inter-marry with Israelites), because he is of the seed of Ruth the Moabite." Thereupon Abner said to him: "We are taught in a *Mishnah*: A converted male-Ammonite [is excluded from intermarrying] with Judaeans, but not a female; a converted male-Mo'abite, but not a female." According to your interpretation," remarked Saul, "then in the case of a *Mamzer*[3] also say that a male is prohibited from entering the congregation but not a female?" "The passage says *Mamzer,* [which means] anything repulsive, including both sexes." Concerning the Egyptians, let us say also that only male-Egyptians are mentioned but not females!" "Here [concerning the Ammonites and Mo'abites] it is different, because the reason [of the restriction] is given in the Torah (Deut. 23, 5) *For the reason, that they met you not with bread and with water.* The custom is for men to meet with bread and wine, but not for women to meet." Nevertheless the men should have met the Israelites and the women the Israelitish woman [hence the reason is for both]. Thereupon Abner remained silent [and was not able to answer this refutation.] Soon after this (I Sam. 17, 56) *And the king said* : *Ask thou whose son this youth is.* Why in the first place call David *Na'ar* (lad), and then call him *elem*[4] (youth)? Thus did Saul say to Abner: "This law is concealed from thee, go therefore and inquire in the academy." He finally made inquiry, and they told him: "An Ammonite but not an Ammonitish woman, a Moabite, but not a Moamitish woman." (Fol. 77) Doeg raised all the above objections, which silenced them, [causing them to reverse their decisions,] and they were about to

וכתיב ביה בשאול (שם) משכמו ומעלה גבוה מכל העם, מאי האי דאיתרמי ליה מאנאי ש"מ מלכא הוי. א"ל דואג האדומי עד שאתה שואל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו משום דקא אתי מרות המואביה. אמר ליה אבנר תנינא עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית, אלא מעתה ממזר ולא ממזרת ממזר כתיב מום זר מצרי ולא מצרית שאני הכא דמפרש טעמא דקרא (דברים כג) על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, דרכו של איש לקדם ולא דרכה של אשה לקדם, היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים ונשים לקראת נשים אישתיק מיד ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה העלם. התם קרי ליה נער והכא קרי ליה עלם, ה"ק הלכה זו נתעלמה ממך צא ושאל בבית המדרש שאל. אמרו לו עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית (דף עז) אקשי להו (דואג) כל הני קושייתא אישתיקו בעי לאכרוזי עליה מיד

2) *Madav* is originated from *Mida* (measure).
3) Bastard, referring to Deut. 23, 30. See chapter 3, note 5.
4) *Elem* means lad, also "concealed."

announce that he (David) was not fit to be in the congregation of Israel. Immediately after this [the passage says] (II Sam. 17, 25) *And Amassa was the son of a man, whose name was Yithra the Israelite, who had gone into Abigail the daughter of Nachash,* etc. And it is written (I Chr. 2, 17) *And the father of Amassa was Jether* the Ishmaelite, whereupon Raba said: Infer from this that Jether tied a sword around him like an Ishmaelite and said: 'Whoever will not obey this decision shall be stabbed with a sword, for thus have I a tradition from the court of Samuel of Ramathaim: An Ammonite, but not an Ammonitish woman; a Moabite, but not a Moabitish woman.'" But how can such evidence be relied upon? Has not R. Abba said in the name of Rab: "A scholar that renders a decision [concerning a disputed question,] if he rendered the decision prior to the incident he is to be heeded, but not otherwise." Here it is different, because Samuel [the prophet] and his court were then still in existence [and could thus be easily verified.] However, what about the above objection? Here (in Babylon) it was explained because (Ps. 45, 14) *All gloriously attired awaited the king's daughter in the inner chamber,* [hence the women are exempt from outside duty.] In the Land of Israel, it was inferred, and according to some, R. Isaac said: From the following passage (Gen. 18, 9) *And they said unto him where is Sarah thy wife? etc.* [Hence the women were exempt from the duty of meeting Israel.]

Raba lectured: "What does the passage (Ps. 116, 16) *Thou hadst loosened my fetters,* mean? Thus said David before the Holy One, praised be He!—'Sovereign of the Universe! Thou hast absolved two restrictions which were against me, they are Ruth the Moabite and Na'amah the Ammonite.'" Raba lectured: "What is the meaning of the passage (Ib. 40, 6) *Many things hast Thou done, O Lord my God! Thy wonderful deeds and Thy thoughts toward us?* It does not say *toward me,* but *toward us.* From this it may be inferred that Rehobo'am was sitting in David's lap, and the latter said that concerning you and me refer the two [above quoted] passages." Raba lectured: "What does the passage (Ib., ib., 8) *Then said I: 'Lo, I come in the roll of the book it is written down for me,'*

(ש"ב יז) ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש וכתיב (ד"ה א' ב) יתר הישמעאלי. אמר רבא מלמד שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב. כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי, עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית. ומי מהימן והא"ר אבא אמר רב כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין ליה ואם לאו אין שומעין לו. שאני הכא דהא שמואל ובית דינו קיים מ"מ קשיא הכא תרגימו (תהלים מה) כל כבודה בת מלך פנימה. במערבא אמרי ואיתימא ר' יצחק אמר קרא (בראשית יח) ויאמרו אליו איה שרה אשתך וגו':

דרש רבא מאי דכתיב (תהלים קטז) פתחת למוסרי. אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע ב' מוסרות שהיו עלי פתחת, רות המואביה ונעמה העמונית. דרש רבא מ"ד (שם מ) רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו, אלי לא נאמר אלא אלינו, מלמד שהיה רחבעם יושב בחיקו של דוד וא"ל עלי ועליך נאמרו שתי מקראות הללו. דרש רבא מ"ד (שם) אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב

עלי אמר דוד אני אמרתי עתה באתי ולא ידעתי שבמגלת ספר כתוב עלי התם כתיב (בראשית יט) הנמצאות הכא כתיב (תהלים פט) מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי וגו':

(דף ע"ח) אמר רב חנא בר אדא, נתינים דוד גזר עליהם שנאמר (ש"ב כא) ויקרא המלך לגבעונים ויאמר עליהם והגבעונים לא מבני ישראל המה. מ"ט גזר עלייהו, דכתיב (שם) ויהי רעב בימי דוד שלש שנים, שנה אחר שנה. שנה ראשונה אמר להם שמא עובדי עבודה זרה יש בכם דכתיב (דברים יא) ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר, בדקו ולא מצאו. שניה אמר להם שמא עוברי עבירה יש בכם דכתיב (ירמיה ג) וימנעו רביבים ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך. בדקו ולא מצאו. שלישית א"ל שמא פוסקי צדקה ברבים יש בכם ואין נותנין דכתיב (משלי כה) נשיאים ורוח וגשם אין, איש מתהלל במתת שקר. בדקו ולא מצאו. אמר אין הדבר תלוי אלא בי. מיד (ש"ב כא) ויבקש דוד את פני ה'. מאי היא. אמר ר"ל ששאל באורים ותומים. מאי משמע, א"ר אלעזר אתיא פני פני. כתיב הכא ויבקש דוד

mean? David said: 'I thought that I came [to my royalty] just now by a mere incident, and I was not aware of the fact that, in the roll of the book [dating from Abraham,] it is written down concerning me; for it is written there (Gen. 19, 15) *Hanimtza'oth*[5] (that are here), and here it is written (Ps. 89, 21) *Matzathi* (*I have found*), *David My servant: with My holy oil,*" etc.

R. Chana b. Adda said: "The decree concerning the Gibeonites[6] was issued by David, as it is said (II Sam. 21, 2) *And the king called for the Gibeonites and said unto them: now the Gibeonites are not of the children of Israel.*" Why did David make such a decree against them? Because, as it is written *And then was a famine in the days of David three years, year after year.* During the first year of the famine, David said to Israel: "Perhaps there are odilaters amongst ye, concerning which it is written (Deut. 11, 16) *And ye turn aside and serve other gods, and worship them. Then the Lord's wrath will be kindled against you, and He will shut up the heavens that there be no rain.*" They investigated and found nothing of the kind. During the second year [of the famine](he again said to them: "Perhaps there are amongst you adulterers, concerning whom it is written (Jer. 3, 3) *And* [*though*] *the early showers were withholden, and the later rain came not, yet hadst thou a forehead of incestuous wife.*" Thereupon they investigated, but again found nothing of the kind. Upon the third year of the famine, David said to Israel: "Perhaps there are amongst you such that subscribed to charity in public and refused to pay, concerning which it is written (Pr. 25, 14) *Like clouds and wind without rain, so is man that vaunteth falsely of a gift.*" They investigated and again did not find any trace of it. David then said: "The cause hangs upon none else but myself." Immediately (II Sam. 21, 1) *and David besought the presence of the Lord.* What does this mean? Resh Lakish said: "He asked information through the *Urim* and the *Tummim*[7]." What is the intimation for it? Said R. Elazar: "We infer through the [analogy of expression] of the word *R'nei, P'nei.* It is written here (Ib.) *And David*

---

5) This word is used in connection with the daughters of Lot who were the mothers of Ammon and Mo'ab. See Ib. ib. 36-38, as well as the entire preceding chapter.
6) To be excluded from Israel's community. See Jos 9, 27.
7) See Vol. I, page 5, note 10; also Vol. 2, pages 95-97.

besought the presence (*P'nei*) *of the Lord,* and it is written there (Num 27, 21) *and he shall ask of him after the Judgment of the Urim before* (*Li-phnei*) *the Lord."* (II Sam. 21, 1) *And the Lord said, On account of Saul, and on account of the house of blood is this; because he hath slain the Gibeonites;* i. e., *on account of Saul,* that he was not eulogized properly; *and on account of the house of blood, because he hath slain the Gibeonites.* Where do we find that Saul had slain the Gibeonites? We must therefore say that because he had slain the inhabitants of Nob, the city of the priests, who supported the Gibeonites with water and food [thus cutting off their support,] Scripture considers it as if he had actually slain them." Because Saul was not eulogized properly [Saul's honor,] and at the same time He demands because he had slain the Gibeonites [hence Saul's destruction?] Indeed so; for Resh Lakish said: "What is the meaning of the passage (Zeph. 2, 3) *Seek ye the Lord, all ye meek of the earth, who have fulfilled His ordinances;* i. e., in the same place where one is judged for his [bad actions,] also his [good deeds] are recorded. David then said: "As to Saul's grievances twelve months have already elapsed (Fol. 69) and it is not customary to make a funeral address any longer. But concerning the Gibeonites, let us call them and try to appease them." (II Sam. 21, 2-6) *And the king called for the Gibeonite, and said unto them,* etc. *What shall I do for you? and wherewith shall I make the atonement, that ye may bless the inheritance of the Lord? And the Gibeonites said unto him: We have no concern of silver or gold with Saul and with his house, nor do we wish,* etc. *Let there be delivered unto us seven men of his sons, and we will hang them up unto the Lord.* David tried to appease them [with any other thing but that:] however, they were not conciliated. David then said: "This nation (Israel) is recognized by three characteristic features, they are merciful, chaste and charitable. Merciful, as it is written (Deut. 13, 18) *and grant thee mercy, and have mercy upon them and multiply thee;* chaste, as it is written (Ex. 20, 20) *and in order that His fear may be before your faces;* charitable, as it is written (Gen. 18, 19) *that he will command his children and his household,* etc., with whom-

את פני ה׳ וכתיב התם (במדבר כז) ושאל לו במשפט האורים לפני ה׳. (ש״ב כא) ויאמר ה׳ אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים אל שאול שלא נספד כהלכה ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים. וכי היכן מצינו בשאול שהמית את הגבעונים, אלא מתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספיקין להם מים ומזון מעלה עליו הכתוב כאלו הרגן, קא תבע אל שאול שלא נספד כהלכה וקא תבע על אשר המית הגבעונים אין דאמר ר״ל מ״ד (צפניה ב) בקשו את ה׳ כל ענוי ארץ אשר משפטו שם פעלו באשר משפטו שם פעלו אמר דוד שאול נפקו להו (דף עט) תריסר ירחי שתא ולא דרכיה למספדיה נתינים נקרינהו ונפייסינהו. (ש״ב כא) ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם מה אעשה לכם ובמה אכפר וברכו את נחלת ה׳. ויאמרו לו הגבעונים אין לנו כסף וזהב עם שאול ועם ביתו ואין לנו איש וגו׳, יותן לנו שבעה אנשים מבניו והוקענום לה׳ פייסינהו ולא מפייסו. אמר דוד ג׳ סמנים יש באומה זו רחמנין וביישנין וגומלי חסדים. רחמנין דכתיב (דברים יג) ונתן לך רחמים ורחמך והרבך ביישנין דכתיב (שמות כ) ובעבור תהיה יראתו על פניכם. גומלי חסדים דכתיב (בראשית יח) למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וגו׳,

כל שיש בו ג׳ סמנין הללו ראוי להדבק בו. אין בו שלשה סמנין הללו אין ראוי להדבק בו :

(ש״ב כא) ויקח המלך את שני בני רצפה בת איה אשר ילדה לשאול את ארמוני ואת מפיבשת ואת חמשת בני מיכל בת שאול אשר ילדה לעדריאל בן ברזלי המהולתי. מאי שנא הני, אמר רב הונא העבירום לפני ארון כל שארון קלטו למיתה, כל שאין ארון קלטו לחיים. מתיב רב הונא בר קטינא (שם) ויחמול המלך על מפיבשת בן יונתן בן שאול שלא העבירו וכי משוא פנים יש בדבר אלא שהעבירו וקלטו ארון ובקש עליו רחמים ופלטו. ואכתי משוא פנים יש בדבר אלא שבקש רחמים שלא יקלטנו הארון :

והכתיב (דברים כד) לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות. א״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ואל יתחלל ש״ש בפרהסיא. (ש״ב כא) ותקח רצפה בת איה את השק ותטהו לה אל הצור מתחלת קציר עד נתך מים עליהם מן השמים ולא נתנה עוף השמים לנוח עליהם יומם ואת חית השדה לילה, והכתיב (דברים כא) לא תלין נבלתו על העץ. א״ר יוחנן משום ר״ש בן יהוצדק מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ויתקדש ש״ש בפרהסיא שהיו עוברים ושבים אומרים מה טיבן של אלו, הללו בני מלכים הם ומה עשו פשטו ידיהם בגרים גרורים. אמרו אין

soever possesses these characteristic features it is befitting to be associated, but with whomsoever posseses not these characteristic features it is not fitting to be associated."

(II Sam. 21, 8) *And the king took the two sons cf Riz-Pah the daughter of Ayah, whom she had born unto Saul, Armoni and Mephibosheth; and the five sons of Michal the daughter of Saul, whom she had brought up for Adriel the son of Barzillai the Mecholatithe.* Why just these? R. Huna said: "They were passed by the Holy ark. Whomever the holy ark received was to die, and whomever the holy ark did not receive was to live." R. Huna b. Ketina raised the following objection (Ib., ib., 7) *But the king had pity on Mephibosheth, the son of Jonathan the son of Saul.* [Hence it was decided by David and not by the Holy ark?] This means that David did not pass him by [before the Holy ark.] Can there then be favoritism used in such a case? We must therefore explain the above that Mephibosheth was led by the Holy ark and was also receieved, but David prayed and he was relieved. But again the question remained: Can there then be favoritism used in such a case? You must therefore explain it that David prayed that the ark should not receive him [and thus he had mercy.] But behold it is written (Deut. 24, 26) *Fathers shall not be put to death for the children, neither shall children be put to death for the fathers?* R. Chiya b. Abba said in the name of R. Jochanan: "Rather let one word of the Torah become impotent, than have the Heavenly name publicly profaned." (II Sam. 21, 10) *And Rizpah the daughter of Ayah took sack cloth, and spread it out for herself upon the rock, from the beginning of the harvest until water dropped down upon them out of heaven, and she suffered neither the birds of heaven to rest on them by day, nor the beasts of the field by night.* Behold it is written (Deut. 21, 23) *Then shall his body not remain all night on the tree.* R. Jochanan in the name of R. Simon b. Jehozadak said: "It is worth while that one letter of the Torah become impotent, if only the Heavenly name should [through it] be sanctified publicly; [for, whoever passed by the corpse] asked: 'What is the nature of these? Are they not princes, and what [crime] have they committed? 'Because they had raised their hands against self-made

converts (not formally admitted),' [the reasons were given.] The inquirers then would remark: "There is no other nation that is more fitting to be associated with than this (Israel); for, if to princes they gave such punishment how much more so to an ordinary man; and if they so protect self-made converts, how much more so will they protect real Israelites (duly admitted proselytes)?' The result therefrom was that Israel was increased by one hundred and fifty thousand [proselytes], as it is said (I King 5, 29) *And there belonged to Solomon seventy thousand bearers of burdens, and eighty thousand stone cutters in the mountains."* But perhaps these were Israelties? You cannot possibly think so, for it is written (Ib. 9, 22) *Yet of the children of Israel did Solomon make no one a servant.* But perhaps the above were merely salaried employees? We must therefore say that the above is inferred from here (II Chr. 2, 16) *And Solomon numbered all the gerim (proselytes)*[8] *that were in the land of Israel,* etc., *and they were found to be one hundred and fifty thousand. And he made of them seventy thousand bearers of burdens,* etc.

And was then the decree against the Gibeonites issued by David? Behold! Moses issued the decree, as it is written (Deut. 29, 10) *from the hewer of the wood,* etc. Moses merely decreed it for that generation, but David decreed it for all generations. Again has not Joshua decreed concerning them? For it is written (Josh. 9, 27) *And Joshua appointed them only that day hewers of the wood,* etc. Joshua's decree was only for the period during which the Temple existed, but David's decree was issued for the period beyond the destruction of the Temple.

CHAPTER NINE.

(Fol. 86) Our Rabbis were taught: "Heave-offering must be given to the priest, first tithe to the Levite," so says R. Akiba. R. Elazar b. Azaria, however, says: (Ib. b) "Even the first tithes must be given to the priest." Does he mean to the priest only and not to the Levite? Say, "Also to the priest." What is the reason for R. Akiba's statement? It is written (Num. 18, 26) *And to the Levites shalt thou speak, and say unto them.* Hence the passage speaks concerning Levites. But the other authority explains the passage as R. Joshua b. Levi

לך אומה שראויה להדבק בה כזו, ומה בני מלכים כך בני הדיוטות עאכ"ו, ומה גרים גרורים כך ישראל על אחת כמה וכמה, מיד נתוספו על ישראל מאה וחמשים אלף שנאמר (מ"א ה) ויהי לשלמה שבעים אלף נושא סבל ושמונים אלף חוצב בהר ודלמא ישראל הוו לא ס"ד דכתיב (ט׳) ומבני ישראל לא נתן שלמה עבד ודילמא רונגר בעלמא אלא מהכא (ד"ה ב׳ ג) ויספר שלמה כל האנשים הגרים וגו׳ וימצאו מאה וחמשים אלף וגו׳. ונתינים דוד גזר עליהם משה גזר עליהם דכתיב (דברים כט) מחוטב עציך וגו׳ משה גזר להההוא דרא ודוד גזר לכולי דרא. יהושע גזר עליהם דכתיב (יהושע ט) ויתנם יהושע ביום ההוא חוטבי עצים וגו׳ יהושע גזר בזמן שבית המקדש קים, דוד גזר בזמן שאין בית המקדש קים:

יש מותרות פרק תשיעי

(דף פו) ת"ר תרומה לכהן ומעשר ללוי דברי ר׳ עקיבא. ר׳ אלעזר בן עזריה אומר (שם ע"ב) לכהן לכהן ולא ללוי, אימא אף לכהן .מ"ט דר"ע דכתיב (במדבר יח) ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם בלוים קא משתעי קרא ואידך כדר׳

8) Lesser translates *gerim,* "strange men." According to him it should be written *gerim* and not *Gerim.*

did. For R. Joshua b. Levi said: "In twenty-four places, priests are called Levites, and the following is one of them. (Ez. 44, 15) *But the priests the Levites, the sons of Zadak,*" etc. There was a garden of which R. Elazar b. Azaria[1] was getting the first tithes, whereupon R. Akiba went there and removed its entrance toward a cemetery.[2] R. Elazar then remarked: "It is all right with Akiba, who has his [shepherd] bag wherein he keeps his maintenance (i. e., has a rich father-in-law); but how can I live through it?"

It was taught: Why were the Levites punished with the tithes? R. Jochanan and one of the seniors of the academy differ. One said because they did not go up to the land of Israel in the time of Ezra, and the other said because the Priests should have to rely upon [cheap food,] during their uncleanliness. And when do we infer that they did not go to the land of Israel in the time of Ezra? It is written (Ez. 8, 15) *And I gathered them together to the river that turneth unto the Ahava, and we encamped there three days; and I looked about among the people, and the priests, but of the sons of Levi I found none there.* R. Chisda said: "In the beginning the executive officers were appointed only from the Levites, as it is said (II. Chr. 19, 11) *And* the Levites are *officers before you;* but nowadays such executive officers are appointed only from Israel, as it is said, *And the numerous officers that are at your heads.*

יהושע בן לוי דאמר ריב"ל בכ"ד מקומות נקראו כהנים לוים וזה אחד מהם (יחזקאל מד) והכהנים הלוים בני צדוק ור"ע וכו'. ההיא גינתא דהוה שקיל ר' אלעזר בן עזריה מעשר ראשון מינה אזל ר' עקיבא אהדרה לפתחא לבי קברי. אמר עקיבא בתרמילו ואנא חיי. אתמר מפני מה קנסו לוים במעשר, פליגי בה ר' יוחנן וסביא, חד אמר שלא עלו בימי עזרא וחד אמר כדי שיסמכו כהנים עליו בימי טומאתן. ומנלן דלא סליקו בימי עזרא דכתיב (עזרא ח) ואקבצם אל הנהר הבא אל אהוה ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם. אמר רב חסדא בתחלה לא היו מעמידין שוטרים אלא מן הלוים שנא' (דה"ב יט) ושוטרים הרבים בראשיכם.

CHAPTER TEN.

האשה רבה פרק עשירי

(Fol. 89 b) R. Isaac said: "Whence do we learn that the confiscation of the court[1] is valid? It is said (Ezra 10, 8) *And that whosoever should not come within three days, according to the resolve of the princes and the elders, all his substance should be devoted, and himself separated from the congregation of the Exile.*" R. Elazar said from here (Josh. 19, 51) *"These are inheritances, which Elazar the priest, and Joshua the son of Nun, and the heads of the father of the tribes of the children of Israel;* i. e., what relation have the fathers with the heads of the tribes? This is to teach us that just as a father [could] bequeath to his children whatever he likes, so also could the heads

(דף פט ע"ב) א"ר יצחק מנין שהפקר ב"ד הפקר שנא' (עזרא י) וכל אשר לא יבא לשלשת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה. ר' אלעזר אומר מהכא (יהושע יט) אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות בני ישראל. וכי מה ענין ראשים אצל אבות אלא לומר לך מה האבות מנחילין בניהם כל מה

1) R. Elazar b. Azaria was the tenth generation to Ezra and the twenty-sixth to Aaron the High-Priest.
2) A Priest is not allowed to enter a cemetery.
1) Disposing of private property by process of law.

שירצו אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירצו:

(דף נ׳ ע״ב) ת״ש (דברים יח) אליו תשמעון אפילו אומר לך עבור על אחת מכל מצות שבתורה כגון אליהו בהר הכרמל הכל לפי שעה שמע לו. שאני התם דכתיב אליו תשמעון וליגמר מיניה מגדר מלתא שאני. ת״ש א״ר אלעזר בן יעקב שמעתי שב״ד מכין ועונשין שלא מן הדין ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה. מעשה באדם אחד שרכב על סוס בשבת בימי יונים והביאוהו לב״ד וסקלוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך. ושוב מעשה באדם אחד שהטיח באשתו תחת התאנה והביאוהו לב״ד והלקוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך מגדר מלתא שאני:

(דף נ״ג ע״ב) תניא (דברים כג) לא תסגיר עבד אל אדוניו, רבי אומר בלוקח עבד ע״מ לשחררו הכתוב מדבר ה״ד אמר רב נחמן בר יצחק דכתב ליה לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו:

(דף נו ע״ב) אזל ר׳ אלעזר אמר לשמעתא בי מדרשא ולא אמרה משמיה דר׳ יוחנן. שמע ר׳ יוחנן אקפיד עול לגביה ר׳ אמי ור׳ אסי. א״ל לא כך היה המעשה בבית הכנסת של טבריא בנגר שיש בראשו גלוסטרא שנחלקו

(the cuort) give the public whatever they desire [in accordance with the law."

(Fol. 90 b) Come, listen! (Deut. 18, 15) *Unto him shall ye hearken;* i. e., even if he say to you transgress one of the commandments of the Torah similar to that of Elijah at Mount Carmel, which was only for a while, one must obey. [Hence the court has the power to order things which are even against the Torah?] With a prophet, the case is different, because it is written, *unto him shall ye hearken.* Let us then infer from it for everything else? A measure [even though extraordinary but] to check something [lawlessness] is different. Come, listen! R. Eliezer b. Jacob said: "I have heard that the court may punish with stripes and even capital punishment, although it is not in accordance with the strict law, since it is not with the intention to violate the Torah, but merely to safeguard the Torah. So it happened in the days of the Greek government that one who rode on a horse on the Sabbath was brought before the court and was stoned. This was done not because he was worthy of such a punishment, but because the condition of that time required such a measure. And it also happened that another one was punished with stripes for not behaving in a decent manner, not because he was worthy of such a punishment, but because the condition of that time required such a measure." [Hence court may take measures even though against the Torah?] A measure to check something [lawlessness] is different.

(Fol. 93b) We are taught (Deut. 23, 16) *Thou shalt not deliver unto his master a bondman.* Rabbi says: "The passgae dealt with one who purchases a servant on condition to set him free." How is such a purchase to be made? R. Nachman b. Isaac said: "He writes [in the slaves offer], 'After I shall have purchased you, you will thenceforth be bought to yourself.'"

(Fol. 96 b) R. Elazar went and expounded the Halacha in the college and did not say it in the name of R. Jochanan. Upon being informed, R. Jochanan became angry, whereupon R. Ami and R. Assi went to [appease] him. They said to him: "Did it not so happen in the Congregation of Tiberi when there was a dispute between R. Elazar and R. Jassi concerning a doorbolt which had on its top a [movable] fastening con-

trivance [which may occasionally be used as a pestle,] until they tore a scroll of the Torah in their anger. (How can you possibly think that they tore it? But say that it was torn through their anger.) R. Josi b. Kisma, who was then present, remarked: 'I wonder if that synagogue will become a house of idolatry! And so it did happen. [Hence anger is a very evil passion."] Whereupon R. Jochanan became still more angered and said: "They call me his associate!" He was again visited by R. Jacob b. Idi, who said to him: "It is written (Josh. 11, 15) *As the Lord had commanded Moses, His servant, so did Moses command Joshua; and so did Joshua; he left nothing undone of all that the Lord had commanded Moses.*. How is it possible that Joshua should have said on every little thing: 'Thus said to me Moses?' We must therefore say that Joshua sat and lectured anonymously, yet everybody knew that his Torah was that of Moses. So also is it with R. Elazar thy disciple. Although he sits and lectures anonymously, yet everybody knows that the Torah is [that which he learned] from you." "Why don't you know how to appease in the way Ben Idi our comrade does?" remarked R. Jochanan. But why did R. Jochanan become angry at all? Because R. Juda said in the name of Rab: "What does the passage (Ps. 61, 5) *Let me sojourn in thy tent in the worlds* (i. e., both worlds) mean? How can a man live in both worlds? We must therefore say that David said thus before the Holy One, praised be He! 'Sovereign of the Universe, may it be Thy will (Fol. 97) that a traditional law should be taught in my name in this world'. And R. Jochanan said in the name of Simon b. Jochai, 'Every [deceased] scholar whose traditional law is repeated in his name in this world, [causes] his lips to move in the grave.'" R. Isaac b. Zeiri, and according to others R. Simon Nezira, said: "Where is the passage to prove this? (Songs 7, 10) *And thy palate like the best wine, that glideth down smoothly for my beloved, moving gently the lips of those that are asleep.* This means like the mass of heated grapes; just as the mass of heated grapes begins to drip as soon as one puts his finger on it, so also is a scholar. When they [his disciples] repeat a traditional law in his name in this world, his lips begin to move in his grave."

בו ר' אלעזר ור' יוסי עד שקרעו ספר תורה בהמתן. קרעו ס"ד אלא אימא שנקרע ס"ת בהמתן והיה שם ר' יוסי בן קיסמא. אמר תמה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו בית ע"ז, וכן הוה הדר איקפד טפי אמר חברותא נמי על לגביה ר' יעקב בר אידי. אמר לו כתיב (יהושע יא) כאשר צוה ה' את משה כן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע, לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה. וכי כל דבר שאמר יהושע היה אומר להם כך אמר לי משה, אלא יהושע יושב ודורש סתם והכל יודעין שתורתו של משה היא. אף ר"א תלמידך יושב ודורש סתם והכל יודעין שהתורה שלך היא. א"ל מפני מה אין אתם יודעין לפיים כבן אידי חברנו ור' יוחנן מאי טעמא קפיד כולי האי, דאמר רב יהודה אמר רב מ"ד (תהלים סא) אגורה באהלך עולמים. וכי אפשר לו לאדם לדור בב' עולמים, אלא אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה דא"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר. א"ר יצחק בן זעירא ואי תימא שמעון נזירא מאי קראה (שם ז) וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים, מה כומר של ענבים כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב אף ת"ח כיון שאומרים דבר שמועה מפיהם בעולם הזה שפתותיהם דובבות בקבר:

CHAPTER ELEVEN.

(Fol. 98) (Jonah 3, 1) *And the word of the Lord came unto Jonah the second time, saying.* Is it only a second time that the Shechina spoke to him, but not a third time? Behold it is written (II Kings 14, 25) *He restored the boundary of Israel from the entrance of Chamath unto the sea of the plain; in accordance with the word of the Lord God of Israel, which He had spoken by means of His servant Jonah the son of Amitthai, the prophet.* [Hence the Shechina appeared to him many a time?] Said Rabina: "The former refers only to Nineveh." R. Nachman b. Isaac said: "The passage means this: "In accordance with the words of the Lord, which were spoken through his servant Jonah the son of Amitthai; i. e., just as Nineveh was turned from bad to good, so also were the destinies of Israel in the days of Jerobo'am the son of Yo'ash turned from bad to good."

CHAPTER TWELVE.

(Fol. 105) (Dan. 10, 21) *Nevertheless will I tell thee what is noted down in the writing of truth.* Is there then an untruthful writing? This is not difficult to explain. The former refers to a decree issued with an oath. For R. Eamuel b. Ami, and according to others R. Samuel b. Nachman said in the name of R. Jochanan: "Whence do we know that a sentence, pronounced with an oath, cannot be annulled? From the following (I Sam. 3, 14) *Therefore I have sworn unto the house of Eli, that the iniquity of Eli's house shall not be expiated with sacrifice nor offering for ever.*" Raba, however, said: This means that through sacrifices merely their sin cannot be expiated, but by [the study of] the Law it may be." And Abaye said‘ "With sacrifice and offering it cannot be expiated, but by [the study of] the Law and by deeds of loving kindness it can"; for he and Rabba [his teacher] were both descendants of the house of Eli [who were sentenced, as above; yet] Rabba, who only studied the Law, lived forty years, but Abaye, who both studied the Torah and performed acts of benevolence, lived sixty years. Our Rabbis were taught that there was a certain family in Jerusalem whose members died at eighteen years of age. They came and informed R. Jochanan b. Zakkai of their rtouble. "Perhaps," said he, "you are descendants of Eli, of whom it is said

נושאין על האנוסה, פרק אחד עשר

(דף צח) (יונה ג) ויהי דבר ה׳ אל יונה שנית לאמר שנית דברה עמו שכינה שלישית לא דברה עמו והכתיב (מ״ב יד) הוא השיב גבול ישראל מלבוא חמת עד ים הערבה כדבר ה׳ וגו׳ אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא. אמר רבינא על עסקי ננוה קאמר. רב נחמן בר יצחק אמר הכי קאמר כדבר ה׳ אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי כשם שנהפך נינוה מרעה לטובה כך בימי ירבעם בן יואש נהפך להם לישראל מרעה לטובה:

מצות חליצה, פרק שנים עשר

(דף קה) אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת. וכי יש כתב שאינו אמת, לא קשיא כאן בגז״ד שיש עמו שבועה כאן בגז״ד שאן עמו שבועה כדרב שמואל בר אמי, דאמר רב שמואל בר אמי ואמרי לה אמר ר׳ שמואל בר נחמני אמר ר׳ יוחנן מנין לגז״ד שיש עמו שבועה שאינו מתקרע שנא׳ (ש״א ג) ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה. אביי אמר בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בגמילות חסדים. רבא ואביי מדבית עלי קאתו, רבא דעסק בתורה חיה ארבעין שנין, אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שתין שנין. ת״ר משפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתים כבן י״ח שנה, באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי. אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם שנא׳ (שם ג) וכל

(I Sam. 2, 33) *All the increase of thy house shall die in the flower of their age.* Go, then, study the Law, and live." They went and studied, and they did live; and they were called after his name, the family of Jochanan.

R. Samuel b. Inya said in the name of Rab: "Whence do we know that a decree against a community is not confirmed." Is that true? Behold, it is written (Jer. 2, 22) *The stain of thy sin remains before Me.* But this is what he meant: Whence do we know that a decree issued against a community, even if confirmed, may nevertheless be cancelled? From the passage (Deut. 4, 7) *As the Lord, our God, in all things that we call upon Him for.* But it is also written (Isa. 55, 6) *Seek ye the Lord while He may be found.* Hence, is there a difference? The latter passage refers to an individual, the former to a community. When is the proper time for an individual [to repent?] R. Nachman, in the name of Rabba b. Abahu, said: "The ten days of repentance, between New Year's Day and the Day of Atonement." (I Sam. 25, 38) *And it came to pass, in about ten days thereafter, that the* Lord smote Nabal. What is the reason for the ten days' waiting? R. Juda, in the name of Rab said: "It corresponds to the ten meals which Nabel gave to David's servants." And R. Nachman, in the name of Rab. said: "This refers to the ten days of penitence" [given to Nabal in which to repent].

(Ib. b.) R. Chiya and R. Simon b. Rabbi were sitting together when one of them opened the conversation and said: "He who prays should fix his eyes downward, as it is said (I Kings 9, 3) And My eyes and My *heart shall be there all the time.*" And the other one said: "His eyes should be [fixed] upward, as it is said (Lam. 3, 41) *Let us lift up our heart with our hands unto God in the heavens.*" While they were thus discussing, R. Ishmael son of R. Jossi came and asked them: "In what subject are you occupied?" "In prayer," replied they. He said to them: "Thus said my father: 'He who prays should fix his eyes downward and his heart upward in order to reconcile both of the above passages.'" Meantime, Rabbi entered the college. Those who were slight of stature went quickly and occupied their seats, R. Ishamel the son of

מרבית ביתך ימותו אנשים, לכו ועסקו בתורה ותחיו, הלכו ועסקו בתורה וחיו, והיו קורין אותן משפחת יוחנן על שמו:

אמר רב שמואל בר אוניא אמר רב מנין לגזר דין של צבור שאינו נחתם, אינו נחתם והכתיב (ירמיה ג) כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני, אלא מנין שאפילו נחתם מתקרע שנאמר (דברים ד) מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו והכתיב (ישעיה נה) דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, לא קשיא הא ביחיד הא בצבור ויחיד אימת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אלו עשרה ימים שבין ר"ה לי"ה.

(ע"ב) רבי חייא ור"ש בר רבי הוו יתבו. פתח חד מנייהו ואמר המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנא' (מ"א ט) והיו עיני ולבי שם כל הימים. וחד אמר איניו למעלה שנא' (איכה ג) נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים. אדהכי אתי ר' ישמעאל בר' יוסי לגבייהו. אמר להו במאי אסקיתו. אמרו ליה בתפלה. אמר להו כך אמר אבא המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כדי שיתקיימו שני מקראות הללו. אדהכי אתא רבי למתיבתא אינהו דהוו קלילי עול יתבי בדוכתייהו ר' ישמעאל בר' יוסי אגב

R. Jossi, however, being stout, kept on walking, whereupon Abdan (a disciple) remarked: "Who is he that forces his way over the heads of the holy people?"[1] "This is I, Ishmael, the son of R. Jossi, who came to study the Torah from Rabbi," was the reply. "Art thou then worthy to study the Torah from Rabbi?" Abdan questioned him. Whereupon he said: "Was then Moses worthy to study the Torah from the Almighty?" "But art thou then Moses?" asked Abdan of him. "Is then thy teacher God?" Came the response. (Thereupon R. Joseph remarked: "Rabbi received his due"; i. e., it served him right, that R. Ishmael called him thy teacher, but not my teacher.) Meanwhile a *Yebama*[2] came before Rabbi to perform the act of *Chalitza.*[3] Rabbi said to Abdan: "Go and have her examined [if she is of age and eligible for that act][4] "When R. Ishmael the son of R. Jossi remarked: "Thus said father: 'A man is merely written in that section [which excludes a minor,) but as to the woman it does not matter whether she be large or small!" Thereupon Rabbi said unto Abdan: "Sit in your place. It is not necessary to investigate it, since it has already been decided by a senior Rabbi." Abdan was then walking backward [notwithstanding the fact that he stepped upon scholars who sat on the floor.] R. Ishmael the son of R. Jossi then said to him: "He of whom the Holy people are in need may step over the heads of the Holy people; but he of whom the Holy people are not in need, how can he step over the heads of the Holy people?" Thus Rabbi ordered Abdan to remain at his place [where he did remain.] We are taught in a Baraitha: In that hour Abdan became leprous, his two sons were drowned and his two daughters-in-law declared a *Miun.*[5] Said R. Nachman b. Isaac: "Praised be the Merciful for having put Abdan to shame in this world."

CHAPTER THIRTEEN.

(Fol. 109) Bar Kapara was taught: "Always shall a man adhere to three things and keep aloof from three things. He should adhere to three things: *Chalitza*, to bring peace [between men and men,] and to declare a vow void." *Chalitza,* refers to Abba

יוקריה הוה מפסע ואזיל. א"ל אבדן מי הוא זה שמפסיע על ראשי עם קדש. א"ל אני ישמעאל בר' יוסי שבאתי ללמוד תורה מפי רבי. א"ל וכי אתה הגון ללמוד תורה מפי רבי. א"ל וכי משה היה הגון ללמוד תורה מפי הגבורה. א"ל וכי משה אתה. א"ל וכי רבך אלהים הוא. אמר רב יוסף שקליה רבי למטרפסיה דקא"ל רבך ולא רבי. אדהכי אתה יבמה לקמיה דרבי למחלץ. א"ל ר' לאבדן פוק בדקה לבתר דנפק א"ל ר' ישמעאל בר' יוסי כך אמר אבא, איש כתיב בפרשה, אבל אשה בין גדולה בין קטנה. א"ל רבי לאבדן תוב אדוכתיך לא צריכת כבר הורה זקן הוה קא מפסע אבדן ואתי. א"ל ר' ישמעאל בר"י מי שצריך לו עם קדש יפסע על ראשי עם קדש מי שאין לו צרך עם קדש האיך יפסע על ראשי עם קדש א"ל רבי לאבדן קום בדוכתיך. תנא באותה שעה נצטרע אבדן וטבע שני בניו ומיאנו שתי כלותיו. אמר רב נחמן בר יצחק בריך רחמנא דכספיה לאבדן בהאי עלמא:

בית שמאי. פרק שלשה עשר

(דף קט) תני בר קפרא לעולם ידבק אדם בג' דברים ויתרחק מן ג' דברים ידבק בג' דברים בחליצה ובהבאת שלום ובהפרת

1) They were all sitting on the floor, and if one desired to pass he caused them to rise and permit him to pass.
2) The widow of a brother who died without issue is called *Yebama.*
3) *Chalitza* is the ceremony of taking off the brother's shoe. See Deut. 25, 5-11.
4) The act of *Chalitza* can only be performed by grown persons.
5) Annulment of marriage—a protest against a marriage contracted during her minority, by a daughter's mother or brother, after her father's death.

Saul; for we are taught in a Baraitha Abba Saul says: "Whoever marries his *Yebama* because she is a beautiful woman, or because he desires to have her as his wife, or for any other ulterior motive is just as if he came in contact with an *Ervah*,[1] and it suggests in my eye (opinion) that the child is a *Mamzer*."[2] Hence *Chalitza* is much preferable]; to bring peace, as it is written (Ps. 34, 10) *Seek peace and pursue it,* (Ib. b) and R. Aba said: "We infer through the analogy of [the two words] *R'diffa;* i. e., it is written here *Seek peace and pursue it* (*v'radfehu*), and it is written there (Pr. 21, 21) *He that pursueth* (*rodef*) *righteousness and kindness will find life, righteousness and honor.*" To declare a vow void refers to that of R. Nathan. For we are taught R. Nathan says: "Whoever makes a vow is as if he built a heathenish altar, and whoever fulfills a vow is as if he brought a heathenish sacrifice upon it." And one should keep aloof from three [other] things—from *Miun,* from receiving trusts and from acting as security. From *Miun,* because she might regret when she becomes matured [and thus renders her *Miun* unfavorably.] From receiving trust. This applies only from one who resides in the same town, for the trustee's house is familiar to the depositor [and knows all the interior and he may thus take away the article and afterwards demand it again.] From going security, refers to a Shaltsiyon guarantee, for R. Isaac said: "What does the passage (Ps. 11, 15) *With evil will he be overwhelmed that is surety for a stranger,* mean? Evil upon evil will overwhelm him who accepts proselytes; who becomes a guarantee of Shaltsiyon and who devotes all his attention to the letter of the law." He who accepts proselytes, refers to R. Chelbo, for R. Chelbo said: "Proselytes are as bad to Israel as a sore on the skin." A guarantor of Shaltsiyon, where they practice "release and seize;" (release the debtor and seize the guarantor). He who devotes all his attention to the letter of the law, as we are taught that R. Josi says: "Whoever says he does not study the Torah will not get the reward for it [for its study."] Is this not self-evident? We must therefore say that he means thus: "Whoever says that he cares for nothing else except to study the Torah will receive reward for nothing else except for the

1) Tterm for Levirate marriages. See Lev. 18, 18.
2) See Chapter 8, note 3.

נדרים. בחליצה כאבא שאול דתניא אבא שאול אומר הכונס את יבמתו לשם נוי לשם אישות לשם דבר אחר כאלו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר. בהבאת שלום דכתיב (תהלים לד) בקש שלום ורדפהו. (סס ע"ב) וא"ר אבהו אתיא רדיפה רדיפה, כתיב הכא בקש שלום ורדפהו וכתיב התם (משלי כא) רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד. בהפרת נדרים כר' נתן דתניא ר' נתן אומר הנודר כאלו בנה במה והמקיימו כאלו הקריב עליה קרבן. ויתרחק מג' דברים מן המאונים ומן הפקדונות ומן הערבונות. מן המאונים דלמא גדלה ומהרטא בה מן הפקדון בבר מתא דבייתיה כי בייתיה דמי מן הערבונות בערבי של ציון דא"ר יצחק מ"ד (משלי יא) רע ירוע כי ערב זר רעה אחר רעה תבא למקבלי גרים ולערבי שלציון ולתוקע עצמו לדבר הלכה מקבלי גרים כר' חלבו דא"ר חלבו קשים גרים לישראל כספחת בעור. ערבי שלציון דעבדי שלוף דוץ. תוקע עצמו לדבר הלכה דתנ' ר' יוסי אומר כל האומר אין לו תורה אין לו תורה פשיטא אלא כל האו' אין לו אלא תורה אין לו אלא תורה הא

study of the Torah." Is this also not a matter of course? We must therefore say that he meant to say thus: "He will not be rewarded even for the studying of the Torah." Why so? Said R. Papa: "Because the passage says (Deut. 5, 1) *That ye may learn them and that ye may observe them;* i. e., whoever is included in the part *to observe them,* will be rewarded for *ye may learn them;* but whoever is not included in the part *to observe them* will also not be rewarded for *ye may learn them.* And if you wish, I may explain it as before: Whoever says he has nothing else but the Torah will be rewarded for nothing else but for the Torah, and as to your question, "Is this not a matter of course?" it would not have been necessary if not for the instance that he teaches to others who perform deeds as well, one might think that he should be rewarded for this [as being the cause of it.] The passage therefore informs us that he has no other reward but for his study. And if you wish I may explain, "he who lives up to the letter of the law," refers to a judge before whom a case comes and he decides it in accordance to a tradition drawn by analogy, failing to consult a greater scholar who is present. For R. Samuel b. Nachman said in the name of R. Jonathan: "A judge should always consider as if a sword lay between his thighs, and as if Gehenna were open under him, as it is said (Songs 3, 7-8) *Behold it is the bed which is Solomon's; sixty valiant men are around about it of the valiant ones of Israel..........because of the terror in the night;* i. e., because of the terror of Gehenna which is equal to the night."

CHAPTER SIXTEEN.

(Fol. 121) It happened that a certain man was drwoned in the lake Samki and that R. Shila married his widow. Rab said then to Samuel: "Come, let us put him under a ban."[1] Whereupon Samuel replied: "Let us first send word to him [and inquire as to his theory."] They sent to him the following: "If one disappears in waters without an end is his wife permitted to be married or not?" "His wife is not allowed to be married," was his reply. "And is the lake of Samki considered as water with an end or like water without an end?" [they

נמי פשיטא אלא דאפי׳ תורה אין לו. מ"ט אמר רב פפא אמר קרא (דברים ה) ולמדתם ועשיתם כל שישנו בעשיה ישנו בלמודה כל שאינו בעשיה אינה בלמודה ואבע"א לעולם כדקאמרת מעיקרא כל האומר אין לו אלא תורה ודקאמרת הא נמי פשיטא לא צריכא דקא מגמר לאחרינא ואזלי ועבדי מהו דתימא אית ליה אגרא לדידיה קמ"ל. ואבע"א תוקע עצמו לדבר הלכה בדיינא דאתי דינא לקמיה וגמר הלכה ומדמי מלתא למלתא ואית ליה רבה ולא אזיל משאיל דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן לעולם יראה דיין עצמו כאלו חרב מונחת לו בין ירכותיו וגיהנם פתוח לו מתחתיו שנאמר (שה"ש ג) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל וגו׳. מפחד בלילות מפחד של גיהנם שדומה ללילה:

האשה בתרא פרק ששה עשר

(דף קכא) ההוא גברא דטבע באגמא דסמקי אנסיב רב שילא לדביתהו א"ל רב לשמואל תא נשמתיה. א"ל נשלח ליה ברישא. שלחו ליה מים שאין להם סוף, אשתו אסורה או מותרת. שלח להו אשתו אסורה ואגמי דסמקי מים שיש להם סוף או שאין להם סוף. שלח להו

1) If a person disappears in waters without an end (i.e., the shores which cannot be seen from all sides) he is, according to the Talmudic law, not to be declared legally dead, hence his wife cannot remarry until undisputed witnesses testify to his death.

inquired again.] Whereupon he replied that it is considered like waters without an end. "Why then did the master do that [marry her?"] "I made a mistake, because I thought that since the water is stationary it ought to be likened to water with an end, however, it is not so, since there are waves, and the waves may have cast him out alive." Samuel then appliel to Rab the following passage (Pr. 12, 21) *No wrong can come unawarded to the righteous.* Rab in return applied to Samuel the following passage (Ib. 11, 14) *But help through the multitude of counsellors,* [because he advised him the right course.]

R. Ashi said: "The law which the Rabbis declared concerning [one who was lost in] waters without an end [that his wife must not remarry] refers only to an ordinary man; but if he was a scholar, she is not prohibited from remarrying, for had he escaped, there would have been a rumor of his rescue." However [in reality] it is not so, and no matter whether the lost one is an ordinary man or a scholar, the law is that if a marriage had taken place it is legitimate, but directly permissible it is not.

We are taught that Rabban Gamaliel said: "I was once sailing on a ship and observed that another ship was wrecked on the ocean. I felt sorry for the scholar that was [a passenger] on that ship, who was R. Akiba. When I reached shore he came, sat down, and discussed *Halacha* before me. 'My son', I asked him, 'who brought thee up?' He replied, 'I happened to catch a board of the ship [upon which I swam], and as each wave came I dipped my head under to let it pass over me.' From this it may be learned, remarked our Rabbis, if wicked people come over man let him bow his head. I then said: 'How great are the words of our sages, who say that [if one gets lost in] water that has an end she [his wife] is permitted to remarry; but [if one is lost in] water without an end she is prohibited from remarrying.'" We are taught in a Baraitha that R. Akiba says: "Once I was sailing on a ship and observed that another ship was stranded in the ocean. I felt sorry for the scholar that was in it [as a passenger], and this was R. Maier. When I landed at Kaputkia he came, sat down, and discussed Halacha before me. I asked him: 'My son, who brought you up?' Whereupon he

מים שאין להם סוף הם ומר מ"ט עבדת הכי מטעא טעינא אנא סברי כיון דקוו וקיימי כמים שיש להם סוף דמי ולא היא כיון דאיכא גלי אימור גלי אשפליה קרי שמואל עליה דרב (משלי יב) לא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה דשמואל (שם יא) ותשועה ברוב יועץ:

אמר רב אשי הא דאמרי רבנן מים שאין להם סוף אשתו אסורה ה"מ באיניש דעלמא אבל צורבא דרבנן לא אי דסליק קלא אית ליה ולא היא ל"ש איניש דעלמא ול"ש צורבא מרבנן דיעבד אין לכתחלה לא:

תניא אמר ר"ג פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנשברה (בים) והייתי מצטער על ת"ח שבה ומנו ר"ע וכשעליתי ביבשה בא וישב ודן לפני בהלכה. אמרתי לו בני מי העלך אמר לי דף של ספינה נזדמן לי וכל גל וגל שבא עלי נעניתי לו ראשי. מכאן אמרו חכמים אם יבאו רשעים על אדם ינענע לו ראשו. אמרי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאומרים מים שיש להם סוף מותרת, מים שאין להם אסורה. תניא א"ר עקיבא פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שמטרפת בים והייתי מצטער על ת"ח שבה ומנו ר"מ כשעליתי למדינת קפוטקיא בא וישב ודן לפני בהלכה. אמרתי לו בני מי

replied: 'One wave carried me to the other and so on until it washed me out upon the shore.' In that hour I said: "How great are the words of our sages who said, [if one gets lost in] water that has an end she [his wife] is permitted to remarry but [if one is lost] in water without an end she is prohibited from marrying again.'"

Our Rabbis were taught: It once happened that the daughter of Nechunia fell into a deep well. They came and informed R. Chanina b. Dosa of it. During the first hour he said to them: "She is in peace;" and so also during the second. At the third, when there was fear that she might have died, he said: "She has already come out." The girl was asked: "Who saved you?" "A ram passed by, led by an old man, who saved me," she replied, [referring to the ram of Isaac led by Abraham.] R. Chanina b. Dosa was then asked: "Are you a prophet to know it exactly?" "I am neither prophet nor the son of a prophet," he replied, "but I thought to myself, is it possible that the very thing with which this righteous man was busy [preparing wells for Israel] should prove a misfortune to his children?" R. Acha said: "Notwithstanding this, his son died of thirst. The reason is, as it is said (Ps. 50, 3) *And round Him there rageth a mighty storm.* From which we infer that the Holy One, praised be He! deals with the righteous strictly, even to a hair's breadth." R. Chanina says: "From the following passage (Ib. 89, 8) *God is greatly terrific in the secret council of the holy ones, and fear-inspiring over all that are about Him.*"

(Fol. 122) MISHNAH: It happened in Tzalmon with one who said: "I, this and that man, son of this and that man, have been bitten by a serpent and am dying." They went there but could not recognize him, and yet they went and married his wife.

END OF TRACT YEBAMOTH.

העלך אמר לי גל מרדני לחבירו וחבירו לחבירו עד שהקיאוני ליבשה. אמרתי באותשה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף אשתו מותרת, שאין להם סוף אשתו אסורה:

תנו רבנן מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור הגדול ובאו והודיעו לר׳ חנינא בן דוסא שעה ראשונה אמר להם שלום. שניה אמר להם שלום. שלישית אמר להם עלתה. אמר לה בתי מי העלך אמרה לו זכר של רחלים נזדמן לי וזקן מנהיגו. אמרו לו וכי נביא אתה, אמר להם לא נביא אנכי ולא בן נביא אלא דבר שהצדיק מתעסק בו לא יכשל בו זרעו. א״ר אבא אעפ״כ מת בנו בצמא שנא׳ (תהלים נ) וסביביו נשערה מאד מלמד שהקב״ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה. ר׳ חנינא אומר מהכא (שם פט) אל נערץ בסוד קדושים רבה ונורא על כל סביביו:

(דף קכב) מתני׳ מעשה בצלמון באחד שאמר אני (איש) פלוני בן איש פלוני נשכני נחש והרי אני מת, והלכו ולא הכירוהו והלכו והשיאו את אשתו:

סליק לה מסכת יבמות

KETHUBOTH[1]	ב	כתובות

CHAPTER ONE.

(Fol. 5) Bar Kapara expounded: "Great are the acts of the righteous, even more so than the act of creating heavens and earth, for concerning the act of [creating] heavens and earth it is written (Is. 48, 13) *My hand also hath laid the foundation of the earth, and My right hand spanned the heavens;* but concerning the acts of the righteous it is written (Ex. 15, 17) *The place, O Lord, which Thou hast wrought for Thy residence, the sanctuary, O Lord, which Thy hands have established."* An objection was raised by a certain Babylonian whose name was R. Chiya (Ps. 95, 5) *And whose hands* (in plural) *have formed the dry land.* [Hence also in creation both hands were employed?] "However, it is written *Yado* (his hand)," came the reply. But it is written *Yatzaru* (they formed). Whereupon R. Nachman b. Isaac explained that this refers to the fingers, as it is written (Ib. 8, 4) *When I behold the heavens, the work of Thy fingers.* Another objection was raised (Ib. 19, 2) *The heavens relate the story of God; and the expanse telleth of the works of His hands.* The passage means thus: What tells the important work of the righteous? The expanse. And by what means? Through the rains.

Bar Kapara lectured: "What does the passage (Deut. 23, 14) *And a spade shalt thou have with thy weapons,* mean? Do not read it *Azaynecha* (weapon), but read it *Az'necha* (ears); i. e., if a man hear an unbecoming thing (Ib. b) he should put his finger in his ear." This is what R. Elazar meant, who said: "Why are the fingers of a man constructed peg-shaped?" What does he mean by this? Shall we assume that he asks why are they separated and not in one body? This is because every one is needed for its own purpose, for the master said: The smallest one is used for measuring the span; the next to it is used for *Kemitza*;[2] the middle one is to be used in the cubit measure; the fourth from the little one (the one next to the thumb), is to be used whenever a finger-measure is mentioned; the

פרק ראשון

(דף ה) דרש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאלו במעשה שמים וארץ כתיב (ישעיה מח) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ואלו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב (שמות טו) מכון לשבתך פעלת ה׳ מקדש ה׳ כוננו ידיך. השיב בבלי אחד ור׳ חייא שמו (תהלים נה) ויבשת ידיו יצרו ידו כתיב. והכתיב יצרו אמר ר"נ בר יצחק יצרו אצבעותיו כדכתיב (שם ח) כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך. מיתיבי (שם יט) השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע ה"ק מעשה ילדיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע ומאי ניהו מטר:

דרש בר קפרא מ"ד (דברים כג) ויתד תהיה לך על אזנך אל תיקרי אזנך אלא אוזניך שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון (שם ע"ב) יניח אצבעו באזניו והיינו דא"ר אלעזר מפני מה אצבעותיו של אדם דומה ליתדות מ"ט אילימא משום דמחלקן כל חדא וחדא למלתיה עבידא דאמר מר זו זרת זו קמיצה זו אמה זו אצבע

---
1) Marriage deeds: treats of dower and all marriage settlements.
2) Taking a fistful of the meal-offering. See Lev. 2, 2.

thumb is to be used by priests for the sacrifice requirements. We must therefore say that he means to ask why are they slanting down peg-shaped? Because if one hear an unbecmoing thing he should put his finger in his ear. In the college of R. Ishmael it was taught: Why is the entire ear hard and the attachment thereto soft? In case one hears an unbecoming thing he should be able to place the attachment into it [and prevent from hearing such things.] Our Rabbis were taught: Never shall a man permit his ears to listen to absurdities, because they will be burnt first of all other members.

(Fol. 7b) R. Nachman said: "Huna b. Nathan related to me the following Baraitha: Whence do we learn that the nuptial benedictions ought to be pronounced in the presence of ten? It is said (Ruth 4, 2) *And he took ten men.*" R. Abahu said: "From here (Ps. 68, 27) *In assemblies bless ye God, praise the Lord, ye sprung from Israel's fountain.*" But what interpretation does R. Nachman give to the latter passage? He needs it for the [interpretation of the] following Baraitha. R. Maier was accustomed to say: "Whence do we learn that even the embryos in the bowels of their mother proclaimed the song at the Red Sea? It is said: *In assemblies bless ye, God [praise] the Lord, ye sprung from Israel's fountain.*"

(Fol. 8 b) R. Chiya b. Abba was teaching the Bible to the children of Resh Lakish, and according to others he was teaching them the Mishna. It happened that the teacher's child died. On the first day Resh Lakish did not visit him, but on the second day he took Juda b. Nachmeni, his interpreter, with him and went to console him. "Come, say something in regard to the lost child," remarked Resh Lakish to his interpreter. The latter began the following (Deut. 32, 19) *"And the Lord saw this and He was angry; because of the provoking of His sons and of His daughters;* i. e., a generation in which the parents were insulting, the Holy One, praised be He!—will make Him angry at their sons and daughters [and cause them to die while young."] According to another authority, the dead was a young man, and he applied the following passage (Is. 9, 16) *Therefore shall the Lord have no joy in their young men, neither shall He have compassion upon their fatherless and widows; for everyone is a hypocrite and an*

זו גודל. אלא מ"ם משופות כיתדות שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו באזניו. תנא דבי ר' ישמעאל מפני מה אוזן כולה קשה והאליה (שלה) רכה שאם ישמע דבר שאינו הגון יכוף אליה לתוכה. ת"ר אל ישמיע אדם לאזניו דברים בטלים מפני שהם נכוים תחלה לאברים.

(דף ז ע"ב) אמר רב נחמן אמר לי הונא בר נתן תנא מנין לברכת חתנים בעשרה שנא' (רות ד) ויקח עשרה אנשים ור' אבהו אמר מהכא (תהלים סח) במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ורב נחמן בהאי קרא דר' אבהו מאי דריש ביה מיבעיא ליה לכדתניא היה ר"מ מנין שאפילו עוברים שבמעי אמן אמרו שירה על הים שנא' במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל:

(דף ח ע"ב) רבי חייא בר אבא מקרי בניה דריש לקיש הוה ואמרי לה מתני בריה דר"ל הוה שכיב ליה ינוקא יומא קמא לא אזיל לגביה למחר דבריה ליהודה בר נחמני מתורגמניה. א"ל קום אימא מלתא כל קבל ינוקא פתח ואמר (דברים לב) וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו דור שאבות מנאצין להקב"ה כועס על בניהם ועל בנותיהם ומתים כשהם קטנים וא"ד בחור הוה וה"ק ליה (ישעיה ט) על כן על בחוריו לא ישמח ה' ואת יתומיו ואת אלמנותיו לא ירחם כי כלו חנף ומרע וכל פה דובר נבלה

evil-doer, and every mouth speaketh wantonness, for all this His anger is not turned away, but His hand still remaineth stretched out. What does *but His hand still remaineth stretched out,* mean? R. Chanan b. Rab said: "This means that if one makes his mouth turpid and speaks obscenity, even if a Divine decree granting him happiness had been sealed for him for seventy years it would be turned into evil." He came with the purpose to console, and he grieved him? He said thus to him: "Thou hast been [found] worthy to be seized [to suffer] for the [sin of the] generation." He then said to his interpreter: "Come and say something concerning the glorification of the Holy One, praised be He!" He began to say: "O God, who art great in Thy greatness! Mighty and powerful in Thy magnitude! Who revivest the dead by Thy word. Thou causest inexpressible wonders and numberless miracles, Blessed art Thou, O Lord, who revivest the dead." He then said to his interpreter: "Rise and say something in honor of the mourners." Whereupon he began to say: "Our brethren, who are worn out and crushed by this bereavement, lay your heart to examine this. This is a thing which exists for ever more. Such is the way (the course of events) since the days of creation. Many have drunk the [cup of grief] and many will yet drink it, as the former [generation] drank it so will the latter [generation] drink it. Our brethren, He who comforts the mourners shall comfort you." Abaye said: "Many have drunk the cup of bitterness, one is allowed to say; but 'many will drink it,' one should not say. 'As the former [generation] drank [the cup of bitterness,'] it should be said, but 'so the latter [generation] will drink' should not be said; for R. Simon b. Lakish said, and so it was also taught in the name of R. Jose, that a man shall never open his mouth for Satan (i. e., invite misfortune by ominous words)." Said R. Joseph: "Where is the passage to prove this? (Is. 1, 9) *Like Sodom should we have been, unto Gomorrah should we have been compared;* and what did the passage reply to this? (Ib. ib. 10) *Hear the word, ye rulers of Sodom,"* etc. He then said to his interpreter: "Say something in honor of the consoling of the friends of the mourner." He opened and said: "Our brethren who prac-

בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה. מאי ועוד ידו נטויה, אמר רב חנן בר רב הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה אלא כל המנבל פיו ומוציא דבר נבלה מפיו אפילו נחתם לו גזר דינו של ע׳ שנה לטובה נהפך עליו לרעה. אתא לנחומי צעורי קא מצער ליה. ה״ק ליה חשיב את לאתפוסי אדרא. א״ל קום אימא מלתא כנגד שבחו של הקבה. פתח ואמר האל הגדול ברוב גודלו אדיר וחזק ברוב נוראות מחיה מתים במאמרו עושה גדולות עד אין הקר ונפלאות עד אין מספר בא״י מחיה המתים. א״ל קום אימא מלתא כנגד אבלים. פתח ואמר אחינו המנוגעין (המיוגעין) והמדוכאים באבל הזה תנו לבבכם לחקור את זאת זאת היא עומדת לעד נתיב הוא מששת ימי בראשית רבים שתו רבים ישתו כמשתה ראשונים כך משתה אחרונים אחינו בעל נחמות ינחם אתכם ברוך מנחם אבלים. אמר אביי רבים שתו לימא רבים ישתו לא לימא משתה ראשונים לימא משתה אחרונים לא לימא דא״ר שמעון בן לקיש וכן תנא משמיה דר׳ יוסי לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן. אמר רב יוסף מאי קראה (ישעיה א) כסדום היינו לעמורה דמינו מאי אהדר ליה (שם) שמעו דבר ה׳ קציני סדום וגו׳. א״ל קום אימא מלתא כנגד מנחמי אבלים. פתח ואמר אחינו גומלי חסדים בני גומלי

tice loving kindness, and the sons of [the patriarchs who practiced] loving kindness, who adhere to the covenant of Abraham our patriarch, concerning whom it is said (Gen. 18, 19) *For I know him, that he will command his children and his household,* etc. Our brethren, He who is the master of loving kindness will repay you for your kindness." He again asked his interpreter to say something concerning Israel at large, whereupon he began, and said: "Sovereign of the Universe! Deliver, save, rescue, and help Thy people Israel from pestilence, from the sword, from being a sport [to the enemy,] from blast, from mildew, and from all other calamities which break forth and visit a community. Before we call upon Thee shalt Thou answer us. Praised art Thou who wardeth off an epidemic."

We are taught in a Baraitha: In the former years, the burial expenses were so extravagant that they affected the relatives more than the incident of death, and consequently they would abandon the dead body and run away, until Rabban Gamaliel came and set the example of disregarding the custom through himself, when [accroding to his request] they buried him in a linen shroud, whereupon the public also became accustomed to bury their dead in linen shrouds. "And now," said R. Papa, "the dead are buried in canvas shrouds about *zuz*[3] in value."

(Fol. 9) R. Samuel b. Nachemi, in the name of R. Jonathan, said: (Ib. b) "Whoever went to war in David's army divorced his wife first, as it is said (I Sam. 17, 18) *And these ten cheeses shalt thou bring unto the captain of the thousand and inquire of thy brothers how they fare, and take away their pledge.* What is the meaning *and take away their pledge.* As R. Joseph was taught: "This means the things which cause the pledge between man and wife [the marriage agreement] *shalt thou take away* [through a divorce."][4]

CHAPTER TWO.

(Fol. 16b) Our Rabbis were taught: What do we sing in praise of a bride when dancing before her? Beth[1] Shammai says: "A bride [describing her] as she actually is." Beth Hillel, however, says: "A hand-

חסדים המחזיקים בבריתו של אברהם אבינו שנא׳ (בראשית יח) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו וגו׳ אחינו בעל הגמול ישלם לכם גמולכם ברוך אתה משלם הגמול. א״ל קום אימא מלתא כנגד כל ישראל. פתח ואמר רבון העולמים פדה והצל מלט והושע עמך ישראל מן הדבר ומן החרב ומן הביזה ומן השדפון ומן הירקון ומכל מיני פורעניות המתרגשות ובאות בעולם טרם נקרא ואתה תענה ברוך אתה עוצר המגפה:

תניא בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו יותר ממיתתו עד שהיו מניחין אותו ובורחין. עד שבא ר״ג ונהג קלות בעצמו, והוציאוהו בכלי פשתן. א״ר פפא והאידנא נהוג עלמא אפילו בצרדא בר זוזא:

(דף ט) אמר רב שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן (ע״ב) כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו דכתיב ואת אחיך תפקוד לשלום ואת ערובתם תקח. מאי ואת ערובתם תקח תני רב יוסף דברים המעורבים בינו לבינה:

האשה שנתארמלה פרק שני

(דף ט״ז ע״ב) ת״ר כיצד מרקדין לפני הכלה ב״ש אומרים כלה כמות שהיא ובית הלל אומרים כלה נאה וחסודה. אמרו להם ב״ש

3) A silver coin.
4) This was a conditional divorce made in favor of deserted women, whose husbands might not return at the end o fwar, and to whose death there were no witnesses.
1) The meaning of *Beth* is "house"; hence school or college.

some and graceful bride." Beth Shammai then said unto Beth Hillel: "Suppose the bride is lame or blind, should it then also be said to her, 'a handsome and graceful bride.' Behold, the Torah says (Ex. 23, 7) *Keep thyself far from false speech.*" Whereupon Beth Hillel replied: "According to your opinion, when one buys a bad bargain at the market should one commend it in the eyes of the owner, or should one point out its fault in the presence of the owner? Surely, you will say that one should commend it in the eyes of the owner." From this originates the saying of the sages: "At all times should man's disposition be pleasant in associating with men." When R. Dimi came from [the land of Israel] he said: "Thus they usually sing before a bride in the land of Israel. 'There is neither paint, nor polish, nor hair dyeing, and nevertheless she is a graceful gazelle.'"

When the sages ordained R. Zera, his followers sang for him thus: "There is neither paint, nor polish, nor dye, and nevertheless he is a graceful gazelle." When the sages ordained R. Ami and R. Assi, his followers likewise sang thus: "Such men—of such people—ordain Rabbis for us, but do not ordain from those who invert the laws, or who clad themselves disrespectfully." According to others: "Not from those who do not explain the Torah sufficiently, nor from those who are called *Tremis.*" When R. Abahu came from college into the court of the Caesar, the matron of the royal court would come out and sing for him thus: "Great man of his people! Leader of his nations! Bright light (wise man)! May thy coming be welcome in peace."

It was said of R. Juda b. Ilai that he would take a myrtle twig, and dance with it before the bride, singing: "A handsome and graceful bride." R. Samuel b. Isaac would dance with three myrtle twigs, whereupon R. Zera remarked: "The old man causes us disgrace." When the latter died a column of fire was interposed between him and the rest of the world, and we have a tradition that a column of fire does not interpose except to one or two in a generation. R. Zera then said: "The myrtle branch [with which he used to dance before bridal couples] benefited the old man [that such a phenomenon occurred at his death."] According to others he said: "This kind of

לב"ה הרי שהיתה חגרת אי סומא אומרים לה כלה נאה וחסודה והתורה אמרה (שמות כג) מדבר שקר תרחק. אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו, הוי אומר ישבחנו בעיניו. מכאן אמרו חכמים לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות. כי אתא רב דימי אמר הכי משרי קמיה כלתא במערבא לא כחל ולא שרק ולא פירכום ויעלת חן.

כי סמכו רבנן לרבי זירא שרו ליה הכי לא כחל ולא שרק ולא פירכום ויעלת חן. כי סמכו רבנן לר' אמי ולר' אסי שרו להו הכי כל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא ולא תסמכו לנא לא מן סרמיסין ולא מן סרמיטין ואמרי לה לא מן חמיסין ולא מן טורמיסין. ר' אבהו כי הוה אתי ממתיבתא לבי קיסר נפקן אמהתא דבי קיסר לאפיה ומשרו ליה הכי רבא רעמיה ומדברנא דאומתיה בוצינא דנהורא בריך מתייך לשלם:

אמרו עליו על ר' יהודה בר אלעאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה. רב שמואל בר יצחק מרקד אתלת. א"ר זירא קא מכסיף לן סבא כי נח נפשיה אפסיק עמודא דנורא בין דידיה לכ"ע וגמירי דלא מפסיק עמודא דנורא אלא אי לחד בדרא או לתרי בדרא. א"ר זירא אהניא ליה שוטיתיה לסבא ואמרי ליה שיטתיה לסבא

ואמרי לי שטותיה לסבא. רב אחא מרכיב לה אכתפיה ומרקד. אמרי ליה רבנן מהו למעבד הכי אמר להו אי דמיא עלייכו ככשורא לחיי ואי לא לא. א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מותר להסתכל בפני כלה כל שבעה כדי לחבבה על בעלה ולית הלכתא כוותיה:

ת"ר מעבירין את המת מלפני הכלה וזה וזה מלפני מלך ישראל. אמרו עליו על אגריפס המלך שעבר מלפני הכלה ושבחוהו חכמים. שבחוהו מכלל דשפיר עביד. והא אמר רב אשי אפילו למ"ד נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, דאמר מר שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך. פרשת דרכים הואי:

ת"ר מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה. אמרו עליו על ר' יהודה בר אלעאי שהיה מבטל ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה בד"א כשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין וכמה כל צרכו אמר רב שמואל בר אוניא משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורא ואמרי לה תריסר אלפי גברי ומנייהו שיתא אלפי שיפורי עולא אמר כגון

conduct (of participating in wedding ceremonies), benefited the old man." Again according to others he said: "His absurd conduct [benefited] the old man." R. Acha would put the bride on his shoulder and dance. When the Rabbis asked him: "May we do the same?" He replied: "If she (the bride you carry in procession) is like a mere beam on your shoulder (not causing impure thoughts) then you may do it,' but not otherwise." R. Samuel b. Nachemi said in the name of R. Jonathan: "It is permissible to look into the face of a bride for seven days after her marriage, in order to make her beloved to her husband." The law, however, does not prevail so.

Our Rabbis were taught: A funeral procession must make way for a bridal procession, and both of them [are to make way] for the King of Israel. It was said of Agripa the king that he made way for briday processions, for which the sages praised him. Since they praised him, we must assume that he acted properly. Has not R. Ashi said: "Even the one who holds that if a prince is willing to forego the honor due to him, his honor is forgone; nevertheless if a king suffers himself to forgo the honor due to him, his honor could not be forgone, for the master said (Deut. 17, 15) *Then mayest thou indeed set a king over thee*; i. e., a king whose fear should be upon you[2] [hence Agripa acted improperly?] It was at a cross-road [that Agripa turned himself away not to disturb the bridal procession, and the observer might have thought that he did so because he had to go in that direction.]

Our Rabbis were taught: The study of the Torah should be interrupted for a funeral escort and to lead a bride to the wedding ceremony. It was said of R. Juda b. Ilai that he would interrupt the study of Torah only for a funeral escort and to lead a bride to the wedding ceremony. The above statement applies only to a case in which there is not sufficient escort; but if there is sufficient escort, it is not proper to interrupt the study of the Torah. How many are considered sufficient? R. Samuel b. Unia said in the name of Rab: "Twelve thousand people and six thousand should be announcers, [of the dead."] According to other authorities twelve thousand people of whom six thousnad should be announcers. Ula said:

2) The text use *Som tassim*, a double verb, to emphasize that it must remain under all circumstances even tho[ugh] he himself permits to forgo his honor.

"Sufficient, means when there are enough people to form a line from the city gateway to the cemtery." R. Shesheth, and according to others, R. Jochanan, said: "The departure of the Torah ought to be [before as many people] as the giving of the Torah; i.e., just as the giving of the Torah took place before six myriads, so also ought the departure of the Torah take place before an assembly of sixty myriads." And yet this refers only to one who merely studied the Torah for himself; but as to one who taught with others, there is no limit.

CHAPTER THREE

(Fol. 30) Abaye said: "The word *Asson* (accident) is used in connection with human accidents (Ex. 21, 22), and also in connection with Heavenly accidents (Gen. 44, 20); i. e., just as the word *Asson* used in connection with human accidents stands for the acquittal of pecuniary compensations,[1] so also does the word *Asson,* used in connection with Heavenly accidents stand for acquittal of pecuniary compensations." R. Adda b. Ahaha raised the following objection: "Whence do you know that Jacob warned his sons concerning cold and heat, which are the consequences of Heavenly accidents?" [Hence infer your theory,] perhaps his (Jacob's) warning was against lions and thieves, which are the consequence of human accidents? [Hence you have no inference.] Did then Jacob confine his warning against this and not against that? Jacob surely warned them against everything. [Hence the inference is understood.] And is then cold and heat the consequence of Heavenly acts? Behold, we are taught that everything is in the power of Heaven (comes through no human fault) except [sickness due to] cold and heat, as it is said (Pr. 22, 5) *Thorns and snares are in the way of the froward; he that keepeth his soul holdeth himself far from them.* And again a lion and thieves are then the consequence of human acts? Behold R. Joseph said, and so was also R. Chiya taught: "Since the Temple was destroyed, although the court of the Sanhedrin has ceased, nevertheless the punishment of four kinds of death described in the Scriptures did did not cease." How can you say that it has not ceased when we see that they are indeed abolished? We must therefore say that it refers to the Di-

דחייצי גברי מאבולא ועד סיכרא רב ששת ואיתימא ר׳ יוחנן אמר נטילתא כנתינתח מה נתינתח בס׳ רבוא אף נטילתח בס׳ רבוא וה״מ למאן דקרי ותני (סס ע״ג) אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא:

אלו נערות. פרק שלישי

(דף ל) אמר אביי נאמר (שמות כא) אסון בידי אדם ונאמר (בראשית מד) אסון בידי שמים מה אסון האמור בידי אדם פטור מתשלומין אף אסון האמור בידי שמים פטור מתשלומין. מתקיף לה רב אדא בר אהבה ממאי דכי קא מזהר להו יעקב לבניו על צנים פחים דבידי שמים נינהו דלמא על אריא וגנבי דבידי אדם נינהו אטו יעקב אהא אזהר אהא לא אזהר יעקב על כל מילי אזהר. וצנים פחים בידי שמים נינהו והא תניא הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים שנא׳ (משלי כב) צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם ותו אריא וגנבי בידי אדם נינהו, והא אמר רב יוסף וכן תני ר׳ חייא מיום שחרב בית המקדש אע״פ שבטלו סנהדרין ד׳ מיתות לא בטלו. לא בטלו, הא בטלו להו, אלא (ע״ג) דין ארבע מיתות לא

1) Since he suffers a death penalty. If one commits two offenses simultaneously he is to be held answerable for the severer only.

במלו. מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או היה דורסתו ומי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו ומי שנתחייב הריגה אי נמסר למלכות או לסטין באין עליו ומי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בסרונכי אלא איפוך אריא וגנבי בידי שמים צנים ופחים בידי אדם:

נערה פרק רביעי

(דף מט ע"ב) כי הוו אתו לקמיה דרב יהודה אמר להו יארוד ילדה ואבני מתא שדיא כי הוו אתו לקמיה דרב חסדא אמר להו כפו ליה אסותא בצבורא וליקום ולימא עורבא בעי בני וההוא גברי לא בעי בני ועורבא בעי בני והכתי' (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו ל"ק הא בהיורי הא באוכמי:

(תהלים קו) אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת דרשו רבותינו שביבנה ואמרי לה ר' אליעזר זה הזן בניו ובנותיו כשהם קטנים. ר' שמואל בר נחמני אמר זה המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו ומשיאן. (שם קיב) הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד. רב הונא ורב חסדא חד אמר זה הלומד תורה ומלמדה וחד אמר זה

vine Judgment taking the place of the form of capital punishment has not ceased; for he who is liable to be stoned finds his death by falling down from a roof or by being trodden down by a wild beast, which equals stoning; he who is liable to be burned finds likewise his death by fire or by the bite of a snake; he who is liable to be slain by the sword falls either into the hand of the government, [where he is slain,] or [he meets his death] by murderers; and he who ought to be hung finds his death either by drowning in the river, or by diphtheria. [Hence a murderer is not liable to the bite of a snake?] We must therefore reverse the above; namely, the accidents of lions or thieves are the result of Heaven, while cold and heat are the results due to human neglect.

CHAPTER FOUR.

(Fol. 49b) When such cases [of a parent unwilling to support his minors] properly would come before R. Juda he used to say to them: "The bird *Yarod* gives birth and casts [her young] upon the people of the town (i. e., a parent must support his minor children)." When such cases came before R. Chisda he would give an order to turn over a pestle and place the parent [upon its deck] where he was forced to pronounce [on himself.] "The raven needs children, but this man needs none." Does then a raven care for its children? Behold it is written (Ps. 147, 9) *To the young ravens which cry.* This is not difficult to explain; the latter refers to a white-spotted raven [which when still young is not liked by its parents,] but the former refers to a black raven [already grown, which is liked by its parents.]

(Fol. 50) *Happy are those that observe justice, that do charity at all times* (Ps. 10, 3). Is it possible to do charity at all times? Our Rabbis of Jamnia, and according to others R. Eliezer, interpreted it: "This refers to one who supports his sons and daughters when they are minors." R. Samuel b. Nachmeni said: "This refers to one who raises an orphan boy and girl in his house and gives them in marriage." (Ib. 112, 3) *Plenty of riches shall be in his house, and his righteousness shall endure forever.* R. Huna and R. Chisda both explained this verse. One said: "This refers to one who studies the Torah and teaches it to others." The other, however, said: "This refers to one

who writes the Pentateuch, the Prophets and the Hagiographa and lends them to others." (Ib. 128, 6) *And see thy children's children; may there be peace upon Israel.* R. Joshua b. Levi said: "If thy children have children, then there shall be peace upon Israel, for they will not have to resort to *Chalitza or Yibum*[1] [which causes quarrels."] R. Samuel b. Nachmeni said: "Since there are children unto thy children, there will be peace upon Israel's judges, for there will be no cause for quarrels [as to who is the nearest heir."]

CHAPTER FIVE.

(Fol. 61) R. Isaac b. Chanaia said in the name of R. Huna: "Every dish may be withheld from the waiter [to keep him from eating while serving] except meat and wine," [which irritates the waiter too much.] R. Chisda said: "This refers to fat meat and old wine." Rab said: "Fat meat applies to the entire year, but old wine applies merely during the time of the summer solstice." Abahu b. Ihi and Minyamin b. Ihi [both had servants,] one permitted [his servant before serving] to eat of every kind he prepared, and the other gave his servant [before the meal] of one dish only. With the former Elijah conversed and with the latter he did not. There were two pious men, and according to some they were R. Mari and R. Phinehas, the sons of R. Chisda, one of whom would allow his servant to eat before he himself dined, and the other would permit him only after he himself had dined; with him who allowed his servant to eat first, Elijah used to converse, but with the one who would permit his servant to eat only after he had his meal, Elijah did not converse.

Amemar, Mar Zutra and R. Ashi were sitting near the entrance of King Yesdigard's palace when the steward of the king passed by [carrying some food.] R. Ashi, noticing that (Ib. b) Mar Zutra's face [suddenly] turned pale, took [some food] with his finger [from that which the steward carried.] "You have spoiled the king's meal," exclaimed the steward. Upon the servant's question: "Why did you do so?" he said to them: "He who does a thing like this is unfit to prepare food for the king." "Why so?" inquired they. "Because I saw a piece of swine meat that was infected with leprosy," was his reply. They immediately

1) See Deut. 25, 5-10.

הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאילן לאחרים (תהלים קכח) וראה בנים לבניך שלום על ישראל א"ר יהושע בן לוי כיון שבנים לבניך שלום על ישראל דלא אתו לידי חליצה ויבום ר' שמואל בר נחמני אמר כיון שבנים לבניך שלום על דייני ישראל דלא אתו לאנצויי:

אף על פי פרק חמישי

(דף סא) אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא הכל משהין בפני השמש חוץ מבשר ויין. אמר רב חסדא בשר שמן ויין ישן. אמר רבא בשר שמן כל השנה כולה ויין ישן בתקופת תמוז. אבוה בר איהי ומנימין בר איהי חד ספי מכל מינא ומינא וחד ספי מחד מינא. מר משתעי אליהו בהדיה ומר לא משתעי אליהו בהדיה. הנהו תרי חסידי ואמרי לה רב מרי ורב פנחס בני רב חסדא מר קדים ספי ומר מאחר ספי דקדים ספי אליהו משתעי בהדיה דמאחר ספי לא משתעי אליהו בהדיה:

אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו קא יתבי אפתחא דבי אזגור מלכא חליף ואזיל אטורנגא דמלכא חזייה רב אשי למר זוטרא (סס ע"ב) דהוור אפילו שקל באצבעתיה אנח ליה בפומיה א"ל אפסדתא לסעודתא דמלכא. אמרי ליה אמאי תעביד הכי. אמר להו מאי דעביד האי פסל למאכל דמלכא אמרי ליה אמאי אמר להו דבר אחר חזאי ביה בדקו בדקיתו ולא אשכחו

inspected it, but found no trace of it. R Ashi put his finger on one place, saying: "Have you inspected here?" They then inspected that piece and found it to be as he had said. The Rabbis afterwards questioned him: "Why did you rely upon such a miracle?" Whereupon he replied: "I noticed the evil spirit of leprosy that was hovering about Mar Zutra."

A Roman once proposed to marry a certain woman, but she refused him. He went and brought pomegranates and opened them and ate them in her presence. Whatever spittle that annoyed her [because of the whetting of the appetite of what the other ate and not gratifying it] she swallowed, and that man did not give her any until she became [swollen] like a glass. He then said to her, "If I cure you, will you marry me?" "Yes," she replied. Thereupon he went and brought other pomegranates, opened and ate them in her presence. He ordered her to spit out whatever spittle troubled her. She did so, until there went forth from her like prickly herbs, and she recovered.

(Fol. 62) Rab said: "Sighing breaks half of the body, for it is said (Ez. 21, 11) *But thou, son of man, do thou sigh as though with broken loins, and with bitterness [of grief] shalt thou sigh.*" R. Jochanan adds: "A sigh breaks up the entire body, as it is said (Ib., ib., 12) *And it shall be when they say unto thee, wherefore sighest thou? that thou shalt answer, for the tidings, because it cometh, when every heart shall melt, and all hands shall be made feeble, and every spirit shall become faint, and all knees shall be changed into water.*" But how will the first passage, *As though with broken loins,* be explained by R. Jochanan? This means that it begins from the loins. How will, [on the other hand], the other passage, *When every heart shall melt, and all hands shall be made feeble, and every spriit shall become faint,* be explained by Rab? He will say that the tidings of the destruction of the Temple is different because it was exceedingly grave. There were a certain Jew and gentile who were walking on the road, and the gentile could not keep apace with the Jew. He reminded the Jew of the destruction of the Temple. This caused the latter to breathe a long, suffering sigh, but the gentile was still unable to keep up with him. "Have you not said that sigh-

שקל אצבעתיה אנח עליה אמר להו הכא מי בדקיתו בדקו ואשכחו אמרו לו רבנן מ"ט סמכת אניסא. אמר להו חזאי רוח צרעת דקפרחה עילויה:

ההוא רומאה דאמר לה להיא אתתא מינסבת לי אמרה ליה לא. אזל אייתי רימני פלי ואכל קמה כל מיא דצערי לה בלעתיה ולא יהב לה עד דזג לה לסוף אמר לה אי מסינא לך מינסבת לי אמרה ליה אין אזל ואייתי רימני פלי ואכל קמה אמר לה כל מיא דצערי לך תוף שדאי תוף שדאי עד דנפק מינה כי הוצא דירקא ואיתסיאת:

(דף סג) אמר רב אנחה שוברת חצי גופו של אדם שנאמר (יחזקאל כא) ואתה בן אדם האנח בשברון מתנים ובמרירות תאנח ור' יוחנן אמר כל גופו של אדם שנאמר (שם) והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת אל שמועה כי באה ונמס כל לב ורפו כל ידים וכהתה כל רוח וכל ברכים תלכנה מים ור' יוחנן נמי הכתיב בשברון מתנים ההיא דכי מתחלא ממתנים מתחלא. ורב נמי הכתיב ונמס כל לב ורפו כל ידים וכהתה כל רוח שאני שמועה דבית המקדש דתקיפא טובא. ההוא ישראל ונכרי דהוו קאזלי באורחא בהדי הדדי לא אימצי נכרי לסגויי בהדי ישראל אדכריה חורבן בית המקדש נגיד ואיתנח ואפ"ה לא אימצי נכרי לסגויי בהדיה א"ל לא אמריתו אנחה שוברת

ing breaks half of the body," the gentile remarked. Whereupon the Jew replied: "This refers only to a new tiding; but this is already old and does not [affect as much;] just like people say: 'A woman used to abortion is no longer bewildered [when it occurs.'"[1]

(Ib. b) Juda, the son of R. Chiya, who was the son-in-law of R. Janai, was accustomed to spend the entire day in the college and towards evening would come home; and whenever he returned homeward he would be preceded by a column of fire. One day, his study was prolonged. When the household failed to see that usual sign [of the column] R. Janai ordered them to upset his couch [as a sign of mourning.] "For," said he, "if R. Juda were alive he would not have neglected his house." This remark was [as Solomon says] (Ecc. 10, 5) *Like an error which proceedeth from a ruler* (i. e., his ominous words, although not meant as such, became true) and R. Juda died. Rabbi [the *Nassi*] busied himself with preparations for his son's wedding to one of the family of R. Chiya. Whereupon they were about to write the marriage contract the girl died. Whereupon Rabbi exclaimed: "Is then there, God forbid, a blemish in either family?" They immediately sat down and examined [the genealogy] of both families: Rabbi was the descendant of Shephatia b. Abital (David's son), and R. Chiya was the descendant of Shimi, David's brother. [Hence it was not fit that Rabbi should marry one that was not in direct descent from David.] He then went and offered his son in marriage to one of the family of R. Jossi b. Zimra. They arranged the groom should first spend twelve years in study at the college, but when she was first introduced to him he pleaded with them that before the marriage he should only spend six years in the college. And when she passed him by the second time he informed them that he would rather first marry and study thereafter. However, he felt ashamed before his father, whereupon the latter said to him: "My son, thou possessest the views of the Lord, for in the beginning it is written (Ex. 15, 17) *Thou wilt bring them*, [in the land of Israel] *and plant them* [build a Temple,] and afterwards it is written (Ib. 25, 8) *And let them*

חצי גופו של אדם א"ל ה"מ מלתא חדתא אבל הא דשנן בה לא דאמרי אינשי דמלפא תכלי לא בהתה:

(ע"ב) יהודה בריה דר' חייא חתניה דר' ינאי הוה אזיל ויתיב בבי רב וכל בי שמשא הוה אתי לביתיה וכי הוה אתי הוה קא חזי קמיה עמודא דנורא יומא חד משכתיה שמעתא כיון דלא חזו ההוא סימנא אמר להו ר' ינאי כפו מטתו שאלמלא יהודה קיים לא ביטל עונתו הואי (קהלת י) כשגגה שיוצאה מלפני השליט ונח נפשיה:

רבי איעסק ליה לבריה בי ר' חייא כי מטא למכתב כתובה נח נפשה דרביתא אמר רבי ח"ו פסולא איכא יתבו ועיינו במשפחות רבי אתי משפטיה בן אביטל ור' חייא אתי משמעי אחי דוד אזיל איעסק ליה לבריה בי ר' יוסי בן זמרא פסקו ליה תרתי סרי שנין למיזל בבי רב אחלפוה קמיה אמר להו ניהוו שית שנין אחלפוה קמיה תניין אמר להו איכנים והדר אזיל הוה קא מכסיף מאבוה אמר ליה בני דעת קונך יש בך מעיקרא כתיב (שמות טו) תבאמו ותטעמו ולבסוף כתיב (שם כה) ועשו לי מקדש

1) In the latter's answer is the echo of the real Jewish tragedy. . . .

make Me a sanctuary, that I may dwell among them [before entering Palestine."] He went [after the wedding] and spent twelve years in the college to study. When he returned he discovered that his wife had become impotent.[2] Rabbi then said: "What shall we do? If we divorce her, people will then say: 'This poor woman has been waiting [for her husband] in vain.' If he take another in addition to her, people will then say: 'This one is his wife and that one, his harlot.'" He thereupon prayed to the Lord, and she was cured.

R. Chanina b. Chachinai [who attended the wedding of R. Simon b. Jochai] prepared to leave for the college when the wedding was not yet quite through. The groom said to him: "Wait for me [until the wedding is over] and I will join you." The latter did not wait for him but went away and spent twelve years in the college. Upon his return he found quite a change in the streets of his town, which made it difficult for him to find his own house. He went and sat down at the banks of the river, when he heard that a certain girl was being summoned: "Daughter of Chachinai, daughter of Chachinai, fill up your pitcher and come let us go!" He said [to himself.] "This is surely my sister." He followed her. When they reached the house his wife was sitting, kneading dough. She lifted up her eyes, and as she saw him her heart became overjoyed. And her spirit fled. He then prayed before the Lord: "Sovereign of the Universe! Is this the proper compensation for that poor woman?" He offered prayers for her sake and she was revived.

R. Chama b. Bissa went to the college and spent twelve years there. When he was returning, he said: "I shall not act as b. Chachinai did." He went and sat down in the house of study [of that city] and sent word to his house that he had arrived. R. Oshiya, his son, immediately came and [incognito] occupied a seat before him. He began to question him concerning some traditions, and seeing that he was sharp in every law, the father felt discouraged, saying to himself: "If I were here I would have had a son [of my child I left] like this one." He then went home. His son also entered. R. Chama, [under the impression that he was a stranger,] got up for him, be-

ושכנתי בתוכם. אזל יתיב תרתי סרי שני בבי רב עד דאתי איעקרא דביהו אמר רבי היכי נעביד נגרשה יאמרו עניה זו לשוא שמרה נינסיב אתתא אחריתי יאמרו זאת אשתו וזאת זוגתו בעא עלה רחמי ואיססיאת:

רבי חנינא בן חכינאי הוה קאזיל לבי רב בשילהי הלוליה דרשב"י א"ל איעכב לי עד דאתאי בהדך לא איעכב ליה אזל יתיב תרי סרי שני בבי רב עד דאתי אשתנו שבילי דמתא ולא ידע למיזל לביתיה אזל יתב אגודא דנהרא שמע להחיא רביתא דהוו קרו לה בת חכינאי בת חכינאי מלי קולתך ותא ניזיל אמר ש"מ האי רביתא דידן אזל בתרה הוה יתיבא דביתהו קא ניהלא קמחא דל עינה חזיתיה סוי לבה פרח רוחה אמר לפניו רבש"ע עניה זו זה שכרה בעא רחמי עלה והיתה.

רבי חמא בר ביסא אזל יתיב תרי סרי שני בבי מדרשא כי אתא אמר לא אעביד כדעביד בן חכינאי עייל יתיב במדרשא שלח לביתי' אתא ר' אושעיא בריה יתיב קמיה הוה קא משאיל ליה שמעתא חזא דקא מהדדן שמעתתיה חלש דעתיה אמר אי הואי הכא הוה לי זרע כי האי על לביתיה על בריה קם קמיה הוא סבר למשאל שמעתתא קא בעי

2) Due to the cause of remaining without her husband for ten years—*Rashi.*

lieving that he had come to ask him something. Whereupon his wife remarked: "Is there then such a law that one should get up before his son?" Rami b. Chama thereupon applied the following passage (Ecc. 4, 12) *And a three-fold cord cannot quickly be broken loose.* This refers to R. Oshiya, the son of R. Chama b. Bissa.

R. Akiba was a shepherd [in the employ of the rich] ben Kalba Shebua. The latter's daughter observed him to be a very pious and talented man. She said to him: "If I marry you, will you go to a college [to study the Torah?"] "Indeed, surely, "was his response. They were married secretly and she sent him off to the college. When her father became aware of this secret marriage he ordered her to leave his house and vowed that she should not enjoy the benefit of his estate. Akiba went and spent twelve years at the college, and on his return, led with him twelve thousand disciples. On nearing [the dwelling of his devoted wife] he overheard a conversation of an old woman who said: "How long (Fol. 63) is this unfortunate woman going to lead the life of a widow?" Whereupon she replied: "If my husband would hearken unto me, he would stay there twelve more year." R. Akiba said to himself: "Since she gives me permission I will act according to her advice." He immediately returned and spent twelve years more in the college. When he returned he brought with him twenty-four thousand disciples. His wife, having been informed [of his arrival] went out to meet him, and when her neighbors proposed to her that she borrow dressing garments wherewith to cover herself, she replied to them (Pr. 12, 10) *A righteous man feeleth the life of his beast.* When she reached him, she prostrated herself before him and kissed his feet. When his attendants were about to push her away, R. Akiba remarked to them: "Let her alone, for mine [Torah] and yours are due to her. Her father [who regretted his hasty decision], having been informed that such a great scholar had arriver in town, said: "I shall go to see him, perhaps he will invalidate my vow [which I made against my suffering daughter."] There he went, and upon the visitor's question whether his intention was to make the vow [against her] even if she had married a great scholar, he replied: "Not even if her husband should be

אמרה ליה דביתהו מי איכא דקאים מקמי ברא
קרי עליה רמי בר חמא (קהלת ד) והחוט
המשלש לא במהרה ינתק זה ר׳ אושעיא בנו
של ר׳ חמא בר ביסא:

רבי עקיבא רעיא דבן כלבא שבוע הוה
חזיתיה ברתיה דהוה צניע ומעלי אמרה ליה
אי מקדשנא לך אזלת לבי רב אמר לה אין
איקדשא ליה בצנעא ושדרתיה שמע אבוה
אפקה מביתיה אדרה הנאה מנכסיה אזל יתיב
י״ב שני בבי רב כי אתא אייתיה בהדיה תריסר
אלפי תלמידי שמעיה לההוא סבא דקאמר לה
עד כמה (דף סג) קא מדברת אלמנות חיות
אמרה ליה אי לדידי ציית יתיב תריסר שנין
אחריני אמר ברשות קא עבידנא הדר אזל
יתיב תרי סרי שנין אחריני בבי רב כי אתא
אייתיה בהדיה כ״ד אלפי תלמידי שמעה
דביתהו הות קא נפקא לאפיה אמרו לה
שיבבתא שאילי מאני לבוש ואיכסאי אמרה
להו (משלי יב) יודע צדיק נפש בהמתו כי מטיא
לגביה נפלה על אפה קא מנשקא ליה לכרעיה
הוו קא מדחפי לה שמעיה אמר להו שבקוה
שלי ושלכם שלה הוא שמע אבוה דאתא גברא
(רבה) למתא אמר איזיל לגביה אפשר דמיפר
נדראי אתא לגביה א״ל אדעתא דגברא רבה
מי נדרת א״ל אפילו פרק אחד ואפילו הלכה

able to learn as little as one chapter or even one *Halacha*." Thereupon R. Akiba said: "I am the one." Kalba Shebua immediately fell face forward upon R. Akiba's feet and kissed them, giving him one-half of his entire fortune. R. Akiba's daughter did the same thing with ben Azai, and this is the meaning of the saying. "Eve follows eve, as the mother acts, so does the daughter."

R. Joseph, the son of Raba, was sent by his father to the college of R. Joseph and arranged with him that he should stay there six years. At the expiration of the third year, on the eve of the Day of Atonement, he decided to go and visit his family. His father, on being informed of his coming, took a weapon and went out to meet him. The father remarked to him: "Thou hast reminded thyself of thy other half." According to some he said: "Thou hast reminded thyself of thy dove." Both were disturbed [through their conversation] and neither one ate the usual meal at the eve of Atonement.

CHAPTER SIX.

(Fol. 66b) Our Rabbis were taught: R. Jochanan b. Zakkai was once riding on a donkey outside of Jerusalem, and his disciples had followed him. He saw a young woman picking barley out of the dung of an Arabian's cattle. As soon as she observed him, she covered herself with her hair, stood up and said to him: "O Rabbi, assist me." He replied' "Whose daughter art thou?" Upon which the answer came, "I am the daughter of Nakdimon b. Guryon." "Why, my daughter, what became of thy father's money?" asked he. She replied: "Is there not a saying in Jerusalem: 'The salt (means of preservation) of wealth is its diminution [by charitable deeds,] and some say through benevolence." "And what of thy father-in-law's money?" he asked again. "Ah," repriel she, "one destroyed the other." "Rabbi," she continued," dost thou not remember signing my marriage contract?" "I remember," said he [turning] to his disciples. "When I signed her marriage contract, I read in it that her father gave her a dowry of one million golden *denars* besides that of her father-in-law's." R. Jochanan b. Zakkai then burst into tears and said: "Happy are ye, Israel. As long as ye perform the will of God, no nation or people can rule over thee; but when ye fail to perform the

אחת א"ל אנא הוא נפל על אנפיה ונשקיה על כרעיה ויהב לי' פלגא ממוניה ברתיה דר' עקיבא עבדא ליה לבן עזאי הכי והיינו דאמרי אינשי רחילא בתר רחילא אזלא כעובדי אמה כך עובדי ברתה.

רב יוסף בריה דרבא שדריה אבוה לבי רב לקמיה דרב יוסף פסקו ליה שית שנין כי הוה תלת שני מטא מעלי יומא דכפורי אמר איזיל ואחזינהו לאינשי ביתי שמע אבוה שקל מנא ונפק לאפיה א"ל זוגתך נזכרת איכא דאמרי א"ל יונתך נזכרת אימרוד לא מר אפסיק ולא מר אפסיק:

מציאת האשה פרק ששי

(דף סו ע"ב) ת"ר מעשה בריב"ז שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים והיו תלמידיו מהלכים אחריו ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים כיון שראת אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו. אמרה לו רבי פרנסני אמר לה בת מי את אמרה לו בת נקדימון בן גוריון אני אמר לה בתי ממון של בית אביך היכן הלך אמרה לו רבי לא כדין מתלין מתליא בירושלים מלח ממון חסר ואמרי לה חסד ושל המיך היכן הוא אמרה לו בא זה ואבד את זה אמרה רבי זכור אתה כשחתמת על כתובתי אמר להם לתלמידיו זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו והייתי קורא בא אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה בכה ריב"ז ואמר אשריכם ישראל בזמן שעושין רצונן של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרן

will of God ye are delivered into the hands of a humiliating nation and not only into the hands of a humiliating nation, but also into the hands of the beasts of the humiliating nation!"[1] Did then Nakdimon b. Guryon not give sufficient charity? Behold we are taught in a Baraitha: It was said of Nakdimon b. Guryon that when he left his house to go to the house of study [the entire road] would be spread out with fine woolens (Fol. 67) which the poor people used to fold up behind him [for their own use.] If you wish I will interpret this that he did it only for his own honor, and if you wish I will explain that this de did not do sufficient according to his means, as people say: "According to the camel the load (the greater the man the greater the responsibility). We are taught in a Baraitha that R. Elazzar b. Zadak said: "May I so live to see the consolation, as I saw her in Akku picking barley from between the hoofs of the horses. I then applied to her the following passage (Songs 1, 8) *If thou know not, O thou fairest among women, go thy way forth by the footsteps of the flock and feed thy kids,* etc., i. e., do not read *g'diyothayich* (thy kids), but read it *g'viyothayich* (thy body)."

(Ib) Our Rabbis were taught: When a male orphan and a female orphan apply for support, the female orphan should be supported first and afterwards the male orphan, because it is customary for a man to go begging at the doors, but it is not customary for a woman to go begging at the doors. When a male orphan and a female orphan come and apply for [assistance] to be married we must first help the female orphan to marry and afterwards the male orphan, because the shame of a woman [unwedded] is greater than that of a man. Our Rabbis were taught: When an orphan comes and wants to marry, we (the charities) first rent a house for him, have it furnished and then we provide a wife for him, as it is said (Deut. 15, 8) *Sufficient for his need, which requireth for him;* i. e., *sufficient for his need* means a house; *which requireth,* means a bed, table, etc; *for him,* refers to a wife, and so says the passage ([en. 2, 18) *I will make him a help meet for him.*

Our Rabbis were taught (Deut. 15, 8) *Sufficient for his needs* i. e., you are com-

1) O how often this grave incident was repeated!

ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה. ונקדימון בן גוריון לא עשה צדקה והתניא אמרו עליו על נקדימון בן גוריון כשהיה יוצא מביתו לבית המדרש כלי מילת היו (דף סז) מציעין תחתיו ובאו עניים ומקפלין אותם מאחריו אבע"א לכבודו הוא דעבד ואבע"א כדבעי ליה למעבד לא עבד כדאמרי אינשי לפום גמלא שיחנא. תניא א"ר אלעזר בר צדוק אראה בנחמה אם לא ראיתיה שהיתה מלקטת שעורים מבין טלפי סוסים בעכו קראתי עליה מקרא זה (ש"ה א) אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך וגו' אל תקרי גדיותיך אלא גויתיך:

(ע"ב) ת"ר יתום ויתומה שבאו להתפרנס מפרנסים את היתומה ואחר כך את היתום מפני שהאיש דרכו לחזר על הפתחים ואין האשה דרכה לחזר. יתום ויתומה שבאו לינשא משיאין את היתומה ואח"כ משיאין את היתום מפני שבשתה של אשה מרובה משל איש. ת"ר יתום שבא לישא שוכרין לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו ואח"כ משיאין לו אשה שנאמר (דברים טו) די מחסורו אשר יחסר לו די מחסורו זה הבית אשר יחסר זה מטה ושלחן לו זה אשה וכה"א (בראשית ב) אעשה לו עזר כנגדו:

"ר (דברים טו) די מחסורו אתה מצווה

manded to support him, but you are not commanded to enrich him. *Which requireth for him;* i. e., even a horse to ride on and a slave to run before him [in his honor.] It was related of Hillel the senior, (the Prince) who had bought a horse for a poor man of noble descent to ride upon and had hired a servant to run before him; that one day he could not find a servant who should run before him and he himself ran before the poor man for three miles. Our Rabbis were taught: It once happened with the inhabitants of the Upper Gallilians that they bought a pound of meat every day for a poor of noble descent of Sepphoris. What is remarkable about a pound of meat? Said R. Huna: "It was a pound of poultry" [which was very dear.] And if you wish I will say that it was indeed ordinary meat. But R. Ashi explained its remarkableness, because it occurred in a small village and every day they spoiled a beast on account of him. A certain man came before R. Nechemia [for help.] The latter asked him: "On what dost thou usually dine?" "On fat meat and old wine," came the reply. "Will you bear with me when I offer you only lentils?" He tried to live with him on lentils and died. Whereupon R. Nechemia said: "Woe unto him that was killed by Nechemia!" On the contrary: "Woe unto Nechemia that killed this man," he should have said. Because he should not have reared himself so delicately [and thus prevented his death.] A poor man once came to Raba. The latter asked him: "On what dost thou usually dine?" "On stuffed fowl and old wine," was the reply. "What!" said Raba, "art thou not concerned about being so burdensome to the community?" Whereupon he replied: "I eat nothing belonging to them; only what the Lord provideth; as we are taught in a Baraitha (Ps. 145, 15) *The eyes of all wait for Tee, and Thou givest them their food in due season.* It is not said *in their due season, but in his due season.* Infer from this that the Holy One, praised be He! provides for each and every one in his season of need." While they were thus talking, Raba's sister, who had not seen him for thirteen years, came to visit him and brought with her a present of a stuffed fowl and some old wine. "What is this before me?" said Raba [marveling at the coincidence], and [turning to the man] he then said: "I

עליו לפרנסו ואי אתה מצווה עליו לעשרו. (סס) אשר יחסר לו אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו. אמרו עליו על הלל הזקן שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו ג׳ מילין. ת״ר מעשה באנשי גליל העליון שלקחו לעני בן טובים אחד מצפורי ליטרא בשר בכל יום ליטרא בשר מאי רבותיה אמר רב הונא ליטרא בשר משל עופות ואבע״א בשר בליטרא ממש רב אשי אמר התם כפר קטן היה ובכל יומא הוו מפסדי חיותא אמטולתיה. ההוא דאתא לקמיה דר׳ נחמיה א״ל במה אתה סועד א״ל בשר שמן ויין ישן רצונך שתגלגל עמי בעדשים גלגל עמו בעדשים ומת אמר אוי לו לזה שהרגו נחמיה אדרבה אוי לו לנחמיה שהרגו לזה מבעי׳ ליה אלא איהו הוא דלא איבעי׳ ליה לפנוקי נפשיה כולי האי. ההוא דאתא לקמיה דרבא א״ל במה אתה סועד אמר ליה בתרנגולת פטומה ויין ישן א״ל ולא חיישת לדוחקא דצבורא א״ל אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתניא (תהלים קמה) עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שלכל אחד ואחד נותן הקב״ה פרנסתו בעתו אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא לה תליסר שני ואתיה ליה תרנגולת פטומה ויין ישן אמר מאי

beg thy pardon, friend; rise, I pray thee, and eat."

Our Rabbis were taught: "If one has no means and refuses to be supported [by the charities,] he is to be supported in the way of a loan which is thereafter to remain as a present." So says R. Maier. The other sages, however, maintain that he is to be supported in the way of a present and thereafter it is to become a loan. How can we give him [charity] as a present when he refuses to except it? Raba said: "It means that he is first offered support in the way of real charity." If one has means but refuses to support himself, [preferring to starve himself,] he is to be given support in the way of a present and afterwards it is to be collected from him. If we collect from him he will then refuse to accept it again? R. Papa said: "This refers to the time after his death." R. Simon says: "If one has means but refuses to supply himself (preferring starvation,] we are not obliged to help him; if one has no means and refuses to be supported [by charities], we say to him, 'Bring a pawn and take a loan,' in order that his mind be elevated.'"

Mar Ukba had a poor man in his vicinity for whom he used to put four *zuzim* in the slot underneath the door every day. One day the poor man said: "I will go and watch who does me such a favor." On that day Mar Ukba was detained until late in the college, whereupon his wife accompanied him [to the house of the poor man.] As soon as the poor man noticed that they stooped downward, as if to put something in the slot underneath the door, he went out to meet them. The latter commenced to run from him until they entered a fireplace from which the fire had been scraped. Mar Ukba's feet commenced to burn, when his wife said to him: "Take thy feet and place them upon my feet." After he had done so he felt discouraged [that his wife had to protect him.] His wife said to him: "It is because I am constantly in the house and the charity which I offer to the poor is ready to enjoy [like bread and other foods."] But why did they go to such an extent? Because Mar Zutra b. Tubia said in the name of Rab; (others say R. Chanan b. Bizna said in the name of R. Simon the pious, still others say R. Jochanan said it in the name of R. Simon b. Jochai): "A man should

דקמאי אמר ליה נעניתי לך קום אכול :

ת"ר אין לו ואין רוצה להתפרנס נותנים לו לשום הלואה וחוזרים ונותנים לו לשום מתנה דברי ר' מאיר וחכמים אומרים נותנים לו לשום מתנה וחוזרים ונותנים לו לשום הלואה לשום מתנה הא לא שקיל אמר רבא לפתוח לו לשום מתנה. יש לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשום מתנה וחוזרים ונפרעים ממנו חוזרים ונפרעים ממנו תו לא שקיל אמר רב פפא לאחר מיתה ר' שמעון אומר יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נזקקין לו אין לו ואינו רוצה להתפרנס אומרים לו הבא משכון וטול כדי שתזוח דעתו עליו :

מר עוקבא הוה עניא בשבבותיה דהוה רגיל כל יומא דשדי ליה ארבע זוזי בצינורא דדשא יומא חד אמר איזיל אחזי מאן קא עביד בי ההוא טיבותא ההוא יומא נגהא ליה למר עוקבא בבי מדרשא אתיא דביתהו בהדיה כיון דחזא דקא מצלי ליה לדשא נפק בתרייהו רהוט מקמיה עיילי להוו אתונא דהוה גרופא נורא הוה קא מיקליין כרעיה דמר עוקבא אמרה ליה דביתהו שקיל כרעיך אותיב אכרעאי חלש דעתיה אמרה ליה אנא שכיחנא בגויה דריתא ומקרבא הנייתי. ומאי כולי האי דאמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא ואמרי לה א"ר יוחנן משום רשב"י נוח לו לאדם

rather have himself surrendered [to be thrown] into a furnace than put his neighbor to shame in public." We infer this from Tamar, concerning whom it is written (Gen. 38, 25) *When she was brought forth*, etc.

Mar Ukba had a poor man in his neighborhood to whom he was accustomed to send four hundred zuzim on the eve of every day of Atonement. Once he sent it through his own son, who returned [with the money,] saying: "He does not need it." Upon his father's question: "What hast thou seen that makes you believe so?" he replied: "I have seen that he was indulging himself in expensive old wine." "If he is used to such comforts," remarked his father, ["then he surely needs more."] He doubled the amount and sent it to him. He once felt happy and ordered that the charitable accounts be brought before him; and when he found [that the total amount] written there was seven thousand Sian [gold] *denars*, he exclaimed: "My provision [for the journey] is scanty, while the journey is a distant one." He thereupon gave away [to charity] one-half of his wealth. How did he do it? Has not Ilai said that in Usha it was ordained that one should not spend on charity more than a tenth of his estate? This refers only during one's life, but as to the time of death there is no limit.

R. Abba used to wrap up some *denars* in his scarf and throw them backward. He would arrange to be near the poor, while keeping an eye [to watch it] against deceivers. R. Chanina had a poor man in his neighborhood to whom he was accustomed to send four hundred *zuzim* on every Saturday eve. Once he sent it through his wife, who returned [with the money], saying: "He does not need it." Upon R. Chanina's question: "What have you seen [that makes you think so?" she replied: "I heard he was asked: 'On what will you dine (Fol. 68)—with the silver outfit, (vessels,) or with the gold outfit?'" Whereupon R. Chanina said: This is what R. Jochanan meant when he said: "Come, let us be thankful to the fraudulent poor, for if not for them we might have been committing sin every day, as it is said (Deut. 15, 9) *And he cry unto the Lord against thee, and it be sin in thee;* and R. Chiya b. Rab of Difti was taught that R. Joshua b. Karcha said: 'He who closes his eyes to charity is considered as if he

שימסור עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנא לן מתמר דכתיב (בראשית לח) היא מוצאת:

מר עוקבא הוה עניא בשבבותיה דהוה רגיל לשדורי ליה ארבע מאות זוזי כל מעלי יומא דכפורי יומא חד שדרינהו ניהליה ביד בריה אתא א"ל לא צריך א"ל מאי חזית חזאי דקא מזלפי ליה יין ישן אמר מפנק כולי האי עייפינהו ושדרינהו ניהליה כי קא ניחא נפשיה אמר אייתין לי חושבנאי דצדקה אשכח דהוה כתוב ביה שבעת אלפי דינרי סיאנקי אמר זוודאי קלילא ואורחא רחיקתא קם בזביזה לפלגיה ממוניה. היכי עביד הכי הא"ר אלעאי באושא התקינו המזבז אל יבזבז יותר מחומש ה"מ מחיים שמא ירד מנכסיו אבל לאחר מיתה לית לן בה:

רבי אבא הוה צייר זוזי בסודריה ושדי ליה לאחוריה וממצי נפשיה לבי עניי ומצלי עיניה מרמאי. ר' חנינא הוה ההוא עניא דהוה רגיל לשדורי ליה ארבע זוזי כל מעלי שבתא יומא חד שדרינהו ניהליה בידא דדביתהו אתאי אמרה ליה לא צריך מאי חזית שמעית דהוה קאמרי ליה במה אתה סועד (דף סח) בטלי כסף או בטלי זהב אמר היינו דא"ר אלעזר בואו ונחזיק טובה לרמאים שאלמלא הם היינו חוטאים בכל יום שנאמר (דברים טו) וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא. ותני ר' חייא בר רב מדפתי ר' יהושע בן קרחה אומר כל המעלים עיניו מן הצדקה כאלו עובד ע"ז כתיב הכא

serves idols; for [concerning charity] it is written (Ib.) *Beware that there be not a base thought* (*beliya'al*) in thy heart, etc., and (concerning idolatry) it is written (Ib. 13, 14) *Certain base fellows* (*Bliyaal*) *are gone out*, etc. Just as in the former case *Bliyaal* refers to idolatry, so does it also in the latter case refer to idolatry."

Our Rabbis were taught: He [a beggar] who feigns blindness, or a swollen belly, or stimulates a hump, will not leave the world until he will actually become such.

(Fol. 69) R. Anan sent the following message unto R. Huna: "Huna, our friend, peace unto you! When that woman will appear before you, you will please order to collect for her one-tenth of the estate." R. Shesheth was sitting before R. Huna [when the above message arrived.] R. Huna said to R. Shesheth: "Go and say to him the following: "And he should suffer a ban if he will not deliver the message, Anan, Anan! From real estate [shall I order to collect,] or from movable estate? Also [inform me] who sits at the head at the *Marze'ach's* meal?'" R. Shesheth [reluctantly] went to R. Anan and addressed him: "The master is my teacher, and R. Huna is the master's teacher, and if he would not have threatened with a ban [him who would not deliver the message] I would not have said it to the master: 'Anan, Anan, from real estate [should we order to collect,] or from movable property? And who sits at the head at the *Marze'ah's meal?*'" R. Anan thereupon went and complained before Mar Ukba, saying: "See master, how brusque R. Huna sent to me, 'Anan, Anan,' and he asked me about *Marze'ach* which I do not know even the meaning of the word," "Tell me (Ib. b) the entire story," the latter said to him. Whereupon he informed him that so and so was the case. "Oh," remarked Mar Ukba, "a man who knows not the meaning of *Marze-ach* ought not address R. Huna, our friend. *Marze'ach* means mourner, as it is written (Jer. 16, 5) *For thus saith the Lord: Enter not into the house of mourning* (*Marze'ach*)," etc. R. Abahu said: "Whence do we infer that a mourner is to sit at the head [when he eats the mourner's meal?] It is said (Job 29, 25) *I chose out their way, and sat as chief, and dwelt as a king in the army, as one that comforteth the mourners.* The word *yenachem* (com-

(שם) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו׳ וכתיב התם (שם יג) יצאו אנשים בני בליעל מה להלן ע״ז אף כאן ע״ז:

ת״ר המסמא את עיניו והמצבה את בטנו וזמקפת את שוקו אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידי כך:

(דף סט) שלח ליה רב ענן לרב הונא הונא חברין שלם כי אתיא הא אתתא לקמך אגבייה עישור נכסי הוה יתיב רב ששת קמיה א״ל זיל אימא ליה ובשמתא יהא מאן דלא א״ל ענן ענן ממקרקעי או ממטלטלי ומאן יתיב בי מרזחא ברישא אזל רב ששת לקמיה דרב ענן א״ל מר רבה ורב הונא רביה דרבה ושמותי שמית מאן דלא א״ל ואי לאו דשמית לא הוה קא אמינא ליה למר ענן ענן ממקרקעי או ממטלטלי מאן יתיב בי מרזחא בראש אזל רב ענן לקמיה דמר עוקבא א״ל חזי מר היכי שלח לי רב הונא ענן ענן ועוד מרזחא דשלח לי (ולא ידענא) מאי ניהו א״ל אימא לי איזי (ע״ב) גופא דעובדא היכי הוה א״ל הכי והכי מעשה. א״ל וגברא דלא ידע מאי ניהו מרזחא שלח ליה לרב הונא הונא חברין מאי מרזחא אבל דכתיב (ירמיה יו) כה אמר ה׳ אל תבא בית מרזח וגו׳. אמר רבי אבהו מנין לאבל שמסב בראש שנאמר (איוב כט) אבחר דרכם ואשב ראש ואשכון כמלך בגדוד כאשר אבלים ינחם. ינחם אחרים משמע. אמר רב

נחמן בר רב יצחק ינחם כתיב מר זוטרא אמר מהכא (עמוס ו) וסר מרזח סרוחים. מר וזה נעשה שר לסרוחים:

המדיר פרק שביעי

(דף עא ע"ב) אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום (ש"ה ח) א"ר יוחנן ככלה שנמצאת שלמה בבית חמיה ורדופה לילך ולהגיד שבחה בבית אביה (הושע ב) והיה ביום ההוא נאם ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי א"ר יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה:

(דף עב) תניא היה ר' מאיר אומר מ"ד (קהלת ז) טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו מאי והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דיספד יספדוניה דיקבר יקברוניה דידל ידלוניה דילוי ילווניה דטען יטענוניה:

(דף עה) לציון יאמר איש ואיש יולד בה והוא יכוננה עליון (תהלים פז) א"ר מישא בר בריה דר' יהושע בן לוי אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה אמר אביי וחד מנייהו עדיף

forteth) intimates to being comforted by others, [hence it refers to the mourner himself."] R. Nachman b. R. Isaac disputed this and said: "It is written in the passive mood," [hence it refers to the visitors.]. Mar Zutra said: "We infer it from the following (Amos 6, 7) *And the revelry of them that stretched themselves shall pass away;* i. e., he who is bitter [of soul] and distracted through bereavement is made the chief of those banqueting."

CHAPTER SEVEN.

(Fol. 71 b) R. Jochanan said: *Then was I in His eyes as one that found peace.* (Songs 8, 10) "Like a bride who finds everything perfect in the house of her father-in-law and is anxious to go and inform her parents of that fact." (Nos. 2, 8) *And it shall be at that day, saith the Lord, that thou shalt call Me Ishi (my husband), and shalt call Me no more Ba'ali (my husband*[1]*)*; R. Jochanan said: "This means [that in the future Israel shall be] like a bride in the house of her parents [who is continually with her husband,] but not like a bride in the house of her parents [who sometimes is with her husband and sometimes without him."]

(Fol. 72) We are taught that it was the custom of R. Maier to say: "What is the meaning of the passage (Ecc. 7, 2) *It is better to go to the house of mourning than to go to the house of feasting; for that is the end of all men, and the living will lay it to his heart.* What does the words *and the living will lay it to his heart,* mean? This refers to things in connection with death. He who mourns [the death of] others, [his death] will be mourned by others; he who raises [his voice] in mourning upon other's death, will, in return, be mourned by others; he who escorts [the dead] will be escorted by others, and he who carries [the bier of] others, will, in return, be carried [with] honor by others."

(Fol. 75) (Ps. 87, 5) *But of Zion it shall be said: "This man and that was born in her; and Most High Himself doth establish her."* R. Meyasha, the grandson of R. Joshua, said: "No matter whether he is one who was born in it, or one that looks forward and hopes for its restoration [to both of them refer the passages with its promisse."] "And

1) The latter word (*Ba'al*) is used also for "idol."

one of them from the land of Israel," added Abayi, "is better than two of us [of Babylon."] "Nevertheless," remarked Raba, "if one of ours comes up here (in the land of Israel) he surpasses two of their in wisdom, as the instance of R. Jeremia who, before he came up there, did not understand what the Rabbis would say, but after he had been there he called us 'foolish Babylonians.'"

(Fol. 77b.) R. Jochanan ordered the following announcement: "Beware of flies that sucked from those afflicted with gonorrhoea [that are carrying contagion."] R. Zera would not sit where such a wind (of gonorrhea] blew. R. Elazar would not enter into such a tent. R. Ami and R. Assi did not even use the eggs of the street where a person afflicted with gonorrhoea was found. R. Joshua b. Levi, however, would embrace them and study the Torah, saying (Pr. 5, 19) *A lovely hind and a graceful roe;* i.e., "if she (the Torah) causes gracefulness unto those who study her, how is it possible that she should not protect them [against sickness?"] When R. Joshua b. Levi was about to die the Angel of Death was instructed to visit him and do all his wishes. He came and disclosed himself to R. Joshua. "Come and show me my place [I am to occupy in Eden,"] requested R. Joshua. "Very well," replied the Angel of Death. "But give me your sword," requested R. Joshua, "lest thou frighten me during our travel." The angel gave it to him. Upon reaching their destiny, the angel lifted him up and showed him the place [which he would occupy some day in the future,] when R. Joshua made a jump, throwing himself over on the other side. The angel [observing R. Joshua's action] took a hold at the end of his cloak [pressing him to return.] Whereupon R. Joshua said: "I swear that I shall not go back." The Holy One, praised be He! said: "If he ever, during his lifetime, sought to be relieved of an oath then he must go back [then his present oath should be revoked,] but if not, then he cannot be compelled to return [on account of his oath."] "Give me then my sword," pleaded the angel with him. But R. Joshua refused to comply with his request. When a Heavenly voice came forth and said to him: "Give it back to him, for it is urgently needed for the world." Elijah then announced before him: "Have ready a place for the son of Levi. Have ready

כתרי מינן. אמר רבא וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו דהא ר' ירמיה דכי הוה הכא לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן כי סליק להתם קרי לן בבלאי טפשאי:

(דף עז ע"ב) מכריז ר' יוחנן הזהרו מזבובים של בעלי ראתן. ר' זירא לא הוה יתיב בזיקיה. ר' אלעזר לא עייל באהליה. ר' אמי ור' אסי לא הוו אכלי מביעי דההיא מבואה. ר' יהשע ב"ל מיכרך בהו ועסיק בתורה אמר (משלי ה) אילת אהבים ויעלת חן אם חן מעלה על לומדיה אגוני לא מגנא. כי הוה שכיב אמרו ליה למלאך המות זיל עבד ליה רעותיה אזל אתחזי ליה א"ל אחוי לי דוכתאי אמר ליה לחיי (א"ל) הב לי סכינך דלמא מבעתת לי באורחא יהבה ניהליה כי מטא להתם דלייה קא מחוי ליה שוור נפל להתוא גיסא נקטיה בקרנא דגלימיה א"ל בשבועתא דלא אתינא אמר הקב"ה אי איתשיל אשבועתא ניהדר אי לא לא ניהדר א"ל הב לי סכינאי לא יהב ליה נפקת בת קלא ואמרה ליה יהביה ניהליה דמתבעי לברייתא מכריז אליהו קמיה פנו מקום לבר ליואי פנו מקום לבר ליואי אזל

a place for the son of Levi." When he came he found that R. Simon b. Jochai was seated on thirteen golden chairs. The latter asked him: "Art thou that bar Levi?" "Yes," came the reply. "Was a rainbow ever seen during thy lifetime?" R. Simon asked him. "Yes," replied R. Joshua. "If so, then I don't believe that thou art that bar Levi," remarked R. Simon b. Jochai. However, the real fact is that it was never seen during his life, but R. Joshua did not want the credit for himself. R. Chanina b. Papa was intimately associated [with the Angel of Death.] When he was about to die, the Angel of Death was told to go and render him some friendly service. He accordingly went and introduced himself to R. Chanina [as to the purpose of his visit]. The latter requested him to leave him for thirteen days, to review what he had been learning; for it is said: "Blessed is he who comes here with his studies ready." Thereupon he left him, and at the expiration of the thirty days returned and introduced himself to the Rabbi. "Come and show me my place [that I am to occupy in Eden."] requested R. Chanina. "Very well," replied the Angel of Death. "But give me thy sword," said R. Chanina, "lest thou frighten me on the road [while we shall travel." The angel replied: "Dost thou mean to serve me as thy friend did?" R. Chanina then said to the angel: "Bring a scroll and convince thyself if there is a thing written in it which I did not fulfill." Whereupon the angel replied: "But didst thou embrace the gonorrhoeal persons and study the Torah with them?" Nevertheless when he died a column of fire was interposed between him and the rest of the world, and we have a tradition that a column of fire interposes only to one or two [greatest] of a generation. R. Alexandri then approached the dead, saying: "Do it (give admission unto you) for the sake of honor of all the sages," but no attention was paid to him. "Do it for the sake of thy father's honor;" still no attention was paid to him. "Do it for thy own sake," [pleaded R. Alexandri.] Whereupon the column of fire disappeared. Abaye said: "The column of fire comes to exclude them who left of the Torah unfulfilled even as little as one letter." Whereupon R. Ada b. Mathna remarked: "To exclude the master for not having a proper fence around his roof."

אשכחיה לר' שמעון בן יוחאי דהוה יתב על תלת עשר תכטקי פיזא א"ל את הוא בר ליואי א"ל הן א"ל נראה הקשת בימיך א"ל הן א"כ אי אתה בר ליואי ולא היא דלא הואי מידי אלא סבר לא אחזיק טיבותא לנפשאי. רבי חנינא בר פפא שושביניה הוה כי הוה קא ניהא נפשיה אמרו ליה למלאך המות זיל עביד ליה רעותיה אזל לגביה ואתחזי ליה א"ל שבקי תלתין יום עד דניהדר תלמודאי דאמרי אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו שבקיה לבתר תלתין יומין אזל אתחזי ליה א"ל אחוי לי דוכתאי א"ל לחיי א"ל הב לי סכינך דלמא מבעתת לי באורחא א"ל כחברך בעית למעבד לי א"ל אייתי ספר תורה וחזי מי איכא מידי דכתיב ביה דלא קיימתיה א"ל מי איכרכת בבעלי ראתן ואיעסקת בתורה ואפ"ה כי נח נפשיה אפסיק ליה עמודא דנורא בין דידיה לעלמא וגמירי דלא מפסיק עמודא דנורא אלא להד בדרא או לתרין בדרא קרב לגביה ר' אלכסנדרי אמר עשה בשביל כבוד חכמים לא אשגח עשה בשביל כבוד אביך לא אשגח עשה בשביל כבוד עצמך אסתלק אמר אביי לאפוקי ממאן דלא קיים אפילו אות אחת א"ל רב אדא בר מתנא לאפוקי מםר דלא אית ליה מעקה לאיגריה ולא היא

However, this accusation was unjust for the fact was that Abaye had a fence around his roof, only at that time [of the critics] it had been destroyed by a wind.

R. Cchanina said: "Why are there no persons afflicted with the disease of gonorrhoea in Babylon? Because they eat beets and drink beer made of cuscuta growing on hizme [instead of hops." R. Jochanan said: "Why are there none afflicted with leprosy in Babbylon? Because they eat beets, drink beer and bathe themselves in the river P'rath (Euphrates)."

CHAPTER ELEVEN.

(Fol. 96) R. Chiya b. Aba said in the name of R. Jochanan: "He who denies to his disciplés the privilege of attendance, is considered as if denying kindness to him, for it is said (Job 6, 14) *To him that is ready to faint kindness is due from his friend.*" R. Nachman b. Isaac said: "He even forsaketh the fear of the Lord, for it is said (Ib.) *and forsaketh the fear of the Almighty.*"

CHAPTER TWELVE.

(Fol. 103) Our Rabbis were taught: At the time when Rabbi (R. Juda the Patriarch) was about to die he said: "I want my sons." Accordingly his sons entered. He then besought them: "Be careful to honor your mother; the candle should always be lit in its usual place [as when I was alive;] the table should be set up in its usual place; the bed should be fixed in its usual place: Joseph, Chaphni, Simon and Ephrath who served me [with great affection] during my lifetime should serve me [take charge of the body] after I will die." "Be careful to honor your mother." Is this not a Biblical commandment of the following passage (Ex. 20, 12) *Honor thy father and thy mother?* She was only their father's wife (step-mother). But even a father's wife is also a Biblical commandment, for we are taught (Deut. 5, 16) *Honor thy father and thy mother.* The article *Eth,* preceding *thy fathers,* refers to the husband of the mother (step-father) and the *Eth* preceding *thy mother* refers to a step-mother; the superfluous letter *Vav* in the article *Eth* preceding mother refers to the oldest brother. [Hence even a step-mother is subject to the honor.] This refers only during the life time of their own father, but after

מיהוי הוה והחיא שעתה הוא דשדייא זיקא:

א"ר חנינא מפני מה אין בעלי ראתן בבבל מפני שאוכלין תרדין שותין שכר של היזמי. א"ר יוחנן מפני מה אין מצורעין בבבל מפני שאוכלין תרדין ושותין שכר ורוחצין במי פרת.

אלמנה ניזונת פרק אחד עשר

(דף צו) א"ר (חייא בר אבא א"ר) יוחנן כל המנע תלמידו מלשמשו כאלו מונע ממנו חסד שנאמר (איוב ו) למס מרעהו חסד רב נחמן בר יצחק אומר אף פורק ממנו יראת שמים שנאמר (שם) ויראת שדי יעזוב:

הנושא פרק שנים עשר

(דף קג) ת"ר בשעת פטירתו של רבי אמר לבני אני צריך נכנסו בניו אצלו אמר להם הזהרו בכבוד אמכם נר יהא דלוק במקומו שלחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת במקומה יוסף חפני שמעון אפרתי הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי. הזהרו בכבוד אמכם דאורייתא הוא דכתיב (שמות כ) כבד את אביך את אמך אשת אב הואי אשת אב נמי דאורייתא הוא דתניא (דברים ה) כבד את אביך ואת אמך את אביך זו אשת אביך ואת אמך זה בעל אמך וא"ו יתירה לרבות אחיך הגדול הני מילי מחיים אבל לאחר מיתה לא. נר יהא

the death of their own father they are not supposed to honor their step-mother and therefore Rabbi instructed his children to do so. "The candle should always be lit in its usual place; the table should be set up in its usual place; the bed should be fixed in its usual place." Why was this necessary? Because every *Sabbath eve* Rabbi would visit his house. It happened on one Sabbath eve, when he was there, that a neighbor came and knocked at the door. She was told by the servant of Rabbi to be quiet, because Rabbi was sitting. As soon as he heard this, he stopped to visit his house, in order that it might not cause suspicion upon the former righteous, who died and did not visit their houses. "Joseph, Chaphni, Simon and Ephrath, who served me [with great affection,] during my life-time, should serve me (take charge of the body] after I die." It was understood from this instruction that they should take charge in this world (to arrange the funeral), but when it happened that the [dead] bodies of his sons were brought in before his own, it was understood that he only referred it to the future world. And why did he give such instructions? So that people should not say: "His sons died of some grave sins, and until now they were spared only on account of Rabbi's merits." He then said to his children: "I desire to see the sages." The sages entered, and he besought them: "Do not allow any mourning ceremonies to be performed for me in the towns." (Ib. b) And you should reopen the college after the short interval of thirty days Simon, my son, should be the *Chacham;* Gamaliel, my son, should become the *Nassi* (Patriarch); and Chanina b. Chama should be the head of the academy." "Do not make any mourning ceremonies in towns." The sages thought, that because of too much trouble he ordered them not to do so; but after they observed that by having the mourning ceremonies held in the bigger cities more listeners came, they then understood that it was for his honor. "Reopen the academy after the short interval of thirty days." Because he was not better than Moses, our teacher, concerning whom it is written (Deut. 34, 8) *And the children of Israel wept for Moses in the plains of Moab thirty days.* For thirty days they should mourn him, day and night, but after that they should mourn for him during the

דלוק במקומו שלחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת במקומה מ"ט כל בי שמשי הוה אתא לביתיה ההוא בי שמשא אתאי שיבבתא קא קרי אבבא אמרה אמתיה שתיקי דרבי יתיב כיון דשמע שוב לא אתא שלא להוציא לעז על צדיקים הראשונים. יוסף חפני ושמעון אפרתי הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי סבור מינה בהדין עלמא הוא דקאמר כיון דחזו דקדים ערסייהו לערסיה אמרי ש"מ לההוא עלמא הוא דקאמר והאי דאמר הכי דלא לימרו מלתא הואי להו ועד האידנא נמי זכותא דרבי הוא דאהניא להו. אמר להם לחכמי ישראל אני צריך נכנסו אצלו חכמי ישראל אמר להם אל תספדוני בעיירות (ע"ב) והושיבו ישיבה לאחר שלשים יום שמעון בני חכם גמליאל בני נשא חנינא בר חמא ישב בראש. אל תספדוני בעיירות סבור מנה משום טרחא הוא דקאמר כיון דחזו דקספדי בכרכים וקאתו כ"ע (אמרו) ש"מ משום יקרא הוא דקאמר. הושיבו ישיבה לאחר שלשים יום דלא עדיפנא ממשה רבינו דכתיב (דברים לד) ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום תלתין יומין ספדי ביממא ולילא מכאן ואילך ספדי ביממא וגרסי בלילא או ספדי

בלילא וגרסי ביממא עד דספדי תריסר ירחי שתא. ההוא יומא דאשכבתיה דר׳ נפק בת קול ואמרה כל דהוה באשכבתיה דר׳ מזומן הוא לחיי עולם הבא. ההוא כובס כל יומא הוה אתי קמיה ההוא יומא לא אתא כיון דשמע הכי סליק לאיגרא ונפל לארעא ומית יצאת בת קול ואמרה אף ההוא כובס מזומן לחיי העולם הבא:

שמעון בני חכם מאי קאמר ה״ק אע״פ ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא אמר לוי צריכא למימר אמר ר״ש בר רבי צריכא לך ולמטלעתך מאי קשיא ליה הא קרא קאמר (דה״ב כא) ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור ההוא ממלא מקום אבותיו הוה ורבן גמליאל אינו ממלא מקום אבותיו הוה ורבי מאי טעמא עבד הכי נהי דאינו ממלא מקום אבותיו בחכמה ביראת חטא ממלא מקום אבותיו הוה. חנינא בר חמא ישב בראש לא קבל רבי חנינא שהיה ר׳ אפס גדול מכנו שתי שנים ומחצה יתיב ר׳ אפס ברישא ויתיב ר׳ חנינא אבראי ו: תא לוי ויתיב גביה נח נפשיה דר׳ אפס ויתיב ר׳ חנינא ברישא ולא הוה ללוי אינש למיתב גביה וקאתא לבבל והיינו דאמרי ליה לרב גברא רבה אקלע לנהרדעא ומטלע ודריש כלילא שרי אמר ש״מ נח נפשיה דר׳ אפס ויתיב ר׳ חנינא ברישא ולא הוה ליה ללוי אינש למיתב גביה וקאתי אימא ר׳ חנינא נח נפשיה

day time and study during the night, or mourn during the night and study during the day, until the end of one year. The day when Rabbi died a Heavenly voice came forth and said: "Whoever was present when Rabbi died, will be destined for the future world." There was a certain laundryman who every day would visit Rabbi, but on that particular day he did not come, and when he heard of this announcement, he went up on a roof and threw himself down. Thereupon a Heavenly voice said: "Also this man will be destined for the future world."

"Simon, my son, should be the *Chacham.*" What did he mean by this? He means thus: although Simon, my son, is wise, nevertheless Gamaliel, my son, should be conferred with the dignity of Patriarch. Levi asked: "Why was it necessary to give such an instruction [since he was the oldest one?"] Said R. Simon b. Rabbi: "It was necessary for thee and for thy lame foot." Why did not R. Simon understand the question. Is there not a passage (II Chr. 21 3) *But the kingdom gave he to Jehoram; because he was the first born?* There it was different, because he was able to fill out the place of his father in every respect; but Gamaliel was not able to fill out the place of his father. If so, then why did Rabbi give instructions to make him the Patriarch? Rabbi's reason was because, granted that he was not able to fill his father's place in wisdom, nevertheless in fearing God he did fill his father's place. "Chanina b. Chama should be the head of the academy." R. Chanina, however, did not accept the position, because R. Appas was two and a half years older than he. Therefore R. Appas became the head. R. Chanina, nevertheless, remained outside. Levi then joined R. Chanina as an associate to him, and when R. Appas died, which caused the elevation of R. Chanina to the chief of the academy, Levi, not having anyone to join him, left the land of Israel and emigrated to Babylonia, and this is what the people informed Rab. "A great man happened to come to Nehardea, lame on one leg, and expounded that a woman is permitted [on the Sabbath] to take a stroll, while bearing a wreath on her head." Rab then said: "This proves that R. Appas died and R. Chanina became the chief of the academy, hence Levi did not have anyone to associate with him and there-

ורבי אפס כדיתיב יתיב ולא הוה ליה ללוי אינש למיתב גביה וקאתי אבע"א לוי לר' אפס מיכף הוה כייף ליה ואב"ע כיון דאמר ר' חנינא בר חמא ישב בראש לא סגי דלא מליך דכתיב בהו בצדיקים (איוב כב) תגזר אומר ויקם לך והא הוה ר' חייא נח נפשיה. ו' א"ר חייא אני ראיתי קברו של רבי והורדתי עליו דמעות איפוך והא"ר חייא אותו היום שמת רבי בטלה קדושה איפוך והתניא כשחלה רבי נכנס ר' חייא אצלו ומצא שהוא בוכה א"ל רבי מפני מה אתה בוכה והתניא מת מתוך שחוק סימן יפה מתוך הבכי סימן רע לו פניו כלפי הכותל סימן רע לו פניו כלפי העם סימן יפה לו פניו ירוקין סימן רע לו פניו צהובין ואדומים סימן יפה לו מת בערב שבת סימן יפה לו במוצאי שבת סימן רע לו מת בערב יום הכפורים סימן רע לו במוצאי יום הכפורים סימן יפה לו מת בחלי מעים סימן יפה לו מפני שרובן של צדיקם מיתתן בחולי מעים א"ל אנא אתורה ומצות קא בכינא אבע"א איפוך ואבע"א

fore came here." Why not say that R. Chanina died, so R. Appas remained as before, but Levi merely lost his associate and was compelled to come to Babylon? If you wish I will explain that Levi would have subordinated himself to the control of R. Appas [and his refusal was chiefly because he desired to be an associate to R. Chanina]; and if you wish I will say since Rabbi ordered that R. Chanina should become the chief of the academy, it became impossible that he should die and not become a chief, for it is said (Job. 22, 28) *And if thou decree a thing, it will be fulfilled unto thee.* But why did not Rabbi appoint as the chief of the academy R. Chiya, who was the oldest? Because R. Chiya had been dead already. But do we not find that R. Chiya said: "I saw the grave of Rabbi upon which I shed tears"? This was the reversed condition [that Rabbi saw R. Chiya's grave and shed tears on it.] But has not R. Chiya said that the day on which Rabbi died, holiness was abolished? This was taught in the reversed way. But again, is there not a Baraitha that when Rabbi became ill, R. Chiya entered to visit him and found him weeping, whereupon R. Chiya said to him: "Why art thou crying? Are we not taught in a Baraitha that when one dies while laughing it is a good omen, but when one dies while crying it is a bad omen, dying with his face upward, it is a good omen; but with his face downward, it is a bad omen;[1] with his face towards the wall, it is a bad omen; but with his face towards the people, it is a good omen. If one's face turns green after death, it is a bad omen; but if one's face looks reddish or yellow, it is a good omen. If one dies on the Sabbath eve, it is a good omen; but if one dies on the termination of the Sabbath, it is a bad omen. If one dies on the eve of the Day of Atonement, it is a bad omen; but if one dies on the termination of the Day of Atonement, it is a good omen. If one dies of an intestinal sickness, it is a good omen, because the majority of the righteous die of an entrail sickness." Whereupon Rabbi answered him: "I am weeping because of the Torah and the meritorious deeds which I will not be able to perform." [Hence we see that R. Chiya

1) This may refer to one who always looks down upon his own nation, thus trying to belittle Jews. Similar to this we find in connection with Bil'am, whose intentions it was to belittle and curse Israel that the passage says (Num. 22,40) *And it came to pass in the morning that Balak took Bil'am, and brought him up into Bamoth-baal;* i. e., to look down upon Israel.

was alive when Rabbi died.] If you wish, you may reverse the above Baraitha, and if you wish you may say that it is not necessary to reverse the Baraitha; but since R. Chiya devoted his time to important meritorious deeds, Rabbi thought it is better not to disturb him.

And this is meant that whenever R. Chiya and R. Chanina used to quarrel with each other, that R. Chanina would say: "Art thou quarreling with me, who if the Torah should, God forbid, be forgotten in Israel, could be revised by me through my terse arguments?" Whereupon R. Chiya answered him: "I can bring it about that the Torah should not come to such a point of forgetfulness, for I bring flax twist out of its nets with which I capture deer. From its meat I feed the orphans. From its skin I prepare scrolls, which I bring to a town where there is no teacher. I write the five Scriptures of the Torah on five parchments, each one for a child. I then teach to six other children the six orders of the *Mishnah,* to each one an order, and I say to them: 'Study your order to your associate.' [Hence in a very short time all of these children knew the entire thing]." This is meant when Rabbi said: "How great are the deeds of Chiya!" When R. Simon b. Rabbi asked his father: "Is it even greater than yours?" "Yes," came the reply. R. Ishmael b. R. Geri asked him: "Is it even greater than my father's act?" Whereupon Rabbi replied: "This cannot happen in Israel." He then summoned his smaller son, whereupon R. Simon entered. He entrusted to him the ways of wisdom. Afterwards he summoned his elder son, whereupon R. Gamaliel entered. He said: "Conduct thy Exilarch office among the exalted (surround thyself with the best people), cast the bile among the students, (be austere against them)." Is this proper? Is there not a passage (Ps. 15, 4) *He that honoreth these that fear the Lord,* Upon which the master said elsewhere that this refers to Joshaphath, King of Juda, who, when he met a scholar, would arise from his chair, would embrace and kiss him, and call him Rabbi, Rabbi, *Mori, Mori.* This is not difficult to explain. The latter case refers to privacy [then one should love a scholar], but the former refers to publicly. We are taught in a Baraitha: Rabbi became sick in Sepphoris and his grave was destined

(לעולם לא תיפוך) רבי חייא עסוק במצוה הוה ור׳ סבר לא אפגריה:

והיינו דכי הוו מנצי ר׳ חנינא ור׳ חייא א״ל ר׳ חנינא לר׳ חייא בהדי דידי מנצית דאם ח״ו נשתכחה תורה מישראל מהדרנא לה מפלפולי א״ל ר׳ חייא אנא עבדי דלא לשתכח תורה מישראל דאייתינא כיתנא ושדיינא ומגדלנא נשבי וציידנא טביא ומאכילנא בישרא ליתמי ואריכנא מגלתא ממשכי דטביי וסליקנא למתא דלית בה מקרי דרדקי וכתיבנא חמשה חומשי לחמשה ינוקי ומתנינא שתא סדרי לשתא ינוקי לכל חד וחד אמרי ליה אתני סדרך לחברך. והיינו דאמר רבי כמה גדולים מעשה חייא א״ל ר״ש בר רבי אפילו ממך א״ל אין א״ל ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי אפילו מאבא א״ל ח״ו לא תהא כזאת בישראל אמר להם לבני קטן אני צריך נכנס ר״ש אצלו מסר לו סדרי חכמה אמר להם לבני גדול אנ צריך נכנס ר״ג אצלו ומסר לו סדרי נשיאות אמר לו נהוג נשיאותך ברמים זרוק מרה בתלמידים. איני והכתיב (תהלים טו) ואת יראי ה׳ יכבד ואמר מר זה יהושפט מלך יהודה כשהיה רואה ת״ח היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו רבי רבי מרי מרי לא קשיא הא בצנעא הא בפרהסיא תני רבי מוטל בצפורי ומקום מוכן לו בבית שערים

to be in Beth She'arim. But was not Rabbi's household in Beth She'arim? We must therefore say that after he became sick he was brought to Sepphoris because of its elevated place and its wholesome climate.

(Fol. 104) On the day that Rabbi died the Rabbis proclaimed a day of fast and prayers. They also said: "Whoever should announce the mournful fact that Rabbi is dead should be killed with a sword." The servant of Rabbi went upon the roof and said thus: "Up in Heaven Rabbi is demanded, and down on the earth Rabbi is demanded. May it be the will that those here below should conquer those above." As soon as she noticed that Rabbi had so much pain, in taking off his phylacteriss and putting them on again, she said: "May it be the will that those above should conquer those below." The Rabbis, however, did not stop from offering prayers for his health, so the servant took a dish, and threw it down from the roof, causing the Rabbis to stop from offering prayers. At that moment Rabbi died. The Rabbis then said to Bar Kapara: "Go, find out what his condition is." The latter went and found that he was dead. He tore his clothes and turned them behind, and began saying: [2]"Mortals and angels long have striven the tables of the covenant to gain, each champion to defeat now driven, weep for the treasures, that no more remain." At the moment when Rabbi was dying he lifted up his ten fingers and said: "Sovereign of the Universe, it is known and revealed to Thee that with my ten fingers I have labored unceasingly in the law, and did not enjoy the worldly profit in so much as my little finger. May it therefore please Thee that there may be peace in my rest!" Whereupon a Heavenly voice went forth and said (Is. 57, 2) *He shall come to his father in peace: they shall repose in their resting place.* It should have been said, *in thy resting place.* This will support the opinion of R. Chiya b. Gamda, who quoted R. Josi b. Saul: "In the moment when the righteous takes leave of the world, the ministering angels say before the Holy One, praised be He! 'Sovereign of the Universe, the righteous is coming to us.' Whereupon He says: 'Let the righteous go out to meet him, and greet him that he shall come in peace, and they shall repose

2) Taken from Sekles poetry on the Talmud.

והתניא (דברים טז) צדק צדק תרדוף הלך אחר רבי לבית שערים, רבי בבית שערים הוי אלא כיון דחלש אמטיוהו לצפורי דמדליא ובסים אוירא:

(דף קד) ההוא יומא דנח נפשיה דרבי גזרו רבנן תעניתא ובעי רחמי אמרי כל מאן דאמר נח נפשיה דרבי ידקר בחרב סליקא אמתיה דרבי לאיגרא אמרה עליונים מבקשים את רבי יהי רצון שיכופו תחתונים את העליונים כיון דחזאי כמה זימני דעייל לבית הכסא וחלץ תפילין ומנח להו וקמצטער אמרה יהי רצון שיכופו עליונים את התחתונים ולא הוו שתקי רבנן מלמבעי רחמי שקלה כוזא שדיא מאיגרא אישתיקו (מרחמי) ונח נפשיה דרבי אמרו ליה רבנן לבר קפרא זיל עיין אזל אשכחיה דנח נפשיה קרעיה ללבושיה ואהדריה לקרעיה לאחוריה פתח ואמר אראלים מצוקים אחזו בארון הקדש נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקדש אמרו ליה נח נפשיה אמר להו אתון קאמריתון ואנא לא קאמינא. בשעת פטירתו של רבי זקף י׳ אצבעותיו כלפי מעלה אמר רבש״ע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה יר״מ שיהא שלום במנוחתי יצתה בת קול ואמרה (ישעיה נז) יבא שלום ינוחו על משכבותם על משכבך מיבעי׳ ליה מסייע לי׳ לר׳ חייא בר גמדא דא״ר חייא בר גמדא א״ר יוסי בן שאול בשעה שהצדיק נפטר מן העולם אומרים מלאכי השרת לפני הקב״ה רבש״ע צדיק נפטר מן העולם אומרים מלאכי השרת לפני הקב״ה רבש״ע צדיק בא אומר יבואו צדיקים ויצאו לקראתו יבא בשלום ינוחו על

in their resting place.'" R. Elazar said: "At the moment when the righteous takes leave of the world three groups of ministering angels are sent out to meet him. One group says: *Came in peace.* The other group says: *Everyone that walketh in his uprightness.* The third group says: *He shall come in peace, they repose in their resting place.* But, at the moment when a wicked is destroyed from the world, three groups of destroying angels go out to meet him. One says (Ib. 48, 22) *There is no peace saith the Lord unto the wicked.* The second one says (Ib. 50, 11) *In pains shall ye lie down,* and the third one says (Ez. 32, 32) *Go down and be laid in the midst of the uncircumcised.*"

CHAPTER THIRTEEN.

(Fol. 105) R. Juda said in the name of R. Assi: "Those who issue decrees in Jerusalem obtained their salaries up to ninety-nine *manath* from the Temple fund. Karna the Judge was accustomed to take a silver coin called *Istara* from the one who won the case, and an *Istara* from the one who lost the case; and then he would decide the case. How did he do so? Is there not a passage (Ex. 33, 8) *And thou shalt take no bribe?* This was merely a payment for the time he was taking from his own business. Everyone understands that he is entitled to it, just as R. Huna conducted himself. Whenever he came to court he would say: "Get me a man to irrigate my field in my stead, then I will take up your case." R. Abahu said: "Come, see, how much bribe causes to blind the eyes of those who accept it. If a man feels a pain in his eyes he pays a doctor, although it is doubtful whether he will cure him or whether he will not cure him. But these judges accepting bribes take the amount of a *p'ruta,* which will surely make their eyes blind, as it is said (Deut. 17, 19) *For the bribe blindeth the eyes of the wise.*" Our Rabbis were taught, *For the bribe blindeth the eyes of the wise.* Surely so the eyes of the foolish. *And perverteth the words of the righteous.* Surely so the eyes of the wicked. How can then foolish become judges? We must, therefore explain it thus: *For the bribe blindeth the eyes,* etc., that even a great scholar, but one who takes bribes, will not depart from the world until he will become blind; *and perverted the words of the righteous,* (Ib. b) even a per-

משכבותם. א"ר אלעזר בשעה שהצדיק נפטר מן העולם ג' כתות של מלאכי השרת יוצאות לקראתו אחת אומרת לו בא בשלום ואחת אומרת הולך נכוחו ואחת אומרת לו יבא שלום ינוחו על משכבותם. ובשעה שהרשע נאבד מן העולם ג' כתות של מלאכי חבלה יוצאות לקראתו אחת אומרת (שם מח) אין שלום אמר ה' לרשעים ואחת אומרת לו (שם נ) למעצבה תשכבון ואחת אומרת לו (יחזקאל לב) רדה והשכבה את ערלים:

שניי דייני גזירות פרק שלשה עשר

(דף קה) אמר רב יהודה אמר רב אסי גוזרי גזירות שבירושלים היו נוטלים שכרם צ"ט מנה מתרומת הלשכה וכו'. קרנא הה שקיל איסתרא מזכאי ואיסתרא מחייב ודאין להו דינא והיכא עביד הכי והא כתיב (שמות כג) ושחד לא תקח ואסיקה דהוה שכר בטלה דמוכח כי הא דרב הונא כי הוה אתי דינא לקמיה אמר להו הבו לי גברא דדלי לי בהריקאי ואידן לכו דינא. א"ר אבהו בא וראה כמה סמויות עיניהם של מקבלי שחד אדם חש בעיניו נותן ממון לרופא ספק מתרפא ספק אינו מתרפא והם נוטלים שוה פרוטה ומסמין עיני ם שנאמר (שם) כי השחד יעור עיני חכמים. ת"ר כי השחד יער עיני חכמים קל וחומר לטפשים (שם) ויסלף דברי צדיקים ק"ו לרשעים מידי טפשים ורשעים בני דינא נינהו אלא ה"ק כי השחד יעור עיני חכמים אפילו חכם גדול ולוקח שחד אינו נפטר מן העולם בלא סמיות הלב. ויסלף דברי צדיקים (ע"ב) אפילו צדיק גמור

fect righteous man, but one who takes bribes, will not depart from the world without having his mind confused. When R. Dimi came he said that R. Nachman b. Cahana expounded: "What is the meaning of the following passage (Pr. 20, 4) *The king by justice establishes the [welfare of a] land; but one that loveth gifts overthroweth it?* This means, if a judge is like a king who receives nothing, then he will establish the land; but if he will be like a priest who receives gifts from the threshing floor he will ruin it." Raba b. R. Sila said: "A judge who has to lend something is disqualified from becoming a judge, [because of being compelled to favor people.]" This is only said when he has nothing to lend to others; but if he has something to lend to others in return, it does not make any difference. Raba said: "What is the reason that a bribe is prohibited? Because as soon as a man takes a bribe he becomes intimate with that man like himself, and a man never sees a wrong thing against himself." What is the meaning of the word *Shochad* (bribe)? It means "which causes to become one (Shehuchad)[1] R. Papa said: "A man should never be a judge to decide a case for his intimate friend, nor to a real enemy. To an intimate friend he should not, because he will never find any faults against him; and to a real enemy, because he will never find a defense for him." Abaye said: "The reason why a scholar is beloved by his townspeople is [not because they consider him superior to themselves, but] because he does not rebuke them, for not performing Heavenly duties."

Our Rabbis were taught (Ex. 23, 8) *And thou shalt take no bribe.* This does not pretend to mean bribe of money exactly, but even bribe of words, since it is not stipulated *Betza* (*bribe of money*) *thou shalt not take.* How is it possible to bribe one with words? For example as it happened once that Samuel was crossing a river on a ferryboat. A man lent a sustaining hand to prevent him from falling. "What," said Samuel, "have I done for thee, that thou art so attentive with thy services?" The man replied: "I have a lawsuit before thee. "I become disqualified from presiding as judge in thy lawsuit," replied Samuel.

Amemar was once sitting in judgment, when a man stepped forward and removed

1) *Shochad*, if divided may read *Shehu chad.*

ולוקח שחד אינו נפטר מן העלם בלא טירוף הדעת. כי אתא רב דימי אמר דרש בר נחמן בר כהן מ"ד (משלי כט) מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה אם דומה דיין למלך שאינו צריך לכלום יעמיד ארץ ואם דומה לכהן שמחזר על הגרנות יהרסנה. אמר רבה בר רב שילא האי דיינא דשאיל שאלתא פסול למידן דינא לא אמרן אלא דלית ליה לאושלוי אבל אית ליה לאושולי לית לן בה אמר רבא מ"ט דשוחדא כיון דמשקל שחד מיניה אקרבה דעתיה לגביה והוי כגופיה ואין אדם רואה חובה לעצמו מאי שחד שהוא חד. אמר רב פפא לא לידון איניש דינא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה דרחים ליה לא חזי ליה חובה דסני ליה לא חזי ליה זכות. אמר אביי האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מאתיה לאו משום דמעלי טפי אלא. משום דלא מוכח להו במילי דשמיא:

ת"ר (שמות כג) ושחד לא תקח אין צריך לומר שחד ממון אלא אפי' שחד דברים נמי אסור מדלא כתיב בצע לא תקח היכי דמי שחד דברים כי הא דשמואל הוה עבר במברא אתא ההוא גברא יהיב ליה ידיה א"ל מאי עבידתך א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא:

אמימר הוי יתיב וקא דאין דינא פרח גדפא

some feathers that were clinging to his hair. Upon this the judge asked: "What service have I done thee?" The man replied: "I have a case to bring up before the master." Whereupon Amemar replied: "Thou hast disqualified me from being judge in the matter."

Mar Ukba once noticed a man politely step up and cover some saliva which lay on the ground before him. "What have I done for thee?" said the Rabbi. "I have a case to bring before thee," came the reply. "Thou hast bribed me with thy kind attention," remarked the Rabbi, "and I cannot be thy judge."

Rabbi Ishmael, son of Rabbi Jose, had a gardener who regularly brought him a basket of grapes every Friday. Bringing it once on a Thursday, the Rabbi asked him the reason for his coming a day earlier. "Having a lawsuit to come off before thee to-day," said the gardener, "I thought by so doing I might save myself the journey tomorrow." Upon this the Rabbi refused both to take the basket of grapes, though they were really his own, and also declined to act as judge in the case. He, however, appointed two Rabbis to judge the case in his stead, and while they were investigating the evidence in the litigation he kept pacing up and down, saying to himself: "If the gardener were wise he might say so-and-so in his own behalf." He was at one time on the point of speaking in defense of his gardener, when he checked himself and said: "O, the despair that waits for those who take bribes! If I who have not even taken a bribe of what was my own, feel partial, how perverted must become the disposition of those who receive real bribes at the hands of others!" A similar incident happened to R. Ishmael b. Elisha.

A certain man brought R. Annan a present, a dish full of little fish, from the river Gilli. R. Annan asked him: "What have you to do here?" Whereupon the visitor said: "I have a case for you to decide." R. Annan did not accept the case, remarking: "I became disqualified." The visitor said to him: "The master has the privilege not to become my judge, but I pray the master to accept my present and let him not prevent me from the benefit of having brought *Bikurim*;[2] for we are taught in a Baraitha

[2] The first of fruit. See Deut. 26, 2-10.

ארישיה אתא ההוא גברא שקליה א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא:

מר עוקבא הוה שדי רוקא קמיה אתא ההוא גברא כסייה א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא:

רבי ישמעאל בר' יוסי היה רגיל אריסיה דהוה מייתי ליה כל מעלי שבתא כנתא דפירי יומא חד אייתיה ליה בה' בשבתא א"ל מאי שנא האידנא א"ל דינא אית לי ואמינא אגב ארחאי אייתי ליה למר לא קביל מיניה א"ל פסילנא לך לדינא אותיב זוזא דרבנן וקא דיינין ליה בהדי דקא אזיל ואתי אמר אי בעי טעין הכי אי בעי טעין הכי אמר תיפח נפשם של מקבלי שחד מה אני שלא נטלתי ואם נטלתי שלי נטלתי כך מקבלי שחד עאכ"ו:

ר' ישמעאל בן אלישע אייתי ליה ההוא גברא ראשית הגז א"ל מהיכא את אמר ליה מדוך פלן ומהתם להכא לא הה כהן למיתבא ליה א"ל דינא אית ליה וכו' כדלעיל:

רב ענן אייתי ליה ההוא גברא כנתא דגילדני דבי גילי א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי לא קביל מניה א"ל פסילנא לך לדינא א"ל דיניה דמר לא בעינא קבולי לקביל מר דלא למנען מר מאקרובי בכורים דתנא (ת"כ ז)

(II Kings 4, 42) *And there came a man from Bal Shahlisha, and brought unto the man of God, bread of the first fruits (Bikurim), twenty loaves of barley bread and fresh ears of corn in his script.* Did then Elisha eat the first ripe fruit? [Since such a thing is only eaten by priests.] We must therefore say that this means to tell us that whoever brings a present to a scholar is similar to him who brought *Bikurim.*" R. Annan then said to him: "I do not wish to accept it, but since thou hast given me such a good reason, I shall accept it from you." R. Annan then sent him to R. Nachman with the following instructions: "Let the master decide the case for that man, for I, Annan, am disqualified to be a judge for him." R. Nachman, seeing such a note, thought to himself: "Since he sent me in such wise he must be a relative of his." At that time he had before him a case of orphans. He said (Fol. 106) "To perform a duty of orphans is a commandment in the Torah, and to perform a duty to scholars is also a commandment; the commandment of honoring a scholar should, however, be preferable to the commandment of the orphans." He therefore stopped the case of the orphans and took up the case of that man. As soon as the opponent noticed the honor given to that man he felt so embarrassed that he could not talk in his behalf.

R. Annan was accustomed to receive Elijah as a visitor who would study the *Seder Eliyahu* with him. After this incident, Elijah stopped visiting him. R. Annan was fasting and prayed that Elijah should reappear to him. When Elijah did appear, he would frighten him. He therefore constructed a box wherein R. Annan would enter when Elijah appeared, and it is therefore called the greater *Seder Eliyahu* and the small *Seder Eliyahu.* [The former refers to the time when he studied with him openly, and the latter refers to the time when he studied with him in the box].

During the years of R. Joseph, there was a famine. Rabbi said to R. Joseph: "Let the master pray for mercy." Whereupon the latter replied: "If Elijah, who [was such a great man that] twenty-two hundred disciples would remain to dine at his table, could not pray for mercy at an improper time to relieve the famine, should such a small man as I pray for mercy?"

ואיש בא מבעל שלשה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו וכי אלישע אוכל בכורים הוה אלא לומר לך כל המביא דורון לת"ח כאלו מקריב בכורים א"ל קבולי לא בעינא דאקביל השתא דאמרת לי טעמא מקבלינן שדריה לקמיה דרב נחמן שלח ליה נידייניה מר להאי גברא דאנא ענן פסילנא ליה לדינא אמר מדשלח לי הכי ש"מ קריביה הוא הוה קאים דינא דיתמי קמיה אמר (דף קו) האי עשה והאי עשה דכבוד התורה עדיף סלקיניה לדינא דיתמי ואחתיה לדיניה כיון דחזא בעל דיניה יקרא דקא עביד ליה איסתתם טענתיה:

רב ענן הוה רגיל אליהו דאתי גביה דהוה מתני ליה סדרא דאליהו כיון דעבד הכי איסתלק אותיב בתעניתא ובעי רחמי ואתא כי אתא הוה מיבעית ליה בעותיה ועביד תיבותא ואנחיה יתיב קמיה עד דאפיק ליה סדריה והיינו דאמרינן סדר אליהו רבה סדר אליהו זוטא:

בשני דרב יוסף הוה ריתחא א"ל רבנן לרב יוסף ליבעי מר רחמי אמר להו השתא ומה אלישע דכי הוו רבנן מיפטרי מקמיה הוו פיישי תרי אלפין ומאתן רבנן בעידן ריתחא לא הוה בעי רחמי אנא אבעי רחמי וממאי דפיישי

And whence do we know he had so many who dined with him? It is written (II Kings 4, 43) *And his servants said, 'What, shall I set this before a hundred men?* What does *before one hundred men* mean? Shall I say that this means that there were only one hundred men? If so, then in a year of famine it (twenty loaves of bread) should have been sufficient for one hundred men. We must therefore say that it means each and every loaf should be placed before one hundred men, [since there were twenty loaves, a bread of the first fruit, and fresh ears of corn,' we infer that there were twenty-two hundred men.] When the Rabbis would take leave from the college of Rab they would serve a meal for twenty-two hundred men; from the college of R. Huna the meal was served for eighteen hundred Rabbis. R. Huna would lecture with thirteen interpreters, and when the Rabbis would rise from the college of R. Huna, shaking off the dust of their garments, the dust would cover the face of the sun, and the Rabbis in Palestine would say: "This is a sign that the scholars of R. Huna of Babylon arose from their lecture."[3] When the Rabbis would take leave from the college of Raba and R. Joseph there always remained four hundred who would call themselves orphans, [that would dine] with them. When the Rabbis would take leave from the college of Abaye, and according to others from the college of R. Papa, and still according to others from the college of R. Ashi, there would remain two hundred Rabbis who would dine with them and who would call themselves orphans of the orphans.

(Fol. 110 b.) Samuel said: "A change of diet is the beginning of bowel diseases." In the book of Ben Sira it is written concerning the passage (Pr. 15, 15) *All the days of the poor are evil.* Behold there are the Sabbaths and other festivals [upon which even a poor enjoys]? This refers to what Samuel said, that a change of diet is the beginning of bowel diseases. Ben Sira says: "Also the nights [of the poor are evil;] for his roof is usually lower than others; and his vineyard is usually on the top of the mountain, thus the rain from all other roofs falls on his, and the ground of his vineyard flows down to those below."

"Our Rabbis were taught: Always shall

הכי דכתיב (מ״ב ד) ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש מאי לפני מאה איש אילימא דכולהו לפני מאה איש בשני בצורת טובא הוו אלא לאו דכל חד וחד קמי מאה איש. כי הוו מפטרי רבנן מבי רב הוו פיישי אלפא ומאתן רבנן. מבי רב הונא הוו פיישי תמני מאה רבנן. רב הונא הוה דריש בתליסר אמוראי כי הוו קיימי רבנן ממתיבתא דרב הונא ונפצי גלימייהו הוה סליק אבקא וכסי ליה ליומא ואמרי במערבא קמו ליה ממתיבתא דרב הונא בבלאה. כי מפטרי רבנן מבי רבה ורב יוסף הוו פיישי ארבע מאה רבנן וקרו לנפשייהו יתמי כי הוו מפטרי רבנן מבי אביי ואמרי לה מבי רב אשי הוו פיישי מאתן רבנן וקרו לנפשייהו יתמי דיתמי:

(דף קי ע״ב) אמר שמואל שנוי וסת תחלת חולי מעים. כתוב בספר בן סירא (משלי ט״ו) כל ימי עני רעים והא איכא שבתות וימים טובים כדשמואל דאמר שמואל שנוי וסת תחלת חולי מעים בן סירא אומר אף לילות. בשפל גגים גגו ובמרום הרים כרמו ממטר גגים לגגו ומעפר כרמו לכרמים:

ת״ר לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו

3) It was the custom in olden days to lecture while the scholars were siting on the ground. See above page.

בעיר שרובה נכרים ואל ידור בח"ל ואפילו בעיר שרובה ישראל שכל הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בח"ל דומה כמי שאין לו אלוה שנאמר (ויקרא כה) לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים וכי כל שאינו דר בארץ אין לו אלוה אלא לומר לך כל הדר בח"ל כאלו עובד ע"ז וכן בדוד הוא אומר (ש"א כו) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה׳ לאמר לך עבוד אלהים אחרים וכי מי א"ל לדוד לך עבוד אלהים אחרים אלא לומר לך כל הדר בחוץ לארץ כאלו עובד ע"ז:

(דף קיא) רבי זירא הוה קא משתמיט מיניה דרב יהודה דבעי דמיסק לא"י דאמר רב יהודה כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר (ירמיה כז) בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם נאם ה׳. ור׳ זירא ההוא בכלי שרת כתיב ורב יהודה כתיב קרא אחרינא (שה"ש ג) השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה וגו׳ ור׳ זירא ההוא שלא יעלו ישראל בחומה. ורב יהודה השבעתי אחרינא כתיב. ור׳ זירא ההוא מיבעי׳ ליה לכדרבי יוסי בר חנינא דאמר רבי יוסי בר חנינא שלש שבועות הללו למה אחת שלא יעלו ישראל בחומה ואחת שהשביע הקב"ה את ישראל שלא ימרדו באומות ואחת שהשביע הקב"ה את האומות שלא ישתעבדו בהן בישראל יותר מדאי. ורב יהודה (שה"ש ג) אם תעירו ואם

a man prefer to live in the land of Israel, even in a town where the majority is non-Jews, than outside of the land of Israel, even though its majority consists of Israelites; for whoever lives in the land of Israel is like one who has a God, while one who lives outside of the land of Israel is like one who has no God, as it is said (Lev. 25, 28) *To give unto you the land of Cannan to be unto you a God.* Is it then really considered that whoever lives outside of the land of Israel has not a God? We must say that this means to tell us that whoever lives outside of the land of Israel is considered as if he would serve idols. We also find it so with David (I Sam. 26, 19) *Because they have driven me out this day so that I cannot attach myself on the inheritance of the Lord, saying, 'Go, serve other Gods.'* Who is then the man who would say to David: "Go and serve idols." We must therefore say that whoever lives outside of the land of Israel is considered as if he would serve idols.

(Fol. 111) R. Zera tried to avoid the sight of R. Juda, because he wanted to go up to the land of Israel, and R. Juda had said: "Whoever comes up to the land of Israel transgresses the positive commandment which says (Jer. 22, 2) *Unto Babylon shall they be carried and there should they remain until the day I think of them, saith the Lord.*" R. Zaira, however, explains that the above passage refers to the holy vessels. But R. Juda says that there is another passage for the vessels (Songs 2, 7) *I adjure you, O daughters of Jerusalem, by the gazelles, and by the hinds of the field,* etc. R. Zaira again says: "The last passage means that Israel should not go by force." R. Juda in return says that for this there is another passage with an adjuration. To which R. Zaira says that the other passage of adjuration is necessary for what R. Josa b. Chanina says: "What for are these three admonitions [mentioned in Songs, 2, 7; 3, 5; 5, 8] One that Israel shall not go to their land with force, and one that the Holy One, praised be He! adjured Israel that they should not rebel against the nations; the other one is that the Holy One, praised be He! adjured all the nations that they should not enslave Israel too much." Still R. Juda maintains that [for the last inference] there is another passage (Ib. 2, 7) *That ye awake not nor excite my love.* R. Zaira, in return, explains

the passage as R. Levi said: "What for are these six adjurations necessary?[4] The three are for the purpose above mentioned, and the other three are for the purpose that the prophets shall not reveal the redemption; that Israel shall not cause the redemption to be postponed; and that the principles of intercalations, [or the principles of the Torah,] should not be revealed to the idolators." (Ib., ib., ib.) *By the gazelles and by the hinds of the field.* Said R. Elazar: "The Holy One said unto Israel: 'If you will fulfill this command, it is good; but if not, I will renounce your flesh like that of gazelles and the hinds of the field.'"

R. Elazar said: "Whoever lives in the land of Israel lives without sin, as it is said (Is. 33, 24) *And no inhabitant shall say, 'I am sick; the people that dwell therein, their iniquities shall be forgiven.'*" Said Raba unto R. Assi: "We have explained the above passage in connection with those who suffer sickness." R. Annan said: "Whoever is buried in the land of Israel is considered as if he were buried under the altar; it is written here (Ex. 21, 24) *An altar of earth (Adama) shall thou make unto Me;* and it is written there (Deut. 32, 43) *And forgive his land (Admatho) and his people.*" Ulla was accustomed to visit the land of Israel, and nevertheless died outside of the land of Israel. When R. Elazar was informed about it he exclaimed: "O thou Ulla! (Amos 7, 17) *And thou shalt die in an unclean land!*" "But his coffin is being brought here," remarked the people to him, whereupon R. Elazar said: "The benefit of having remained in the land of Israel before dying is not like one who was brought after his death." There was a certain man who had a *Yabama*[5] in Chuzaa, outside of the land of Israel. When he came to R. Chanina and asked him: "What is the law, is one permitted to leave the land of Israel in order to marry a *Yebama?*" The latter replied: "His brother married a Samaritan and therefore died. Praised be Heaven that He killed him and yet he wishes to go after him."

R. Juda said in the name of Samuel: "Just as it is forbidden to leave the land of Israel for Babylon, so is it forbidden to leave Babylonia for any other country."

4) Each adjuration is mentioned in a repeated form.
5) See page 1, note one.

תעוררו כתיב ר׳ זירא מיבעי׳ ליה לכדר׳ לוי דאמר ו׳ שבעות הללו למה תלתא הני דאמרן ואינך שלא יגלו את הקץ ושלא ירחקו את הקץ ושלא יגלו הסוד לאוה״ע. (שם) בצבאות או באילות השדה אמר ר׳ אלעזר א״ל הקב״ה לישראל אם אתם מקיימין את השבועה מוטב ואם לאו אני מתיר את בשרכם כצבאות וכאילות השדה:

א״ר אלעזר כל הדר בא״י שרוי בלא עון שנאמר (ישעיה לג) ובל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון. א״ל רבא לרב אשי אנן בסובלי חלאים מתנינן לה. אמר רב ענן כל הקבור בא״י כאלו קבור תחת המזבח כתיב הכא (שמות כ) מזבח אדמה תעשה לי וכתיב התם (דברים לב) וכפר אדמתו עמו. עולא הוה רגיל דהוה סליק לא״י נח נפשיה בח״ל אתו אמרו ליה לר׳ אלעזר אמר אנת עולא (עמוס ז) על אדמה טמאה תמות אמרו לו ארונו בא אמר להם אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתה. ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בי חוזאה אתא לקמיה דר׳ חנינא א״ל מהו למיחת וליבמה א״ל אחיו נשא כותית ומת ברוך המקום שה׳ גו והוא ירד אחריו. אמר רב יהודה אמר שמאל כשם שאסור לצאת מא״י לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות

Raba and R. Joseph both said: "It is even forbidden to leave from Pumpaditha to Be-kubi." There was a certain man who left Pumpaditha to live at Be-kubi, and R. Joseph put him under a ban. There was another man who left Pumpaditha for Istonia, where he died. Abaye then remarked: "Had the scholar desired he might have lived." Raba and R. Joseph both say: "The righteous of Babylonia will be admitted in the land of Israel; the righteous of other countries will be admitted only in Babylonia." Concerning what does he say this? Shall I assume it refers to genealogy? Has not the master said that all other countries are like an *Issah*[6] in comparison with the land of Israel, and the land of Israel is in return an *Issah* in comparison with Babylon? [Hence we see that Babylon is more purified than the land of Israel.] We must therefore say that it refers to being buried there.

R. Juda said: "Whoever lives in Babylonia is considered as if he lives in the land of Israel, as it is said (Zach. 2, 11) *Ho, Zion, escape, thou that dwellest with the daughter of Babylon.*" Said Abaye: "We have a tradition that those who live in Babylonia will never experience the troubles of the Messanic days."[7] This was explained to refer to the town Huzal, of Benjamin, and the place is called the corner of refuge. R. Elazar said: "The dead outside of the land of Israel will not survive; for it is said (Ez. 26, 20) *But I will bestow glory in the land of life;* i. e., the land in which my glory is bestowed shall cause to revive its dead, but the land in which my glory is not bestowed will not revive its dead." R. Abba b. Mammal raised the following objection: (Is. 26, 19) *Thy dead shall live, my dead shall arise.* Does not *thy dead shall live,* refer to the dead of the land of Israel, and *my dead bodies shall arise,* refer to the dead outside of the land of Israel? And as to the meaning of the above passage (Is. 25, 20) *But I will bestow glory in the land of life,* we may say that it refers to Nebuchadnezzar, as the Torah means to say: "I will cause a king to rule upon them as lenient as a deer." Whereupon R. Elazar replied to R. Abba: "I have another passage from which I infer the above (Ib. 42, 5) *He that*

רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אפילו מפומבודיתא לבי כובי ההוא דנפק מפומבודיתא לבי כובי שמתיה רב יוסף. ההוא דנפק מפומבדיתא לאיסתוניא שכיב אמר אביי אי בעי האי צורבא מרבנן הוה חיי רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו כשרין שבבל א"י קולטתן כשרין שבשאר ארצות בבל קולטתן למאי אילימא ליוחסין והאמר מר כל הארצות עיסה לארץ ישראל וא"י עיסה לבבל אלא לענין קבורה:

אמר רב יהודה כל הדר בבל כאלו דר בא"י שנאמר (זכריה ב) הוי ציון המלטי יושבת בת בבל אמר אביי נקטינן בבל לא חזיא חבליה דמשיח תרגומא אהוצל דבנימין וקרו לו קרנא דשובתא. א"ר אלעזר מתים שבח"ל אינם חיים שנאמר (יחזקאל כו) ונתתי צבי בארץ חיים ארץ שצביוני בה מתיה חיים שאין צביוני בה אין מתיה חיים. מתיב רב אבא בר ממל (ישעיה כו) יחיו מתיך נבלתי יקומון מאי לאו יחיו מתיך מתים שבא"י נבלתי יקומון מתים שבח"ל ומאי ונתתי צבי בארץ חיים אנבוכדנצר הוא דכתיב דאמר רחמנא מייתינא עלייהו מלכא דקליל כי טביא א"ל ר' מקרא אחר אני דורש (שם מב) נותן נשמה לעם עליה

6) A family containing an alien admixture.
7) Messianic time is referred to in many placse as the most horrible in the world's history. See Vol. 1, page 29, note 52.

giveth breath unto people upon it, and spirit to those that walk thereon." If so, then what of the above passage, *But I will bestow glory in the land of life?* We must therefore say that the first passage refers to miscarriage. But R. Abba b. Mammal, who infers it from the previous passage, what will he do with the last passage, *He that giveth breath unto people upon it?* He will explain it as R. Abahu did, for R. Abahu said: "Even a *Shifcha Kna'anith* living in the land of Israel is assured to be one who will inherit the future world, for it is written here, *Unto people (L'am) upon it;* and again it is written (Gen. 22, 5) *Abide ye here with (im)*[8] *the ass;* which means a people [Am] who are like the ass." *And spirit to those that walk thereon.* R. Jeremiah b. Abba in the name of R. Jochanan said: "This means that whoever walks four cubits upon the soil of the land of Israel is assured that he will be one to inherit the future world." But is it indeed so according to the story of R. Elazar, that all the righteous who died outside of the land of Israel will not revive? Said R. Illai: "They will revive, but they will be subject to rolling under the ground for resurrection in the Holy land:" The senior R. Abba Salla raised the following objection: "Behold, such rolling will cause pain to the righteous." Said Abaye: "Underground passages will be made for them through which they will walk, [until they will reach the land of Israel]."

(Gen. 47, 30) *Thou shalt carry me out of Egypt, and bury me in their burying place.* Said Karna: "Something unusual is meant by these words. Jacob our Patriarch knew very well that he was a perfectly righteous man, and since the dead which are buried outside of the land of Israel will also revive, then why did he trouble his children so much? We must say that it was only because of the trobule to walk through the underground passages up to the land of Israel." Similar to this may the following be explained (Ib. 50, 25) *And Joseph caused the children of Israel to swear,* etc. Said R. Chanina: "Something unusual is meant by this oath. Joseph knew very well that he was a perfectly righteous man, and since the dead which are buried outside of the land of Israel will also revive, then why

ורוח להולכים בה ואלא הא כתיב נבלתי יקומון ההוא בנפלים הוא דכתיב ור' אבא בר ממל האי נותן נשמה לעם עליה מאי עביד ליה מיבעי' ליה לכדרבי אבהו דא"ר אבהו אפי' שפחה כנענית שבא"י מובטח לה שהיא בת העה"ב כתיב הכא לעם עליה וכתיב התם (בראשית כב) שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור. ורוח להולכים בה א"ר ירמיה בר אבא א"ר יוחנן כל המהלך ד' אמות בא"י מובטח לו שהוא בן העה"ב. ולר"א צדיקים שבח"ל אינם חיים אמר ר' עלעאי ע"י גלגול מתקיף לה ר' אבא סלא רבה גלגול צדיקים צער הוא אמר אביי מחילות נעשות להם בקרקע:

(בראשית מז) ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם. אמר קרנא דברים בגו יודע היה יעקב אבינו שצדיק גמור היה ואם מתים שבח"ל חיים למה הטריח את בניו שלא קבל עליו צער מחילות כיוצא בדבר אתה אומר (שם נ) וישבע יוסף את בני ישראל וגו' א"ר חנינא דברים בגו יודע היה יוסף בעצמו שצדיק גמור היה ואם מתים שבח"ל חיים למה הטריח את

8) Both *im* and *am* are spelled alike; the former means "with" and the latter "people."

did he trouble his brothers to carry him four hundred miles? Because he did not want to subject himself to walking through the underground passage up to the land of Israel. "Jacob knew very well that he was a perfectly righteous," etc. Illpha adds more things which Raba said to his brother: "There was once a man who fell in love with a certain woman who lived outside of the land of Israel, and he desired to go out and live there in order to marry her; but as soon as he heard the above things [that it is prohibited], he overcame his love, and remained single until the day of his death." And another thing [did he send]: "Although thou art a great sage, nevertheless the knowledge is not so good when one studies by himself as when one studies from his teacher; and if you will say that there is no teacher, you should know that here is a teacher for you, and this is R. Jochanan. And should you finally decide not to come here, then be strict with the following three things: Do not sit too much, because sitting affects the viscera; do not stand too much, because standing affects the heart; do not walk too much, because walking affects the eyes. A third of your time spend in sitting, a third in standing and a third in walking. Standing is better than sitting on any seat that has not something to lean on." How can you say that standing is better than sitting? We must therefore say that standing (Ib. b) with something to lean on is preferable to sitting without leaning.

R. Elazar said: "Ignorants will not enjoy the resurrection, as it is said (Is. 26, 14) *The dead will not live again; the departed will not rise again.*" We have also a Baritha to the same effect: *The dead live not.* One might think that this refers to everyone. Scripture therefore says, *the departed will not rise again;* i. e., only to him who weakened himself (departed) from studying the Torah refers the passage. R Jochanan then said to R. Elazar: "Your interpretation is not acceptable, since the passage speaks concerning one who weakens himself for the purpose of serving idols." "I have another passage which supports my explanations," came the answer, (Ib., ib., 19) *For Thy dew is as dew of light, and the earth shall bring to life the departed,* which means that whoever makes use of the light of (studies) the Torah, the Torah will cause his revival; but

אחיו ד׳ מאות פרסה שלא יקבל עליו צער מחילות שלחו ליה אחוהי לרבה יודע יעקב שצדיק גמור היה וכו׳ אילפא מוסיף בה דברים מעשה באחד שהיה מצטער על אשה אחת וביקש לירד כיון ששמע כזאת גלגל בעצמו עד יום מותו אע״פ שחכם גדול אתה אינו דומה לומד מעצמו ללומד מרבו ואם תאמר אין לך רב יש לך רב ומנו ר׳ יוחנן ואם אין אתה עולה הזהר בג׳ דברים אל תרבה בישיבה קשה לתחתוניות ואל תרבה בעמידה שעמידה קשה ללב ואל תרבה בהליכה שהליכה קשה לעינים אלא שליש בעמידה שלי בישיבה שליש בהלוך. כל ישיבה שאין עמה סמיכה עמידה נוחה הימנה עמידה ס״ד והאמרת עמידה קשה ללב אלא ישיבה (ע״ב) שאין בה סמיכה עמידה שיש בה סמיכה נוחה הימנה:

אמר ר׳ אלעזר עמי ארצות אינם חיים שנאמר (ישעיה כו) מתים בל יחיו רפאים בל יקומו תנ״ה מתים בל יחיו יכול לכל ת״ל רפאים בל יקומו במרפה עצמו מדברי תורה הכתוב מדבר א״ל ר׳ יוחנן לא ניחא למרייהו דאמרת להו הכי ההוא במרפה עצמו לע״ז הוא דכתיב א״ל קרא אחר אני דורש דכתיב (שם כו) כי טל אורות טלך וארץ רפאים תפיל כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו וכל

שאין משתמש באור תורה אין אור תורה מחייהו. כיון דחזייה דקא מצטער א"ל ר' מצאתי להם (רפואה) (תקנה) מן התורה (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום וכי אפשר לדבוקי בשכינה והכתיב (שם) כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אלא כל המשיא בת לת"ח והעושה פרקמטיא לת"ח והמהנה ת"ח מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאלו מדבק בשכינה כיוצא בדבר אתה אומר (שם ל) לאהבה את ה' אלהיך וגו' ולדבקה בו וכי אפשר לאדם לדבק בשכינה אלא כל המשיא בתו לת"ח והעושה פרקמטיא לת"ח והמהנה ת"ח מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאלו מדבק בשכינה:

א"ר חייא בר יוסף עתידין צדיקים שמבצבצים ועולים בירושלים שנאמר (תהלים עב) ויציצו מעיר כעשב הארץ ואין עיר אלא ירושלים שנאמר (מ"ב יט) וגנותי (על) (אל) העיר הזאת. וא"ר חייא בר יוסף עתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהם ק"ו מחטה מה חטה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושים צדיקים שנקברו בלבושיהם עאכ"ו:

אמר ר' חייא בר יוסף עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שנאמר (תהלים עב) יהי פסת בר בארץ. ת"ר יהי פסת בר ארץ בראש הרים אמרו עתידה חטה שתתמר כדקל ועולה בראש הרים ושמא תאמר יש צער לקוצרה ת"ל (שם) ירעש כלבנון פריו הקב"ה מביא

whoever does not make use of (study) the Torah, the Torah in return will not cause his revival." Noticing this, R. Jochanan felt discouraged over the severity of the above interpretation. R. Elazar said to him: "I found for them a remedy hinted in the Scripture (Deut. 4, 4) *But ye that did cleave unto the Lord your God, are alive, every one of you this day.* How is it possible to cleave unto Shechina, since it is written (Ib. ib. 24) *For the Lord thy God is a consuming fire?* We must therefore say that whoever marries his daughter to a scholar, whoever does business in partnership with a scholar, or whoever benefits a scholar by his estate, Scripture considers him as if he did cleave unto Schechina." Similar to this we find the following (Ib. 30, 20) *To love the Lord, thy God,* etc., *and to cleave unto Him.* How is it possible to cleave unto Shechina? We must therefore say that whoever marries his daughter to a scholar, whoever does business in partnership with a scholar, or whoever benefits a scholar by his estate, Scripture considers him as if he did cleave unto Shechina.

R. Chiya b. Joseph said: "In the future the righteous will break through [the ground] and rise in Jerusalem, as it is said (Pr. 72, 16) *And men shall break through the city like herbs of the earth;* and *the city* refers to Jerusalem, as it is said (II Kings 19, 34) *And I will shield* this city." R. Chiya b. Joseph said further: "In the future the righteous will survive clothed in their clothes. This can be proved by applying *a fortiori;* if wheat which is buried in the ground naked comes forth covered with many covers, how much more so should it be with the righteous, who were buried covered with their clothes."

R. Chiya b. Joseph also said: "The land of Israel is destined to yield ready made cakes and ready made cloaks, as it is said (Ps. 72, 16) *And there shall be an abundance of corn in the land.*" Our Rabbis were taught: *And there shall be an abundance of corn in the land, upon the top of the mountains.* It was said that in the future the wheat would sprout forth and rise like palms on mountain tops, and if one will think that it will be a hardship to harvest it, it is therefore said in the same passage, *its fruit shall shake like the trees of Lebanon;* i.e., the Holy One, praised be He!

will cause a wind to be brought from His treasures which will blow upon it and make its flower fall off. Then man will go out into the field and bring handfuls of corn from which he will support himself and family. (Deut. 32, 14) *With the fat of the kidneys of wheat.* It was said that in the future wheat will be as large as two kidneys of a big ox. And one should not be surprised at it, for it happened that a fox who made a den in a turnip, which, when weighed, was found to be sixty pounds, in the Ziporian pound.[9] We are taught in a Baraitha that R. Jossi says: "It once happened in Sichin with one whose father left him three mustard plants. When one plant was opened it yielded nine *cabin* of mustard, and from the wood they built a potter's hut." R. Simon b. Tachlipha said: "Our father left us one cabbage stalk which we had to ascend and descend through the help of a ladder." (Deut. 22, 14) *And all the blood of the grape thou drinkest unmixed wine.* It was said that this world is not like the world to come. In this world, there is a struggle to collect the grapes and to press them, while in the future world one grape will be brought in a wagon, or in a ship, placed in the corner of a house, from which the entire support of the house will be secured; and of its wood fire will be made to cook. There will not be a grape that would yield less than thirty garbis[10] of wine, as it is said in the above passage, *and all the blood of the grape thou drinkest unmixed wine.* Do not read *Chamar* (wine), but read it *Chomor* (a measure). When R. Dimi came from the land of Israel, he said: "What does the following passage (Gen. 49, 11) *He bindeth unto the wine his foal,* mean? There would not be any wine in the land of Israel which will not require an entire colony to pick its grape." (Ib., ib., ib.) And to the vine branch an ass's colt; i. e., there would not be any unfruitful tree in the land of Israel which will not furnish a sufficient load for two asses. Perhaps one will say that it will not yield enough wine. The passage therefore reads (Ib., ib., ib.) *He washeth his garments in wine.* Perhaps one will say that the wine will not be red. It is therefore mentioned in the same passage, *and in the blood of grapes,* etc.; and if one will say it

9) A Ziporian pound was larger than any other.
10) A measure equal to a *keg.*

רוח מבית גנזיו ומנשבה עליה ומשרה את כלתה ואדם יוצא לשדה ומביא מלא פסת ידו וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו. (דברים לב) עם חלב כליות חטה אמרו עתידה חטה שתהא כשתי כליות של שור הגדול ואל תתמה שהרי שועל קינן בלפת ושקלוהו ומצאו בו ששים למרין כליטרא של צפורי. תניא א"ר יוסי מעשה בשיחין באחד שהניח לו אביו שלשה בדי חרדל ונפשח אחד מהם ונמצאו בו ט' קבין חרדל ומעציו סיככו בו סוכת יוצרין. אר"ש בן תחליפא קלח של כרוב הניח לנו אבא והיינו עולים ויורדים בו בסלם (שם) ודם ענב תשתה חמר אמרו לא כעה"ז עה"ב העוה"ז יש בו צער לבצור ולדרוך העה"ב מביא ענבה אחת בקרן או בספינה ומניחה בזוית ביתו ומספק הימנה כפטם גדול ועציה מסיקין תחת התבשיל ואין לך כל ענבה וענבה שאין בה ל' גרבי יין שנא' ודם ענב תשתה חמר א"ת חמר אלא חומר. כי אתא רב דימי אמר מ"ד (בראשית מט) אוסרי לגפן עירה אין לך כל גפן וגפן שבא"י שאין צריך עיר אחת לבצור. (שם) ולשרקה בני אתונו אין לך כל אילן סרק שבא"י שאינו מוציא משוי שתי אתונות ושמא תאמר אין בו יין ת"ל (שם) כבס ביין לבושו ושמא תאמר אינו אדום ת"ל (שם) ובדם ענבים וש"ת אינו

will not be satiated, it is therefore said *Sutho* (satisfactory). Perhaps one will say that it will not have a good taste, therefore the passage says, *His eyes will be red from wine;* i. e., every mouth that will taste will say, "Give me, give me;" and if one will say it is only tasteful for the young people and not for the elderly, it is therefore said in the above passage, *And his teeth white from milk.* Do not read *L'ben Shinayim* (white the teeth), but read it *L'ben Shanim* (aged in years). What is the literal meaning of the above passage? When R. Dimi came he said: "The congregation of Israel pleaded before the Holy One, praised be He! saying, 'Sovereign of the Universe, beckon me with Thine eyes which are sweeter than wine, and show me Thy teeth which are sweeter than milk.'" This will support the opinion of R. Jochanan; for R. Jochanan said: "It is better that one who show white teeth to his friend (shows a smiling face) more so than one who gives him a drink of milk, as it is said in the above passage, *And his teeth white from milk.* Do not read *L'ben Shinayim* (whiten the teeth), but read *Laban Shinayim* (the white color of the teeth), [referring to a smiling face."

R. Chiya, the son of Adda, was tutor to the children of Resh Lakish, and once absented himself from his duties for three days. On his return he was questioned as to the reason of his being absent, and he replied: "My father bequeathed to me a grape branch, from which I gathered the first day three hundred clusters of grapes, each of which yielded a *gerab*[11] of wine. On the second day I again gathered three hundred clusters of smaller sizes, two only producing one *gerab*. The third day I also gathered three hundred clusters, but only three bunches to the *gerab,* and have yet left more than half of the grapes free for any one to gather them." Thereupon Resh Lakish remarked to him "Hadst thou not been so negligent [losing time in the instruction of my children,] it would have yielded even still more." Rami b. Ezekiel happened to come in B'ne B'rak when he noticed goats eating under fig trees from which honey dropped. At the same time milk dropped from the goats, so that both of these things happened together. He remarked: "This is what is meant by the passage, *which flows*

11) A *gerab* is a measure equal to a keg and contains two *S'ah.*

מרוה ת"ל (שם) סותה וש"ת אין בו טעם ת"ל (שם) חכלילי עינים מיין כל חיך שטועמו אומר לי לי וש"ת לנערים יפה ולזקנים אינו יפה ת"ל (שם) ולבן שנים מחלב אל תקרי לבן שינים אלא לבן שנים פשטיה דקרא במאי כתיב כי אתא רב דימי אמר אמרה כנ"י לפני הקב"ה רבש"ע רמוז בעיניך דבסים מחמרא ואחוי לי שיניך דבסים מחלבא מסייע ליה לר' יוחנן דא"ר יוחנן טוב המלבין שינים לחברו יותר ממשקהו חלב שנאמר (שם) ולבן שנים מחלב אל תיקרי לבן שינים אלא ליבון שינים:

רב חייא בר אדא מקרי דר"ל הוה איפגר תלתא יומי ולא אתא כי אתא א"ל אמאי איפגרת א"ל דלית אחת הניח לי אבא ובצרתי ממנו יום ראשון ג' מאות אשכולות אשכול לגרב יום ב' בצרתי ממנה ג' מאות אשכולות ב' אשכול לגרב יום ג' בצרתי ממנה ג' מאות אשכולות ג' אשכול לגרב והפקרתי יותר מחציה א"ל אי לאו דאיפגרת הוה עבדא טפי. רמי בר יחזקאל איקלע לבי ברק חזינהו להנהו עזי דקאכלן תותי תאיני וקא נטיף דובשא מתאיני וחלבא טייף מנייהו ומערב בהדי הדדי אמר היינו זבת

milk and honey." R. Jacob b. Dosi said: "From Luda to Oni is a distance of three miles. Once I took a walk towards evening, and I walked until my ankles dipped in fig-honey." Resh Lakish said: "I myself saw the milk and honey which flowed in Sepphoris, which was at a distance of sixteen miles." Rabbi b. Chana said: "I myself saw where honey and milk flowed in the land of Israel (Fol. 112), and altogether would have covered a distance of twnety-two miles in length and sixteen miles in width, from Be-michsi until the Fort Tulbakne."[12] R. Chelbo, E. Avira and R. Josa b. Chanina happened to be together at a certain place when peaches which were as large as a pot used in the village Hinu were brought before them. And how much does the pot used in Hinu contain? Five *S'ah*. One-third of it they ate, one-third they left, and one-third they gave to the cattle. At the end of the year R. Elazar happened to come there again, and when he was treated with them he took hold of them and wondered how small they grew, applying to them (Ps. 107) *A fruitful land into a salty waste for the wickedness of those that dwell therein.* R. Joshua b. Levi happened to come into the city Gabala, where he noticed that the vines were growing in the shape of calves. and he remarked: "I notice something like calves between the vines." They have been cut this way to grow," replied the inhabitants. He then said to it: "Thou land, keep thy fruit within thyself, for whom are you bringing it forth, for these Arabians who reside here on account of our sins!" The next year R. Chiya came there, and noticed that they were standing like goats among them. He exclaimed, "Goats in the vineyard!" Whereupon they said to him, "Go, and do not begrudge us like your friend did."

Our Rabbis were taught: During a prosperous year in Israel, a space wherein a *S'ah* of seed is sown would produce five myriad *Khor*[13] of grain. In the tilled districts of Z'oan, one measure of seed produced seventy *Khor;* for we are taught that Rabbi Maier said: "I myself have witnessed in the vale of Beth She'an an instance of one measuse of seed producing seventy *Khors.*" And there is no better land anywhere than the

12) A fort on the upper Euphrates.
13) A measure.

חלב ודבש. א"ר יעקב בן דוסאי מלוד לאונו ג' מילין פעם אחת קדמתי בנשף הלכתי עד קרסולי בדבש של תאנים. אמר ר"ל לדידי חזי לי זבת חלב דבש של צפורי והוי שיתסר מילין אשיתסר מילין. אמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי זבת חלב ודבש של כל א"י (דף קיב) והוי כעבי מיכסי עד אקרא דתולבקני עשרין ותרתי פרסי אורכא ופותיא שיתא פרסי. ר' חלבו ור' עוירא ור' יוסי בר חנינא איקלעו לההוא אתרא אייתי קמייהו אפרסקא דהוה כאילפס כפר הינו ואילפס כפר הינו כמה הוה חמש סאין. אכלו שליש והפקירו שליש ונתנו לפני בהמתן שליש. לשנה איקלע ר' אלעזר להתם ואייתו לקמיה נקטן בידיה ואמר (תהלים קז) ארץ פרי למלחה מרעת יושבי בה ר' יהושע ב"ל איקלע לגבלא דזנהו להנהו קטופי דהוו קיימי כי עיגלי אמר עגלים בין הגפנים אמרו ליה קטופי נינהו אמר ארץ ארץ הכניסי פירותיך למי את מוציאה פירותיך לערביים הללו שעמדו עלינו בחטאתינו לשנה איקלע ר' חייא להתם חזנהו דהוו קיימי כעזי אמר עזים בין הגפנים א"ל זיל לא תעביד לן כחברך:

ת"ר בברכותיה של ארץ ישראל בית סאה עושה רבוא כורין בישיבתה של צוען בית סאה עושה ע' כורין דתני' א"ר מאיר אני ראיתי בבקעת בית שאן בית סאה עושה ע' כורין. ואין לך מעולה בכל הארצות יותר מארץ

land of Egypt; for it is said (Gen. 13) *As the garden of the Lord, like the land of Egypt.* And there is no better land in all Egypt than Zo'an, where several kings resided; as it is written (Is. 30, 4) *His princes were in Z'oan!"* In all Israel there was no other stony soil than Hebron, for this reason it was devoted for a burying-place; and yet Hebron was seven times more prolific than Zo'an, as it is written (Num. 13, 22), *Now Hebron was built seven years before Zo'an in Egypt.* What does that mean? Shall we assume that it means literally? How is it possible that one should build a house for his smallest son at first? Since it is said (Gen. 10, 6) *And the sons of Ham, Cush, Mizriam (Egypt), Phut, and Canaan.* It must therefore mean that it was seven times more prolific than Zo'an, This is only in the stony soil of the land of Israel, but in the suitable soil [the increase] is five hundred times. All this applies to a year of average return; but in one of special prosperity it is written (Gen. 26, 12) *Then Isaac sewed in that land, and received in the same year a hundred-fold.*

We are taught in a Baraitha, R. Jose said: One *S'ah*[14] wheat if planted in Juda would yield five *S'ah*—pollen—one *S'ah* fine flour, one *S'ah* medium flour, one *S'ah* fine flour, one *S'ah* course bran and one *S'ah* black meal." A certain Sadduce said unto R. Chanina: "Well, are you praising your land, for a space of one *S'ah* was left to me by my father. From that little space I derive oil, wine, grain, and peas; I also feed my cattle." An Emorite once said to a Judaean: "Of that palm tree which stands on the other side of the Jordan, how many palms do you take off?" "Sixty *Khorim*," came the reply. Whereupon the Emorite remarked: "It is not as perfect as it should have been, for we used to take one hundred and twenty from it." "I only said from one of their sides," the Judaean explained. Said R. Chisda: "What does the passage (Jer. 3, 19) *And give thee a Z'bi land the goodliest heritage of the nations, mean?* Why is the land of Israel likened unto *Z'bi* (deer)? Just as the skin of a deer [when once, taken off] cannot cover its body, so also cannot the land of Israel retain all its fruits. It may be explained in another way. Just as the deer is the swiftest of animals, so does

14) A measure.

מצרים שנא׳ (בראשית יג) כגן ה׳ כארץ מצרים ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יותר מצוען דהוה מרבו בה מלכי דכתיב (ישעיה ל) כי היו בצוען שריו ואין לך טרשים בכל א״י יותר מחברון דהי קברי בה שכבי ואפ״ה חברון מבונה על א׳ משבעה בצען דכתיב (במדבר יג) וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים מאי נבנתה אילימא נבנתה ממש אפשר אדם בונה בית לבנו קטן קודם שיבנה לבנו גדול שנאמר (בראשית י) ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען אלא שמבונה על אחת משבע בצוען הני מילי בטרשים אבל שלא בטרשים ה׳ מאה וה״מ שלא בברכותיה אבל בברכותיה כתיב (בראשית כו) ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים:

תניא אמר ר׳ יוסי סאה ביהודה היתה עושה ה׳ סאים סאה קמח סאה סלת סאה סובין סאה מורסן וסאה קיבוריא א״ל ההוא צדוקי לר׳ חנינא יאי משבחיתו בה בארעכון בית סאה אחת הניח לי אבא ממנה משח ממנה חמר ממנה עיבור ממנה קטניות ממנה רועות מקנתי. א״ל ההוא בר אמוראה לבר ארעא דישראל האי תאלתא דקיימא אגודא דירדנא כמה גזריתו מינה א״ל שיתין כורי א״ל אכתי לא מעייליתו בה אחריבתוה אנן ק״כ כורי הוה גזרינן מינה א״ל אנא נמי מחד גיסא קאמינא לך. אמר רב חסדא מ״ד (ירמיה ג) ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי למה נמשלה א״י לצבי לומר לך מה צבי זה אין עורו מחזיק בשרו אף א״י אינה מחזקת פירותיה. ד״א מה צבי זה קל מכל החיות אף א״י קלה מכל הארצות

Israel's fruit ripen sooner than all other lands. One might think that just as the deer is swift but its flesh is not fat, so also the land of Israel ripens fruit sooner than other countries, but does not yield fat fruit. It is thereupon written (Ex. 3, 8) *Unto a land of flowing with milk and honey;* i. e., a land which is even fatter than milk and even sweeter than honey.

When he reached the land of Israel R. Elazar said: "I am saved from one curse." When he was ordained with the title Rabbi, he said: "I am saved from a second curse." When he joined the Rabbis constructing the intercalary month, he said: "I am saved from a third curse." For the passage says (Ez. 13, 9) *And My hand shall be against the prophets that see falsehood,* etc. *In the secret council of My people shall they not be,* refers to the secret council intercalating seasons; *and in the register of the house of Israel shall they not be written,* refers to the act of ordaining; *and into the land of Israel shall they not come,* has a literal meaning. R. Zaira, while going to the land of Israel, could not find a ferry to cross a certain stream, so he took a rope which was thrown over the river and passed with it. Whereupon a certain Sadducee said to him: "Rash people! whose mouths preceded your ears, you still insist upon your impetuousness." Whereupon R. Zaira said to him: "A place where Moses and Aaron did not succeed in entering, who knows if I deserve to enter?" R. Abba would kiss the banks of Akku [belonging to the land of Israel.] R. Chanina would fix the road for people (Ib. b) R. Ami and R. Assi would try to go aside from the sunny to the shady and from the shady to the sunny, [in order not to complain against those residing in the land of Israel.] R. Chiya b. Gamda would roll himself in the dust of the land of Israel, for it is said (Ps. 102, 15) *For the servants hold dear their stones and her very dust they cherish.* R. Zaira, in the name of R. Jeremiah, said: "In the period of the advent of Messiah there will be a prosecution (ill-will) of scholars. When I recited the above to Samuel he said to me: 'It will be one reduction after the other,' as it is said (Is. 6, 13) *And should one-tenth part thereof yet remain, it can be swept away.*'" R. Joseph was taught that this means robbers will come and steal it from its former robbers.

לבשל את פירותיה אי מה צבי זה קל ואין בשרו שמן אף א"י קלה לבשל ואין פירותיה שמנים ת"ל (שמות ג) ארץ זבת חלב ודבש שמנים מחלב ומתוקים מדבש:

רבי אלעזר כי הוה סליק לא"י אמר פלטי לי מחדא כי סמכוהו אמר פלטי לי מתרתי כי אותבוהו בסוד העיבור אמר פלטי לי מתלתא שנא' (יחזקאל יג) והיתה ידי על הנביאים החוזים שוא וגו' בסוד עמי לא יהיו זה סוד העיבור ובכתב בני ישראל לא יכתבו זו סמיכה ואל אדמת בני ישראל לא יבאו כמשמעו. רבי זירא כי הוה סליק לא"י לא אשכח מברא למיעבר נקט במצרא וקעבר א"ל ההוא צדוקי עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו אכתי בפזיזותייכו קיימיתכו א"ל דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה אנא מי יימר דזכינא לה. ר' אבא מנשק כיפי דעכו ר' חנינא מתקן מתקליה ר' אמי ורבי אסי (שם ע"ב) קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא ר' ייא בר גמדא מיגנדר בעפרא שנא' (תהלים קב) כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו א"ר זירא אמר רבה בר ירמיה דור שבן דוד בא קטיגוריא בתלמידי חכמים כי אמריתה קמיה דשמואל אמר צירוף אחר צירוף שנא' (ישעיה ו) ועוד בה עשיריה ושבה והיתה לבער. תני רב יוסף בזוזי ובזוזי דבזוזי.

אמר רב חייא בר אשי אמר רב עתידין כל אילני סרק שבא"י שיטענו פירות שנא' (יואל ג) כי עץ נשא פריו תאנה וגפן נתנו חילם:

סליק מסכת כתובות

R. Chiya b. Ashi said in the name of Rab: "In the future all the barren trees in the land of Israel will yield fruit, as it is said (Joel 2, 22) For the tree weareth its fruit, *the fig tree and the vine yield their strength.*"

End of Kethuboth.

NEDARIM[1] | נדרים

CHAPTER ONE.

(Fol. 7b.) Rabbi Chanin said in the name of Rab: "Whoever hears his associate mentioning the name of the Lord [in vain] must put the latter under ban. And if the listener does not put him under ban, then he himself deserves to be placed under ban; for wherever the mentioning of God's name is frequent, poverty is frequent, and poverty is equal to death, as it is said (Ex. 4, 19) *For all the men are dead,* etc. And we are taught in a Baraitha, Simon b. Gamaliel says: 'Whereever our sages fixed their eyes, death or poverty followed.'"

R. Abba was standing before R. Huna and he heard how a woman uttered the Heavenly name in vain, whereupon he put her under ban and immediately after this he annulled the ban in her presence. From the above incident we may infer the following three things: First, that whoever hears the uttering of the Heavenly name in vain from his associate is in duty bound to place the one [who uttered it under ban]; secondly, we infer that a ban placed upon a man in his presence cannot be removed unless in his presence; thirdly, we infer that no specific period of time is necessary between the placing of the ban and its removal. R. Gidel in the name of Rab said (Fol. 8) "Whence do we infer that one may bind himself with an oath to perform a commandment? It is said (Ps. 119, 106) *I have sworn, and I will perform,* etc." Behold every one is bound by the Sinaic oath to perform the commandments? We must therefore say that he means it is proper to swear [to perform a religious act] in order to urge upon himself its fulfillment. R. Gidel in the name of Rab said further: "Whoever says to his associate, let us get up in the morning and study this chapter, the one that proposed it is supposed to get up first, as it is said (Ezek. 3, 22) *And He said unto him, arise, go forth into the valley,* etc. *And I arose, and went forth into the valley; and, behold, there was the glory of the Lord standing.*"

(Ib. b) R. Chanina said in the name of R. Myashia, who quoted R. Juda b. Eliah: "What does the passage (Mal. 3, 20) *But*

כל כנויי נדרים פרק ראשון

(דף ז ע"ב) אמר רבי חנין אמר רב השומע הזכרת השם מפי חברו צריך לנדותו ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי שכל מקום שהזכרת השם מצוי שם עניות מצויה ועניות כמיתה שנאמר (שמות ד) כי מתו כל האנשים וגו' ותניא רשב"ג אומר כל מקום שנתנו חכמים עיניהם בו או מיתה או עוני:

א"ר אבא הוה קאימנא קמיה דרב הונא שמעיה לההיא אתתא דאפקה הזכרת השם מפומה לבטלה שמתה ושרא לה לאלתר באנפה. ש"מ תלת ש"מ השומע הזכרת השם מפי חברו צריך לנדותו. וש"מ נדהו בפניו אין מתיר לו אלא בפניו וש"מ אין בין נדוי להפרה ולא כלום:

אמר רב גידל א"ר (דף ח) מנין שנשבעים לקיים את המצוה שנאמר (תהלים קיט) נשבעתי ואקומה וגו' והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא הא קמ"ל דשרי ליה לאינש לזרוזי נפשיה. אמר רב גידל אמר רב האומר לחברו נשכים ונשנה פרק זה עליו להשכים שנאמר (יחזקאל ג) ויאמר אלי (בן אדם) קום צא אל הבקעה וגו' ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד:

(ע"ב) א"ר חנינא א"ר מיאשא משמיה דרבי יהודה בר אלעאי מ"ד (מלאכי ג) וזרחה לכם

1) Vows. Treats of vows and their anulment, with reference to Num. 30, 3-16.

unto you, that fear My name, shall the sun arise, mean? This refers to men who are afraid to mention the name of the Lord in vain." *Shall the sun of righteousness arise with healing in its wings.* Said Abaye: "We infer from this that the sunbeams are healing to sickness." This will differ with the opinion of R. Simon b. Lakish, who said: "There is no Gehenna in the future world, but the Holy One, praised be He!—will bring forth the sun from its sheath, with which the righteous will be cured and the wicked will be punished; as it is said (Mal. 3, 19) *For, behold, the day cometh it burneth as a furnace; and all the proud, and all that work wickedness, shall be stubble; and the day that cometh shall set them ablaze, saith the Lord of Hosts, that it shall leave them neither root nor branches.*"

(Fol. 9b) We are taught in a Baraitha that Simon the just said: "I never ate a trespass-ofering of a Nazarite except one. It once happened that a Nazarite came to me from the South, and I observed that his eyes were beautiful, with a becoming appearance, and his locks arranged in curls. I then said to him: 'What made you consider destroying this, your beautiful hair?' Whereupon he answered me: 'I was a shepherd for my father, where I lived, and I once went to fill water from the well. [I was looking at my image in the water, causing my evil inclination to arise within me in pride of my beauty;] he wanted to drive me out of the [moral] world. I then said to him: Thou wicked one, why art thou exulting in a world which is not thine, with something that is destined to become worms. I swear that I shall shave you off for the sake of Heaven.' I immediately got up and kissed him on his head, saying to him: 'My son, I wish many Nazarites like you would multiply in Israel. Concerning your action the passage reads (Num. 6, 2) *When a man pronounces an especial vow, the vow of a Nazarite, to be abstained in honor of the Lord.*'" R. Mani raised the following objection: "Why did not Simon the Just eat the offering of a Nazarite? Is it not because it was brought as a consequence of a sin? If so, then all the sacrifices of a Nazarite ought not to be eaten, for they also come for a sin?" Wheerupon R. Jona said to him: "It is because of this that he did not eat: Whenever persons lament their evil deeds they become

יראי שמי וגו' אלו בני אדם שהם יראים להזכיר את שמי לבטלה (שם) שמש צדקה ומרפא בכנפיה אמר אביי ש"מ הדין חירגא דיומא מסי ופליגא דר"ש בן לקיש דאר"ש בן לקיש אין גיהנם לעתיד לבא אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה צדיקים מתרפאין בה דכתיב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ולא עוד אלא שמתעדנין בה שנאמר (שם) ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק רשעים נידונין בה שנאמר (שם) כי הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זרים וכל עושי רשעה קש ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעזוב להם שרש וענף:

(דף ט ע"ב) תניא אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד פ"א בא אדם אחד נזיר מן הדרום וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי וקוצותיו סדורות לו תלתלים אמרתי לו בני מה ראית להשחית שערך זה נאה אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי והלכי למלאות מים מן המעין ונסתכלתי בבואה שלי ופחז יצרי עלי ובקש לטרדני מן העולם אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה העבודה שאגלחך לשמים מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו אמרתי לו בני כמותך ירבו נוזרי נזירות בישראל עליך הכתוב אומר (במדבר ו) איש כי יפליא לנדור נדר להזיר לה' מתקיף לה ר' מני מאי שנא אשם נזיר טמא דלא אכל משום דאתי על חטא כל אשמות נמי לא ליכול דעל חטא באין א"ל ר' יונה היינו טעמא כשהם

תוהים נוזרים וכשהם מטמאים ורבין עליהם ימי נזירות מתחרטין בהם ונמצאו מביאים חולין לעזרה:

ואלו מותרין פרק שני

(כ׳) תניא לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות ואל תהי רגיל אצל עם הארץ שסופו להאכילך טבלים ואל תהי רגיל אצל כהן עם הארץ שסופו להאכילך תרומה (טמאה). אל תרבה שיחה עם האשה שסופך לבא לידי ניאוף:

תניא (שמות כ) ובעבור תהיה יראתו על פניכם זה בושה (שם) לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מכאן אמרו סימן יפה לאדם שיהא ביישן אחרים אומרים כל המתבייש לא במהרה הוא חוטא וכל שאין לו בשת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני:

ארבעה נדרים פרק שלישי

(משלי יב) יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא. כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא תניא רבי נתן אומר הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאלו הקריב עליה קרבן:

אמר שמואל כל הנודר אע״פ שמקיימו נקרא רשע א״ר אבא מאי קראה (דברים כג) וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא ויליף חדלה חדלה כתיב הכא תחדל וכתיב התם (איוב ג) שם רשעים חדלו רוגז:

א״ר שמואל בר נחמני א״ר יונתן כל אדם

Nazarites, and when they become unclean the Nazariteship increases to such an extent that they regret the entire thing, and the consequence is that they bring profane sacrifices in the Temple-court."

CHAPTER TWO.

(Fol. 20) We are taught: Never be accustomed to vows, for such a habit may, in course of time, cause you to violate your oath. Do not make a habit to associate with an ignorant person, for the result will be that he will feed you on *Tebel!*[1] Never make a habit to associate with an ignorant priest, for the result will be that he will feed you on *Trumah*[2]. Do not engage in much gossip with women, for it may lead to lewdness.

We are taught in a Baraitha (Ex. 20, 20) *And in order that His fear may be before your faces.* This refers to shamefulness. (Ib.) *That ye shall not sin.* Infer from this that shame brings it about that one should be afraid to commit a sin. From this passage our sages infer that it is a good sign for a man to be shameful. Acherim say: "Whoever feels ashamed will not be quickened to sin, and whoever has no bashfulness it is assured that his ancestors were not present on Mt. Sinai [when the Torah was given unto Israel.]"

CHAPTER THREE.

(Fol. 22) (Pr. 12, 18) There is that speaketh like the piercing of a sword; but *the tongue of the wise is health;* i. e., whoever utters [a vow] deserves to be pierced with a sword, but the tongue of the wise is curing.[1] We are taught that R. Nathan says: "Whoever makes a vow is like unto one who builds an idolatrous altar; whoever fulfills his vow is like unto one who offers sacrifices upon it."

Samuel said: "Whoever makes a vow, although he fulfills it, is to be termed wicked." Said R. Abba: "What is the passage to prove it? (Deut. 23, 23) *But if thou forbear to vow, it shall be no sin in thee.* We infer through the similar words *chadala, chadaly* (forbear) it is written here *thechdal,* and again it is written there (Job 3, 17) *There the wicked cease (chadlu)* from troubling."

R. Samuel b. Nachmeni said in the name of R. Jonathan: "For a man who becomes

---

1) Grain of which no priestly gifts were separated.
2) Heave-offering.
1) The text for "speaketh" is *Bote;* the same word is used for "vows" in Num. 30, 9.

excited, all kinds of Genhenna are assigned, as it is said (Ecc. 11, 10) *And remove vexation from thy heart and cause evil to pass away from thy body. Evil,* refers to the Gehenna, as it is said (Pr. 16, 4) *Everything hath the Lord wrought for its destined end; Ye, even the wicked for the day of evil.* Moreover even abdominal troubles will overtake him, as it is said (Deut. 28, 65) *and the Lord will give thee, there a trembling heart, and a failing of eyes, and a faintness of soul.* What is the thing that causes a failing of the eyes and the faintness of the soul? This refers to abdominal troubles." When he went to the land of Israel, Ulla was accompanied by two inhabitants of Chuzzai. While on the road, one arose and slaughtered (killed) his associate. He then said to Ulla: "Have I not done well?" Whereupon the latter replied: "Yes, indeed, go and uncover his throat" [that he may die sooner.] When he came before R. Jochanan he said: "Gor forbid I may have perhaps strengthened the hands of transgressors, [by not protesting his action."] Whereupon R. Jochanan answered him: "Why thou hast only saved thyself." R. Jochanan was then wondering: "Does not the passage, *And the Lord will give thee, there a trembling heart, and a failing of eyes, and a faintness of soul,* refer only to Babylon [and why did the above incident happen in the land of Israel?" Whereupon Ulla said to him: "At that time (Ib. b) we had not yet crossed the Jordan."

Rabba b. R. Huna said: "Whoever gets excited has no regard even for the Shechina, as it is said (Ps. 10, 4) *The wicked, in the pride of his countenance (saith): 'He will not require; all his thoughts are, there is no God."* R. Jeremiah of Diphti said: "He will even forget his studying and will increase in foolishness, as it is said (Ecc. 7, 9) *For anger resteth in the bosom of fools;* and again it is written (Pr. 13, 16) *But a fool spreadeth abroad his folly."* R. Nachman said: "It is known that the iniquities of such a man are more than his meritorious deeds, as it is said (Ib. 29, 22) *A man of anger stirreth up strife, and a man of fury aboundeth in transgression."*

R. Acha b. Chanina said: "Had not Israel committed any crimes, they would have had no other Scriptures than the five books of the Torah (the law) and the book of Joshua,

שכועס כל מיני גיהנם שולטין בו שנאמר (קהלת יא) והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך ואין רעה אלא גיהנם שנא׳ (משלי טז) כל פעל ה׳ למענהו וגם רשע ליום רעה. ולא עוד אלא שתחתוניות שולטות בו שנאמר (דברים כח) ונתן ה׳ לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש איזהו דבר שמכלה את העינים ומדאיב את הנפש הוי אומר תחתוניות. עולא במסקיה לארעא דישראל אתלוון בהדיה תרין בני חוזאי קם חד שחטיה לחבריא א״ל לעולא לאו יאי עבדי א״ל אין ופרע ליה בית השחיטה כי אתא לקמיה דר׳ יוחנן א״ל דילמא ח״ו אחזקית ידי עובדי עבירה א״ל נפשך הצלת קא תמה ר׳ יוחנן ונתן ה׳ לך שם לב רגז בבבל כתיב א״ל עולא ההוא שעתא (ע״ב) לא הוה עבר לן ירדנא:

אמר רבא בר רב הונא כל אדם שכועס אפי׳ שכינה אינה חשובה כנגדו שנאמר (תהלים י) רשע כגובה אפו בל ידרוש אין אלהים כל מזמותיו רב ירמיה מדפתי אמר אף משכח תלמודו ומוסיף טפשות שנאמר (קהלת ז) כי כעס בחיק כסילים ינוח וכתיב (משלי יג) וכסיל יפרוש אולת רב נחמן אמר בידוע שעונותיו מרובין מזכיותיו שנאמר (שם כט) איש אף יגרה מדון ובעל חמה רב פשע:

א״ר אחא בר חנינא אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר

[which last is indispensable,] because therein is recorded how the land was distributed among Israel, [but the remainder was added,] as it is said (Ecc. 1, 18) *Since there is much wisdom* [of all the prophetic books,] *there is* a sign that it occasioned *much vexation.*"

(Fol. 31b) MISHNAH: R. Elazar b. Azariah says: "Circumcision is so great that thirteen covenants[2] were made concerning it." R. Joshua b. Karcha says: "Circumcision is so important, that even Moses the righteous was not permitted to postpone the circumcision [of his child] for a minute." R. Nechemia said: "Circumcision is so important that it supersedes *Nega'im.*" R. Mayer said: "Circumcision is so great that for all the commandments which Abraham our patriarch observed he was not called perfect until he performed circumcision upon himself,[3] as it is said (Gen. 17, 1) *Walk before Me and be thou perfect.*" There is another reason why circumcision is so important, because if not for this the Holy One, praised be He! would not have created His world, as it is said (Jer. 33, 25) *If my covenant be not with day and night, I would not have appointed the ordinances of Heaven and Earth.*

Gemara Rabbi says: Circumcision is so important that it equals all the commandments of the Torah, as it is said (Ex. 24, 8) *Behold the blood of the covenant* [*brith,*] *which the Lord has made yith you concerning all these words.*"

We are taught in Baraitha that R. Joshua b. Karcha says: "Circumcision is so important that all the merits which Moses our teacher acquired were not sufficient to protect him in the hour when he was indifferent to circumcision, as it is said (Ex. 4, 24) *And it came to pass on the way at the lodging place, that the Lord met him and sought to kill him.*" R. Josi says: "God forbid to think that Moses was slow in circumcising his child, but Moses said thus to himself: 'Shall I circumcise [my child] and then go on my journey, it might prove dangerous to it, as it is written (Gen. 34, 25) *And it came to pass on the third day,* [after the *circumcision,* when they were sore. Shall I circumcise my child and remain here

יהושע בלבד מפני שערכה של ארץ ישראל הוא שנאמר (קהלת א) כי ברב חכמה רב כעס ויוסיף דעת יוסיף מכאוב:

(דף לא ע"ב) ר' אלעזר בן עזריה אומר מאוסה היא הערלה שנתגנו בה הרשעים שנא' כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב. ר' ישמעאל אומר גדולה היא מילה שי"ג בריתות נכרתו עליה. רבי יוסי הגלילי אומר גדולה היא מילה שהיא דוחה את השבת החמורה. ר' יהושע בן קרחה אומר גדולה היא מילה שלא נתלה למשה הצדיק עליה אפילו מלא שעה רבי נחמיה אומר גדולה היא מילה שהיא דוחה את הנגעים. רבי מאיר אומר גדולה היא מילה שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל שנא' (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים. דבר אחר גדולה היא מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו שנא' (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקת שמים וארץ לא שמתי:

(גמ') רבי אומר גדולה מילה שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה שנאמר (שמות כ) הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה:

תניא ר' יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שכל זכיות שעשה משה רבינו לא עמדו לו בשעה שנתרשל מן המילה שנא' (שמות ד) ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו. אמר רבי (יוסי) ח"ו שמשה נתרשל מן המילה אלא כך אמר משה אמול ואצא סכנה היא דכתיב (בראשית לד) ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים אמול ואשהה ג' ימים הקב"ה אמר לי (שמות

2) The word (*Brith*) *covenant* is mentioned thirteen times in the chapter of circumcision. The word *Brith* is also the term for circumcision.

3) Before this time the term *Tam* (perfect) was not applied to Abraham.

ד) לך שוב מצרים אלא מפני מה נענש מפני
(דף לב) שנתעסק במלון תחלה שנא׳ ויהי בדרך
במלון ר״ש ב״ג אומר לא למשה רבינו בקש
שטן להרוג אלא לאותו תינוק שנא׳ (שם) כי
חתן דמים אתה לי צא וראה מי קרוי חתן משה
או אותו תינוק הוי אומר זה התינוק. דרש
ר׳ יהודה בר זבינא בשעה שנתרשל משה
רבינו מן המילה באו אף וחמה ובלעוהו ולא
שיירו ממנו אלא רגליו מיד ותקח צפורה צור
ותכרות את ערלת בנה ותגע לרגליו וגו׳ וירף
ממנו באותה שעה בקש משה להרגם שנאמר
(תהלים לז) הרף מאף ועזוב חמה וי״א לחמה
הרג שנא׳ (ישעיה כז) חמה אין לי והכתיב
(דברים ט) כי יגרתי מפני האף והחמה תרי
חמה הוו ואבא״א גונדא דחמה:

תניא רבי אומר גדולה מילה שאין לך
(צדיק גמור בעולם) (מי שנתעסק במצוה)
כאברהם אבינו ולא נקרא תמים אלא על שם
המילה שנאמר (בראשית יז) התהלך לפני והיה
תמים וכתיב ואתנה בריתי ביני ובינך ד״א
גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצות שבתורה
שנאמר (שמות לד) כי על פי הדברים האלה
כרתי אתך ברית ואת ישראל. ד״א גדולה מילה
שאלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנא׳
(ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות

three days [until it heals,] the Holy One, praised be He! said unto me (Ex. 4, 19) *Go return unto Egypt!* [Consequently, he left his child uncircumcised.] But why then was he punished? Because when he arrived at the inn he attended (Fol. 32) to things concerning the lodging first, [and did not perform the circumcision,] as it is said (Ib. ib.) *And it came to pass on the way in the lodging."* Rabban Simon b. Gamiliel says: "Satan did not want to kill Moses our teacher, but he wanted to kill the child, as it is said (Ib., ib., 25) *Surely a bloody relative art thou to me.* Now let us see who is called a relative, Moses, or the infant? Surely we must say that it refers to the infant." R. Juda b. Z'bina lectured: "At the time when Moses was indifferent to circumcision, the angels *Aph* and *Chemah* came and swallowed him, and they left nothing of him except the legs. Immediately, *then Zipporah took a flint and cut off the foreskin of her son,* etc., *and then he withdrew from him.* And Moses then wanted to kill them (the angels), as it is said (Ps. 37, 8) *Cease from anger,* (*aph*) *and forsake wrath* (*Chemah*)." Others, however, say that he did not kill the Angel *Chemah,* as it is said (Ez. 27, 4) *Wrath* (*Chema*) *have I not.* Behold it is written (Deut. 9, 19) *For I was afraid of the anger* (*Aph*), *and the wrath* [*Chemah*], hence they did exist? We must therefore say that there were two angels called *Chemah.* And if you wish we may explain that the latter refers only to the troop commanded by *Chemah.*

We are taught Rabbi says: "Circumcision is so important that although there is no one greater in meritorious deeds than Abraham our patriarch, nevertheless he was not called perfect but through the act of circumcision, as it is said (Ex. 17, 1) *Walk before Me, and be thou perfect,* and again it is written, *And I will make My covenant between Me and thee.* Another reason may be given why circumicision is so important, because it equals in importance all commandments of the Torah, as it is said (Ex. 34, 27) *For after the tenor of these words have I made with thee a covenant and with Israel.* Another reason may be given why circumcision is so important, because if not for circumcision heaven and earth would not have been in existence, as it is said (Jer. 33, 25) *Had My Covenant not been by day*

שמים וארץ לא שמתי ופליגא דר' אלעזר דא"ר אלעזר גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. אמר רב יהודה אמר רב בשעה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו התהלך לפני והיה תמים אחזה רעדה את עצמותיו אמר שמא דבר מגונה יש בי כיון שאמר לו ואתנה בריתי ביני ובינך מיד נתקררה דעתו (בראשית יז) ויוצא אותו החוצה אמר לפניו רבש"ע הסתכלתי במזל שלי ואין לי בן אחר אלא ישמעאל א"ל הקב"ה צא מאצטגנינות שלך אין מזל לישראל:

א"ר יצחק כל המתמים את עצמו הקב"ה מתמם עמו שנא' (ש"ב כב) עם חסיד תתחסד וגו' ר' אושעיא אומר כל המתמים את עצמו שעה עומדת לו (עולה לגדולה) שנאמר (בראשית טז) התהלך לפני והיה תמים וכתיב (שם) והיית לאב המון גוים:

תני אהבה בריה דרבי זירא כל אדם שאינו מנחש מכניסים אותו למחיצה שאפי' מלאכי השרת אינם יכולין ליכנס לה שנאמר (שם) (כי לא נחש ביעקב וגו') כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל:

א"ר אבהו א"ר אלעזר מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו מאתים ועשר שנים מפני שעשה אנגריא בת"ח שנאמר (בראשית יד) וירק את חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלש מאות וירדוף עד דן. רבי שמואל בר נחמני אמר מפני שהפריז על מדותיו של

and night, I should not have appointed the heaven and earth." This differs with the opinion of R. Elazar, for R. Elazar said: "Torah is so important that if not for the Torah, heaven and earth would not have been in existence, as it is said, *Had My covenant not been by day and night,"* etc. R. Juda said in the name of Rab: "At the time when the Holy One, praised be He! said: *Walk before Me and be thou perfect,* Abraham began to tremble and said, 'Perhaps there is something disgraceful within me.' But as soon as God said to him (Ib., ib., 2) *And I will make My covenant between Me and thee,* he immediately calmed himself (Ib., ib., 15, 5) *And he brought me forth abroad.* Abraham said before him: "Sovereign of the Universe, 'I have consulted my horoscope and have found that I am incapable of having a son except the one Ishmael." Whereupon the Holy One, praised be He! said unto him: "Cease thy esterylogical speculation, for Israel stands not under planatory influence."

R. Isaac said: "Whoever desires to perfect himself, the Holy One, praised be He! deals with him in perfectness, as it is said (II Sam. 22, 26) *With the kind Thou wilt show Thyself kind,"* etc. R. Oshiya says: "Whoever desires to perfect himself, the time will give way for him, as it is said, *Walk before Me and be perfect.* And again it is written further, *For the father of multitudes of nations have I made thee."*

Ahaba the son of R. Zera was taught: Whoever does not practice sorcery will be brought into an abode where even the ministering angels will not be able to approach, as it is said (Num. 23, 23) *for there is no enchantment in Jacob,* etc. *At the proper time shall it be said to Jacob and Israel what God doth work.*

R. Abahu said in the name of R. Elazar: "Why was Abraham our patriarch punished that his posterity had to be enslaved [in Egypt] two hundred and ten years? Because he had pressed the scholars [under his tuition] into military service, as it is said (Gen. 14, 14) *He armed his trained servants, born in his own house, three hundred and eighteen, and pursued them as far as Dan."* R. Samuel b. Nachmeni said: "Because he went too far in testing the attributes (goodness) of the Holy One, praised be He! (he perversely distrusted the assurance of God,)

as it is said (Ib. 15, 8) *And he said whereby shall I know that I shall inherit it?"* R. Jochanan said: "Because he kept men away from coming under the wings of the *Shechina,* as it is said (Ib. 14, 21) *Give me the persons and the goods take to thyself."* (Ib. 14, 14) *And he armed his trained servants.* Rab and Samuel both explained this passage. One said that this means he armed them with Torah, and the other said it means that he armed them with gold, [by paying them well.] *Three hundred and eighteen men.* R. Ami b. Aba said that Eliezer equalled them all. According to others the above number refers to Eliezer himself, for the numerical value of Eliezer amounts to three hundred and eighteen.

R. Ami b. Abba said further: "Abraham was three years old when he [first] learned to know his Creator, as it is said (Ib. 26, 5) *Because that Abraham obeyed My voice.* The numerical value of *Ekeb* (because) amounts to one hundred and seventy-two."[4] R. Ami b. Abba said again (Ib. b) "The numerical value of *Hasatan* aggregates three hundred and sixty-four."[5] R. Ami b. Abba said further: "It is written (I Shr. 1, 28) *Abram, the same as Abraham.* In the beginning the Holy One, praised be He! made Abraham rule over two hundred forty-three members of the body, and at the end he made him reign over two hundred forty-eight members of the body.. The extra members are: the hands, feet and *Rash hageviya."*

R. Ami b. Abba said further: "What is the meaning of the passage (Ecc. 9, 14) *There was a little city, and the men therein were few, and there came against it a great king, who enclosed it, and built around it great works of siege? There was a little city, refers* to the body; *and the men therein were few,* refers to the members of the body; *and there came against it a great king, who enclosed it,* refers to the evil inclination; *and built around it great works of siege,* refers to the sins of man. (Ib.) *But there was found in it a poor wise man,* refers to the good inclination; *and he delivered the city by his wisdom,* refers to repentence and good deeds. *Then no man had thought of that poor man,* means that at the time when

הקב"ה שנאמר (שם טו) במה אדע כי אירשנה. רבי יוחנן אמר מפני שהפריש את בני אדם מלבוא תחת כנפי השכינה שנא' (שם יד) תן לי הנפש והרכוש קח לך. (שם) וירק את חניכיו רב ושמואל ח"א שהריקן בתורה וחד אמר שהריקן בזהב. שמונה עשר ושלש מאות א"ר אמי בר אבא ואליעזר כנגד כולן וא"ר זה הוא אליעזר אליעזר בחושבנא הכי הוי:

וא"ר אמי בר אבא בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו שנאמר (שם כו) אשר שמע אברהם בקולי שנותיו של אברהם חוץ משלשה עק"ב בחושבנא מאה שבעים ותרתין ואמ"ר אמי בר אבא (ע"ג) השטן בחושבנא תלת מאה ושתין וארבע הוה. וא"ר אמי בר אבא כתיב אברם וכתיב הוא אברהם בתחלה המליכו הקב"ה לאברהם על מאתים וארבעים ושלשה איברים ולבסוף על רמ"ח אלו הן שתי עינים ושתי אזנים וראש הגויה:

(ע"ג) א"ר אמי בר אבא מ"ד (קהלת ט) עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אותה ובנה עליה מצורים גדולים עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט אלו האברים ובא אליה מלך גדול וסבב אותה זה יצה"ר

4) Abraham lived 175 years. Deduct 3 years during which he did not know his Creator, and it remains 172, the exact amount of the word *Ekeb.*

5) The days of the year are 365, according to the Jewish calendar, hence there remains one day on which Satan does not exercise his power. This refers to the Day of Atonement.

the evil inclination rules none remembers the good inclination. (Ib. 7, 19) *Wisdom is a stronghold to the wise man,* refers to repentence and good deeds, *more than ten rulers that are in a city,* refers to the ten members of the body, like hands, feet, eyes, etc., [which are the main factors of both sin and repentence."]

R. Zechariah said in the name of R. Ishmael: "The Holy One, praised be He! desired to bring forth priesthood from Shem (son of Noah), as it is said (Gen. 14, 18) *And Malkizedek, king of Salem, brought bread, and wine, and he was a priest of the most high God,* but since he preceded the blessing of Abraham to that of the most Holy One, the Lord [decided] to bring it forht from Abraham, as it is said (Ib., ib., 19) *and blessed be the most high God;* i. e., Abraham said to Shem: 'Is it proper to utter the blessing of a servant before the blessing of his master?' Therefore it (priesthood) was brought forth from Abraham, as it is said (Ps. 110, 1) *By David a psalm. The Eternal said unto my Lord,* etc.; and immediately after this is written, *The Lord hath sworn, and will not repent of it, thou shalt be a priest forever after the words of Malkizedek,*[6] i. e., on account of the words of Malkizedek. And this is the meaning of the passage (Gen. 14, 18) *And he was a priest of the most high God;* i. e., he was a priest, but not his children."

CHAPTER FOUR.

(Fol. 37 b) Rab said: "What does the passage (Nah. 8, 8) *So they read in the book, in the Law of God distinctly, and exhibited the sense; so that they,* [the people] *understood what was read,* mean? *So they read in the book of God,* refers to the Biblical text; *distinctly,* refers to the *Targum;*[1] *and exhibited the sense,* refers to the division of the verses; *so that they understood what was read,* refers to the signs of punctuation, and according to others it refers to the *Massorah.*"[2] R. Isaac said: "*Soferic* vocalization of the Scriptural text and the *Soferic* separation of words [by omitting the conjunction *vav!* The *masseretic* reading [although not written,] and the massoretic order to be read, they are all laws

ובנה עליה מצורים גדולים אלו עונות ומצא בה איש מסכן חכם זה יצ"ט ומלט הוא את העיר בחכמתו זו תשובה ומעשים טובים ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא דבשעת יצה"ר לית דמדכר ליה ליצה"ט (שם ז) החכמה תעוז לחכם זו תשובה ומעשים טובים. מעשרה שליטים אשר היו בעיר אלו ב׳ ידים וב׳ רגלים וב׳ אזנים ראש הגויה ופה:

א"ר זכריה משום ר׳ ישמעאל בקש הקב"ה להוציא כהונה משם שנא׳ (בראשית יד) ומלכי צדק מלך שלם וגו׳ והוא כהן לאל עליון כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם שנאמר (שם) ויברכה ויאמר ברוך אברם לאל עליון וגו׳ וברוך אל עליון וגו׳ אמר ליה אברהם וכי מקדימין ברכת עבד לברכת רבו שנאמר (תהלים ק) לדוד מזמור נאם ה׳ לאדני וגו׳ וכתיב בתריה נשבע ה׳ ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק על דבורו של מלכי צדק והיינו דכתיב (בראשית יד) והוא כהן לאל עליון הוא כהן ואין זרעו כהן:

אין בין המודר פרק רביעי

(דף לז ע"ב) אמר רב מ"ד ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא בספר תורת האלהים זה מקרא מפורש זה תרגום ושום שכל אלו הפסוקים ויבינו במקרא אלו פסוקי טעמים ואמרי לה אלו המסורות. א"ר יצחק מקרא סופרים ועטור סופרים וקריין לא כתבין וכתבין ולא קריין הלכה למשה מסיני

6) The Talmud explains the word *Dibrathi* to mean "words," and not "order," as Lesser translates it, or "manner," according to the new translation.

1) The Chaldaic version of the Scripture composed by Onkelos the proselyte by direction of R. Elazar and R. Joshua.

2) The traditonal Scripture text, without vowels.

handed down by Moses from Mt. Sinai." The *Soferic* vocalization of the Scriptural text are words like *eretz, aretz, shamaim, shomoim, mitzraim, mitzroim,* etc.

(Fol. 38.) R. Chama b. Chanina said: "Moses became rich of nothing else than from the chips of the tablets, as it is said (Ex. 34, 1) *Hew thee out;* i.e., *their chips be thine.*"[3] R. Josa b. Chanina said: "In the very beginning the Torah was given to no one except to Moses and his children, as it is said (Ib. 27) *Write thee down and hew thee down;* i. e., just as the chips be thine so also shall the writing (the Torah) be yours. Moses, however, was liberal with the Law and gave it to Israel. Concerning him the passage reads (Pr. 22, 9) *A man of a benevolent eye will indeed be blessed, for he giveth of his bread to the poor.*" Raba raised the following objection (Deut. 4, 14) *And me did the Lord command at that time to teach you, statutes and ordinances.* Hence it shows that the Torah was given unto Israel. This means, He commanded me, and I gave it to you. But again it is written (Ib. 5) *See I have taught you statutes and ordinances, just as the Lord my God commanded me.* This also means as the Lord commanded me and I taught to you. But again it is written (Ib. 31, 19) *Now therefore write ye for yourselves this song,* (hence it was given unto Israel). This refers merely to the song he gave. But again it is written in the same passage. *In order that the song may become a witness against Me for the children of Israel,* hence it was given to the children of Israel? We must therefore say R. Chisda's tradition refers merely to the argumentive deductions.

R. Jochanan said: "The Holy One, praised be He! does not permit the *Shechina* to rest on any one unless he is strong, rich, wise and humble. All these we infer from Moses. That Moses was strong we infer from the following passage (Ex. 40, 19) *And he spread the tent over the tabernacle,* upon which Rab said that Moses our teacher spread it (the tent), and it is written again (Ib. 26, 16) *Ten cubits shall be the length of one board,* etc. [Hence it required a strong man to put it up]." But perhaps it was long and very thin? We must therefore infer from the following passage (Deut.

מקרא סופרים ארץ ארץ שמים שמים מצרים מצרים:

א"ר חמא בר חנינא לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות שנא' (שמות לד) פסל לך פסולתן יהא שלך. א"ר יוסי בר חנינא בתחלה לא נתנה תורה אלא למשה ולזרעו שנאמר (שם) כתב לך פסל לך מה פסולתן שלך יהא אף כתיבתן שלך והא משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל ועליו הכתוב אומר (משלי כב) טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל. מתיב רב חסדא (דברים ד) ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים אותי צוה ואני לכם. (שם) ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלהי. אותי צוה ואני לכם. (שם לא) ועתה כתבו לכם את השירה הזאת השירה לחודה (שם) למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל אלא פלפולא בעלמא:

א"ר יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו וכולם ממשה. גבור דכתיב (שמות מ) ויפרוש את האהל על המשכן ואמר רב משה רבינו פרשו וכתיב (שם כו) עשר אמות ארך הקדש וגו' ואימא דאריך וקטין אלא מן הדין קרא דכתיב (דברים ט) ואתפוש

3) The text for "hew thee out" is *Psael-lecha,* which is explained like *P'soleth* (chips), *l'cha* (to Thee). The meaning of this story might perhaps have reference to the intellectual riches, for Moses became indeed intellectually rich only at the incident of having broken the tablets and of the following results.

9, 17) *And I took hold of the two tables, and cast them out of my hands, and I broke them before your eyes;* and we are taught in a Baraitha that the length of the tables were six spans, their width six, and their thickness three. That Moses was rich we infer from the following passage (Ex. 34, 1) *Hew thyself,* i. e., the chips shall be yours; that he was wise, is explained by Rab and Samuel, both of whom say that fifty gates of wisdom were created in the world and all with the exception of one were given to Moses, as it is written (Ps. 8, 6) *For yet Thou hast made him but a little less than angels;* that he was humble, we learn from the following passage (Num. 12, 3) *But the man Moses was very meek."*

R. Jochanan said: "All the prophets were rich—This we infer from the account of Moses, Samuel, Ammos, and Jonah. Of Moses, as it is written (Ib. 17, 15) *I have not taken away an ass of anyone of them.* Shall we assume that it means without payment, is this a praise for Moses that he was not of those who took things without paying for them? We must therefore say that even with payment he never took [because he had his own.]" But perhaps this was because he was poor and he did not have sufficient funds with which to pay? Again we must infer this from the above *Hew thee out,* which means the chips shall be yours. Of Samuel, as it is written (I Sam. 12, 3) *Behold, here am I, testify against me in the presence of the Lord and in the presence of His anointed. Whose ox have I taken? or whose ass have I taken?* etc. Shall we assume that he means without payment. Is it possible that he only means to exclude himself from those who take things without paying for them? We must therefore say that he did not use them, even to pay for these articles, because he was rich. But perhaps it was on the contrary, because he was a poor man and could not afford to pay for them? We must therefore say that the inference is from the following (Ib. 7, 17) *And his return was to Ramah: for there was his home.* Whereupon Raba explained this that wherever he went he had his home with him [he took along his household with him, hence he was a rich man.]. Raba said: "The things said concerning Samuel were even greater than those said concerning Moses; for while con-

בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם ותניא הלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועביין שלשה. עשיר דכתיב (שמות לד) פסל פסולתן שלך יהא. חכם רב ושמואל דאמרי תרווייהו חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נתנו למשה חוץ מאחד דכתיב (תהלים ח) ותחסרהו מעט מאלהים. עניו דכתיב (במדבר כ) והאיש משה ענו מאד:

א"ר יוחנן כל הנביאים כולם עשירים היו מנ"ל ממשה ומשמואל מעמוס ומיונה. ממשה דכתיב (במדבר טז) לא חמור אחד מהם נשאתי אי בלא אגרא לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא אלא אפילו באגרא ודלמא משום דעני הוה אלא מפסל לך פסולתן שלך יהא. משמואל דכתיב (ש"א יב) הנני ענו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי וגו' אי בחנם לאפוקי מאן דשקיל בלא אגרא אלא דאפילו בשכר ודלמא משום דעני הוה אלא מהכא (שם ז) ותשובתו הרמתה כי שם ביתו (ושם שפט את ישראל ויבן שם מזבח לה') ואמר רבא כל מקום שהלך שם ביתו עמו. אמר רבא גדול האמור בשמואל ממה שנאמר במשה דאלו

cerning Moses it is written, *I have not taken away an ass of any one of them,* which means not without their consent, but concerning Samuel it is said that he did not hire one even when Israel offered him with their good will, as it is said (I Sam. 12, 4) *And they said, Thou hast not defrauded us, nor hast thou depressed, and thou hast not taken from any man's hand the least."* Of Amos, as it is written (Amos 7, 14) *Then answered Amos, and said to Amazyah, I am no prophet, nor am I a prophet's son, but I am a herdsman and a gatherer of wild figs,* upon which R. Joseph explained it through the *Targum*[4] that it means, I am an owner of flocks and I have fig trees down in the valley. Of Jonah, as it is written (Johan 1, 3))*And he paid the fare thereof, and went down into it, to go with them unto Tharshish, from the presence of the Lord;* and R. Jochanan explained this that he paid for the entire cargo [in order that they should sail with him immediately,] and R. Humnus said that the price of a ship was four thousand golden dinarim. R. Jochanan said again: "In the very beginning Moses studied the Torah and used to forget it, until it was given to him in the form of a present; as it is said (Ex. 30, 18) *And He gave unto Moses, when He had finished speaking with him upon Mt. Sinai, the two tables of the testimony, tables of stone, inscribed with the fingers of God."*

(Fol. 39b) R. Simon b. Lakish said: "Where do we find a hint in the Torah that it is a duty to visit a sick person? From the following passage (Num. 16, 29) *If these men die the common death of all men, and be visited after the visitation of all men, then the Lord hath not sent me."* How does he infer it from this? Said Raba, it means thus: "If these men die as old men die, that they will be sick upon their beds and people will visit them. What will then people say? 'The Lord has not sent these plagues to them.'" Raba lectured: "What is the meaning of the passage (Ib., ib.) *But if the Lord create a new thing* [why repeated twice the verb *create?*] This means: If Gehenna had been created for them, it is all right; but if not, then the Lord should create it now for them." Is this so? Have we not been taught in a Baraitha that seven things preceded the creation of the world? They are the Torah, Repentance, Paradise,

4) See note 1.

במשה כתיב לא חמור אחד מהם נשאתי דאפי' בשכר ואילו גבי שמואל אפילו ברצון לא (שכר) (שכרו) דכתי' (שם יב) ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת מיד איש מאומה. עמוס דכתיב (עמוס ז) ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי כי בוקר אנכי ובולס שקמים. ומתרגם רב יוסף ארי מרי גיתי אנא ושקמין אית ליה בשפילתא. יונה דכתיב (יונה א) ויתן שכרה וירד בה לבא עמהם תרשישה מלפני ה' ואמר רבי יוחנן שנתן שכרה של ספינה כולה וא"ר רומנוס שכרה של ספינה הוה ארבעת אלפים דינרי זהב:

וא"ר יוחנן בתחלה היה משה למד תורה ומשכחה עד שניתנה לו במתנה שנאמר (שמות לא) ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות כתובים באצבע אלהים:

(דף לט ע"ב) א"ר שמעון בן לקיש רמז לבקור חולים מן התורה מנין דכתיב (במדבר טז) אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני מאי משמע אמר רבא אם כמות כל האדם ימותון אלה שהם חולים ומוטלים על מטותם ובני אדם מבקרים אותם מה הבריות אומרים לא ה' שלחו לזה. דרש רבא מ"ד (שם) ואם בריאה יברא ה' אם בריאה גיהנם מוטב תהיה אם לאו יברא ה' איני והתניא שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם ואלו הן תורה ותשובה

Gehenna, the Throne of the Divine Majesty, the Temple, the name of Messiah. That the Torah [was created before creation we infer] from the following passage (Pr. 8, 22) *The Lord made me the beginning of His way.* As for Repentance, it is written (Pr. 90, 2) *Before yet the mountains were brought forth,* etc., and after it is written *Thou turnest man to contrition and sayest, 'Return ye children of men!* As for Paradise, it is written (Gen. 2, 3) *And the Lord God planted a garden in Eden* (*Mikedem*)[5] to *the eastward.* As for Gehenna, it is written (Is. 30, 33) *For already of old is Topeth made ready.* As for the Throne of the Divine Majesty and the Temple, it is written (Jer. 17, 12) *A Throne of glory, exalted from the beginning of time, is the place of our Sanctuary.* And as for the name of Messiah, it is written (Ps. 72, 17) *In the presence of the sun, his name shall flourish.* Hence we see from the foregoing that Gehenna was created before creation.] We must therefore say that Moses said thus: "If the opening was created here, good and well; but if not, then let the Lord create it right here." But it is written (Ecc. 1, 9) *There is nothing new under the sun.* We must therefore explain it that Moses said: "If the opening is not around here, then let it be moved over there."

Raba, and according to others R. Isaac, lectured: "What is the meaning of the passage (Hab. 3, 11) *The sun and the moon stood still in their dwelling* (*Zbulah*).[6] How does the sun and the moon come in the part of heaven called *Zebul?* Behold they are placed in the heaven called *Rakiah.* Infer from this that the sun and the moon ascended to *Zebul* and said: "Sovereign of the Universe if Thou wilst do justice to Ben Amram (Moses), we will go out [and shine,] but if not, we will not go out." They thereupon remained [unshining until the Lord shot arrows at them, saying: 'As long as My Honor was involved you did not interfere, but now where the honor of a frail man is involved you protest?' "Since then they do not go out [to shine] until they are smitten."

We are taught in a Baraitha: For visiting a sick person, there is no limit. What is the meaning of *there is no limit.* R. Joseph

גן עדן וגיהנם וכסא הכבוד ובית המקדש ושמו של משיח. תורה דכתיב (משלי ח) ה׳ קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז. תשובה דכתיב (תהלים צ) בטרם הרים יולדו וגו׳ תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם. גן עדן דכתיב (בראשית ב) ויטע ה׳ אלהים גן בעדן מקדם. גיהנם דכתיב (ישעיה ל) כי ערך מאתמול תפתה. כסא הכבוד דכתיב (תהלים צג) נכון כסאך מאז. בית המקדש דכתיב (ירמיה יז) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו. שמו של משיח דכתיב (תהלים עב) יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו. אלא ה״ק אי אברי לה פומא הכא מוטב ואי לא יברא ה׳ והא כתיב (קהלת א) אין כל חדש תחת השמש ה״ק אי לא מקרב פומא להכא לקרב להכא:

דרש רבא ואמרי לה א״ר יצחק מ״ד (חבקוק ג) שמש ירח עמד זבולה שמש ירח בזבול מאי בעו והא ברקיע קביעי מלמד שעלו שמש וירח מרקיע לזבול ואמרו לפניו רבש״ע אם אתה עושה דין לבן עמרם אנו מאירין ואם לאו אין אנו מאירין באותה שעה זרק בהם חצים וחניתות א״ל בכל יום ויום משתחוים לכם ואתם מאירים בכבודי לא מחיתם בכבוד בשר ודם מחיתם ובכל יום ויום יורה בהם חצים וחניתות ומאירים שנא׳ (שם) לאור חציך יהלכו לנגה ברק חניתך:

תניא בקור חולים אין לו שיעור מאי אין לו שיעור סבר רב יוסף למימר אין שיעור למתן

5) In both places is the word *Miskedem* used.
6) *Zebula* is the name of one of the seven heavens. See above page.

שכרו אמרו. א"ל אביי וכל המצות מי יש שיעור למתן שכרן והא תנן הוי זהיר במצוה קלה כבמצוה חמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות אלא אמר אביי אפילו גדול אצל קטן רבא אמר אפי' מאה פעמים ביום. תנ"ה ביקור חולים אין לו שיעור אפילו גדול אצל קטן ואפילו מאה פעמים ביום. א"ר אחא בר חנינא כל המבקר את החולה נוטל אחד מששים מצערו א"ל אביי לרבא א"כ לעיילו שתין גברי ולוקמוהו א"ל כעישורייתא דרבי ובבני גילו דתניא רבי אומר הבת הניזונת מנכסי אחים נוטלת עשור נכסים אמרו לרבי לדבריך מי שיש לו עשר בנות ובן אחד אין לו לבן במקום בנות כלום אמר להם כך אני אומר ראשונה נוטלת עשור נכסים שניה במה ששיירה שלישית במה ששיירה וחוזרות כולן וחולקות בשוה ר' חלבו חלש אכריז רב כהנא רבי חלבו באיש (דף מ) ר' חלבו באיש לא איכא דקא אתי אמר להו לא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר"ע שחלה ולא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס רבי עקיבא לבקרו ובשביל שכבד ורבץ לפניו חיה א"ל רבי החייתני יצא ר' עקיבא ודרש כל שאינו מבקר את החולה כאלו שופך דמים כי אתא רב דימי

thought to interpret it to mean there was no limit for its reward. Thereupon Abaye said to him: "Is there then a limit for all other commandments? Behold we are taught in a Mishnah: Be careful with the light commandments just as with severe commandments, for thou dost not know the amount of the reward of any commandment." Abaye therefore said that *there is no limit* means even a great man should visit an inferior man. Raba said *There is no limit* means "even a hundred times a day." We are also taught in a Baraitha that to visit a sick person there is no limit, even a great man unto an inferior one, and even a hundred times a day. R. Acha b. Chanina said: "Whoever visits a sick person takes away one-sixtieth of his agony [sickness."] Abaye thereupon said to Raba: "If so, then let sixty persons visit every sick person and thus the sick become well?" The latter answered him that this is estimated like the tenth of Rabbi, and only to one who was born at the same hour [under the same planetory influence,] with that sick person; for we are taught in a Baraitha that Rabbi says: "A daughter who is supported by her brother's estate [after their father's death,] is entitled to inherit one-tenth of the estate that was left by her father." The sages then said unto Rabbi: "According to your opinion, then, he who has left ten daughters and one son, the consequence would be that the son would inherit nothing in such a case?" Upon which Rabbi replied: "I mean this: the first one should take one-tenth of the entire estate, the second should take one-tenth from that which is left, the third a tenth from the estate that was left after the second had taken, and so forth, after which they redivide it into equal shares." [Hence something must be left.] R. Chelbu became sick. R. Cahanna then announced: "R. Chelbu is sick (Fol. 40), R. Chelbu is sick." However, no one came to visit him. He then said to the Rabbis: "Did it not happen once with one of the disciples of R. Akiba, who became sick, that none of the sages came to visit him? R. Akiba happened to visit him, and because he swept and sprinkled the house for him he became well. The sick person then said to him: 'Rabbi, thou hast restored me to life.' R. Akiba thereupon went out and lectured: 'Whoever does not visit a sick person is considered as if he had shed

ahis blood [caused his death].' [Hence it is a crime not to visit the sick."] When R. Dimi came he said: "Whoever visits a sick person causes him to live, but whoever does not visit a sick person causes him to die." What does "causes him," mean? Shall I assume that it means whoever visits a sick person prays for mercy that he should live, and whoever does not visit a sick person prays that he should die? How can we assume that merely by not visiting it is considered as if he prays he should die? We must therefore say that it means whoever does not visit a sick person prays neither that he should live nor that he should die.[7] Raba, whenever he became ill, the first day he would say to his family: "Do not reveal it to anyone, so that my chance [to get well] shall not be impaired." Then he would say: "Go out in the street and announce that Raba is sick. My enemies should rejoice, as it is written (Pr. 24, 17) *At the fall of thy enemy do not rejoice; and at his tumbling let not thy heart be glad; lest the Lord see it, and it be displeasing in His eyes. He turned away from him His wrath;* and my friends should pray in my behalf."

R. Juda in the name of Samuel said: "Whoever visits a sick person will be saved from the ffiudgment of Gehenna, as it is said (Pa. 41, 2) *Happy is he that careth for the poor* (*Dal*). *On the day of evil* [*ra'a*] *will the Lord deliver him. Dal.* (poor), refers to a sick person, as it is said (Is. 38, 12) *From pining sickness* (*midalla*) *will He snatch me away;* or from the following passage (II Sam. 13, 4) *Why O son of the king, art thou thus becoming leaner from day to day?* And again *ra'ah* refers to Gehenna, as it is said (Prov. 16, 4) *Everything hath the Lord wrought for its destined end: Yea even the wicked for the day of unhappiness* (*ra'ah*). But if one does visit [a sick person] what will be his reward? Why his reward will be as we said before; he will be saved from Gehenna? We must therefore explain it thus: What will be his reward in this world? Everything mentioned in the following passage (Ps. 41, 3) *The Lord will preserve him and keep him alive; he shall be made happy on the earth; and Thou wilt not deliver him unto the revengeful desire of his enemies;* i. e.,

אמר כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות מאי גורם אילימא כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה ושאינו מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שימות סלקא דעתך אלא כל שאינו מבקר את החולה אין מבקש עליו לא שיחיה ולא שימות רבא יומא קדמאה דחלש אמר להו אל תגלו לאינש דלא ליתרע מזלי מכאן ואילך אמר להו פוקו אכריזו בשוקא רבא חלש דסני לי ליחדי וכתיב (משלי כד) בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו ודרחים לי ליבעי עלי רחמי:

אמר רב יהודה אמר שמואל כל המבקר את החולה נצול מדינה של גיהנם שנאמר (תהלים מא) אשי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה' ואין דל אלא חולה שנא' (ישעיה לח) מדלה יבצעני אי נמי מהדין קרא (ש"ב יג) מדוע אתה ככה דל בן המלך ואין רעה אלא גיהנם שנאמר (משלי טז) כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה ואם בקרו מה שכרו מה שכרו כדאמרינן נצול מדינה של גיהנם אלא מה שכרו בעולם הזה (תהלים מא) ה' ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו. ה' ישמרהו

7) Rashi explains that sometimes it is just as beneficial to the sick person to pray to God for a quick death, in a case where cure is imposible, just as it is desirous to pray for life when cure is possible.

the Lord will preserve him from the evil inclination *and keep him alive* from agonies; *he shall be happy on the earth,* that all will honor him; *and Thou wilt not deliver him unto the revengeful desires of his enemies.* He will happen to meet associates like those of Na'amon, who advised him how to be cured of his leprosy,[8] but he will not chance to meet friends like those who happened to associate with Rehobo'am, who caused the division of the latter's kingdom. We are taught in a Baraitha, R. Simon b. Elazar said: "If the elders tell you to destroy, and the young tell you to build, rather destroy according to the advice of the elders and do not build, because the destruction of the elders equals to building, while the building of the young equals to destruction. An example of this may be brought from the case of Rehabo'am, son of Solomon."

R. Shesheth the son of R. Idi said: "A man should not visit a sick person during the first three hours of the day, nor during the last three hours of the day, so that he may not stop praying for his mercy; for during the first three hours a sick person improves [the visitor may then think that he is already well, and during the last three hours he always feels worse [and the visitor might become discouraged from offering any prayer."] R. Abin said in the name of Rab: "Whence do we infer that the Holy One, praised be He! nourishes the sick? It is said (Ps. 41, 4) *The Lord will preserve him.*"[9] R. Abin said further in the name of Rab: "Whence do we know that the *Shechina* rests above the bed of a sick person? It is said, *The Lord will preserve him upon the bed of his illness.*" We are also taught so in a Baraitha: He who visits the sick should not sit upon the bed, nor even upon a bench, but he should wrap his mantle round him and sit upon the ground, because of the *Shechina* which rests above the bed of the sick person, as it is said *The Lord will preserve him upon the bed of his illness.*

(Ib. b) Rabbin said: "What does the passage (Ez. 12, 3) *But thou, O son of man, prepare for thyself vessels for going into exile,* mean? This refers to a candle, a dish (Fol. 41) and a blanket." (Deut. 28, 57) *For want of everything.* Said Rabin b.

מיצר הרע ויחייהו מן היסורים ואושר בארץ שיהו הכל מכבדים אותו ואל תתנהו בנפש אויביו שיזדמנו לו רעים כנעמן שרפאוהו מצרעתו ואל יזדמנו לו רעים כרחבעם שחלקו מלכותו. תניא ר"ש בן אלעזר אומר אם יאמרו לך זקנים סתור וילדים בנה סתור ואל תבנה מפני שסתירת זקנים בנין ובנין ילדים סתירה וראיה לדבר רחבעם בן שלמה (מ"א יב):

אמר רב ששת בריה דרב אידי לא לסעור אינש קצירא לא בתלת שעי קמייתא דיומא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתו מן רחמי בתלת שעי קמייתא רווחא דעתו בתרייתא תקיף חולשיה. א"ר אבין אמר רב מנין שהקב"ה זן את החולה שנאמר (תהלים מא) וה' יסעדנו על ערש דוי. וא"ר אבני אמר רב מנין שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי. תנ"ה הנכנס לבקר את החולה לא ישב על גבי מטה ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל אלא מתעטף ויושב על גבי קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנא' ה' יסעדנו על ערש דוי:

(ע"ב) אמר רבין מ"ד (יחזקאל יב) ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה זה נר וקערה (דף מא) ושטיח (דברים כח) ובחסר כל אמר רבין בר

8) See I Kings 12, 6.
9) *Yis-adenu,* the origin of which is *Sa'ad,* means nourishment, as used Gen. 10, 5.

אבא בלא נר ובלא שלחן רב חסדא אמר בלא אשה. רב ששת אמר בלא שמש רב נחמן אמר בלא דעה תנא בלא מלח ובלא רבב. אמר אביי נקטינן אין עני אלא בדעה במערבא אמרי דדא ביה כולא ביה דלא דא ביה מה ביה דדא קני מה חסר דדא לא קני מה קני:

א"ר אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא אין החולה עומד מחליו עד שמוחלין לו כל עונותיו שנאמר (תהלים קג) הסולח לכל עונכי הרופא לכל תחלואיכי. רב המנונא אומר חוזר לימי עלומיו שנא' (איוב לג) רטפש בשרו מנוער ישוב לימי עלומיו (תהלים מא) כל משכבו הפכת בחליו אמר רב יוסף לומר שמשכח תלמודו:

רב יוסף חלש אייקר ליה תלמודיה אהדריה אביי קמיה היינו דבכל דוכתא אמרינן אמר רב יוסף לא שמיע לי הא מלתא וא"ל אביי את אמרת לן ומהא מתניתא אמרת לן רבי הוה גמיר תלת עשרה אפי הלכה אגמריה לרבי חייא ז' מנהון לסוף חלש רבי אהדרי רבי חייא קמיה הנהו ז' אפי דאגמריה ושתא אזדא להו הוה ההוא קצרא דהוה שמיע ליה לרבי כד הוה גרים להון אזל ר' חייא גמר יתהון קמי קצרא ואתא אהדרינהו קמי רבי כד הוה חזי ליה רבי לההוא קצרא א"ל רבי אתה עשית אותי ואת חייא א"ר הכי אמר ליה אתה עשית את חייא וחייא עשה אותי:

אמר רבי אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא

Abba: This means without a light and without a table." R. Chisda said: "It means without a wife." R. Shescheth said: "It means without a servant." R. Nachman said: "It means without knowledge." While in a Baraitha it was explained to mean without salt or fat.[10] Abaye said: "We have a tradition that none could be called poor, except one who is poor in knowledge." In the land of Israel they used to say: "Whoever has this (knowledge) has everything, but whoever has not this (knowledge), what has he? Whoever buys [knowledge,] what else is he in need of, but he who does not buy [knowledge] what availeth him other purchases?" R. Alexandria said in the name of R. Chiya b. Abba: "A sick person does not recover from his sickness until all his sins are forgiven, as it is said (Ps. 103, 3) *Who forgiveth all thy iniquities should heal all thy diseases.*" R. Hamnuna said: "Such a person regains his youthful days, as it is said (Job 33, 25) *His flesh becometh full again as in youth; he returneth to the days of his boyhood.*" (Ps. 41, 4) *Mayest Thou turn all his lying down in his sickness.* R. Joseph said: "This means that he forgets his learning."

R. Joseph became sick, and he forgot his learning. Abaye thought and reminded him. This explains that which is often found. R. Joseph said: "I did not hear this thing," and Abaye said to him: "Thou thyself has taught me, and from the following Mishnah thou hast derived it." Rabbi was versed in the traditions in thirteen different ways, seven of which he taught to R. Chiya. When Rabbi became sick later he forgot all of it. Whereupon R. Chiya reminded him the seven forms which he had taught him, but the six remaining forms were forgotten. There was, however, a laundryman who would sit and listen when Rabbi used to study these remaining forms for himself. R. Chiya then went and studied it from that laundryman and came back and reminded Rabbi. Since then, whenever Rabbi saw the laundryman, he would say: "Thou hast made me and Chiya." Rab said that he said to him: "Thou hast made Chiya and Chiya has made me."

R. Alexandri said in the name of R.

10) See Kidushin, that R. Chisda married at the age of sixteen and regretted not having married at an earlier age; R. Schesheth was blind, hence a servant was a necessity, while R. Nachman considered the aim of a person merely to acquire knowledge, as he himself said, (Ib.) "I f not for my knowledge how many Nachmans could be found in the street."

Chiya b. Abba: "The miracle that is done for a sick person is much greater than the miracle wrought unto Chanania, Mishael and Azariah; for, at the miracle of Chanania, Mishael and Azariah it was an ordinary fire that could be quenched by all; but the fire that is within a sick person is a heavenly fire and can not be quenched." A. Alexandria said further in the name of R. Chiya b. Abba, according to others in the name of R. Joshua b. Levi: "As soon as the end of a man approaches, everything rules over him, as it is said (Gen. 4, 14) *It will come to pass that everyone who findeth me will slay me.*" Raba said that we infer it from the following (Ps. 119, 91) *They stand this day according to Thine ordinances; for all things are Thy servants.* The Rabbis related to Rabba b. Shila that a certain tall man died while riding on a little mule, and as he approached the bridge the mule became wild and threw him off into the river, which caused his death. Rabba b. Shila applied to that man the above-quoted passage, *They stand, this day, etc.* Samuel saw how a snake was carried upon the back of a frog to enable it to pass a stream and bit a person who died of the bite. Samuel applied to that man the above quoted passage. *They stand,* etc.

גדול נס שנעשה לחולה יותר מנס שנעשה לחנניה מישאל ועזריה דאילו חנניה מישאל ועזריה אש של הדיוט והכל יכולין לכבותה אבל של חולה אש של שמים הוא מי יוכל לכבותה. וא"ר אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא ואמרי לה א"ר יהושע בן לוי כיון שהגיע קצו של אדם הכל מושלין בו שנא' (בראשית ד) והיה כל מוצאי יהרגני (רבא) (רב) אמר מהכא (תהלים קיט) למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך אמרו ליה לרבה בר שילא שכיב ההוא גברא גובהא (הוה) רכיב גידרונא זוטרא מטא תיתורא איסתטט שדייה במיא וקא שכיב קרא אנפשיה למשפטיך עמדו היום וגו' שמואל חזייה להחוא עקרבא דיתיב על אקרוקתא ועברא נהרא טרקא גברא ומית קרי עליה למשפטיך עמדו היום וגו':

CHAPTER SIX

(Fol. 49b) R. Juda was sitting before R. Tarphon, when the latter remarked to him: "Today, thou lookest bright." Whereupon he answered him: "Yesterday thy [referring to himself] servants went out in the field and they brought us a certain species of beet which we ate unsalted, and had we eaten it salted our faces would have been still brighter." A certain matron said unto R. Juda: "A teacher and a drunkard!" Whereupon he said to her: "You may believe me that I did not taste any [liquors] with the exception of *Kidush* and *Habdalah*[1] and the four glasses on Passover night, and since then I had my forehead bound up [on account of pain] from Passover until the Feast of Weeks. The real reason for my bright face is (Ecc. 8, 1) *A man's wisdom enlighteneth his face.*" A certain heretic said to R. Juda: "Your countenance is like one who is either a usurer or one that raises swine." Whereupon he replied: "Among Israel both of them are prohibited, but my

הנדר מן המבושל. פרק ששי

(דף מט ע"ב) רבי יהודה הוה יתיב קמיה דר' טרפון א"ל רבי טרפון היום פניך צהובין א"ל אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו תרדין ואכלנום בלא מלח ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו צהובים. אמרה ליה ההיא מטרוניתא לרבי יהודה מורה ורוי אמר לה הימנותא בידא דההיא אתתא אי טעימנא אלא קידושא ואבדלתא וארבעה כסי דפסחא וחוגרני צדעאי מן הפסח ועד העצרת אלא (קהלת ח) חכמת אדם תאיר פניו. א"ל ההוא מינא לרבי יהודה פניך דומין או כמלוי ברבית או כמגדלי חזירים א"ל ביהודאי תרוויהו אסורין אלא

1) The former refers to the prayer pronounced over a cup of wine or over bread on the Sabbath or Holy Day; the latter refers to the Benediction pronounced over a cup of wine on the termination of the Sabbath or Holy day.

face is so brightened because I take care of myself." Whenever he went to the house of study R. Juda would carry on his shoulder a pitcher [on which to sit during the lectures,] remarking: "Work is so great that it brings honor to its performers." R. Simon would take a basket on his shoulder, remarking: "Work is so great that it brings honor to its performers." The wife of R. Juda went out into the street and bought wool from which she made a cloak, and whenever R. Juda had to go to pray he would wrap himself in it and pray. And while he would wrap himself he would pronounce the following blessing: "Praised be He who giveth me a cloak with which to wrap myself." One day Rabban Simon b. Gamaliel decreed for a fast day. R. Juda, however, did not appear for prayers during that day. R. Simon was informed that it was because the latter did not have a cloak with which to dress himself. Rabban Simon b. Gamaliel sent one to him, but he did not accept it. (Fol. 50) While the messenger was in R. Juda's house the latter lifted up a matting and said to him: "See what riches I have, but I do not want to enjoy it in this world."

R. Akiba was betrothed to the daughter of Bar Kalba Shabua. When the latter was informed of it he made a vow that she should not have the privilege of enjoying anything of his entire estate. They were married during the winter, and in order to keep them warm they used to sleep upon straw. Akiba, while picking out the straw from his wife's head, remarked to her that if he became rich he would make her a golden plate upon which Jerusalem will be engraved. One day Elijah, disguised as a poor man, came and knocked at the door. He said to them: "Give me some of the straw, for my wife is lying in confinement and I have nothing to cover her." "See," remarked R. Akiba to his wife, "there is a man who has not even straw to cover himself." "Go and become a student," she proposed to him. Whereupon he went and spent twelve years before R. Elazar and R. Joshua. At the expiration of the twelve years he came to his house. Before entering it he overheard his wife conversing. One wicked man said to her: "Your father served you right, first, because your husband is not equal to you, and secondly, see he left you a

כ"ד בתי כסאות אית לי מביתי ועד בי מדרשא וכל שעה ושעה לכל אחד ואחד אני נכנס. ר' יהודה כד אזיל לבי מדרשא שקיל גולפא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה ר"ש שקיל צנא על כתפיה אמר גדולה שמכבדת את בעליה דביתהו דר' יהודה נפקת נקטת עמרא עבדת גלימא דהוטבי כד נפקת לשוקא מכסיא ליה וכד נפיק ר' יהודה לצלויי הוה מכסי ומצלי וכד מכסי ליה הוה מברך ברוך שעטני מעיל זמנא חדא גזר רשב"ג תעניתא ר' יהודה לא אתא לבי תעניתא אמרו ליה לא אית ליה כסויא שדר ליה גלימא ולא קביל (דף נ) דלי ציפתא א"ל לשליחא חזי מאי איכא מיהו לא ניחא לי דאיתהני בהאי עלמא:

רבי עקיבא איתקדשת ליה ברתיה דבר כלבא שבוע שמע בר כלבא שבוע אדרה הנאה מכל נכסיה אזלה ואתנסיבת ליה בסיתוא הוו גנו בי תבנא הות קא מנקיט ליה תבנא מן מזייה אמר לה אי הואי לי רמינא לך ירושלים דדהבא אתא אליהו אידמי להון כאינשא וקא קרי אבבא אמר להו הבו לי פורתא דתבנא דאולידת אתתאי ולית לי מדעם לאגנוייה אמר לה ר"ע לאנתתיה חזאי האי גברא דאפי' תבנא לא אית ליה אמרה ליה זיל הוי בבי רב אזיל הוה תרתי סרי שנין קמיה דר"א ור' יהושע למשלם תרתי סרי שנין קם ואתא לביתיה שמע מאחורי ביתיה דקא אמר לה חד רשע לדביתהו שפיר עביד לך אבוך חדא דלא דמי ליך ועוד שבקך ארמלות חיות כולהון שנין א"ל

אי מנאי דילי צאית ליהוי תרתי סרי שנין אחרינא אמר הואיל ויהבית לי רשותא אהדר לאחורי׳ הדר אזל תרתי סרי שנין אחרינתא אתא בעשרים וארבעה אלפין זוגין תלמידים נפוק כולי עלמא לאפיה ואף היא קדמה למיפק לאפיה אמר לה ההיא רשיעא ואת להיכן אזלת אמרה ליה (משלי יב) יודע צדיק נפש בהמתו אתת לאתחזאה ליה קא מדחי לה רבנן אמר להם הניחו לה שלי ושלכם שלה הוא שמע אבוה אתא ואיתשל על נדריה ואשתרי מן נכסיה:

מן שית מילי איתעתר ר׳ עקיבא מן (בר) כלבא שבוע ומן אילא דספינתא דכל ספינתא עבדא ליה חד מן ענא זמנא חדא אנשיוה על כיף ימא אתא הוא אשכחיה ומן גוזא דזמנא חדא יתיב ד׳ זוזי לספונאי אמר להון אייתי לי מדעם ולא אשכחו אלא גוזא על כיף ימא אתיוה ליה אמרו ליה עביד מרנא עליה אשתכח דהוה מלי דינרי דזמנא חדא טבעה ספינתא וכולי עסקא הוה מהית בההוא גוזא ואשתכח בההוא זמנא ומן מטרוניתא ומן אשתו של טורנוסרופוס ומן קטיעא בר שלום:

(ע״ב) רב גמדא יהב ד׳ זוזא לספונאי לאתויי בהן מדעם לא אשכחו אייתו ליה בהון קופא אישתמיט עייל לחרתא חפרו בתריה אשכחוה דַרָביע עַל מרגליתא אייתינון ליה כולהון:

widow of a living husband for so many years." Whereupon she responded: "If my husband should take my advice he would remain twelve more years." R. Akiba then said to himself: "Since she gives me permission, I shall immediately return." And so he did. He went back and remained there twelve more years. At the expiration of the twelve years he returned with twenty-four thousand disciples. The entire community went out to welcome him, and also his wife arose early in order to welcome him. A certain wicked woman said to her: "Where art thou going?" Whereupon she answered (Pr. 12, 10) *A righteous man regardeth the life of his beast.* When she came to see him, she was pushed away by several of the Rabbis. Whereupon R. Akiba said to them: "Let her come, for my Torah and yours is hers." Her father was informed that a great man had arrived in town, so he went to get an annulment of his vow, and he enriched him with all his estate.

Because of six things did R. Akiba become rich. Because of Bar Kalba Shebua; because of the bick of a ship, for every ship used to have a certain image in the form of a bick. It once happened that such a bick [wherein all the treasures were deposited] was forgotten on the seashore, and it was found by R. Akiba. And because of a chest; for it once happened that R. Akiba gave four *Zuzim* to the sailors, and said to them: "Bring me something for it." They found nothing except a chest lying on the beach of the sea. They brought it to him and said to him: "Let the master wait until we bring you something else." When he opened it he found that it was filled with *dinarim,* for it happened that a ship was stranded in that section and all the treasures were deposited in that little chest at that time. He became rich because of a certain matron, also because of the wife of Turnus Rufus,[2] and because of Katina b. Shalom.[3]

(Ib. b) Rab Gamda gave four *Zuzim* to sailors, asking them to bring him something. They found nothing, so they brought him an ape. While they were bringing it to R. Gamda it jumped from their hands and ran into a hole; and when they dug after it they found it lying upon an expensive pearl, which they brought and gave to R. Gamda.

2) See *Rashi* concerning these two incidents.
3) See Vol. 5.

The daughter of the Kaiser once said to R. Joshua b. Chanania: "O how unbecoming that ugly vessel with glorious wisdom!" Whereupon he said to her: "My daughter, in what does the king, your father, keep his best wine?" "In earthern vessels," was the answer. And he rejoined: "The common people keep it in earthen vessels, and your father also in earthen vessels—how is that?" "In what, then, shall it be kept?" she asked innocently. "You, who are wealthy," R. Joshua remarked, "ought to keep it in silver and golden vessels." She then told her father, and he commanded that his wine be kept in vessels of silver and gold. Consequently it became sour. When the Caesar was informed of this, he asked his daughter: "Who told you to do so?" "R. Joshua b. Chanania," she replied. Thereupon the Caesar sent for R. Joshua b. Chanania. "Why hast thou advised her so?" he was asked. And he rejoined: "This was only an answer to the question of the princess." "But are there not men who are handsome and at the same time very scholarly?" the Caesar asked. (Ib. b) "Believe me," said the Rabbi, "had they been ugly, they would have been still greater scholars."

Rabbi was preparing the wedding of R. Simon, his son, and did not invite Bar Kapara. The latter went and wrote down on the house where the wedding was to take place, "Twenty-four thousand *dinarim* is the expense of this wedding, and Bar Kapara was not invited." He then said to the servants: "If so much reward is given to those who do contrary to God's will, how much more will it be given to those who do God's will?" When Rabbi was informed of it, he invited Bar Kapara. The latter said: "If in this world so much reward is given to those who do God's will, how much will be given to them in the future world [where the real reward is to be given?"] The day on which Rabbi laughed was a sign that an evil dispensation would visit the world. Rabbi said to Bar Kapara: "You should not make me laugh, and I shall give you forty measures of wheat." "The master should see to it that (Fol. 51) whatever measure I should demand you should give me," remarked Bar Kapara. While speaking, he took a big basket, lined it with pitch, put it on his head, and went around saying to

אמרה ליה בת קִיסרִ לרַ׳ יהושע בן חנניה הכמה מפוארה בכלי מכוער א״ל לא למדת מבית אביך במה מחתין יין אמרה ליה במאני דפחרא. אמר לה כ״ע במאני דפחרא ואתון במאני דפחרא אתון אחיתו במאני דכספא ודהבא אזלה ורמת חמרא במאני דכספא ודהבא וסרי. א״ל אף אורייתא כך אמרה ליה והאיכא שפירי וגמירי אמר לה אי הוו סנין הוו גמירי טפי:

רבי עבד ליה הלולא לר״ש בריה ולא אזמניה לבר קפרא כתב על בית גננא כ״ד אלפין רבואין דינרין נפקא על בית גננא דין ולא אזמניה לבר קפרא אמר להון אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכ״ו אזמניה אמר לעושי רצונו בעולם הזה כך לעוה״ב על אחת כמה וכמה. יומא דמחיך ביה רבי אתיא פורענותא בעלמא א״ל לבר קפרא לא תבדחן ויהיבנא לך ארבעין גריוי חיטי א״ל ליחזי מר (דף נא) בכל גריוא דבעינא שקילנא שקל דיקולא רבה טחייה בכופרא וסחפיה על רישיה ואזל וא״ל ליכול לי מר ארבעין גריוי חיטי

Rabbi: "Will the master give me the forty measures of wheat which he owes me?" Whereupon Rabbi began to laugh. "Have I not warned you," said Rabbi to him, "that you should not make me laugh." Whereupon Bar Kapara replied: "I am merely asking you for the wheat you owe me." Bar Kapara then said to the daughter of Rabbi: "To-morrow I shall drink wine to thy father's dancing and to thy mother's croaking (singing)." Ben Alassa, Rabbi's son-in-law, who was a very rich man, also came to the wedding of R. Simon b. Rabbi. On the morrow Bar Kapara said to Rabbi: "What is the meaning of the word (Lev. 20, 13) *To'eba* (an abomination)?" To whatever explanation Rabbi gave, Bar Kapara raised an objection. Rabbi then said to Bar Kapara: "Will you then explain it to me?" Whereupon Bar Kapara said: "Let your wife come and pour in a glass of wine for me." She came and did so. Bar Kapara then said to Rabbi: "Come and dance for me and I shall explain the above word for you." Thus said the Torah, *To'e atta ba.* "Thou art erring in it."[4] At the second glass of wine, Bar Kapara said to Rabbi: "What is the meaning of (Ib. 18, 23) *Tebel?* He did as in the former case, and he asked him to do as before in order to explain it to him, and when Rabbi did so he said: *"Tebel,* means *Tablin Yes ba* [is there any taste in it? Ben Alassa could not stand all these jokes, so he and his wife left the wedding.

CHAPTER SEVEN.

(Fol. 55) Samuel said again: "What does the passage (Num. 218). *And from the wilderness of Mathanah to Nachaliel; and from Nachaliel to Bamoth,* mean? This means that if a man make himself just as the wilderness upon which everybody treads, the Torah will be given to him as a gift. Since the Torah was given to him as a gift, the Torah will remain with him as an inheritance, as it is said *and from Mathanah to Nachaliel.*[1] Since the Torah will remain with him as an inheritance, he will rise to distinction, as it is said *and from Nachaliel to Bamoth.*[1] But if he exalt himself [with his learning] the Holy One, praised be He! will lower him, as it is said *and from Bamoth*[1] to the valley; and if he reconsiders his conduct the Holy One, praised be He!

דרשינא בך אחוך רבי א"ל לאו אזהרתיך דלא תבדחן א"ל חיטי דרשינא קא נסיבנא אמר לה בר קפרא לברתיה דרבי למחר שתינא חמרא ברקידא דאבוך ובקורקני דאמך:

בן אלעשא חתניה דרבי הוה ועשיר גדול היה ומטא לבי הלולא דר"ש בר רבי א"ל בר קפרא לרבי מאי (ויקרא כ) תועבה כל דא"ל רבי דהכי הוא תועבה אקשיה בר קפרא. א"ל (רבי) פרשיה את א"ל תיתי דביתהו תרמי לי נטלא (אחת) אתיא רמיא ליה א"ל לרבי קום רקוד לי ואומר לך הכי אמר רחמנא תועבה תועה אתה בה לכסא אחרינא א"ל מאי (שם יח) תבל א"ל כענינא קדמאה א"ל עבד לי דאומר לך עביד א"ל תבל תבלין יש בה מי שניא הדא ביאה מכלהון ביאות ומאי (שם יט) זמה א"ל עביד וכו' א"ל מה היא לא יכול בן אלעשה למסבל (קם) ונפק הוא ואנתתיה מתמן:

הנודר מן הירק פרק שביעי

(דף נה) (במדבר כא) וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה נתנה לו במתנה שנאמר וממדבר מתנה וכיון שנתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנא' ומנחליאל במות ואם הגביה את עצמו הקב"ה משפילו שנאמר (שם) ומבמות הגיא ולא עוד אלא ששוקעין אותו בקרקע שנאמר (שם) ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקב"ה

4) The word *To'eba* (abomination), is thus divided in three.
1) *Mathanah* means "gift," *Nachaliel,* "Inheritance"; *Bamoth,* "an elevation."

מגביהו (ע"ב) שנא' (ישעיה מ) כל גיא ינשא:

קונם יין פרק שמיני

(דף סב) רבי טרפון אשכחיה ההוא גברא בזמן שהוקפלו רוב המקצועות דקא אכיל אחתיה בשקא ושקליה ואמטייה למשדי בנהרא אמר אוי לו לטרפון שזה הרגו שמע ההוא גברא שבקיא וערק א"ר אבהו משום ר' חנניה בן גמליאל כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על דבר זה אמר אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה דאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם ק"ו ומה בלשאצר שנשתמש בכלי קדש שנעשו חול שנא' (יחזקאל ז) ובאו בה פריצים וחללוה כיון שפרצוה נעשה חול נעקר מן העולם דכתיב (דניאל ה) ביה בליליא קטיל בלשאצר המשתמש בכתרה של תורה שהוא קיים לעולם ועד עאכ"ו. ור' טרפון כיון דכי אכיל הוקפלו רוב המקצועות הוה אמאי צעריה ההוא גברא הוה גנבי ליה ענבי כולה שתא וכיון דאשכחיה לר' טרפון סבר היינו דגנבן אי הכי אמאי ציער נפשיה משום דר"ט עשיר גדול היה והוה ליה לפייסו בדמים:

תניא (דברים ל) לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם אשנה שיקראוני רבי אשנה

will raise him again, as it is said (Is. 40, 4) *Every valley shall be raised.*"

CHAPTER EIGHT.

(Fol. 62) R. Tarphon was met by a certain man during the season when people laid the figs in layers. While R. Tarphon was eating figs from that garden, the man [seemingly the owner of the garden,] put R. Tarphon into a bag on his shoulder and carried him away with the intention of throwing him into the river. R. Tarphon then whispered through the bag: "Woe unto Tarphon that he is going to be killed by this man." The man overheard it, and the result was that he left him in the bag and ran away. R. Abahu, in the name of R. Chanania b. Gamaliel, said that during the entire life of that righteous man (R. Tarphon) he suffered because of his incident and would say: "Woe unto me that I have made use of the crown of the Torah." For Rabba b. Chanania said in the name of R. Jochanan: "Whoever makes use of the crown of the Torah will be uprooted from the world." This we infer by applying *a fortiori* deduction. If [king] Belshazzar who made use of the sacred vessels of the Temple, which afterwards became secular, as it is said (Ez. 7, 22) *And robbers shall enter into it and profane it;* i. e., as soon as it was robbed it became profane (secular), nevertheless Belshazzar was uprooted from this world, as it is written (Dan. 5, 30) *It was that night that Belshazzar the Chaldean king was slain,* how much more so should it be applied to one who makes use of the crown of the Torah which endures forever." But why felt R. Tarphon sorry because of it, since he ate the figs [when it was legally permitted] during the season when the people lay them in layers? And again why was he attacked by the man? Because thieves used to break in that place during the entire year and would steal grapes from him, and as soon as he found R. Tarphon he thought that he was the thief. If so, then why was R. Tarphon sorry for it? Because R. Tarphon was a very wealthy man and he should have appeased him with some money."

We are taught in a Baraitha (Deut. 30, 20) *To love the Lord, thy God, to hearken to His voice, and to cleave unto Him.* This means that a man should not say, "I will study the Scripture so that I may be called a wise man; I will study the Misnah that I

שאהיה זקן ואשב בישיבה אלא למוד מאהבה וסוף הכבוד לבא שנא׳ (משלי ז) קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך ואומר (שם ו) קשרם על לבך תמיד ענדם על גרגרותיך ואומר (שם ג) דרכיה דרכי נועם וגו׳ ואומר (שם) עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר ר׳ אלעזר בן צדוק אומר עשה דברים לשם פעלם ודבר בהם לשמם אל תעשם עטרה להתגדל בהם ואל תעשם קרדום להיות עודר בו וק״ו ומה בלשאצר שלא נשתמש אלא בכלי קדש שנעשו חול נעקר מן העולם המשתמש בכתרה של תורה עאכ״ו. אמר רבא שרי ליה לאינש לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעין ליה דכתיב (מ״א יח) ועבדך ירא את ה׳ מנעוריו אלא קשיא דרבי טרפון משום דעשיר גדול הוה והוה ליה לפייסיה בדמים:

רבא רמי כתיב ועבדך ירא את ה׳ מנעוריו וכתיב (משלי כז) יהללוך זר ולא פיך הא באתרא דידעין ליה הא באתרא דלא ידעין ליה ואמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא שרו לי תגראי ברישא דכתיב ובני דוד כהנים היו וכי כהנים היו אלא מה כהן נוטל חלק בראש אף ת״ח נוטל חלק בראש וכהן מנ״ל דכתיב (ויקרא כא) וקדשתו כי את לחם

may become a senior scholar occupying a seat in the college:" [This is not the proper way.] But one should study because of the love of literature and honor will come in due time, as it is said (Pr. 7, 3) *Bind them round thy fingers, write them upon the table of thy heart;* and it is also written (Ib., 6, 21) *Bind them upon thy heart continually, tie them about thy throat;* and again (Ib. 3, 17) *Her way is a way of pleasantness,* etc. And again, *A tree of life is she to those that lay hold on her, and everyone that firmly graspeth her will be made happy.* Elazar b. Zadok says: "Do things in the name of their Maker and converse in it (the Torah) for their own sake. Do not make them as a crown with which to exalt, neither shalt thou make them a spade to dig with." This can be inferred by applying *a fortiori* reasoning. If Belsazzar, who only made use of the sacred vessels (of the Temple) that afterwards became secular and was nevertheless punished by being uprooted from the world, how much more so will it occur with one who makes use of the crown of the Torah! Raba said: "It is permissible for a man to introduce himself with his title in a place where he is unknown, as it is said (I Kings 18, 12) *But I thy servant have feared the Lord from my mouth."* If so, then how will you explain the incident of R. Tarphon? [Why did he feel sorry for having informed him that he was a scholar?] It was because he was a very rich man and he should have appeased him with something. Raba raised the following contradiction: "It is written, *And I thy servant have feared the Lord from my youth.* And again it is written (Pr. 27, 2) *Let another man praise thee and not thy own mouth.* The latter refers to a place where a man is known, [he should not praise himself], but the former refers to a place where he is unknown." Raba said further: "It is permitted for a scholar to say: 'I am a scholar, decide my case first,' as it is written (Sam. II 8, 18) *And the children of David were priests.* Were they then priests? But it means [that they were treated like priests:] just as a priest is to get the first share [amongst an audience,] so also are the scholars entitled to get the first share." And whence do we infer that a priest should get the first share? It is written (Lev. 21, 8) *And thou shalt sanctify him: for the bread*

of thy God doth he offer, etc. Concerning which it was explained in the college of R. Ishmael to mean *thou shalt sanctify him,* for everything that is Holy, (Ib. b) to be the first one to recite a blessing, and the first one to get a good portion [whenever something is given.] Raba said further: "It is permitted for a scholar to say that he will not contribute towards capitation tax, as it is written (Ezra 4, 13) *They will not give minda, balu, vehaloch,* etc., which was explained by R. Juda that *minda* refers to royal tax; *balu,* refers to poll tax; *vehaloch,* refers to toll tax."

אלהיך הוא מקריב וגו'. ותנא דבי ר"י וקדשתו וגו' לכל דבר שבקדושה (ע"ב) לפתוח ראשון ולברך ראשון ולטול מנה יפה ראשון. ואמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר לא יהיבנא אכרגא דכתיב (עזרא ד) מנדה בלו והלך וגו'. ואמר רב יהודה מנדה זו מנת המלך בלו זה כסף גולגלתא והלך זה ארנונא:

CHAPTER NINE.

רבי אליעזר פרק תשיעי

(Fol. 64b) R. Jochanan said in the name of R. Simon b. Jochai: "Wherever you find the words *nitzim* or *nitzabim*[1] [written in the Pentatuch,] it refers to no one but Dathan and Abiram." If so, then how will you explain the passage (Ex. 4, 19) *For the men are dead,* etc., referring to Dathan and Abiram, and yet on occasions which happened many years later the words *nitzim* and *nitzabim* are found mentioned in the Torah? Resh Lakish therefore explained that they became poor." Resh Lakish said: "A man who has no children is accounted as dead, as it is said (Gen. 30, 1) *Give me children or else die,* and we are taught in a Baraitha that four are accounted as dead:—The pauper, the leper, the blind man, and he who is childless. That a pauper is accounted as dead we derive from the above quoted passage: *For the men are dead;* the leper, we derive from the following passage (Num. 12, 12) *Let her not be as a dead-born child;* That a blind one is accounted as dead we derive from this passage (Lam. 3, 6) *In dark places hath He set me to dwell, like the dead of olden times;* and that one who is childless is accounted as dead we infer from the passage, *Give me children or else I die.*"

(דף סד ע"ב) א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי כל מקום שאתה מוצא נצים נצבים אינם אלא דתן ואבירם אלא מאי (שמות ד) מתו כל האנשים וגו' אמר ריש לקיש שירדו מנכסיהם תניא ד' חשובים כמתים עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים עני דכתיב כי מתו כל האנשים מצורע דכתיב (במדבר יב) אל נא תהי כמת סומא דכתיב (איכה ג) במחשכים הושיבני כמתי עולם מי שאין לו בנים דכתיב (בראשית ל) הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי:

(Fol. 65) We are taught in a Baraitha: whoever makes a vow prohibiting his neighbor to enjoy anything of him cannot get a nullification of that vow except in the presence of the man who was involved in that vow. Whence do we learn this? Said Rab Nachman, and according to others R. Jochanan: "It is written (Ex. 4, 19) *And the Lord said unto Moses in Midian,* etc.; i. e., the Lord said unto him: 'In Midian hast thou made a vow and in Midian go and

(דף סה) תניא המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו מנה"מ אמר רב נחמן (ואי תימא רבי יוחנן) דכתיב (שמות ד) ויאמר ה' אל משה במדין וגו'. א"ל במדין נדרת לך

[1] Standing: an expression used *Exodus* 2, 3; 5, 20. *Num.* 16, 27.

והתר נדרך במדין דכתיב (שם ג) ויואל משה לשבת את האיש ואין אלה אלא שבועה דכתיב (יחזקאל יז) ויבא אתו באלה וכתיב (דה"ב לו) וגם במלך נ"נ מרד אשה, השביעו באלהים מאי מרדותיה אשכחיה צדקיהו לנבוכדנאצר דקא אכל ארנבתא חיה א"ל נבוכדנאצר לצדקיהו אשתבע לי דלא מגלית עלי דלא תתזיל לי מלתא אשתבע ליה לסוף הוה קא מצטער צדקיהו בגופיה איתשיל אשבועתא וגלי ליה שמע נבוכדנאצר דקא מבזין ליה רברבנוהי שלח ואייתי סנהדרין וצדקיהו אמר להו חזיתון מאי עביד צדקיהו לאו הכי הוה דאשתבעית בשמא דשמיא דלא מגלית אמר אתשילית אשבועאי אמר להון מתשילין על שבועתא אמרו ליה אין. אמר להו בפניו או אפילו שלא בפניו אמרו ליה בפניו אמר להו ואתון מאי עבדיתון מאי טעמא לא אמריתון לצדקיהו מיד (איכה ב) ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון א"ר יצחק מלמד ששמטו כרים מתחתיהם:

ואלו נדרים פרק אחד עשר

(דף פא) אמר שמואל ערבוביתא דרישא מתיא לידי עוירא ערבוביתא דמאני מתיא לידי שעמומיתא ערבוביתא דגופא מתיא לידי שיחני וכיבי. שלחו מתם הזהרו בערבוביתא הזהרו בחבורה הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה שנאמר (במדבר כד) יזל מים מדליו (מדלים) שמהם תצא תורה ומפני מה אין

nullify the vow,' as it is written (Ib. 2, 21) *And Moses was content (Yoel) to dwell with the man,* and the word, *yoel* [which is the origin of *Alla*] refers to nothing else but an oath, as it is written (Ez. 17, 13) *And bound him with an oath (Alla)*; and again it is written (Chr. 36, 13) *And he also rebelled against King Nebauchadnezzar, who had made him swear by God.*" What was Zedekiah's rebellion? Zedekiah found Nebuchadnezzar eating a live hare. [Abashed by his action] Nebuchadnezzar said to Zedekiah: "Swear unto me that thou wilt not reveal this against me, so that thou wilt not belittle me [in the eyes of the people."] The latter swore unto him. At the end Zedekiah felt sorry and asked that his oath be nullified. When he revealed the entire incident, Nebuchadnezzar was informed that the sages had disgraced him. Whereupon he sent and brought the Sanhedrin together with Zedekiah, and said to them: "Have you seen what Zedekiah has done? Did he not swear in the name of Heaven that he would not reveal the incident?" Whereupon the Rabbis replied: "He asked for annulment of his oath." Nebuchadnezzar then said to them: "Is it proper to ask for an annulment of an oath?" "Yea," they replied to him. "Is it not necessary that such an annulment should be asked in the presence of him who is involved in the vow?" Nebuchadnezzar asked. "Of course, in his presence," replied the Sanhedrin. "If so, then what have you done? Why have you not told Zedekiah [that he has to get an annulment in my presence]?" Immediately following this (Lam. 2, 10) *The elders of the daughters of Zion sit upon the ground, they keep silence.* Whereupon R. Isaac said: "From this it might be inferred that they removed the plilows from under their seats."

CHAPTER ELEVEN

(Fol. 81) Samuel said: "Uncleanliness of the head may lead to blindness; uncleanliness of clothes may lead to idiocy; uncleanliness of the body may lead to skin disease." From there (the land of Israel) they sent forth the following: "Be careful [to study the Torah in company;] be careful with the children of the poor, for from them will the Torah come forth, as it is said (Num. 24, 7) *Water runneth out of his buckets*;[1] i. e., from the poor out of whom

1) The origin of *dalyov* is *dal*, which means poor.

מצויין תלמידי חכמים יוצאין מבניהם תלמידי חכמים אמר רב יוסף שלא יאמרו תורה ירושה היא להם. רב שישא בריה דרב אידי אמר כדי שלא יתגדרו על הצבור מר זוטרא אמר מפני שהן מתגברין על הצבור. רב אשי אמר משום דקרו לאינשי חמרי. רבינא אמר שאין מברכין בתורה תחלה דאמר רב יהודה אמר רב מ"ד (ירמיה ט) מי האיש החכם ויבן את זאת דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ומלאכי השרת ולא פרשוהו עד שפרשו הקב"ה בעצמו שנא' (שם) ויאמר ה' על עזבם את תורתי וגו' היינו לא שמעו בקולי והיינו לא הלכו בה א"ר יהודה אמר רב שלא ברכו בתורה תחלה:

סליק מסכת נדרים

the Torah came forth. And why does it not happen that scholars rear scholarly children? "Because," said R. Joseph, "that they should not say the Torah is an inheritance to them." R. Shisha, the son of R. Idi, said: "Because they should not be presumptuous towards the people." R. Ashi said: "Because they call the people by nicknames." Rabina said: "Because they do not pronounce the benediction before studying the Torah,[2] for R. Juda said: 'What is the meaning of the passage (Jer. 9, 11) *Who is a wise man, that may understand this?* This question was submitted to the sages, to the Prophets, and to the Ministering Angels, yet none of them could explain it until the Holy One, praised be He! explained it himself, as it is said (Ib., ib., 12) *And the Lord said, because they forsook My Law, which I have set before them,* etc. Is not the reason of, *not harkening to My voice,* the same as that of *they forsook My Law, which I have set before them?* And why then repeat the same?' Whereupon R. Juda said in the name of Rab: 'This means that they did not pronounce the benediction before they commenced the study of the Torah.'"

End of Nedarim.

2) The benediction over the Torah reads: "Blessed art Thou, O Lord our God, King of the universe, who hast chosen us from all nations and given us Thy Torah. Blessed art Thou, O Lord, who givest the Torah." The reason for the reciting of this benediction is to acknowledge that the Torah is a Heavenly document given unto Moses on Mt. Sinai. By failing to recite the benediction one denies the fact that the Torah was handed down from God unto Moses. Hence, then, it shows the entire sanctity is lacking in it, and it remains an ordinary book of study.

NAZIR[1.] | נזיר

CHAPTED ONE.

(Fol. 2b) We are taught (Ex. 15, 2) *He is my God and I will beuatify Him,* i. e., I will beautify myself before Him with commandments; I will make a beautiful *Succah,* a beautiful *Lulah* (palm tree on Tabernacle), a beautiful *Shophor* (cornet), beautiful *Tzitzith* (fringes), and I will write a beautiful Torah and wrap it around with handsome ribbons.

(Fol. 4 b) Rabbi says: "We are taught in a Baraitha that Abshalom was a Nazarite for life, as it is said (II Sam. 15, 7) *And it came to pass at the end of forty years, that Abshalom said unto the king: 'Let me go, I pray thee, and fulfill my vow.'* He would cut his hair once in twelve months, as it is said (Ib. 14, 26) *And it was at the end of* one year *yamim l'yamim,*] *that he shaved it off, etc.* (Fol. 5) We infer *yamim l'yamim,* which is used concerning a house in a walled city[2] where it is also written *yamim,* just as in the latter case it means twelve months, so also does it mean twelve months in the former case."

CHAPTER THREE.

(Fol. 19) We are taught in a Baraitha: R. Elazar Hakappar the Great, said: "What is the meaning of the passage (Num. 6, 11) *And make an atonement for him, because he hath sinned through the soul?* With what soul has that Nazir sinned? We must therefore say that it refers to the suffering borne through abstaining from wine. Now is this not *a fortiori* reasoning? If the *Nazir* is called sinner only because he abstained from wine, how much more so should one, abstaining himself from everything, be called sinner? But the passage deals with a case where the *Nazir* defiled himself, and perhaps only on account of defilment is he called sinner? Nevertheless, R. Elazar Hakappar holds that even a clean *Nazir* is called a sinner, and the reason why the passage used the word [sin] for a defiled Nazir is because he repeated his sin [by having defiled himself.]

פרק ראשון

(דף ב ע"ב) תניא (שמות טו) זה אלי ואנוהו אנאה לפניו במצות אעשה לפניו סוכה נאה לולב נאה ציצית נאה אכתוב לפניו ס"ת נאה אברכנו בשירים נאים:

(דף ד ע"ב) תניא רבי אומר אבשלום נזיר עולם היה שנאמר (ש"ב טו) ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל אביו כי נדר נדר עבדך בשבתו בגשור בארם וגו' אשלמה את נדרי ומגלח אחד לי"ב שנים שנאמר (שם יד) ויהי מקץ ימים לימים אשר יגלח וגו' (דף ה) ויליף ימים ימים מבתי ערי חומה מה התם י"ב חדש אף כאן י"ב חדש:

מי שאמר פרק שלישי

(דף יט) תניא רבי אלעזר הקפר ברבי אומר מה ת"ד (במדבר ו) וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזה נפש חטא זה אלא מפני שציער עצמו מן היין (נקרא חוטא) וק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר עאכ"ו והא האי קרא בנזיר טמא כתיב אנן אפילו נזיר טהור קא אמרינן קא סבר ר' אלעזר הקפר נזיר טהור נמי חוטא הוא והיינו טעמא דכתיב קרא בנזיר טמא הואיל ושנה בחטא:

1) Nazarites treats of the Laws concerning Num. Chap. 6, 2-21.
2) See Lev. 25, 29-31.

הריני נזיר ושמע פרק רביעי

(דף כג) ת"ר (במדבר ל) אישה הפרם וה' יסלח לה באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר שהיא צריכה כפרה וסליחה וכשהיה מגיע ר"ע אצל פסוק זה היה בוכה ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה טעון כפרה וסליחה המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר עאכ"ו וכיוצא בדבר אתה אומר (ויקרא ה) ולא ידע ואשם ונשא עונו ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר טלה ועלה בידו בשר חזיר אמר קרא ונשא עונו מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר אעכ"ו איסי בן יהודה אומר ולא ידע ואשם ונשא עונו ומה מי שנתכוין לעלות בידו בשר טלה ועלה בידו בשר חזיר כגון ב' חתיכות אחד של חלב ואחד של שומן ונשא עונו המתכוין לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר עאכ"ו על דבר זה ידוו הדווים:

אמר רבה בר בר חנא א"ר יוחנן מ"ד (הושע ד) כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהם אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו לשם אכילה גסה זה שאכלו לשם מצוה צדיקים ילכו בה וזה שאכל לשם אכילה גסה ופושעים יכשלו בם א"ל האי רשע קרית ליה נהי דלא קא עביד מצוה מן המובחר פסח מיהת הוא דקא עביד:

CHAPTER FOUR.

(Fol. 23) Our Rabbis were taught (Num. 30, 13) *Her husband hath annulled them; and the Lord will forgive her.* The passage deals with a woman whose husband annulled her vow, but she was not aware of the fact she needs forgiveness. R. Akiba, when he would reach the foregoing passage, would cry, saying: "If one who only had intention to eat swine meat, and he actually ate lamb meat, nevertheless the Torah says he needs an atonement and forgiveness, how much more so is it necessary for a man who wanted to eat swine meat and really did eat it!" Similar to this is the following passage (Lev. 5, 17) *And he knew not whether he had incurred guilt and so bear his iniquity.* If one who actually had intentions to eat lamb meat, that is permitted to be eaten, but it turned out that he did eat swine meat, nevertheless the Torah says, *and he know not whether he had incurred guilt, and so bear his iniquity,* how much more so is this applied to one who intended to eat swine meat and did eat it! Issi b. Juda says: *And he know not whether he had incurred guilt.* If one who actually had intentions to eat lamb, but it turned out that he ate swine meat, nevertheless the Torah says, *and he should bear his iniquity,* how much more so is this applied to one who intended to eat swine meat and did eat it! Upon this let mourn all those who feel the affliction."

Rabba b. b. Chana said: "What is the meaning of the passage (Jos. 14, 10) *For the ways of the Lord are right and the just do walk in them; but the transgressors do stumble therein?* This may be likened unto two men who roasted their paschal lamb. One ate it with the intention of performing the religious commandment, while the other ate it with the intention of having an ordinary meal. Concerning the one [who ate it for the purpose of performing a religious duty], the passage reads, *And the just shall walk in them.* But concerning the one [who ate it for the purpose of eating ordinary meal], the passage reads, *But transgressors will stumble through them.*" Resh Lakish thereupon said to him' "Do you intend to call such a man who ate for the purpose of a plain meal wicked? Granted that he did not perform a perfect commandment, nevertheless he did eat a paschal lamb!"

This is the substance of what R. Juda

said in the name of Rab: "One shall always occupy himself with the study of the Torah and Divine commandments, even not for the sake of Heaven. For since he will perform it, although not for its own sake, he will eventually perform it in accordance with its real sake; for in reward of the forty-two sacrifices which Balak, the King of Mo'ab offered, [although he did it with improper intention], he was nevertheless rewarded that Ruth went forth from him, as R. Jose b. Huna said: 'Ruth was the daughter of Eglon, the grandson of Balak, king of Mo'ab.'"

R. Chiya said in the name of R. Jochanan: "The Holy One, praised be He! does not withhold the reward of any creature, even the reward for a decorous word, for while concerning the elder [daughter of Lot] who called [her son] *mo'ab* (from father), the Holy One, praised be He! said unto Moses (Deut. 2, 9) *Do not attack the Mo'abites, nor contend with them in battle;* i. e., a battle was prohibited, but to seize and compel them to do public work was allowed, yet concerning the younger one who called *Ben Ami* (son of my people), the Holy One, praised be He! said unto Moses (Ib.) *Do not attack them, nor contend with them;* i. e., even to compel them to do public work was prohibited." R. Chiya said in the name of R. Joshua L. Karcha: "Man should always be anxious to do a meritorious deed as early as possible, for because of one night which the elder daughter [of Lot] preceded the younger one, (Fol. 24) she advanced four kingly generations in Israel."

CHAPTER SEVEN.

(Fol. 49b) Our Rabbis were taught in a Baraitha: After the death of R. Maier, R. Juda instructed his disciples that none of R. Maier's disciples should be allowed to enter his college because they were disputatious, and did not come to learn, but to overwhelm him with citations of traditions [in order to prove him to be ignorant.] Sumchuss, however, squeezed himself through and entered. He said to R. Juda: "Thus was I taught by R. Maier: 'A priest who betroths a wife with his share of the sacredotal meat, whether it be of most consecrated or of the ordinary, she is not betrothed through it.'" R. Juda became enraged and said: "Have I not warned you not to give admission to disciples of R. Maier, because they are dis-

אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי׳ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשכר מ״ב קרבנות שהקריב בלק זכה ויצתה ממנו רות דא״ר יוסי בר חנינא רות בת בנו של עגלון מלך מואב היתה:

א״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן מנין שאין הקב״ה מקפח שכר שיחה נאה מהכא דאילו בכירה דקרייתיה מואב א״ל רחמנא למשה (דברים ג) אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה הוא דלא הא צעורי צערינהו ואילו צעירה דקרייתיה בן עמי א״ל (שם) אל תצורם ואל תתגר בם כלל אפילו צעורי לא. אמר ר׳ חייא בר אבין אמר רבי יהושע בר קרחה לעולם יקדים אדם לדבר מצוה שבשכר לילה אחת שקדמה בכירה לצעירה (דף כג) זכתה וקדמתה ארבעה דורות בישראל למלכות:

כהן גדול פרק שביעי

(דף מט ע״ב) ת״ר לאחר פטירתו של ר׳ מאיר אמר להם רבי יהודה לתלמידיו אל יכנסו תלמידי ר׳ מאיר לכאן מפני שקנתרנין הם ולא ללמוד תורה באים אלא לקפחני בהלכות הן באים. דחק סומכוס ונכנס. אמר להם כך שנה לי ר״מ המקדש בחלקו בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים לא קידש. כעס רבי יהודה אמר להו לא כך אמרתי לכם אל יכנסו תלמידי ר״מ לכאן מפני שקנתרנין הם ולא ללמוד תורה

putatious and they do not come to learn but merely to overwhelm me with citations of traditions [in order to prove me to be ignorant?] Is then a woman allowed to enter the sanctuary? [Hence how could such an incident happen?"] R. Jose then said: "Now that R. Maier is dead and R. Juda is enraged,] what will people say: 'Maier is dead, Juda is enraged, and Jose is silent. What will remain of the Torah?'"

CHAPTER NINE.

(Fol. 66) MISHNAH: Samuel the prophet was a Nazarite according to the opinion of R. N'horai, for the passage says: (I Sam. 1, 11) *And no razor* (*moreh*) *shall come upon his head.* It is said concerning Samuel *moreh,* and it is said concerning Samson (Judges 13, 5) *And no razor* (*moreh*) *shall come upon his head.* Just as the word *moreh* used in connection with Samson refers to a Nazarite, so also does *moreh* used in connection with Samuel refer to a Nazarite. Whereupon R. Jose said to him: "Why not say that the word *moreh* means fear of human beings, as the *Targum*[1] explains it that he should not have the fear of man." R. N'horai replied to him: "This cannot be so, since the pasage says (I Sam. 16, 2) *And Samuel said,* 'How shall I go? If Saul should hear it he would kill me.' Hence we see that he was afraid of human beings."

(Ib. b) Rab said unto Chiya his son: "Make haste and pronounce the benediction [over the glass of wine, and do not wait for others."] And so also said R. Huna to his son Raba: "Make haste and recite a blessing upon the glass of wine." Shall I assume that the one who recites a blessing performs a greater duty than the one who listens to it? Behold, we have been taught in a Baraitha that R. Jose says: "The one who answers *Amen* performs a greater deed than the one who recites the blessing." "I swear that this is so," remarked R. N'horai to him, "for we find that the common soldiers begin a battle and the veterans win the victory." [Hence the end of the thing is the most important part.] We must therefore say that concerning this matter the sages differ; for we are taught in a Baraitha: No matter whether one recites the benediction or answers *Amen,* they are both alike, except that the one who recites

1) The Chaldaic version of the Scripture.

הם באים אלא לקפחני בהלכות הם באים וכי אשה בעזרה מנין. (דף כ) א"ר יוסי יאמרו מאיר שכב יהודה כעס יוסי שתק תורה מה תהא עליה:

הכותים אין להם נזירות פרק ט

(דף סו) משנה. נזיר היה שמואל כדברי רבי נהוראי שנא' (ש"א א) ומורה לא יעלה על ראשו נאמר בשמואל ומורה ונאמר בשמשון (שופטים ג) ומורה מה מורה האמורה בשמשון נזיר אף מורה האמורה בשמואל נזיר. א"ל ר' יוסי והלא אין מורה אלא של בשר ודם דמתרגמינן ומורות אינש לא תהא עלוהי א"ל ר' נהוראי והלא כבר נאמר (ש"א טז) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני שכבר היתה עליו מורא ב"ו:

(ע"ב) א"ל רב לחייא בריה חטוף ובריך וכן א"ל רב הונא לרבה בריה חטוף ובריך למימרא דמברך עדיף והתניא ר' יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך א"ל ר' נהוראי השמים כך הוא שהרי גוליירין מתגרים במלחמה וגבורים נוצחים אלא תנאי היא דתניא אחד

will be rewarded first." R. Elazar said in the name of R. Chanina: "Scholars promote peace in the world, as it is said (Is. 54, 13) *And all thy children shall be taught and great shall be the peace of thy children.*"

END OF NAZIR.

המברך ואחד העונה אמן במשמע אלא שממהרין למברך תחלה. א"ר אלעזר א"ר חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנא' (ישעיה נד) וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך:

סליק מסכת נזיר

GITTIN[1.] ❀ גיטין

CHAPTER ONE.

(Fol. 6b) R. Chisda said: "Never shall a man impose too much fear upon his household, for the concubine in Giba[2] was the consequence of imposing too much fear, and the result was that tens of thousands of Israels fell victims." R. Juda said in the name of Rab: "Whoever imposes too much fear upon his household, the result will be that he will bring about the transgression of the following three iniquities: adultery, murder, and profaning of the Sabbath." Rabba b. b. Chana said: "Although the Rabbis said that a man must say three things in his house on Friday, etc., he must say them in a gentle way so that his family may accept them in good faith." R. Ashi said: "Although I never heard what Rabba b. R. Huna had said, yet I have always done so as a matter of common sense." R. Abahu said: "Always shall a man [be careful] not to impose too much fear upon his household, for a great man did impose too much fear upon his household and the result was that they fed him with forbidden food. This refers to R. Chanania b. Gamaliel." How can you imagine that they indeed fed him with grossly forbidden food. Behold even through the cattle of the righteous, the Holy One, praised be He! brings not an offense. How much more should this apply to the righteous themselves? We must therefore say that this means they were about to feed him with grossly [forbidden] food. This refers to a part cut off from a living animal.

Mar Ukba sent the following message to R. Elazar: "What is the statute concerning people who arise against me, against whom I have the power to give over [as captives] to the government; [may I do it or no?"] Whereupon the latter wrote to him in underlined form the following passage (Ps. 39, 2) *I said I will take heed to my ways that I sin not with my tongue: I will keep a curb upon my mouth, while the wicked is before[3] me;* i. e., although the wicked is against me yet will I keep a curb upon my mouth." The former again sent to him: "They are

פרק ראשון

(דף ג עגב) אמר רב חסדא לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו שהרי פלגש בגבעה הטיל עליה בעלה אימה יתירה והפילה כמה רבבות מישראל. אמר רב יהודה אמר רב כל המטיל אימה יתירה בתוך ביתו סוף הוא בא לידי שלש עבירות גלוי עריות ושפיכות דמים וחלול שבת. אמר רבה בר בר חנה הא דאמרי רבנן ג׳ דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנרות צריך (דף ז) למימרינהו בניחותא כי היכי דליקבלו מיניה אמר רב אשי אנא לא שמיע לי הא דרבה בר בר חנה וקיימתיה מסברא. א״ר אבהו לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו שהרי אדם גדול הטיל אימה יתירה בתוך ביתו והאכילוהו דבר גדול ומנו. רבי חנניא בן גמליתאל האכילוהו ס״ד השתא בהמתן של צדיקים אין הקב״ה מביא תקלה על ידם צדיקים עצמם לא כ״ש אלא בקשו להאכילו דבר גדול ומאי ניהו אבר מן החי:

שלח ליה מר עוקבא לרבי אלעזר בני אדם העומדים עלי ובידי למוסרם למלכות מהו שרטט וכתב ליה (תהלים לט) אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי אע״פ שהרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום שלח ליה קא מצערי לי טובא ולא

1) *Gittin* treats of divorces, based on Deut. 24, 1-5.
2) See Judges 19.
3) The text of "before me" is *L'negdi*, which also means "against me."

troubling me exceedingly so that I cannot stand, because of it." R. Elazar then sent him word (Ib. 37, 7) *Be silent before the Lord and He will cause them to fall before thee as victims.* Arise early and remain late in spite of them in the house of study, and they hsall cease [to exist of themselves]." When this message went forth from R. Elazar's mouth, the consequence was that [Gniba], the opponent of Mar Ukba, was put in chains, [upon charges brought against him by the Roman Government.]

The following question was sent to Mar Ukba: "Whence do we know that singing [in saloons] is forbidden." Whereupon he wrote the following underscored passage (Hes. 9, 1) *Rejoice not, O Israel, unto exultation, like other people.* He should have preferred the following passage (Is. 24, 9) *Amidst singing shall they no more drink wine; bitter shall be the strong drink of those that drinketh it.* If he would have quoted the last passage one might say that it refers only to music by instruments, but singing by mouth is permitted; he therefore quoted the former passage, which includes both. R. Huna b. Nathan said to R. Ashi: "What does the following passage (Josh. 15, 22) *And Kinah, and Dimunah, and Ad'addah,* mean?" Whereupon he said to him: "He speaks of the marked land of Israel." "What I ask you is the meaning of it?" R. Ashi then quoted R. G'biha of Argizza, who gave reasons for these names: [*Kinah*] means whoever has a grudge against his neighbor and (*dimuna*) remains silent; the one who endureth forever *Ad'adda,*[4] will do justice for him." R. Huna then said to R. Ashi: "If so, then the passage (Ib., ib., 31) *And Ziklag and Madmena and Sanssannah,* does it also mean something? Whereupon the latter replied: "Had R. G'biha of Argizza been here he would have given some reasons for it; however, R. Acha of Be-Haza'e explained it thus: 'If one has cause to complain of being hindered [in his livelihood] by his neighbor and keeps his peace, He who dwells in the thorn-bush will take up his cause.'"[5] The prince of the exile said to R. Huna: "Whence do we know that the wearing of the wreath is prohibited nowadays?" The latter replied: "This is mere-

מצינא דאיקום בהו שלח ליה (שם מ) דום לה׳ והתחולל לו דום לו לה׳ והוא יפילם לפניך חללים חללים השכם והערב עליהם לבית המדרש והם כלים מאליהם הדבר יצא מפי רבי אלעזר ונתנוהו לגניבא בקולר:

שלחו ליה למר עוקבא זמרא מנא לן דאסור שרטט וכתב להו (הושע ט) אל תשמח ישראל אל גיל כעמים ולישלח להו מהכא (ישעיה כד) בשיר לא ישתו יין ימר שכר לשותיו אי מההוא הוה אמינא הני מילי זמרא דמנא אבל דפומא שרי קמ״ל. א״ל רב הונא בר נתן לרב אשי מ״ד (יהושע טו) קינה ודימונה ועדעדה א״ל מתוותא דא״י קחשיב א״ל אטו אנא לא ידענא דמתוותא דארץ ישראל קחשיב אלא רב גביהה מארגיזא אמר בה טעמא כל שיש לו קנאה על חבירו ודומם שוכן עדי עד עושה לו דין א״ל אלא מעתה (שם) צקלג ומדמנה וסנסנה הכי נמי א״ל אי הוה רב גביהה מבי ארגיזא הכא הוה אמר בה טעמא רב אחא מבי חוזאי אמר בה הכי כל מי שיש לו צעקת לגימה על חבירו ודומם שוכן בסנה עושה לו דין:

א״ל ריש גלותא לרב הונא כלילא מנ״ל דאסור א״ל מדרבנן דתנן בפולמוס של

4) The word *Kinah* means grudge; *Dimunah,* silence; *Ad'addah* means forever.
5) Refer to Ex. 3, 2.

ly prohibited by the Rabbis, as we are taught in the following Mishnah: During the Vespasian War, the Rabbis decreed not to wear bridal wreaths nor to exercise betrothal ceremonies." Meanwhile R. Huna, who went out to R. Chisda then said to the exilarch: "It is from the following passage (Ez. 21 21) *Thus hath said the Lord Eternal, remove the mitre and take off the crown; this shall not always be so. Exalt him that is low and make him low that is high.* What relation has the mitre to the crown? We must therefore say that while the mitre is on the head of the High-priest, the crown may be on the head of every man (at festivals); but as soon as the mitre was removed from the head of the High-priest, then the crown of every man should be removed." Meantime R. Huna returned and found them discussing it. Whereupon he said to them: "I can swear to you that it is only a Rabbinical enactment; however, *Chisda* (grace) is your name and *Chisdai* (graceful) are your words." Rabbina met Mar b. Ashi when he was preparing a wreath for his daughter [at her wedding.] The former said to the latter: "Does not the master hold the comparison, *Remove the mitre and take off the crown?*" Whereupon the latter answered: "It should be compared unto the High-priest, which refers merely to men and not to women." What is the meaning of *This shall not be always so?* R. Avira expounded, sometimes in the name of R. Ami and at other times in the name of R. Assi: "When the Holy One, praised be He! said unto Israel: 'Remove the mitre and replace the crown,' the ministering angels said unto the Holy One, praised be He! 'Sovereign of the Universe, is this the reward to Israel, because they have spoken the words *Na'asse* (we shall fulfill) before *V'nihsma* (we shall hearken) while on Mt. Sinai.' Whereupon the Lord said to them: 'This was not always so with Israel, who made low the High and exalted him that was low.'"

R. Avira expounded, sometimes in the name of R. Ami and at other times in the name of R. Assi: "What does the passage (Nach. 1, 12) *Thus hath said the Lord, though they be complete and ever so many, nevertheless shall they be cut down and it shall be over,* mean? This means if a man perceives that his earnings are scarce he

אספסיינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס אדהכי קם רב הונא לאפנויי א"ל רב חסדא קרא כתיב (יחזקאל כא) כה אמר ה' אלהים הסיר המצנפת והרים את העטרה זאת לא זאת השפלה הגבה והגבוה השפל וכי מה ענין מצנפת אצל עטרה אלא לומר לך בזמן שהמצנפת בראש כ"ג עטרה בראש כל אדם נסתלקה מצנפת מראש כ"ג נסתלקה עטרה מראש כל אדם אדהכי אתא רב הונא אשכחינהו דהוו יתבי א"ל האלהים מדרבנן אלא חסדא שמך וחסדאין מילך. רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דהוה גדיל כלילא לברתיה א"ל לא סבר לה מר הסיר המצנפת והרים העטרה א"ל דומיא דכ"ג בגברי אבל בנשי לא. מאי זאת לא זאת. דרש רב עוירא זמנין א"ל משמיה דרב אמי וזמנין א"ל משמיה דרב אסי בשעה שאמר הקב"ה לישראל הסיר המצנפת והרים העטרה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם זאת להם לישראל שהקדימו לפניך בסיני נעשה לנשמע א"ל לא זאת להם לישראל שהשפילו את הגבוה והגביהו את השפל והעמידו צלם בהיכל:

דרש רב עוירא זמנין אמר לה משמיה דרב אמי וזמנין אמר לה משמיה דרב אסי מאי דכת' (נחום א) כה אמר ה' אם שלמים וכן רבים וכן נגוזו ועבר וגו' אם רואה אדם שמזונותיו

should spend part of it for charity, so much more should one do so when his earnings are plentiful." What does, *Nevertheless shall they be cut down and it shall be over,* mean? In the academy of R. Ishmael it was explained: Whoever takes off from his wealth for charity, shall be delivered from the judgment of Gehenna. This might be compared unto two sheep which passed over a water, one whose wool was shorn and one whose was not. The one whose wool was shorn passed over the stream, but the one of which the wool was not shorn did not pass the stream. (Ib., ib., ib.) *And if even I have afflicted thee.* Mar Zutra said: "Even a poor man receiving his support from charity, should give charity." (Ib., ib., ib.) *I will afflict thee no more;* as R. Joseph was taught: This means that if a poor man gives charity, he will thence not experience any poverty.

CHAPTER TWO.

(Fol. 16b) Rabba b. b. Chana became ill and was visited by R. Juda and Raba, who came to find out his condition. The latter asked Rabba b. b. Chana concerning a divorce document, and while they were thus discussing it (Fol. 17) a Parsee came and took away the light from them. Rabba b. b. Chana thereupon said: "O Merciful! either let us live under Thy shadow (protection), or under the shadow of the son of Esau (Rome)." Shall we assume that the Romans are better natured than the Persians? Behold it was taught in the house of study of R. Chiya: What does the passage (Job 28, 23) *God understandeth the way thereof, and He knoweth the place thereof,* mean? This means that The Holy One, praised be He! knoweth very well that Israel could not bear the evil decrees [against the study of the Torah] which the Romans enacted. He therefore exiled them in Babylonia [amongst the Persians.] Hence the Persians are better natured? This is not difficult to explain, the latter means prior to the entrance of the Parsees, and the former means after the Parsees had entered [the Jewish colonies in Babylonia.]

CHAPTER THREE.

(Fol. 31 b) (Jon. 4, 8) *And it came to pass when the sun arose that God made ready a hot east wind.* R. Juda said: This means that when the wind blows it causes furrows in the sea." Raba then said to

מצומצמים יעשה מהם צדקה וכל שכן כשהם מרובים מאי וכן נגוזו ועבר תנא דבי ר' ישמעאל כל הגוזז נכסיו ועושה מהם צדקה נצול מדינה של גיהנם משל לשתי רחלות שהיו עוברות במים אחת גזוזה וא' שאינה גזוזה גזוזה עברה שאינה גזוזה לא עברה (ע"ג) (שם) ועניתיך אמר מר זוטרא אפילו עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה (שם) לא אענך עוד תני רב יוסף שוב אין מראין לו סמני עניות:

המביא פרק שני

(דף טז ע"ב) רבה בר בר חנה חלש עול לגביה רב יהודה ורבא לשיולי ביה בעו מיניה שנים שהביאו גט וכו'. אדהכי אתא ההוא (דף יז) חברא שקלא לשרגא מקמייהו אמר רחמנא או בטולך או בטולא דבר עשו למימרא דארומאי מעלו מפרסאי והתני רב חייא מ"ד (איוב כח) אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקב"ה בישראל שאין יכולין לקבל גזירת ארומיים עמד והגלה אותם לבבל לא קשיא הא מקמי דנייתו חברי לבבל הא לבתר דאתו חברי לבבל:

כל הגט פרק שלישי

(דף לא ע"ב) (יונה ד) ויהי כזרוח השמש וימן אלהים רוח קדים חרישית מאי חרישית אמר רב יהודה בשעה שמנשבת עושה תלמים תלמים בים א"ל אי הכי היינו דכתיב (שם) ותך השמש על ראש יונה ויתעלף אלא אמר

רבא בשעה שמנשבת משתתקת כל הרוחות מפניה והיינו דכתיב (איוב לז) אשר בגדיך חמים בהשקיט ארץ מדרום אמר רב תחליפא בר רב חסדא א"ר חסדא אימתי בגדיך חמים בשעה שמשקיט ארץ מדרום שבשעה שמנשבת משתקת כל הרוחות מפניה:

רב הונא ורב חסדא הוו יתבי חליף ואזיל גניבא עלייהו אמר חד לחבריה ניקום מקמיה דבר אוריין הוא א"ל אידך מקמיה פלגאה ניקום אדהכי אתא איהו לגבייהו אמר להו במאי עסקיתו אמרו ליה ברוחות. אמר להו הכי אמר רב חנן בר רבא א"ר ארבע רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם כולם שאלמלא כן אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת ורוח דרומית קשה מכולן ואלמלא בן נץ מעמידה נחרב כל העולם כולו מפניה שנאמר (שם לט) המבינתך יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן:

רבא ורב נחמן הוו יתבי הוי חליף ואזיל רב נחמן בר יעקב דיתיב בגוהרקא דדהבא ופרים עליה סרבלא דכרתי רבא אזל לגביה רב נחמן בר יצחק לא אזל לגביה אמר דלמא מאינשי דבי ריש גלותא נינהו רבא צריך להו אנא לא צריכנא להו. כדחזא דרב נחמן בר יעקב הוה אזיל לגביה גלי לדרעיה אמר שדיא נשיב:

השולח פרק רביעי

(דף לה) אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד בשני בצורת שהפקיד דינר זהב

him: "If so, then what is the meaning of the passage (Ib., ib., ib.) *And the sun hit upon the head of Jonah, that he became faint* [*if there was a wind?*] Therefore said Raba, this means that when a hot east wind blows, all the rest of the winds are silenced. And this is the meaning of the following passage (Job. 37, 17) *Thou* [*who*] *clothest thyself with warm garments when he giveth the earth rest from the south wind.*" This was explained by R. Tachlipha in the name of R. Chisda: "When are thy clothes warm? When the earth receives a respite from the south wind; for when it blows it silences all the rest of the winds."

R. Huna and R. Chisda were both sitting. When G'niba was approaching them, one said: "Let us rise for a great scholar." To which the other replied: "Shall we rise for that quarulous man?" Meantime the latter reached them. "In what subject are you discussing now," G'niba inquired of them. "Concerning *Ruchoth* (*winds*)," came the response. He then said to them: "Thus said R. Shanan b. Raba, in the name of Rab: 'Four different winds are blowing daily, and the northerly wind accompanies each of them; for, if it were not for the northerly wind which accompanies all the winds, the world would not be able to exist even a short time. The southerly wind is the severest of all, and if not for the [angel on winds] *Ben Netz,* who stops its severity with his wings, it would destroy the entire world, as it is said (Ib. 39, 26) *Is it through thy understanding that the hawk* (*Netz*) *flieth along, and spreadeath out his wings towards the south?*' "

Raba and R. Nachman were both sitting when R. Nachman b. Jacob who, seated in a golden chariot covered with a green colored cloak, passed them by. Raba went to greet him, but R. Nachman did not; for he said: "R. Nachman must be one of the representatives of the Exhilarch. Raba might need him [for business purposes;] I, however, do not need him." R. Nachman b. Isaac noticed them, and he went to him. The former uncovered his arm, remarking: "The wind *Shida* is blowing."

CHAPTER FOUR.

(Fol. 35) R. Juda said in the name of Rab: "It happened once that a man during

אצל אלמנה והניחתו בכד של קמח ואפאתו בפת ונתנהו לעני לימים בא בעל הדינר ואמר לה הבי לי דינרי אמרה ליה יהנה סם המות באחד מבניה של אותה אשה אם נהנית מדינרך כלום אמרו לא היו ימים מועטים עד שמת אחד מבניה וכששמעו חכמים בדבר אמרו מה מי שנשבע באמת כך הנשבע על שקר עאכ"ו. ומ"ט איענשה דאשתרש לה מקום דינר ומאי מי שנשבע באמת כמי שנשבע באמת:

(דף לו ע"ב) אמר עולא עלובה כלה שזנתה בתוך חופתה אמר רב מרי ברה דבת שמואל מאי קראה (שיר א) עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו אמר רבא עדיין חביבותא הוא גבן דכתיב נתן ולא כתיב הסריח:

ת"ר הנעלבים ואינן עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עושים מאהבה ושמחים ביסורים עליהם הכתוב אומר (שופטים ה) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו:

(דף לח ע"ב) אמר רבה בהני תלת מילי נחתי בעלי בתים מנכסיהם דמפקי עבדייהו לחירות ודסיירי נכסייהו בשבת ודקבעי סעודתייהו בשבתא בעידן בי מדרשא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ב' משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתה בשבת ואחת קבעה סעודתה בע"ש ושתיהן נעקרו:

the year of famine entrusted a golden dinar to a widow. The latter deposited it in a pitcher where she kept her flour and [unknowingly] baked it into the bread and gave it to a poor man. On a certain day the owner of the dinar asked her to return the coin. Whereupon she said to him: 'May one of this woman's children be poisoned if I benefited the least by your dinar, [for I lost it and do not know where it is.'] It was related that it did not take long, but that one of that woman's children died. The Rabbis upon being informed of this incident remarked: 'If such a thing happens to one who swears truly, how much the more severely will it happen to one who swears falsely?'" But why was she indeed punished? Because she benefited by the space where the dinar was lying in the bread, whereby dough was saved by her. If so, then why do the Rabbis consider it a true oath? She did derive a benefit out of it. This means that she intended to swear truly.

Ulla said: "Impudent is the bride who commits an act of prostitution immediately after her wedding." R. Mari, the son of Samuel's daughter, said: "Where is the Biblical passage to prove it? (Ib. 1, 12.) *While the king sat at his table, my Valerian sendeth forth their smell.*" Rab said: "However, it speaks with courtesy about us (Israel), for it is written, *Send forth* [in a delicate language] and it does not say stench."

Our Rabbis taught: Those who are being humiliated by others, but do not humiliate others; who listen to their reproaches without even answering them; who perform their duties because of love for their duty, and rejoice in spite of all their pains [because of the reproaches,] concerning them, Scripture says, (Judges 5, 31) *But may those that love Him, be as the rising of the sun in his might.*

Rabba said: "For three reasons the property of householders becomes annihilated: For not paying the wages of laborers in due time; for not [sufficienaly] paying laborers; for casting off obligations from one self and placing them upon others; for R. Chiya b. Abba said in the name of R. Jochanan that there were two families in Jerusalem, one had their regular dining parties on the Sabbath and the other had their dining parties on Friday and [the result was that]

both were uprooted."

(Fol. 43) Rabba b. R. Huna expounded: "Just as the law concerning one who betroths a woman on condition that only one-half should be betrothed to him, makes the betrothal unlawful, so also does the law hold concerning a woman being a half slave and a half free, that betrothal shall not be applied to her."[1] R. Chisda then said to him: "How can you compare these two things? In the former case something has been left unbought, while in the latter case everything was bought [since she is only one-half free."] Thereafter Rabba b. R. Huna caused his interpreter to announce the reverse of his former decision, and he expounded in the following passage (Is. 3, 6) *And let this stumbling be under thy hand;* i.e., *a man never gets at the true sense of the Torah unless he first stumbles over it.* Although the Rabbis say that if one betroths a woman on condition," etc. (And he agreed with R. Chisda).

(Fol. 45) The daughters of R. Nachman would stir a hot pot with their naked hands. R. Illis thereupon raised a question of the following passage (Ecc. 7, 28) *One man among a thousand did I find; but a woman among a thousand, this did I not find.* Behold, there are the daughters of R. Nachman [who are so pious that they can even stir a hot pot with their hands and not be burned.] It happened once that the daughters of R. Nachman were captured [by Arabians], among whom R. Illis was also a captive. One day a man who understood the signs of the raven's language was sitting near him. Later a raven came and began chirping. "What does that chirping mean?" asked R. Illis. The man answer that she means, "Illis escape, Illis escape." "A raven may tell a false thing, and I do not want to rely upon it," remarked R. Illis. In the meantime a dove came and began to chirp. Illis again asked the man what she was chirping, and the man answered him: "She said, 'Illis escape, Illis escape.'" "The congregation of Israel is likened unto a dove," remarked R. Illis. It is therefrom understood that a miracle will happen to me and I shall obey her words." "Before going," remarked R. Illis, "I want to see what the daughters of R. Nachman are doing, whether they are still as pious as they were before." He went

1) See Lev. 19, 20.

(דף מג) דרש רבה בר רב הונא כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אינה מקודשת א"ל רב חסדא מי דמי התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו הדר אוקי רבה בר ר"ה אמורא עילויה ודרש (ישעיה ג) והמכשלה הזאת תחת ידך אין אדם עומד על דברי תורה אלא א"כ נכשל בהם אע"פ שאמרו המקדש חצי אשה וכו׳ (והודה לדברי רב חסדא):

(דף מה) בנתיה דרב נחמן בחשן קידרא בידייהו קשיא ליה לרב עיליש כתיב (קהלת ז) אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי הא איכא בנתיה דרב נחמן גרמא ליה מלתא ואשתביין ואשתבאי איהו נמי בהדייהו יומא חד הוה יתיב גביה ההוא גברא דהוה ידע בלישנא דצפורי אתא עורבא וקא קריא א"ל מאי קאמרה א"ל עיליש ברח עיליש ברח אמר עורבא שקרא הוא ולא סמיכנא עליה אדהכי אתי יונה וקרא קריא א"ל מאי קאמרה אמר ליה עיליש ברח עליש ברח אמר כנסת ישראל ביונה מתילא שמע מיניה מיתרחיש לי נסא אמר איזיל אחזי בנתיה דר"נ אי קיימין בהימנותייהו אהדרינהו אמר נשי כל מילי דאית להו סדרן להדדי בבית הכסא

and overheard a secret conversation: "In Nahardais are our Jewish husbands, and these Arabians are also our husbands. What does it matter to us, let us ask our captors to send us further away from here so that no one should come and redeem us." Illis then ran away together with the man who understood the bird's language. To Illis, however, a miracle happened, that he crossed the river with the ferry, but the man was caught and executed. When R. Nachman's daughters came back from their captivity Illis remarked that they were stirring the pot with their naked hands by magic and not because they were so pious. [Hence the above mentioned words of Solomon are correct.]

(Fol. 40) Resh Lakish sold himself to bag containing a piece of lead. He said to himself: "I am aware that on the last day the Lyddians.[2] He took along with him a before they execute a person the Lyddians are ready to fulfill all the desires of that man who is to be executed, so that he should forgive them for the crime of shedding his blood." When it came to the last day, when Resh Lakish was about to be executed, they said to him: "What is your desire, we shall do for you?" "I want to tie you and set you down and to everyone of you I shall give one and one-half blow. Agreeing to this suggestion he tied them, set them down, and when he had given one blow to each one of them [with that bag filled with lead,] they remained senseless, gritting with their teeth upon Resh Lakish. Whereupon Resh Lakish remarked: "You are yet laughing at me, there is still one-half blow coming to you." He killed everyone of them and freed himself. He then came out, sat down and partook of a good meal. When his daughter said to him: "Won't you sit down on something soft?" he said to her: "My own body is the best pillow." At the time when he was dying he left a *Kab* of safron, and he applied to himself the following passage (Ps. 49, 11) *And leave to others their wealth.*

CHAPTER FIVE.

(Fol. 52) A certain administrator of an orphan's estate that was in the neighborhood of R. Maier would on his own authority sell land of the estate and buy slaves for it, but

שמעינהו דקאמרן עדי גוברין ונהרדעי גוברין נימא להו לשבוייהו דלחרקינהו מהכא דלא ליתי אינשין ולשמעי ולפרקינן קא ערק איהו וההא גברא לדידיה איתרחיש ליה נסא עבר במברא וההוא גברא אשכחוהו וקטלוהו כי הדרן ואתאין אמר הוו קא בחשן קידרא בכשפים:

(דף מ) ריש לקיש זבין נפשיה ללודאי שקל בהדיה חייתא וגלגלתא אמר גמירי דיומא בתרא כל דבעי מינייהו עבדו ליה כי היכי דליחול אדמיה יומא בתרא אמרו ליה מאי ניחא לך אמר להו בעינא אקמטינכו ואותבינכו וכל חד מנייכו אמחיה חייתא ופלגא קמטינהו ואותבינהו וכל חד מינייהו כד מחייה חדא חייתא נפק נשמתיה חרקינהו לשיניה א"ל אחוכי קא מחייכת בי אכתי פש לך גבי פלגא דחייתא קטלינהו כולהו נפק ואתא יתיב קאכיל ושתי אמרה ליה ברתיה לא בעית מידי למזגא עליה א"ל בתי כריסי כרי כי נח נפשיה שבק קבא דמוריקא קרא אנפשיה (תהלים מט) ועזבו לאחרים חילם:

הניזקין פרק חמישי

(דף נב) ההוא אפוטרופוס דהוה בשבבותיה דר"מ דהוה קא מזבין ארעתא וזבין עבדי ולא

2) See Vol. 4, page — Hence this happened before he became engaged in the study of the Torah—the Lyddians are a cannibal tribe.

R. Maier stopped him from doing this. The deceased appeared to R. Maier in a dream and said: "I am to destroy and thou wantest to build."[1] Nevertheless R. Maier did not take heed of it, remarking: "Dreams do not affect anything." There were two neighbors amongst whom Satan dwelt and caused them to quarrel with each other, every Friday evening, until R. Maier happened to visit them. He kept them together under his care three Friday evenings until he secured peace between them. He then heard Satan saying: "Woe that R. Maier forced him [Satan] out of this house."

(Fol. 55, b) MISHNAH: In Judaea the law concerning the purchase of confiscated property was not applied to those that were killed during the [Vespasian] war.

R. Jochanan said: "What is the meaning of the passage (Pr. 28. 14) *Happy is the man that dreadeth [to do evil]; but he that hardeneth his heart,* etc.? On account of Kamtza and Bar Kamtza Jerusalem was destroyed, and on account of a hen and a rooster Tura Malka was destroyed; on account of a wheel of a carriage Bether was destroyed." On account of Kamtza and Bar Kamtza Jerusalem was destroyed. There was a man who had a friend Kamtza and an enemy Bar Kamtza. He once made a banquet and ordered his servant to go and bring [his friend] Kamtza. The servant went and brought Bar Kamtza [his enemy.] When the host came and found that Bar Kamtza was sitting at the banquet, he said to himself: "Behold, that man is my enemy and how does he come here?" The host approached the guest with an order to leave the banquet hall. Whereupon the guest said to him: "Since I already came, let me stay and I will pay you for what I will eat and drink." (Fol. 56) "No," responded the host. "I shall pay you one-half of the cost of your banquet," pleaded the guest, but the host refused. "I will pay you for the entire banquet," pleaded the guest, but the host refused even this. The result was that he seized him by the arm and ordered him to leave the banquet. The guest then said: "Since the Rabbis were present and observed [my disgrace] and did not protest against it, I understand that they agreed [to have me treated so meanly.] I shall therefore go and

שבקיה רבי מאיר אחזו ליה בחלמא אני להרוס ואתה לבנות ואפ"ה לא אשגח אמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין הנהו בי תרי דאגרי בהו שטן דכל בי שמשי הוו קא מנצו בהדי הדדי איקלע ר"מ להתם עכבינהו תלתא בי שמשי עד דעבד להו שלמא שמעיה דקאמר וי דאפקיה ר' מאיר להחוא גברא מביתיה:

(ע"ב) משנה. לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגי המלחמה:

א"ר יוחנן מאי דכתיב (משלי כו) אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו וגו' אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים אתרנגולא ואתרנגולתא חרוב טור מלכא אשקא דריספק חרוב ביתר אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים דההוא גברא דרחמיה קמצא ובעל דבביה בר קמצא עבד סעודתא א"ל לשמעיה זיל אייתי לי קמצא אזל אייתי ליה בר קמצא אתא אשכחיה דהוה יתיב א"ל מכדי ההוא גברא בעל דבבא דההוא גברא הוא מאי בעית הכא קום פוק א"ל הואיל ואתאי שבקן ויהיבנא לך דמי מה דאכילנא ושתינא (דף נו) א"ל לא א"ל יהיבנא לך דמי פלגא דסעודתיך א"ל לא א"ל יהיבנא לך דמי כולה סעודתיך א"ל לא נקטיה בידיה ואפקיה אמר הואיל והוו יתבי רבנן ולא מיחו ביה ש"מ קא ניחא להו איזיל איכול בהו קורצא בי מלכא.

1) Land is endurable while slaves are not so, R. Maier therefore stopped buying of things that are bound to be destroyed.

אזל אמר לקיסר מרדו בך יהודאי א"ל מי יימר א"ל שדר להו קורבנא חזית אי מקרבין ליה. אזל שדר בידיה עגלא תלתא בהדי דקאתי שדי ביה מומא בניב שפתים ואמרי לה בדוקין שבעין דוכתא דלדידן הוה מומא ולדידהו לאו מומא הוא סבור רבנן לקרוביה משום שלום מלכות אמר להו רבי זכריה בן אבקילוס יאמרו בעלי מומין קריבין לגבי מזבח סבור למקטליה דלא ליזיל ולימא אמר להו ר' זכריה יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג אמר ר' יוחנן ענותנותו של רבי זכריה בן אבקילוס החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו. שדר עלייהו נירון קיסר כי קאתי שדא גירא למזרח אתא נפל בירושלים למערב אתא נפל בירושלים לארבע רוחות העולם אתא נפל בירושלים א"ל לינוקא פסוק לי פסוקיך א"ל (יחזקאל כה) נתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל וגו' אמר קודשא בריך הוא בעי לחרובי ביתיה ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא ערק ואזיל. ואיגייר ונפק מיניה רבי מאיר:

שדריה עילוייהו לאספסינוס קיסר אתא צר עלה תלת שני הוו בה הנהו תלתא עתירי נקדימון בן גוריון ובן כלבא שבוע ובן ציצית הכסת. נקדימון בן גוריון שנקדה לו חמה

betray them at the [Roman] empire." He went and said to the emperor: "The Judaens rebelled against you." "How do you know this?" he was asked. "Send a sacrifice," replied he, "and you will see whether they will offer it for you or not." The emperor sent through that man a calf that was the third of its mother. While on his way, he made a blemish on its tongue, (other authorities say in the withered spot of the eye), which according to our (Jewish) laws is a blemish [unfit for the altar], but is not so according to the Roman ritual. When he brought it, the Rabbis considered the possibility of having it sacrificed for the sake of the peace of the government. "How can yo do so?" said R. Zecharia b. Abkilus. "People will say, 'Blemished animals were sacrificed upon the altar!'" They then considered the advisability of executing the betrayer so that he should not go back and inform the government. Whereupon R. Zecharia b. Abkilus said to them: "Why, people will say that whoever causes a blemish in a sacrifice is executed." [Consequently they took no action.] "It is the forbearance of R. Zecharia b. Abkilus," remarked R. Jochanan, "which caused the destruction of our Temple, the burning of our palace and our being exiled from our land." The Emperor, [having been informed of the result,] despatched Nero Kaiser in Jerusalem. Upon his arrival he shot an arrow eastward, and it fell upon Jerusalem; he shot one westward, and again it fell upon Jerusalem. He discharged his shafts towards the four points of the continent, and every time it fell upon Jerusalem. He then said to a child: "Read me the text thou hast just studied." The child repeated to him: (Ez. 25, 14) *And I will lay My vengeance upon Edom by the hand of My people, Israel,* etc. He then said: "The Holy One, praised be He! wants to destroy His Temple and wipe His hands (to avenge Himself) on that man (in me.)" Thereupon Nero fled and became a proselyte, of whom R. Maier was a descendant.

The king, [having been informed that Nero Kaiser disappeared without having had fulfilled his order,] dispatched Vespasian Kaiser, who came and besieged Jerusalem for three years. There were three rich men in Jerusalem, namely Nakdimon b. Gurion, Bar Kalba Shebua and Bar Tziztith Haksath. The first was called Nakdimon b.

Gurion because the sun reappeared in heaven for his sake.[2] B. Kalba Shebua was so called because whoever entered his house when hungry as a dog would leave satiated. Ben Tzitzith Haksath was so named because his fringes were so long it would drag upon the silk and satin carpets on which he walked.[3] According to others, because his cloak was placed among the great personages of Rome. One of these three men undertook to provide the entire beleaguered city with wheat and barley, the other, to provide with wine, salt and oil, and the third undertook to provide with wood. The Rabbis praised the one who donated the wood more than the other two; for R. Chisda would turn over all the keys to his servant with the exception of the key of wood, remarking at the same time that upon one storage of wheat it is necessary sixty storages of wood. These three men had enough to support the beleaguered city for twenty-one years, but there were certain rebels who said to the Rabbis: "Let us come out and make peace with the enemy," which the Rabbis did not allow. They then said to the Rabbis: "Let us come out and make war with them," which the Rabbis also prevented, saying that it would not be successful. In consequence thereupon the rebels went and burnt all the treasures of wheat and barley, thus causing a famine, [which was the cause of Jerusalem's destruction.]

Martha, the daughter of Beithus, was of one of the richest families in Jerusalem. She sent a messenger with instructions to buy fine flour. Before he came it was sold out, so he came back and informed her that there was ordinary flour, but no fine flour. Whereupon she said to him: "Go and bring me the usual flour." When he came there he found that his also was sold. He said: "I saw dark flour in the market." She asked him to bring that, but before he came this, too, was sold. He informed her that the dark flour was there no more, but that there was a barley flour, and again it happened that this, too, was sold out before he arrived. She put her shoes on and said she herself would try to find something to eat. While walking in the street dirt infected her foot and it caused her death. R. Jochanan b. Zakkai then applied to her the following passage (Deut. 28, 56) *The woman, the most*

2) See Vol. 2, pp. 194-195.
3) See *Nedarim*, fol. 49b.

בעבורו. בן כלבא שבוע שכל הנכנס לביתו כשהוא רעב ככלב יוצא כשהוא שבע. בן ציצית הכסת שהיתה ציצתו נגררת על גבי כסתות א"ד שהיתה כסתו מוטלת בין גדולי רומי חד אמר להו אנא זייני להו בחטי ושערי והד אמר להו בדחמרא ומלחא ומשחא וחד אמר להו בדציבי. ושבחו רבנן לדציבי דרב חסדא כל אקלידי הוה מסר לשמריה בר מדציבי דאמר רב חסדא אכלבא דחיטי בעי שתין אכלבי דציבי. הוה להו למיזן עשרים וחד שתא הוו בהו הנהו בריוני אמרי להו ניפוק ונעביד שלמא בהדייהו לא שבקינהו אמרי להו נפוק ונעביד קרבא בהדייהו אמרי להו רבנן לא מסתייע מלתא קמו קלנהו להנהו אמברי דחטי ושערי והוה כפנא:

מרתא בת בייתוס עתירתא דירושלים הויא שדרתיה לשלוחה אמרה ליה זיל אייתי לי סמידא אדאזל איזדבן אתא אמר לה סמידא ליכא חיורתא איכא אמרה ליה זיל אייתי לי אדאזיל איזדבן אתא ואמר לה חיורתא ליכא גושקרא איכא אמרה ליה זיל אייתי לי אדאזיל איזדבן אתא ואמר לה גושקרא ליכא קמחא דשערא איכא אמרה ליה זיל אייתי אדאזיל איזדבן הות שליפא מסאנא אמרה איפוק ואחזי אי משכחנא מידי למיכל איתיב לה פרתא בכרעה ומתה קרי עלה ר' יחנן בן זכאי (דברים כו) הרכה בך והענוגה וגו' איכא דאמרי

גרוגרת דרבי צדוק אכלה ואיסטניסא ומתה דרבי צדוק יתיב ארבעין שנין בתעניתא דלא ליחרוב ירושלים כי הוה אכיל מידי הוה מתחזי כאבראי וכי הוה בארי מייתי ליה גרוגרת מייץ מייהו ושדי להו כי הוה (קא) ניחא נפשה אפיקתא לכל דהבא וכספא שדיתיה בשוקא אמרה האי למאי מיבעי׳ לי היינו דכתיב (יחזקאל ז) כספם בחוצות ישליכו:

אבא סיקרא ריש בריוני דירושלים בר אחתיה דרבי יוחנן בן זכאי הוה שלח ליה תא בצינעא לגבאי אתא א"ל עד אימת עבדיתו דכי וקטליתו ליה לעלמא בכפנא א"ל מאי אעביד דאי אמינא להו מידי קטלי לי א"ל חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק אפשר דהוי הצלה פורתא א"ל נקוט נפשך בקצירי וליתו כ"ע ולישיילו בך ואייתי מידי סריא ואגני גבך ולימרו דנח נפשיה וליעיילו בך תלמידיך ולא ליעול בך אינש אחרינא דלא לירגשון בך דקליל את דאינהו ידעי דחייא קליל ממיתא עביד הכי נכנס בו ר׳ אליעזר מצד אחד ור׳ יהושע מצד אחד כי מטו לפתחא בעו למדקריה אמר להו יאמרו רבן דקרו בעו למדחפיה אמר להו יאמרו רבן דחפו פתחו ליה בבא נפק כי מטא להתם אמר שלמא עלך מלכא שלמא עלך מלכא אמר ליה מיחייבת תרי קטלי חדא דלאו מלכא

tender among thee, etc. According to others, she ate the fig that was thrown away by R. Zadok, which caused her death, for R. Zadok fasted forty years that Jerusalem might not be destroyed, [and so emaciated was he] that when he ate something it would be seen going down his throat. At the end of a fast he would take a fig and suck its juice and throw it away. When she was dying she took all the gold and silver and threw it in the streets, saying: "What do I need this for?" By this action the following passage was fulfilled (Ez. 7, 19) *Their silver shall they cast into the streets.*

Abba Sikra, the leader of the rebels in Jerusalem, was the son of R. Jochanan b. Zakkai's sister. The latter sent word to the former: "Come in secrecy unto me." When he came, R. Jochanan said to him: "How long are you going to commit these things which cause death unto the entire population?" His nephew answered him: "What can I do, should I say a word against them, they will execute me?" "Find a way," said R. Jochanan to him, "so that I should be able to get out of this town and try to see the enemy. Perhaps there will be a little help." His nephew then advised him and said: Feign sickness and let the people come in and visit you as a sick person. Procure something that causes a bad odor and leave it with thee over night, and let the Rabbis announce that you have died. Your disciples shall then enter to carry you, but none else shall enter, so that they should not thereby feel that you are light in weight, and understand that you are alive, for a live person weighs less than a dead one." He did so. R. Elazar entered on one side and R. Joshua on another, and began to carry him away. When they came to the gates, [and waited to take the body out for burial,] the watchmen wanted to stick their spears into the body. Whereupon Abba Sikra said to him: "The Romans will say: 'Their own Rabbi have they pierced with spears.'" They then wanted to throw him over the gate. Whereupon he again said to them: "The Romans will say, 'Their own Rabbi have they thrown over the gate.'" Consequently they opened the gate for the [dead body] and they left. . . . When R. Jochanan b. Zakkai appeared before Vespasian, he said: "Peace unto thee king, peace unto the king." The latter said to him: "You deserve twice execution; firstly, because I am no king and

you are calling me king. Secondly, had it been true that I am king, why have you not come unto me until now?" R. Jochanan then said to him: "As to your statement, that you are no king, (Ib. b) I claim that you are a king, for had you not been a king then Jerusalem would not have been surrendered into your hands, for it is written (Is. 10,34) *And the Lebanan shall fall by* [*means of*] *a mighty* (*Adir*), and mighty refers to no one else but a king, as it is written (Jer. 30, 21) *And the Leader* [*Adir*] *shall be of themselves.* And *Lebanan* refers to none else but the Temple, as it is said (Deut. 3, 25) *This goodly mountain and the Lebanan.* As to your question; that if you were a king why then did I not come to you before; I will answer that the rebels who are among us prevented me from doing so." Vespasian then said to him: "If there is a barrel full of honey and a serpent is around it, is it not proper to break the barrel on account of the serpent?" R. Jochanan remained silent. R. Joseph and other authorities say R. Akiba applied the following passage to this incident (Is. 44, 25) *That turneth the wise backward, and maketh their knowledge foolish.* Why, he should have said to him: "The proper thing is to take a pincer and remove the serpent from the barrel and kill it, but the barrel should be left alone." While they were so discussing a courier that was dispatched from Rome came and said: "Arise, because the Kaiser died and the nobles of Rome decided to put you at the head of them." Vespasian was then putting on his shoes. One shoe he had on and was about to put on the other. He could not place his foot into it, nor pull off the one he had on. Whereupon R. Jochanan said to him: "Do not worry, it is because you received good tidings that this occurred to you, for it is written (Pr. 15, 30) *And good report giveth marrow to the bones.*" "What is the remedy for it?" R. Jochanan advised him that a man with whom he was not satisfied should come and pass before him, as it is written (Ib. 17, 22) *But a depressed spirit dieth up the bones.* He did so, thus enabling him to put on the shoes. He again said to him: "Since you are so wise, why didn't you come to me until now?" Whereupon R. Jochanan replied: "Didn't I give you an excuse for it?" "But did I not tell you what you should have done," remarked Vespasian. . . . Vespasian then

אנא וקא קרית לי מלכא ותו אי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי א"ל דקאמרת לאו מלכא אנא (ע"ב) איברא מלכא את דאי לאו מלכא את לא מימסרא ירושלים בידך דכתיב (ישעיה י) והלבנון באדיר יפול ואין אדיר אלא מלך דכתיב (ירמיה ל) והיה אדירו ממנו וגו' ואין לבנון אלא בית המקדש שנאמר (דברים ג) ההר הטוב הזה והלבנון וקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא קא אתית לגבאי עד האידנא בריוני דאית בן לא שבקינן א"ל אילו חבית של דבש ודרקון כרוך עליה לא היו שוברין את החבית בשביל דרקון אישתיק קרי עליה רב יוסף ואיתימא ר' עקיבא (ישעיה מד) משיב חכמים אחור ודעתם יסכל איבעי למימר ליה שקלינן צבתא ושקלינן ליה לדרקון וקטלינן ליה וחביתא שבקינן ליה אדהכי אתא פריסתקא עליה מרומי א"ל קום דמית ליה קיסר ואמרי הנהו חשיבי דרומי לאותיבך ברישא הוה מסיים חד מסאנא בעי למסיימא לאחרינא לא עייל בעי למשלפיה לאידך לא נפק אמר מאי האי א"ל לא תצטער שמועה טובה אתיא לך דכתיב (משלי טו) ושמועה טובה תדשן עצם אלא מאי תקנתיה ליתי אינש דלא מיתבא דעתך מיניה ולחליף קמך דכתיב (שם יז) ורוח נכאה תיבש גרם עבד הכי עייל א"ל ומאחר דחכמיתו כולי האי האידנא אמאי לא אתית לגבאי אמר ליה ולא אמרי לך אנא נמי אמרי לך א"ל מיזל אזלינא

said to R. Jochanan b. Zakkai: "I will leave the city and I will send another one; nevertheless, ask some favor from me and I shall try to give it to you." He then said to him: "Give me the city of Jamnia with its sages and also the entire noble family of Rabban Gemaliel and sufficient doctors to cure R. Zaddak from his sickness." R. Joseph, and according to others R. Akiba, applied the following passage (Is. 44, 25) *He that turneth the wise backward and maketh their knowledge foolish.* He should have asked of Vespasian to leave the entire city. But R. Jochanan thought that perhaps he would not have been able to gain so much, thus even a little would not be saved.

What was the medicine that cured R. Zaddak [from his sickness?] In the very beginning they offered him to drink water mixed with bran; on the second day a mixture of water, bran and flour, until his stomach became sufficiently strong to hold the food with which he was cured.

On his return, Vespasian dispatched Titus the Wicked, who when he reached Jerusalem said (Deut. 32, 37) *Where are their Gods, the rock in whom they trusted?* This is the same Titus the Wicked who profaned and shamefully violated the scrolls of the Torah; who vulgarly reviled and blasphemed the Holy One. What did he do after he had committed an adulterous act in the most sacred sanctuary? He took the sacred vessels of the sanctuary, wrapped them in the veil that was hanging in the holy place to sail with it to his capital and rejoice over his success, as it is said (Ecc. 8, 10) *Then also do I see the,* etc. At sea a storm arose and threatened to sink the ship; upon which Titus remarked: "It seems that their God has no power anywhere else except at sea. Pharaoh He drowned, Sisera He drowned, and now He is about to drown me also. If He be mighty, let Him go ashore and contest with me there." Then came a voice from heaven and said: "O thou wicked one, son of wicked man and grandson of Esau the wciked, go ashore. I have an insignificant creature in My world that is called a gnat. It is called insignificant, because it only receives but does not excrete, so go and fight with it." Immediately, after he had landed, a gnat flew up his nostrils and gnawed at his brain, for a period of seven years. One day he happened to pass a blacksmith's forge, when the noise of the hammer soothed the

ואינש אחרינא משדרנא אלא בעי מינאי (מידי) ואתן לך א"ל תן לי יבנה וחכמיה ושושילתא דרבן גמליאל ואסוותא דמסיין ליה לר' צדוק קרי עליה רב יוסף ואיתימא ר' עקיבא (ישעיה מד) משיב חכמים אחור ודעתם יסכל איבעי למימר ליה לשבקינהו חדא זימנא והוא סבר דלמא כולי האי לא עביד והצלה פורתא נמי לא הוי:

אסוותא דמסיין ליה לר' צדוק מאי היא יומא קמא אשקוהו מיא דפארי למחר מיא דסיפוקא למחר מיא דקמחא עד דרווח מעיה פורתא פורתא:

אזל שדריה לטיטוס הרשע ואמר (דברים לב) אי אלהימו צור חסיו בו זה טיטוס הרשע שחירף וגידף כלפי מעלה מה עשה תפש זונה בידו ונכנס לבית קדשי הקדשים והציע ספר תורה ועבר עליה עבירה ונטל סייף וגידר את הפרוכת ונעשה נס והיה דם מבצבץ ויוצא וקסבר הרג את עצמו שנא' (תהלים עד) שאגו צורריך בקרב מועדיך שמו אותותם אותות אבא חנן אומר (שם פט) מי כמוך חסין יה מי כמוך חסין וקשה שאתה שומע ניאוצו וגידופו של אותו רשע ושותק דבי ר' ישמעאל תנא (שמות טו) מי כמוך באלים ה' מי כמוך באלמים מה עשה נטל את הפרוכת ועשאו כמין גרגותני והביא כל הכלים שבמקדש והניחן בהן והושיבן בספינה לילך ולהשתבח בעירו שנאמר (קהלת ח) ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וישתכחו בעיר אשר כן עשו אל תקרי קבורים אלא קבוצים אל תקרי וישתכחו אלא וישתבחו א"ד קבורים ממש דאפילו מילי דטמירין אגליין ליה. עמד עליו נחשול שבים לטובעו אמר כמדומה אני שאלהיהם של אלו אין גבורתו אלא במים בא פרעה טבעו במים בא סיסרא טבעו במים אף הוא עומד עלי לטובעני במים אם גבור הוא יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה. יצתה ב"ק ואמרה רשע בן בנו של עשו הרשע בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה אמאי קרי לה בריה קלה דמעיילנא אית לה ומפקנא לית לה עלה ליבשה ותעשה עמה מלחמה עלה ליבשה בא יתוש ונכנס בחוטמו ונקר במוחו ז' שנים יומא חד הוה קא חליף אבבא דבי נפחא שמע קול ארזפתא

gnawing at his brain. "Aha!" said Titus, "I have found a remedy at last"; and he ordered a blacksmith to hammer before him. To a Gentile blacksmith he paid for this four *zuzim* a day, but to a Jewish blacksmith he paid nothing, remarking ot him: "it is enough for you to see thy enemy suffering so painfully." For thirty days he felt relieved, but after, it being used [to the hammering], the gnat did not heed it. We are taught that Rabbi Phineas, the son of Ariba said: "I myself was among the Roman magnates when an autopsy was made upon the body of Titus, and upon opening his brain they found therein a gnat as big as a swallow, weighing two *selas.*" [4] Others say it was as large as a pigeon a year old and weighed two *literoth.*[5] Abaye said: "We have a tradition that its mouth was of copper and its claws of iron." Titus gave instructions that after his death his body should be burned, and the ashes thereof scattered over the surface of the seven seas, that the God of the Jews might not find him and *bring him to judgment.*

Onkelos the son of Klonicos, who was a son of the sister of Titus, desired to become a proselyte. He went, and through the means of witchcraft he brought up Titus. Ae asked him: "Who is considered respectful in the future world?" "Israel," replied Titus. "Is it advisable to join them?" Whereupon he answered: "Their obligations are too many and thou wilt not be able to fulfill them. Go, and attack them in this world and thou wilt become a chief, for it is written (Lam. 1, 5) *Her adversaries are become chiefs, her enemies prosper,* etc.; i. e., *whoever antagonizes Israel becomes a chief.*" "But what will be the punishment for such a man?" asked Onkelos. Whereupon Titus replied (Fol. 56) "With that which he decreed upon himself. Every day the ashes are gathered together and recreated in the form of a body, when it is judged, condemned to be burnt and the ashes are scattered over seven seas." Onkelos then went and caused Balaam to be brought up by means of witchcraft. He again asked the latter: "Who is considered respectable in the future world?" "Israel," was the reply of Balaam. "Is it advisable for one to join them?" Whereupon Balaam replied (Deut. 23,7) *Thou shalt not seek their peace nor their*

4) A coin equal to a silver dollar.
5) Equal to a pound.

אישתיק אמר איכא תקנתא בכל יומא מייתי נפחא ומחו קמיה לעכו"ם יהיב ליה ד' זוזי לישראל א"ל מסתייך דקא חזית בסנאך עד תלתין יומין עביד הכי מכאן ואילך כיון דדש דש. תניא א"ר פנחס בן עריבא אני הייתי בין גדולי רומי וכשמת פצעו את מוחו ומצאו בו כצפור דרור משקל ב' סלעים. במתניתא תנא כגוזל בן שנה משקל ב' לטרין אמר אביי נקטינן פיו של נחושת וצפרניו של ברזל כי הוה קא מיית אמר להו לקליוה לההוא גברא ולבדרו לקטמיה אשב ימי דלא לשכחיה אלהא דיהודאי ולוקמיה בדינא:

אונקלוס בר קלוניקס בר אחתיה דטיטוס הוה בעי לאגיורי אזל אסקיה לטיטוס בנגידא אמר ליה מאן חשיב בההוא עלמא א"ל ישראל מהו לאדבוקי בהו א"ל מילייהו נפישין ולא מצית לקיומינהו זיל איגרי בהו בהאי עלמא והוית רישא דכתיב (איכה א) היו צריה לראש אויביה שלו וגו' כל המיצר לישראל נעשה ראש א"ל דיניה דההוא גברא במאי א"ל (דף נו) במאי דפסק אנפשיה כל יומא מכנשי ליה לקטמיה ודייני ליה וקלו ליה ומבדר אשב ימי אזל אסקיה לבלעם בנגידא אמר ליה מאן חשוב בההוא עלמא א"ל ישראל מהו לאדבוקי בהו א"ל (דברים כג) לא תדרוש שלומם וטובתם

prosperity all thy days forever." We are taught in a Baraitha, R. Elazar said: "Come and see how great is the punishment for insulting one, for even the Lord Himself supported the [actions] of Bar Kamtza [which caused] the destruction of His house and the burning of His Temple."

Because of a hen and a rooster, Tura Malka was destroyed. For there was a custom that when a bride and a groom were taken out for a wedding that the people would greet them with a hen and a rooster, the idea being that they should multiply like fowl. One day it happened [when such a procession took place] that a troop of Roman [soldiers] passed by and took away from them the hen and the rooster. The people befell the army and began to beat them. The troops went and informed the kaiser, saying: "The Judaeans have rebelled against thee." Whereupon he came and invaded Israel. There was among the Israelites a certain Bar Deroma who was so strong that he would jump a mile and kill in that jump whatever was in his way. The Roman kaiser, realizing his danger because of that man, took his crown, placed it on the ground and said: "Sovereign of the entire Universe, if it is your desire [to destroy my army] pray do not deliver me and my kingdom into the hands of one man." At that moment the mouth of Bar Deroma caused his own downfall, for he quoted (Ps. 60, 12) *Hast not Thou, O God, cast us off? and Thou goest not forth, O God, with our hosts.* But David also said so [nevertheless it did not cause any trouble?] Nay, David merely said it wonderingly. It happened thus that he went into a privy when a serpent came, and his stomach dropped [from fright,] causing his death. The Roman king then said: "Since such a miracle happened unto me, I shall leave them alone this time." He left them and went away. The Judaeans, upon being informed that the king left them, made a grand feast. They ate, drank, and illuminated all Jerusalem so that inscription of any kind could be read at a distance of a mile. The king then said: "The Judaeans are mocking me." This caused him to return and invade them once more. R. Assi said: "Three hundred thousand Roman soldiers armed with swords entered Ture Malka and killed for three days and three nights in succession. The turmoil was so great that in the other part of the city dances and feasts

כל הימים. תניא אמר רבי אלעזר בוא וראה כמה גדולה כחה של בושה שהרי סייע הקב"ה את בר קמצא והחריב את ביתו ושרף את היכלו:

אתרנגולא ואתרנגולתא חרב טור מלכא דהוו נהיגי כי הוו מפקי חתנא וכלתא מפקי קמייהו תרנגולא ותרנגולתא כלומר פרו ורבו כתרנגולים יומא חד הוה קא חליף גונדא דרומאי שקלינהו מנייהו נפלו עלייהו מחונהו אתו אמרו ליה לקיסר מרדו בך יהודאי אתא עלייהו הוה בהו ההוא בר דרומא דהוה קפיץ מילא וקטיל בהו שקליה קיסר לתאגיה ואותביה אארעא אמר רבוניה דעלמא כולה אי ניחא לך לא תמסריה לההוא גברא לדידיה ולמלכותיה בידיה דחד גברא אכשליה פומא לבר דרומא ואמר (תהלים ס) הלא אתה אלהים זנחתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו דוד נמי אמר הכי דוד אתמוהי קא מתמה על לבית הכסא אתא דרקונא שמטא לכרכשיה ונח נפשיה אמר הואיל ואתרחיש לי ניסא הא זמנא אשבקינהו שבקינהו ואזל אזדקור ואכלו ושתו ואדליקו שרגי עד דאתחזי בליוני דגושפנקא ברחוק מילא אמר מיחדי קא חדו בי יהודאי חדר אתא עלייהו א"ר אסי תלת מאה אלפי שליפי סייפא עלו לטור מלכא וקטלו בה תלתא יומין ותלתא לילותא ובהך

were taking place at the same time, and they did not know of each other."

(Lam. 2, 2) *The Lord hath swallowed up unsparingly all the habitations of Jacob.* When Ravin came to Babylon he said in the name of Jochanan: "These refer to the sixty myriads of cities which King Jannai possessed on the royal mount; for R. Juda said in the name of R. Assi that King Jannai had sixty myriads of cities on the royal mound, the population of each equalled the number that went out of Egypt, except that of three cities in which that number was doubled. And these three cities were *K'far Bish* (the village of evil), *K'far Shichlayim* (village of water-cresses), and *K'far Dichraya* (the village of male children). *K'far Bish* it was called because there was no hospice for the reception of strangers therein; *K'far Shichlaiim,* it was called, because the inhabitants derived their support from that herb; *K'far Dichraya,* it was called, according to the opinion of Jochanan, because its women first gave birth to boys and afterwards to girls, and then left off bearing. "I have seen that place," said Ulla, "and am sure that it could not hold even sixty myriads of sticks." When a Sadducee remarked to Chanina concerning the above: "Ye do not speak the truth," the latter's response was: "It is written (Jer. 2, 19) *The inheritance of a deer; i. e.,* as the skin of a deer [if once flayed off] cannot again cover its body (it shrinks), so also the land of Israel unoccupied by its rightful owners contracts."

On account of the shaft of a litter the great city Byther was destroyed. For it was a custom in Byther that when a child was born the parents would plant a young cedar tree for a boy and a pine tree for a girl. At the time of their wedding they would cut it down to make their canpoy out of it. While the daughter of the emperor was riding one day through the city, the shaft of her litter broke down and her attendants cut down a young cedar to use in repairing it. The man who had planted the tree attacked the servants and beat them severely. Whereupon the latter came and informed the emperor of it, saying that the Judaeans had rebelled against him. He immediately dispatched a great army. (Lam. 2, 3) *He has hewn away in his fire's anger the whole horn of Israel.* Said R. Zira in the name of R. Aba, who quoted R. Jochanan: "This refers to the eighty thousand soldiers, all carrying

גיסא הלולי וחנגי ולא הוו ידעי הני בהני:

(איכה ב) בלע ה׳ ולא חמל את כל נאות יעקב כי אתא רבין א״ר יוחנן ששים רבוא עיירות שהיה לו לינאי המלך בהר המלך דאמר רב יהודה אמר רב אסי ס׳ רבוא עיירות היה לו לינאי המלך בהר המלך וכל אחת ואחת היו בה כיוצאי מצרים חוץ מג׳ שהיו בהם כפלים כיוצאי מצרים אלו הן כפר ביש כפר שחלים כפר דכריא כפר ביש דלא יהבי ביתא לאושפיזא כפר שחלים שהיתה פרנסתן מן שחלים כפר דכריא א״ר יוחנן שהיו נשותיהם יולדות זכרים תחלה ויולדות נקבות באחרונה ופוסקות. אמר עולא לדידי חזיא לי ההוא אתרא ואפילו שתין רבוותא קני לא מחזיק א״ל ההוא צדוקי לר׳ חנינא שקורי משקריתו א״ל (דניאל יג) ארץ צבי כתיב בה מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו אף א״י בזמן שיושבין עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמדא:

אשקא דריספק חרוב ביתר דהוו נהיגי כי הוה מתיליד ינוקא שתלי ארזא ינוקתא שתלי תורניתא וכי הוה מנסבי קייצי להו ועבדי להו גננא יומא חדא הוה קא חלפא ברתי׳ דקיסר איתבר שקא דריספק קצו ארזא ועיילו לה אתו נפול עלייהו מחונהו אתו אמרו ליה לקיסר מרדו בך יהודאי אתא עלייהו (איכה ב) גדע בחרי אף כל קרן ישראל א״ר זירא א״ר אבא א״ר יוחנן אלו פ׳ אלף קרני מלחמה שנכנסו

לכרך ביתר בשעה שלכדוה והרגו בה אנשים ונשים וטף עד שהלך דמם ונפל לים הגדול ושמא תאמר קרובה היתה רחוקה היתה מיל תניא רבי אלעזר הגדול אומר שני נחלים בבקעת ידים אחד מושך אילך ואחד מושך אילך ושיערו חכמים שני חלקים מים ואחד דם במתניתא תנא ז' שנים בצרו אומות העולם את כרמיהם מדמם של ישראל בלא זבל:

(ע"ב) א"ר חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחא סח לי זקן א' מאנשי ירושלים בבקעה זו הרג נבוזראדן רב טבחים מאתים ואחת עשרה רבוא ובירושלים הרג צ"ד רבוא על אבן אחת עד שהלך דמן ונגע בדמיו של זכריה לקיים מה שנאמר (הושע ד) ודמים בדמים נגעו. אשכחיה לדמיה דזכריה דהוה קא מרתח וסליק ואמר להו מאי האי אמרו לו דם זבחים דאשתפוך אייתי דמא ולא אידמי אמר להו אי אמריתו לי מוטב ואי לאו מסריקנא לבשרייכו במסרקי דפרזלא. אמרי ליה מאי נימא לך נביא הוה בן דהוה קא מוכח לן במילי דשמיא קמינן עלויה וקטלינן ליה והא כמה שנין דלא קא נייח דמיה. אמר להו אנא מפייסנא ליה אייתי סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה קטיל עלויה ולא נח בחורים ובתולות קטל עילויה ולא נח אייתי תינוקות של בית רבן קטל עילויה ולא נח. א"ל זכריה זכריה טובים שבהם אבדתי ניחא לך דאבדינהו לכולהו כדאמר ליה הכי נח. בההיא שעתא

war trumpets, who entered the big city of Byther at the time when they captured it and killed men, women and children until the streams of blood reached the big sea." Perhaps thou wilt say that the big sea was near this unfortunate town. We may state that it was a mile away from it. We are taught in a Baraitha that R. Eliezer the great says: "There are two rivers in the valley of *Yadayim*, one of which flows towards one side of the city and the other towards the other side of the city. The sages have declared that it consisted of two-thrids of water and one-third of blood [caused by those killed by the Romans]." In another Baraitha we are taught that seven years did the nations cultivate their vineyards with no other fertilizer than the blood of Israel.

(Ib. b) R. Chiya b. Abin said in the name of R. Joshua b. Karcha: "An aged inhabitant of Jerusalem once told me that in this valley two hundred and eleven thousand myriads were massacred by Nebusaradan, captain of the guard, and in Jerusalem itself he slaughtered upon a single stone ninety-four myriads, so that the blood flowed till it touched the blood of Zachariah [the prophet], to uphold the passage (Hos. 4, 2) *And blood toucheth blood.* When he saw the blood of Zechariah, and noticed that it was boiling and agitating, he asked: 'What is this?' and he was told that it was the blood spilled of the sacrifices. Then he ordered blood from the sacrifices to be brought and compared it with the blood of the murdered prophet, and when he found the one unlike the other," he said: 'If ye tell me the truth, well and good; if not, I will comb your flesh with iron currycombs!' Upon this they confessed: 'We had a prophet among us, and because he rebuked us on matters of religion we arose and killed him, and it is now some years since his blood has been in this restless condition.' 'Well,' said he, 'I will appease him.' He then went and brought the greatest together with the smaller Sanhedrin and slaughtered them, but the blood of the prophet did not rest. He next slaughtered young men and maidens, but the blood continued restless as before. He finally brought school children and slaughtered them, but the blood being still unappeased, he exclaimed; 'Zachariah! Zachariah! I have the best among them already killed. Do you want me to kill them all?' As he said this the blood of the prophet

הרהר תשובה בדעתיה אמר ומה אם על נפש אחת כך ההוא גברא דקטל כל הני נשמתא על אחת כו"כ ערק אזל שדר פורטתא בביתיה ואיגייר. תנא נעמן גר תושב היה נבוזראדן גר צדק היה. מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק. מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלים, מבני בניו של סנחרב למדו תורה ברבים מאן אינון שמעיה ואבטליון והיינו דכתיב (יחזקאל כד) ונתתי את דמם על צחיח סלע לבלתי הכסות.

(בראשית כז) הקול קול יעקב והידים ידי עשו הקול זה אדריינוס קיסר שהרג באלכסנדריא של מצרים ששים רבוא על ששים רבוא כפלים כיוצאי מצרים קול יעקב זה אספסיינוס קיסר שהרג בכרך ביתר ה' רבוא ואמרי לה ארבעת אלפים רבוא. והידים ידי עשו זו המלכות שהחריבה את בתינו ושרפה את היכלינו והגלתנו מארצנו. ד"א הקול קול יעקב אין לך תפלה שמועלת שאין בה מזרעו של יעקב והידים ידי עשו אין לך מלחמה שנוצחת שאין בה מזרעו של עשו והיינו דא"ר אלעזר (איוב ה) בשוט לשון תחבא בחרחורי לשון תחבא:

אמר רב יהודה אמר רב מ"ד (תהלים קלז) על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון מלמד שהראהו הקב"ה לדוד חורבן בית ראשון וחורבן בית שני בית ראשון שנאמר על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בית שני דכתיב (שם) זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים האומרים ערו ערו עד היסוד בה. אמר רב יהודה אמר שמואל ואי תימא רבי אמי ואמרי לה במתניתא תנא מעשה בד' מאות

remained silent. At that moment a spark of repentance flashed through Nebusaradan's mind, for he said to himself: 'If the blood of one individual has brought about so great a punishment, how much greater will my punishment be for the slaughter of so many!' He fled from his house, sent a document concerning the disposal of his property, and became a proselyte." We are taught Na'aman was merely a *Ger Toshab*,[6] Nebusaradan, however, was a true proselyte, from the descendants of Sissera were such who studied the Law in Jerusalem, and from the descendants of Sanherib were such who taught the Torah among the multitudes of Israel, and they are Shmayah and Abtalion. This is also meant by the passage (Ez. 24, 8) *I place her blood upon the dry rock, so that it shall not be covered up.*

(Gen. 27, 2) *The voice is the voice of Jacob, but the hands are the hands of Esau.* The [first] *voice* alludes to the voice of lamentation caused by Hadrian, who had at Alexandria in Egypt massacred twice the number of Jews that had come forth out of Egypt. The *voice is the voice of Jacob,* refers to a similar lamentation occasioned by Vespasian, who put to death four hundred myriads in the city of Byther, or, as some say, four thousand myriads. *The hands are the hands of Esau,* that there is no victorious battle which is not fought by the descendants of Esau; and this is what is meant by the passage (Job 5, 21) *Against the scourge of the tongue shalt thou be hidden;* i. e., from a strifesome tongue shalt thou keep aloof."

R. Juda said in the name of Rab: "What is the meaning of the passage (Ps. 137) *By the rivers of Babylon there we sat, and we also wept when we remembered Zion.* From this it is to be observed that the Holy One, praised be He! showed David the destruction of the first Temple, as it is said, *On the rivers of Babylon there we sat, and we also wept.* The destruction of the second Temple, as it is said (Ib., ib. 7) *Remember, O Lord, unto the children of Adam, the day of Jerusalem, who said, Raze it, Raze it even to her very foundation.* R. Juda said in the name of Samuel, according to others R. Ami said it, and according to still another authority it was taught in a Baraitha: "It happened that four hundred boys and girls were

6) **A proselyte who renounces idolatry for the sake of acquiring citizenship.**

ילדים וילדות שנשבו לקלון הרגישו בעצמם למה הם מתבקשים אמרו אם אנו טובעים בים אנו באים לחיי העוה"ב דרש להם הגדול שבהם (תס סח) אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים מבשן אשיב מבין שיני אריות אשיב ממצולות ים אלו שטובעים בים כיון ששמעו ילדות כך קפצו כולם ונפלו לתוך הים נשאו ילדים ק"ו בעצמם ואמרו הללו שדרכן לכך כך אנו שאין דרכנו לכך עאכ"ו אף הם קפצו לתוך הים ועליהם הכתוב אומר (תס מד) כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה. ורב יהודה אמר זו אשה ושבעה בניה אתיוהו לקמא קמיה דקיסר אמרו ליה פלח לעבודה זרה אמר להו כתוב בתורה (שמות כ) אנכי ה' אלהיך.

אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך לקמיה דקיסר אמרו לו פלח לעבודה זרה אמר להו כתוב בתורה (שם) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך ואמרו ליה פלח לעבודה זרה אמר להו כתוב בתורה (שם לד) לא תשתחוה לאל אחר אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך ואמרו לו פלח לעבודה זרה אמר להו כתוב בתורה (שם לד) לא תשתחוה לאל אחר אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודה זרה א"ל כתוב בתורה זובח לאלהים יחרם אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודה זרה א"ל כתוב בתורה (דברים ו) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודה זרה א"ל כתוב בתורה

once kidnapped for a shameful purpose. When they learned the purpose of their capture, they all exclaimed: 'If we drown ourselves in the sea, we shall be entitled to the life of the future world.' So the oldest among them expounded to them the following passage (Ps. 68, 22) *The Lord said, 'I will bring again from Bashan: I will bring again from the depth of the sea;* i. e., *from Bashan will I bring again,* from the teeth of a lion; *from the depths of the sea,* refers to those that drown themselves in the sea. When the girls heard this explanation, they at once jumped into the sea, whereupon the boys said to themselves: 'If these girls who are not so much bound to observe the law, have done so, how much more should we, who are bound to observe it with all its commandments, do so.' With alacrity the boys followed their example, throwing themselves into the sea. It is with reference to this incident that Scripture says (Ps. 24, 22) *For we are killed all the day long; we are counted as sheep for the slaughter."* But R. Juda said: "This refers to the woman with her seven sons. According to their ages, beginning with the oldest, they were brought before the tyrant conqueror. He commanded that the oldest worship an idol." Whereupon he replied: "It is written in the Torah (Ex. 20) *I am the Lord thy God."*

He was immediately led out to execution. The second son was brought in. "Worship this idol," the command came to him. But he also replied: "It is written in the Torah (Ib.) *Thou shalt have no other God but me."*

His death immediately followed his brave words. When the third one was brought and the demand to worship the idol was put to him, he replied: "It is written in the Torah, *Thou shalt worship no other God."* In the same manner was he executed. The same homage was demanded of the fourth son, [to serve the idol], but [brave and faithful as his brethren], he replied: "It is written in our Torah (Ib. 22) *He that sacrificeth unto any God save unto the Lord only,"* and he also was slain pitilessly.

"It is written (Deut. 6) *Hear, O Israel! the Lord our God, the Lord is One,"* exclaimed the fifth lad, when he was brought in and ordered to serve the idol, giving up his young life with the watchword of Israel's hosts. When the sixth one was brought in and the same demand put to him, to serve the idol, he replied calmly: "It is

(דס ד) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה׳ הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודה זרה אמר להו כתוב בתורה (דס כו) את ה׳ האמרת היום וגו׳ וה׳ האמירך היום כבר נשבענו להקב״ה שאין אנו מעבירים אותו באל אחר ואף הוא נשבע לנו שאין מעביר אותנו באומה אחרת א״ל קיסר אישדי לך גושפנקא וגחין ושקליה כי היכי דלימרו קבל עליה הורמנא דמלכא אמר ליה חבל עליך קיסר חבל עליך קיסר על כבוד עצמך כך על כבוד הקב״ה עאכ״ו אפקוהו למקטליה אמר׳ להו אימיה יהבוהו ניהלי ואינשקיה פורתא אמרה להו בני לכו ואמרו לאברהם אביכם אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות אף היא עלתה לגג ונפלה ומתה יצתה בת קול ואמרה (תהלים קיג) אם הבנים שמחה:

רב נחמן בר יצחק אמר אלו ת״ח שממיתין עצמן על ד״ת כדר״ש בן לקיש דארשב״ל אין ד״ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר (במדבר יט) זאת התורה אדם כי ימות באהל:

(דף נח) אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן ארבעים סאה קצוצי תפילין נמצאו בראשי הרוגי ביתר ר׳ ינאי ברבי ישמעאל אומר שלש קופות של ארבעים סאה במתניתא תנא מ׳ קופות של ג׳ ג׳ סאין ולא פליגי הא דרישא הא דדרעא אמר רבי אסי ד׳ קבין מוח נמצאו על אבן אחת עולא אמר ט׳ קבין אמר רב כהנא ואיתימא שילא בר מרי מאי קראה (תהלים קלז)

written in the Torah (Ib. 4) *Know therefore this day, and reflect in thy heart that the Lord He is God, in the heavens above and on the earth beneath there is none else.*" Then the seventh and youngest boy was brought before the murderer, to whom the same demand to serve the idol was put. But the child answered: "Never will we exchange our God for any other, neither will He exchange us for any other nation, for as it is written, *Thou hast this day acknowledged the Lord,* so is it also written, *And the Lord hath acknowledged thee this day, that thou art unto Him a peculiar people!*" The Caesar offered to spare him if he would, for appearance's sake, stoop and pick a ring from the ground which had been dropped on purpose. "Alas for thee, O Caesar!" answered the boy; "if thou art so zealous for thine honor, how much more zealous ought we be for the honor of the Holy One, praised be He?" On his being led away to the place of execution, the mother craved and obtained leave to give him a farewell kiss. "Go, my child," said she, "and say to Abraham, 'Thou didst build an altar for the sacrifice of one son, but I have erected altars for seven sons." She turned away and threw herself down headlong from the roof and expired, when a Heavenly voice came forth and exclaimed (Ps. 113, 9) *The mother of the children rejoiceth.*

R. Nachman b. Isaac said: "The above passage refers to scholars who are ready to die for the sake of the Torah, as R. Simon b. Lakish said: 'The word of the Torah will not remain with one unless he is ready to die for it, as it is said (Num. 19, 14) *This is the Law; when a man dieth in a tent.*'"

(Fol. 58) Raba b. Chana said in the name of R. Jachanan: "Forty *Sa'hs* filled with Philacteries were found on the heads of those killed in Byther." R. Jannai, son of R. Ishmael, said: "Three boxes, each containing forty *Sa'hs,* were found." In a Baraitha it was taught forty cases each containing three *Sa'hs*[4] filled with Philacteries, were found on those that were killed in Byther, and none of them differ. Some refer to the Philacteries of the head and others to the Philacteries of the hand. R. Assi said: "Four *Kabin* of human marrow were found on one stone." Ulla said "Nine." R. Kahana, and according to others R. Shilla, read

4) A certain measure.

the passage (Ps. 137, 8) *O! daughter of Babylon, who art wasted! happy is he, that repayeth thee,* etc. *Happy is he that seizeth and dasheth thy babies against a rock.* (Lam. 4, 2) *The precious sons of Zion whose value equalled pure gold, how are they esteemed as earthen pitchers.* This refers to the inhuman and base treatment of the youth of Israel by the Roman nobles. R. Juda said in the name of Samuel, who quoted R. Simon b. Gamaliel: "What is the meaning of the passage (Lam. 3, 51) *Mine eye affecteth my soul, because of all the daughters of my city.* This refers to the four hundred congregations in the city of Bythar, in which there were four hundred elementary teachers, and each had four hundred pupils. When the enemy entered the city, they were sufficient in number to pierce him to death with their pointers; but at the time of the enemies' success he wrapped them in their own books and set them afire."

Our Rabbis were taught: It happened once that R. Joshua b. Chanania, who went to the great city of Rome, was told that there was an infant prisoner with a fine appearance, bright eyes, and whose hair was growing in locks. He went and stationed himself at the door of the prison and said (Is. 42, 24) *Who gave up Jacob for a spoil, and Israel to plunderers?* Upon which the child prisoner replied (Ib., ib., ib.) *Was it not the Lord? He whom we have sinned against; for they would not walk in His way neither did they hearken unto His law.* R. Joshua then remarked: "I am sure that this child will in future become a Rabbi in Israel. I swear to God that I shall not leave this place until I will succeed in liberating that prisoner with any amount of money it may be asked for him." It was related that he did not move from that place until he had liberated that child for a big sum of money. Many days did not pass before that child became a Rabbi in Israel, and this was R. Ishmael b. Illisha. R. Juda said in the name of Rab: "It happened when the daughter and son of R. Ishmael b. Illisha were captured by two different masters, that the two masters met one day in a place. One said: 'I have a slave whose beauty cannot be found equal in the world,' and the other said: 'I have a maiden slave whose beauty cannot be equalled in this world. Come, let us marry them to each other and we will divide their children.' When the slaves were informed

בת בבל השדודה אשרי שישלם לך וגו׳ אשרי שיאחז ונפץ את עולליך אל הסלע (איכה ד) בני ציון היקרים המסלאים בפז מאי מסולאים בפז אילימא דהוו מחפי בפיזא והאמרי דבי רבי שילא תרתי מתקלי איסתירי פיזי נחות בעלמא חדא ברומי וחדא בכולי עלמא אלא שהיו מגנין את הפז ביופיין מעיקרא הוו חשובי דרומאי נקטי בליוני דגושפנקא ומשמשי ערסייהו מכאן ואילך מייתי בני ישראל ואסרי בכרעי דפורייהו ומשמשי אמר ליה חד לחבריה הא היכא כתיבא א״ל (דברים כח) גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת אמר כמה מרחיקנא מדוכתא פלן אמר ליה אינגד פוסתא ופלגא א״ל אי מטאי לגביה לא איצטריכי לך. אמר רב יהודה אמר שמואל משום רבן שמעון בן גמליאל מאי דכתיב (איכה ג) עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי ארבע מאות בתי כנסיות היו בכרך ביתר ובכל אחד וא׳ היו בה ת׳ מלמדי תינוקות וכל אחד וא׳ היו לפניו ת׳ תינוקות של בית רבן וכשהיה אויב נכנס לשם היו דוקרין אותן בחוטריהן וכשגבר אויב ולכדום כרכום בספריהם והציתום באש:

ת״ר מעשה ברבי יהושע בן חנניא שהלך לכרך גדול שברומי אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים הלך ועמד על פתח בית האסורים אמר (ישעיה מב) מי נתן למשסה יעקב וישראל לבוזזים ענה אותו תינוק ואמר (שם) הלא ה׳ זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו אמר מובטחני בו שמורה הוראה בישראל העבודה שאיני זז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקים עליו אמרו לא זז משם עד שפדאו בממון הרבה ולא היו ימים מועטים עד שהורה בישראל ומנו רבי ישמעאל בן אלישע. אמר רב יהודה אמר רב מעשה בבנו ובבתו של רבי ישמעאל בן אלישע שנשבו לשני אדונים לימים נזדווגו שניהם במקום אחד זה אמר יש לי עבד שאין כיפיו בכל העולם וזה אמר יש לי שפחה שאין בכל העולם כולו כיפיה אמרו בוא ונשיאם זה לזה ונחלק בולדות הכניסם לחדר זה ישב בקרן זוית וזו ישבה

about their proposed marriage the son, who occupied a seat in one corner of the room, said: 'I am a priest, the son of High-priests. Shall I marry a maid-servant?' And she cried: 'I am a priestess, the daughter of High-priests. Shall I be married to a slave?' And so they cried together. When dawn appeared they recognized each other. Whereupon they fell upon each other and wept until their souls departed. Concerning this it is said (Lam. 1, 16) *For these things do I weep; my eye, my eye runneth down with water.*"

R. Simon b. Lakish said: "An incident happened to a certain woman whose name was Zofnath, the daughter of Paniel. She was called Zofnath because everybody looked upon her beauty.[5] She was called the daughter of Paniel because she was the daughter of a High-priest who served in the Holy of Holies in the Temple. She was ill-treated by her captors, the entire night. In the morning they dressed her beautifully and took her out for sale in the market. A very ugly man came and said to them: 'Let me see her beauty.' Whereupon the captors replied to him: 'You good-for-nothing, if thou want to take it just as it is, take it, for there is no equal to her beauty in the entire world.' Nevertheless he was going to undress her and discover her beauty, when she covered herself with ashes and appealed to God: 'Sovereign of the Universe, if Thou dost not want to spare us, why shouldst Thou not spare Thy holy and great name.' Concerning this it is said (Jar. 6, 26) *O! daughter of my people, gird thee with sackcloth, and wallow thyself in ashes; make thee mourning, as for an only son most bitter lamentation; for the spoiler shall suddenly come upon us.* It is not said *upon thee,* but *upon us.* This means that God Himself said: 'Upon Me and upon thee will come the destroyer.'"

R. Juda said in the name of Rab: "What does the passage (Micha 2, 2) *So the friend, the master and his house, and the master and his heritage,* mean? It happened that a carpenter fell in love with his master's wife. Once, when his employer was in need of a loan, the employee said to his master: 'Send your wife to me and I will send you the money that you need.' The master sent his wife to him and the employee kept her

בקרן זוית זה אומר אני כהן בן כהנים גדולים אשא שפחה וזאת אומרת אני כהנת בת כהנים גדולים אנשא לעבד ובכו כל הלילה כיון שעלה עמוד השחר הכירו זה את זה ונפלו זה על זה וגעו בבכיה עד שיצאה נשמתם ועליהם קונן ירמיה (איכה א) על אלה אני בוכיה עיני עיני יורדה מים:

א״ר שמעון בן לקיש מעשה באשה אחת וצפנת בת פניאל שמה צפנת שהכל צופים ביפיה בת פניאל בתו של כהן גדול ששימש לפני ולפנים שנתעלל בה שבאי כל הלילה למחר הלבישה ז׳ חלוקים והוציאה למכרה בא אדם אחד שהיה מכוער ביותר א״ל הראני את יפיה א״ל ריקה אם אתה רוצה ליקח קח שאין כיפיה בכל העולם כולו א״ל אעפ״כ הפשיטה ו׳ חלוקין וז׳ קרעתו ונתפלשה באפר אמרה לפניו רבש״ע אם עלינו לא חסת על קדושת שמך הגדול למה לא תחום ועליה קונן ירמיה (ירמיה ו) בת עמי חגרי שק התפלשי באפר אבל יחיד עשי לך מספד תמרורים כי פתאום יבא השודד עלינו עליך לא נאמר אלא עלינו כביכול עלי ועליך בא שודד:

אמר רב יהודה א״ר מ״ד (מיכה ב) ועשקו גבר וביתו איש ונחלתו מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשת רבו ושוליא דנגרי הוה פעם אחת הוצרך רבו ללוות א״ל שגר אשתך אצלי ואלונה לך שיגר אשתו אצלו שהה עמה שלשה

5) *Zofnath* means "beauty." *Paniel* if divided in two *Pani-el,* it means "before God."

there three days. The master came to his employee and said to him: 'Where is my wife, whom I sent to you?' The employee said: 'I sent her home immediately after she came, but I heard that ruffians met her while she was on her way home.' The master said: 'What shall I do now?' 'If thou wuoldst listen to my advice,' said the employee, 'you would divorce her.' 'But how can I, answered the master, 'since her dowry amounts to a great sum of money?' Whereupon the employee said: 'I will lend you the money to repay her.' He immediately went and divorced her. The employee forthwith married her. When the time of payment expired and the employer was unable to pay, the employee said to his master: 'Repay me by working for me.' While husband and wife were sitting, eating and drinking, he (the former husband), while serving them, dropped tears from his eyes which fell into the glasses of his employer. At this moment a decree to destroy Jerusalem was passed."

Rabba b. Raba, and according to others Hillel b. Valles, said: "From the time of Moses until the time of Rabbi we do not find one man who was unique in the possession of wisdom, riches, and glory." Is this so? Was it not so with Joshua? Nay, there was Elazar, the High-priest, who was equal to him. But was not Phinehas such a man? Nay, there were the elders who ruled with him. But was then not King Saul, who possessed everything? Nay, there was Samuel. But did not Samuel die before? We refer to the entire lifetime. But was not David such a man? Nay, there was Era of Ja'ir. But the latter departed before David? We refer to the entire lifetime. Was not King Solomon such a man? Nay, there was Shimi bar Ge'ara. But did not Solomon slay him? We refer to the entire lifetime. Was there not Ezekiah? There was also Shebna. Was there not Ezra? There was also Nehemiah. Said R. Adda b. Ahaba: "I can add that from the time of Rabbi up to the time of R. Ashi there was also not to be found a man who should be unique in the possession of glory." But was there not Huna b. Nathan, who also possessed everything? Nay, Huna b. Nathan was under the influence of R. Ashi.

(Fol. 59) MISHNAH: These are the things which the Rabbis enacted in order to foster peace among Israel: That a priest should be called to the Torah first, following

ימים קידם ובא אצלו אמר ליה אשתי ששגרתי לך היכן היא א"ל אני פטרתיה לאלתר ושמעתי שהתינוקות נתעללו בה בדרך א"ל מה אעשה א"ל אם אתה שומע לעצתי גרשה א"ל כתובתה מרובה א"ל אני אלוך ותן לה כתובתה עמד זה וגרשה הלך הוא ונשאה כיון שהגיע זמנו ולא היה לו לפורעו א"ל בוא עשה עמי בחובך והיו הם יושבים ואוכלים ושותין והוא היה עומד ומשקה עליהם והיו דמעות נושרות מעיניו ונופלות בכוסיהם ועל אותה שעה נתחתם גזר דין אמרי לה על שתי פתילות בנר אחד:

(דף נט) אמר רבה בריה דרבא איתימא רבי הלל בריה דרבי וולס מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ולא והא הוה יהושע הוה אלעזר והא הוה אלעזר הוה פנחס והא הוה פנחס הוו זקנים והא הוה שאול הוה שמואל הוה שמואל והא נח נפשיה כולהו שני קאמרי' והא הוה דוד עירא היאירי והא נח נפשיה כולהו שני קאמרי'. והא הוה חזקיה הוה שבנא. הא איקטיל כולהו שני קאמרינן. והא הוה עזרא הוה נחמיה בן חכליה א"ר אחא בריה דרבא אף אני אומר מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במ"א ולא והא הוה הונא בר נתן שאני הונא בר נתן דמיכף הוה כייף ליה לרב אשי:

משנה. אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום

him there should be a Levite and then an Israelite, this being done for the sake of peaceful understanding.

GEMARA: (Ib. b) Whence do we know that a priest should precede a Levite? It is written (Deut. 31, 9) *And Moses wrote down this Law, and delivered it unto the priests, the sons of Levi.* Do we not know that the priests are sons of Levi? We must therefore say that the passage means to emphasize first priests and then sons of Levi.

(Fol. 60b) "An *Erub*[6] should be deposited in its old place in order to preserve peace." What is the reason for it? Shall I say because it is an honor and therefore it will cause trouble if taken away from the old place. Did it not happen that a *Shofar* (cornet) that used to be at the house of R. Juda was removed to Raba, and afterwards to R. Joseph, then to R. Jose's house, and yet there was no trouble of suspicion? It is because people [who were accustomed to observe an *Erub* in that place], when they will fail to see, might think the inhabitants of that neighborhood carry things without an *Erub,* which means the violating of the Sabbath: Therefore it was ordained that the *Erub* should remain in its old place.

(Fol. 61) Our Rabbis were taught: It is proper to support gentile poor together with the poor of Israel. It is proper to visit sick together with the sick of Israel. It is proper to bury the dead bodies of gentiles together with the dead bodies of Israel, because it will foster peace.

(Fol. 62) R. Huna and R. Chisda were both sitting when G'niba, who was walking, passed near them. One said to his associate: "Let us arise before a scholar." The other remarked: "Let us arise before a quarrelsome man." Meanwhile G'niba approached them: "Peace unto ye, kings," said he to them. Whereupon they said to him: "Whence do you know that Rabbis are termed kings?" He said to them: "From the following passage, (Pr. 8, 15) *Through me (the Torah) do kings reign,"* etc. "Whence do we know that we should repeat the bidding of peace unto a king?" they again asked him, whereupon he said to them: "Thus said R. Juda in the name of Rab, 'Whence do we know that we should repeat the bidding of peace to a king? It is said (I Chr. 12, 19) *Then a spirit invested*

6) See first Volume page 218, note 1.

כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום:

גמ'. (ע"ב) מה"מ אמר רב מתנה דאמר קרא (דברים לא) ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי אטו אנן לא ידעינן דכהנים בני לוי נינהו אלא כהן ברישא והדר לוי:

(דף ס ע"ב) מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום מ"ט אילימא משום כבוד והא האי שיפורא דהוה מעיקרא בי רב יהודה ולבסוף בי רבה ולבסוף בי רב יוסף ולבסוף בי אביי ולבסוף בי רבא אלא משום חשדא:

(דף סא) ת"ר מפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל ומבקרים חולי נכרים עם חולי ישראל וקוברים מתים נכרים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום:

(דף סב) רב הונא ורב חסדא הוו יתבי חליף ואזיל גניבא א"ל חד לחבריה ניקום מקמיה דבר אוריין הוא א"ל מקמי פלגאה ניקום אדהכי אתא איהו לגבייהו אמר להו שלמא עלייכו מלכי שלמא עלייכו מלכי א"ל מנא לך דרבנן איקרי מלכים אמר להו דכת' (משלי ח) בי מלכים ימלוכו וגו' אמרו ליה ומנא לך דכפלינן שלמא למלכי אמר להו דאמר רב יהודה אמר רב מנין שכופלים שלום למלך שנאמר (ד"ה א' יב) ורוח לבשה את עמשי ראש השלישים לך דויד ועמך

(*Amasai*) *the chief of the captains,* [*who said*], *Thine are we David, and with thee O son of Jesse! peace, peace be unto thee,'"* etc. They then said to him: "Let the master taste something." Thus said Raba in the name of Rab," replied he: "It is prohibited for a man to taste anything before a man feeds his animal, for it is said (Deut. 11, 15) *And I will give grass in thy field for thy cattle, and afterwards* it is said, *And thou shalt eat and be satisfied."*

בן ישי שלום שלום לך וגו׳ אמרו ליה לטעום מר מידי אמר להו הכי אמר רב יהודה אמר רב אסור לו לאדם שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו שנאמר (דברים יא) ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת והדר ואכלת ושבעת:

CHAPTER SIX.

(Fol. 67) We are taught in a Baraitha, Issi b. Juda would enumerate the qualities of the sages. R. Maier is a scholar and a scribe; R. Juda is only a scholar when he wants; R. Tarphon is like a heap of nuts [so abundant are his mental capacities]; R. Akiba is a packed treasury of knowledge; R. Jochanan is like a spice dealer's basket, [ready in all branches of study]; R. Eliezer b. Azaria is like a spice box; The Mishmahs (traditions) of Eliezer b. Jacob is only *Kab* (little in quantity), but well sifted (pure quality); R. Joshi possesses a deep reasoning; R. Simon grinds (studies a great deal) and brings forth a little." We are taught in a Baraitha that this means he forgets a little and what he does forget are only such things which are likened to bran. So also said R. Simon to his disciples: "My children, copy my customs, for my customs are selected from the best customs of R. Akiba."

האומר פרק ששי

(דף סז) תניא איסי בן יהודה היה מונה שבחן של חכמים. ר׳ מאיר חכם וסופר. ר׳ יהודה חכם לכשירצה. רבי טרפון גל של אגוזים. רבי ישמעאל חנות מיוזנת. ר״ע אוצר בלום. רבי יוחנן בן נורי קופת הרוכלים. רבי אלעזר בן עזריה קופה של בשמים. משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי. רבי יוסי נימוקו עמו. רבי שמעון טוחן הרבה ומוציא קמעא תנא משכח קמעא ומה שמוציא אינו מוציא אלא סובין. וכן אמר רבי שמעון לתלמידיו בני שנו מדותי שמדותי תרומות מתרומות של ר״ע:

CHAPTER SEVEN.

(Ib. b) R. Amram the pious, whenever the servants of the exilarch troubled him, would on the next day, get sick with chills. They would then say to him: "What [medicine] does the master want to be brought to him?" He thought to himself: "Whatever I will order of them, they will bring the opposite." He therefore said to them: "Bring me meagre roasted meat and wine mixed with a lot of water." The consequence was that they brought him fat roasted meat and strong wine. When Yolsa [the wife of R. Nachman and the daughter of Exilarch] was informed [that R. Amran became sick] she ordered him into a bath house, put into a bath tub of water and left him there until the water became boiling hot. R. Joseph, when he would get a cold, would work with a hand mill in order to warm himself. R. Shesheth in such a case would occupy him-

מי שאחזו פרק שביעי

(ע״ב) רב עמרם חסידא כי הוו מצערי ליה בי ריש גלותא הוו מגנן ליה אתלגא למחר אמרו ליה מאי ניחא ליה למר דלייתו ליה אמר הני כל דאמינא להו מיפך אפכי אמר להו בישרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא אייתו ליה אינהו בישרא שמינא אגומרי וחמרא חייא שמעה ילתא ומעיילא ליה לבי מסותא ומוקמא ליה במיא דבי מסותא עד דמהפכי מיא דבי מסותא והוו דמא וקאי בישריה פשיטי פשיטי רב יוסף איעסק בריחיא רב ששת איעסק בכשורי אמר גדולה

מלאכה שמחממת את בעליה. א"ל ריש גלותא
לרב ששת מ"ט לא סעיד מר גבן א"ל דלא
מעלו עבדי דחשידי אאבר מן החי אמר ליה מי
יימר א"ל השתא מחוינא לך א"ל לשמעיה זיל
גנוב אייתי לי חדא כרעא מחיותא אייתי ליה
אמר להו אהדמו לי הדמי דחיותא אייתו תלת
כרעי אותיבו קמיה א"ל הא בעלת ג' רגלים
הואי פסיק אייתו חדא מעלמא אותיבו קמיה
א"ל לשמעיה איתביה נמי להך דידך אותבה
אמר להו האי בת חמש רגלים הואי א"ל אי
הכי ליעבדו קמיה דמר וליכול א"ל לחיי קריבו
תכא קמיה ואייתו קמיה בישרא ואותיבו
וקמיה וריסתנא דחנקא חמתא גששיה ושקלה
כרכה בסודריה לבתר דאכיל אמרי ליה (דף סח)
איגניב לן כסא דכספא בהדי דקא מעייני ואתי
אשכחוה דכרוכה בסודריה אמרי ליה חזי מר
דלא מיכל קא בעי אלא לצעורן אמר להו אנא
מיכל אכלי וטעמי ביה טעמא דחיורא אמרי
ליה חיורא לא עביד לן האידנא אמר להו בדקו
בדוכתיה דאמר רב חסדא אוכמא בחיורא
וחיורא באוכמתא לקותא היא בדוק אשכחוה
כי קא נפיק כרו ליה בירא ושדו ליה ציפתא

self carrying logs and remarked: "Great is work that it warmeth its performer." The exilarch said unto R. Shesheth: "Why does not the master partake of a meal with us?" Whereupon he replied: "Because your servants are suspicious of feeding you with limbs cut off from a living beast [which is prohibited]." The Exilarch said to him: "How can you prove this?" Whereupon he said: "I shall show you right now." He asked his own servant to go and bring him a leg of an animal. The servant did so. He then said to the exilarch's servants that they should prepare for him a whole animal, cut in slices. They brought him an animal with three legs. Whereupon he said to them: "This has only three legs." The servants went and cut off a leg of another animal which they brought to him and placed it togehter with the three-legged animal. R. Shesheth then ordered his servants to bring also the one leg he formerly brought to him, and when his servants did so, he said to the exilarch's servants: "Is this an animal with five legs?" The exilarch then said to him: "If so, then let the master's servant prepare of food for him." "Be it so," replied R. Shesheth. The servants set a table before him, and they brought meat and with the meat they placed a very little ankle bone with the intention that R. Shesheth, being blindfolded, would swallow it and thereby choke himself. R. Shesheth, however, felt the bone with his fingers, took it out, and wrapped it in his cloak. His servant, observing that he wrapped something in his cloak, said: (Fol. 68) "A silver cup was stolen from us." They began to search for the silver cup and came upon a cloak in which the bone was wrapped. Taking it out of his cloak, they said to him: "See, the master did not want to eat; he merely wanted to trouble us." Whereupon R. Shesheth said to them: "I did want to eat but as soon as I tasted it, I felt an odor of leprosy in that meat." The servants attempted to deny the fact that they had slaughtered an animal during that day which was afflicted with leprosy. R. Shesheth, however, insisted that they should investigate a certain spot because R. Chisda said: "A black spot on a white skin or a white spot on a black skin is a sign that the animal is sick with leprosy." Consequently they investigated it and found that it was indeed so. When he was about to leave the servants dug out

a pit, covered it with a matting and they said to him: "Let the master lay himself down in his bed." R. Chisda warned him that something was wrong. Whereupon R. Shesheth said to a child: "Recite me the passage you have studied today with your teacher." The child read to him (II Sam. 2, 21) *Turn thee aside to thy right side, or to thy left.* R. Shesheth immediately understood that there was some trick prepared for him and he said to his servant: "What dost thou see?" "I see a matting is spread out," replied his servant. He then said to his servant: "Turn aside and avert the matting." After he had left the place R. Chisda said to him: "Whence did you know that they were to play a trick against you?" R. Shesheth replied: "Firstly, because thou hast warned me and secondly, because the passage which the child recited recalled my attention to it; thirdly, because the servants of the exilarch are suspected to me of being dishonest."

(Ecc. 2, 8) *I procured men singers and women singers, and the delights of the sons of men, and Shidda and Shidath;* i. e., *men singers and women singers,* refers to different musical instruments and *the delight of the sons of men* refers to swimming pools and bath houses. As to *Shidda and Shiddath* here (in Babylon) it was interpreted to signify male demons and female demons, while in the West (the land of Israel) they said it means carriages [for lords and ladies, respectively]. Said R. Jochanan: "Three hundred different kinds of demons were to be found in Sichin [all of whom were known to me], nevertheless the kind called *Shidda* is unknown to me." The master said above: "Here (in Babylon) it was interpreted to signify male demons and female demons." For what purpose did King Solomon require them? The following passage will answer (I Kings 6, 7) *And the house, when it was in building, was built of stone made ready before it was brought thither,* etc. For before the operation [of the Temple] commenced Solomon asked the Rabbis: "How shall I accomplish this?" (without using tools of iron.) Whereupon they replied: "There is the *Shamir,* with which Moses cut the precious stones of the *Ephod.*" "Where is it to be found?" Solomon asked the Rabbis. To which they replied, "Let a male demon, and a female come, and do thou coerce them both; per-

עילויה ואמרי ליה ליתי מר לינח נהר ליה רב חסדא מאחוריה אמר ליה לינוקא פסוק לי פסוקיך אמר ליה (ש"ב ג) נטה לך על ימינך או על שמאלך א"ל לשמעיה מאי קא חזית א"ל ציפתא דשדיא א"ל הדר מינה לבתר דנפק א"ל רב חסדא מנא הוה ידע מר א"ל חדא דנחר לי מר ועוד דפסק לי ינוקא פסוקא ועוד דחשידי עבדי דלא מעלו:

(קהלת ג) עשיתי לי שרים ושרות ותענוגות בני האדם שדה ושדות. שרים ושרות אלו מיני זמר ותענוגות בני האדם אלו ברכות ומרחצאות שדה ושדות הכא תרגימו שדה ושדין במערבא אמרי שידתא. א"ר יוחנן ש' מיני שדים היו בשיחין ושידה עצמה איני יודע מה היא אמר מר הכי תרגימו שדה ושדתין שדה ושדתין למאי איבעי' ליה דכתיב (מ"א ו) והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה וגו' אמר להו לרבנן היכי אעביד אמרו ליה איכא שמירא דאייתי משה לאבני אפוד אמר להו היכי אשתכח אמר ליה אייתי שדה ושדתין כבשינהו אהדדי אפשר דידעי ומגלו לך אייתי שדה

haps they know and will reveal it to thee." He then conjured into his presence a male and a female demon, and tortured them. But in vain, for they said: "We do not know his whereabouts, and cannot tell; perhaps *Ashmedai,* the king of the demons, knows." "But where is he to be found?" Solomon inquired of them. They answered: "In yonder mount is his residence. There he has a pit and, after filling it with water, covered it over with a stone and sealed with his own seal. Daily he ascends to heaven and studies in the school up there; then he comes down and studies in the school down here. After this he goes and examines the seal, then opens the pit and after quenching his thirst covers it up again and seals it and departs."

Solomon thereupon sent Benayahu, the son of Yehoyadu, providing him with a chain and a ring, upon both of which the name of God was engraved. He also provided him with a fleece of wool and sundry skins of wine. Then Benayahu went and dug a pit below that of Ashmedai from which he drained off the water and plugged the duct between with the fleece. Then he set to work and dug another hole higher up which he provided with a channel leading into the emptied pit of *Ashmedai,* by which means the pit was filled with the wine he had brought. Having leveled the ground [so as not to arouse suspicion] he ascended a tree close by [to watch the result]. After a while *Ashmedai* came and examined the seal and seeing that everything was well he raised the stone, but [to his surprise] found wine in the pit. For a time he stood muttering: "It is written (Pr. 20, 1) *Wine is a mocker; strong drink is riotous, and whosoever reeleth thereby is not wise.* And again, (Hos. 4, 11) *Harlotry, wine and new wine take away the heart.* I shall therefore not drink it." But when he became thirsty he could no longer resist the temptation. He proceeded to drink therefrom when, becoming intoxicated, he lay down to sleep. Then Benayahu came forth [from his ambush] and fastened the chain around the sleeper's neck. *Ashmedai,* when he awoke, began to fret and fume, and would have torn off the chain that bound him, had not Benayahu warned him, saying: "The name of thy Lord is upon thee." As they journeyed along [while on their way to Solomon] they came to a palm tree, against

ושדתין כבשינהו אהדדי אמרי אנן לא ידעינן דילמא אשמדאי מלכא דשידי ידע אמר להו היכי איתיה אמרי ליה איתיה בטורא פלן כריא ליה בירא ומליא ליה מיא ומכסיא בטינרא וחתימא בגושפנקי׳ וכל יומא סליק לרקיעא וגמר מתיבתא דרקיעא ונחית לארעא וגמר מתיבתא דארעא ואתי סייר ליה לגושפנקיה ומגלי ליה ושתי ומכסי ליה וחתים ליה ואזיל:

שדריה ליה לבניהו בן יהוידע יהיב ליה שולשילתא דחקיק עלה שם ועזקתא דחקיק עלה שם וגבבי דעמרא וזיקי דחמרא אזל כרא בירא מתתאי ושפינהו למיא וסתמינהו בגבבי דעמרא וכרא בירא מעילאי דשפכינהו לחמרא וטמינהו סליק יתיב באילנא כי אתא סייריה לגושפנקא גלייה אשכחיה חמרא אמר כתיב (משלי כ) לץ היין הומה שכר וכל שוגה בו לא יחכם וכתיב (הושע ד) זנות יין ותירוש יקח לב לא אישתי כי צחי לא סגיא ליה אישתי רוה וגנא נחית אתא שדא ביה שולשילתא סתמיה כי איתער הוה קא מפרזל א״ל שמא דמרך עלך כי נקיט ליה ואתא מטא דקלא חף ביה שדייה מטא לביתא שדייה מטא גבי כובא

דההיא ארמלתא נפקת איהו (ע"ג) איהננא ליה כפא לקומתיה מיני' איתבר בי' גרמא אמר היינו דכתיב (משלי כה) ולשון רכה תשבר גרם חזא סמיא דהוה קא טעי באורחא אסקיה לאורחיה חזא רויא דהוה קא טעי באורחא אסקיה לאורחי' חזא חדוותא דהוו קא מחדן לה בכה שמעיה לההוא גברא דהוה קאמר ליה לאושכפא עביד לי מסאני לשב שני אחיך חזא ההוא קסמא דהוה קסים אחיך:

כי מטא להתם לא עיילוה לגביה דשלמה עד תלתא יומי יומא קמא א"ל אמאי לא קא בעי לי מלכא לגביה אמרו ליה אנסיה משתיא שקל לבינתא אותיב אחברתה אתו אמרו ליה לשלמה א"ל הכי אמר לכו הדר אשקיוהו למחר אמר להו ואמאי לא קא בעי לי מלכא לגביה אמרו ליה אנסיה מיכלא שקל לבינתא מחברתה אותבה אארעא אתו אמרו ליה לשלמה אמר להו הכי אמר לכו נגידו מיני' מיכליה לסוף תלתא יומי עייל לקמיה שקל קניא ומשח ארבעה גרמידי ושדא קמיה א"ל מכדי כי מיית ההוא גברא לית ליה בהדין עלמא אלא ארבעה גרמידי השתא כבשתיה לכולי עלמא ולא שבעת עד דכבשת נמי לדידי א"ל לא קא בעינא מינך מידי בעינא דאיבנייה לבית המקדש וקא מיבעי לי שמירא א"ל לדידי לא מסר לי לשרא דימא מסירא ליה ולא יהיב ליה אלא לתרנגולא ברא דמהימן ליה אשבועתיה ומאי עביד ביה ממטי ליה לטורי דלית בהו ישוב ומנח להו אשינא דטורא ופקע טורא ומנקיט ומייתי ביזרני דאילנא ושדי התם

which *Ashmedai* rubbed himself, until he uprooted it and threw it down. When they approached a hut, the poor widow who inhabited it came out and entreated him not to rub himself against it, upon which, as he suddenly bent himself back, he snapped a bone of his body, remarking, "This exemplifies the passage (Pr. 25, 15) *And a gentle answer breaks the bone.*" Observing a blind man straying out of his way, he directed him aright. He did the same to a man who had been overcome with wine, directing him aright. At sight of a wedding party that passed rejoicing along, he wept; but he burst into a laughter when at a shoemaker's he heard a man order a pair of shoes that would last seven years; and when he saw a magician at his work he broke forth into cries of scorn.

On arriving at the royal city, three days elapsed before he was introduced to King Solomon. On the first day he asked: "Why does not the king invite me into his presence?" "Because he has drank too much and is not sober," came the reply. *Ashmedai* thereupon lifted a brick and placed it upon another. When King Solomon was informed of this he said: "He meant by this, go and make him drunk again. On the day following *Ashmedai* again asked: "Why does not the king invite me into his presence?" The reply came, "He has eaten too much." Upon which *Ashmedai* removed the brick from the top of the other. When this was reported to the king the latter said: "He meant by this, stint him in his food." After the third day he was introduced to the fling. He took a stick, and with it measured off four subits upon the floor and then threw it before the king, remarking: "When thou diest, thou wilt not possess in this world more than four cubits of earth; now, when thou hast conquered the entire world, thou wert not satisfied until thou hadst overcome me also." Whereupon the king replied to him: "I want nothing of thee, but I wish to build the Temple and have need of the *Shamir.*" To which *Ashmedai* immediately answered: "The *Shamir* is not committed into my charge, but to the Prince of the sea, and that only upon an oath that he return it to him again." "But what does the wild cock do with the *Shamir?*" Solomon asked. To which *Ashmedai* replied: "He takes it to a barren rocky mountain, and by means of it he cleaves the mountain asunder, into the

והוי ישוב והיינו דמתרגמינן נגר טורא בדקו קינא דתרנגולא ברא דאית ליה בני וחפויה לקיניה זוגיתא חיורתי כי אתא בעי למיעל ולא מצי אזל אייתי שמירא ואותביה עילויה רמא ביה קלא שדייה שקליה אזל חנק נפשיה אשבועתיה:

א"ל בניהו מ"ט כי חזיתיה לההוא סמיא דהוה קא טעי באורחא אסיקתיה לאורחיה א"ל מכרזי עליה ברקיע דצדיק גמור הוא ומאן דעביד ליה ניחא נפשיה זכי לעלמא דאתי ומ"ט כי חזיתיה לההוא רויא דקא טעי באורחא אסיקתיה לאורחא א"ל מכרזי עליה ברקיע דרשע גמור הוא ועבדי ליה ניחא נפשיה כי היכי דליכליה לעלמא. מ"ט כי חזיתיה לההוא חדוותא בכית א"ל בעי מימת גברא בנו תלתין יומין ובעיא מינטר ליבם קטן תליסר שנין. מ"ט כי שמעתיה לההוא גברא דא"ל לאושכפא עביד לי מסאני לשב שנין אחיכת א"ל ההוא ז' יומי לית ליה מסאני לשב שני בעי מ"ט כי חזיתיה לההוא קסמא דהוה קסים אכיחת א"ל דהוה יתיב אבי גזא דמלכא לקסום מאי דאיכא תותיה תרחיה גביה עד דבנייה לבית המקדש יומא חד הוה קאי לחודיה א"ל כתיב (במדבר

cleft of which, formed into a valley, he drops the seeds of trees, and thus the place becomes fit for habitation." It is therefore understood why Unkelos interprets *Shamir* [in the Targum] *Nagger* Tura (mountain-splitter). Immediately they ordered a search for the nest of the wild cock which, they found, contained a young brood. This they covered with a glass (that the bird might see its young, but not be able to get at them). When the bird came and found his nest impenetrably glazed over he went and brought the *Shamir*. Just as he was about to apply it to the glass in order to cut it, the messenger gave a startling shout, which frightened the bird so much that he dropped the *Shamir*, and Solomon's messenger caught it up and made off with it. The cock thereupon strangled himself, because he was unable to keep the oath which he had made [to return the *Shamir* to the prince of the sea].

Benayahu asked *Ashmedai* why it was that when he saw the blind man straying that he so promptly interfered to guide him? "Because," replied he, "it was proclaimed in heaven concerning that man that he was perfectly righteous, and that whoever did him a favor would deserve the inheritance of the future world." "And when you saw the man overcome with wine and wandering out of his way, why did you put him right again?" "Because," again replied *Ashmedai*, "it was announced in heaven that he was exceedingly wicked, and I have done him a good service, so that whatever good he might have done, he should enjoy it in this world." "And why did you weep when you saw the merry wedding party?" He replied: "Because the bridegroom was destined to die within thirty days and the bride will have to wait thirteen years for her husband's brother who is now but an infant." "Why did you laugh so when the man ordered a pair of shoes that would last him seven years?" "Because the man himself was not sure of living seven days." "And why did you jeer when you saw the conjuror at his tricks?" "Because," said *Ashmedai*, "the man was at the very time sitting on a princely treasure and he did not, with all his pretentions, know that it was under him."

King Solomon decided to detain *Ashmedai* till the building of the Temple was completed. One day when the king was alone

with *Ashmedai,* he asked the latter: "What is your superiority over us concerning which the passage reads (Num. 23, 22) *He has the strength of a unicorn,* concerning which tradition alleges that the word *strength* refers to ministering angels, and the word *unicorn* refers to demons?" *Ashmedai* replied: "Only remove this chain from my neck and give me thy signet ring, and I will soon show you my superiority." No sooner did King Solomon comply with this request, than *Ashmedai* snatching him up, swallowed him; then stretching forth his wings—one touching the heaven and the other the earth—he vomitted him out again to a distance of four hundred miles. It is with reference to this time that Solomon said (Ecc. 1, 3) *What profit hath a man of all his labor which he toileth under the sun?* and (Ib. 2, 10) *This is my portion of all my labor.* What does the article *this* mean? Rab and Samuel are at variance upon this point, for the one said it means his staff, while the other holds that it means his kingly garment, with which Solomon went about from door to door begging, and whenever he came he said (Ib. 1, 12) *I, the preacher, was king over Israel in Jerusalem.* When in his wanderings he came to the Sanhedrin, they reasoned, saying: "If he were merely insane he would not keep repeating the same things over and over again; therefore what does this mean?" They inquired of Benayahu: "Does the king invite you into his presence?" "No!" came the reply. They then sent to see whether the king visited his harem. And the reply came: "Yes, he comes." Then the Rabbis sent word back that they (the harem) should look at his feet, for the demon's feet are like those of a cock. To this the answer was: "He comes to us in stockings." Upon this information the Rabbis escorted Solomon to the palace, and restored to him the chain and the ring, on both of which the name of God was engraved." Arrayed with these, Solomon advanced straightway into the presence-chamber. *Ashmedai* sat at that moment on the throne, but as soon as he saw Solomon enter, the took fright and raising his wings flew away. In spite of this Solomon continued in great fear of him; and this explains the passage (Songs 3, 7, 8) *Behold the bed which is Solomon's; three score valiant men are about it, of the valiant of Israel; they all hold swords being expert in*

כד) כתועפות ראם לו ואמרינן כתועפות אלו מלאכי השרת ראם אלו השדים מאי רבותייכו מינן א"ל שקול שולשילתא מינאי והב לי עזקתך ואחוי לך רבותאי שקליה לשולשילתא מיניה ויהב ליה עזקתא בלעיה אותביה לחד גפיה ברקיע ולחד גפיה בארעא פתקיה ארבע מאה פרסי על ההיא שעתא אמר שלמה (קהלת א) מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש (כי זה) וכתיב (שם ב) וזה היה חלקי מכל עמלי מאי (כי) וזה רב ושמואל חד אמר מקלו וחד אמר גונדו היה מחזר על הפתחים כל היכא דמטי אמר (שם א) אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלים. כי מטא גבי סנהדרין אמרו רבנן מכדי שוטא בחדא מלתא לא סריך מאי האי אמרי ליה לבניהו קא בעי לך מלכא לגביה אמר להו לא שלחו להו למלכוותא קאתי מלכא לגבייכו שלחו להו אין קאתי שלחו להו בדקן בכרעיה שלחו להו במוקי קאתי וקא תבע להו בנדותייהו וקא תבע לה נמי לבת שבע אמיה אתיוה לשלמה והבו ליה עזקתא דחקיק עליה שם כי עייל חזייא פרח ואפ"ה הוה ליה ביעתותא מיניה והיינו דכתיב (שה"ש ג) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל כלם אחוזי חרב מלומדי מלחמה איש חרבו על ירכו

war; every man has his sword upon his thigh, because of fear in the night. Rab and Samuel are at variance upon this point; one holds that Solomon was a king and a layman, the other holds that he was king, a layman and again a king.

Three things cause to reduce the strength of man: fear, travel and sin. Fear, as it is written (Ps. 38, 11) *My heart fluttereth, my strength faileth me;* travel, as it is written (Ib. 102, 24) *He hath shortened my days;* Sin, as it is written (Ib, 31, 11) *My strength faileth me because of mine iniquity.*

CHAPTER NINE.

(Fol. 88) R. Joshua b. Levi said: "The land of Israel was not destroyed until the seven Judicial courts served idolatry, and these are: Jeroboam, the son of Nebat; Bashah, the son of Achiyah; Achab, the son of Omri; Jehu, the son of Nimshi; Pekach, the son of Remalyahu; Menachem, the son of Gadi, and Hoshea, the son of Elah. As it is said: (Jer. 15, 9) *"She that hath born seven languisheth; her spirit droppeth; her sun is gone down while it was yet day,* etc." Said R. Ami: "Where is the passage to prove that idolatry would cause destruction? (Deut. 4, 25) *When thou begettest children, and children's children."*

R. Cahana and R. Assi said unto Rab: "It is written concerning Hoshea b. Elah (11 Kings 17, 2) *And he did what is evil in the eyes of the Lord but not like the kings of Israel;* and immediately thereafter it is written *Against him came up Shalmanesser,* etc. [It is because he was not as bad as the former kings that he was punished?"] He replied then: This refers to the guards which Jeroboam stationed to watch Israel not to go up to Jerusalem was removed by Elah; and nevertheless the Israelites did not go up unto Jerusalem. The Holy One, praised be He! then said the number of years which Israel neglects to visit Jerusalem the same number should they suffer in captivity."

R. Chisda said in the name of Mar Ukba, and according to some, H. R. Chisda himself said that M'remar lectured: "What is the meaning of the passage (Dan. 9, 14) *Therefore hath the Lord hurried to bring the evil, and He brought it upon us; for the Lord our God is righteous.* Is it because the Lord our God is righteous, that He hurried to bring upon us the evil? But this

מפחד בלילות. רב ושמואל חד אמר מלך והדיוט וחד אמר מלך והדיוט ומלך:

שלשה דברים מכחישין כחו של אדם ואלו הן פחד דרך ועון. פחד דכתיב (תהלים לח) לבי סחרחר עזבני כחי דרך דכתיב (שם קב) בדרך כחי קצר ימי עון דכתיב (שם לא) כשל בעוני כחי:

המגרש פרק תשיעי

(דף פח) אמר רבי יהושע בן לוי לא חרבה ארץ ישראל עד שעבדו בה שבעה בתי דינין עבודה זרה ואלו הן ירבעם בן נבט ובעשה בן אחיה ואחאב בן עמרי ויהוא בן נמשי ופקח בן רמליהו ומנחם בן גדי והושע בן אלה שנאמר (ירמיה טו) אמללה יולדת השבעה נפחה נפשה באה שמשה בעוד יומם וגו'. אמר רב אמי מאי קראה (דברים ד) כי תוליד בנים ובני בנים א"ל רב כהנא ורב אסי לרב כתיב ביה בהושע בן אלה (מ"ב יז) ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל וכתיב (שם) עליו עלה שלמנאסר וגו' אמר להו אותן פרדסיאות שהושיב ירבעם על הדרכים כדי שלא יעלו ישראל לרגל בא הושע ובטלן ואעפ"כ לא עלו ישראל לרגל אמר הקב"ה אותן שנים שלא עלו ישראל לרגל ילכו בשביה:

א"ר חסדא אמר מר עוקבא ואמרי לה אר"ח דריש מרימר מ"ד (דניאל ט) וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו משום דצדיק ה' אלהינו וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו אלא צדקה עשה הקב"ה עם ישראל

שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת דכתיב ביה בגלות יכניה (מ"ב כד) החרש והמסגר אלף חרש שבשעה שפותחין נעשו הכל כחרשין מסגר כיון שסוגרין שוב אינן פותחין וכמה אלף עולא אמר שהקדים שתי שנים (דברים ד) לונושנתם (ע"ב) אמר רב אחא בר יעקב ש"מ מהרה דמרי עלמא תמנין מאה וחמשין ותרתי הוא:

תניא היה רבי טרפון אומר כל מקום שאתה מוצא אגוריאות של עכו"ם אף ע"פ שדיניהם כדיני ישראל אי אתה רשאי להזקק להם שנא' (שמות כא) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם לפניהם ולא לפני עכו"ם ד"א לפניהם ולא לפני הדיוטות:

(דף צ) תניא היה רבי מאיר אומר כשם שיש דעות במאכל כך יש דעות בנשים יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו זו היא מדת פפא בן יהודה שהיה נועל בפני אשתו ויוצא ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו שותהו וזו היא מדת כל אדם שמדברת עם אחיה קרוביה ומניחה ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך תמחוי מוצצו ואוכלו וזו היא מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע וטוה בשוק (ע"ב) ופרומה משני צדדיה ורוחצת עם בני אדם עם בני אדם ס"ד אלא במקם שבני אדם רוחצין זו מצוה מן התורה לגרשה שנאמר (דברים כד) כי מצא בה ערות דבר וגו' ושלחה מביתו והלכה

means, the Holy One, praised be He! did charity with Israel that He caused to speed the exile of Zedekiah when those who were exiled with Yechanyah were still alive, as it is said concerning Yechanyah (II Kings 24, 16) *And the craftsmen and the smiths a thousand. Cheresh* (craftsman), is a name given to one who when he asked a question all become deaf (cannot answer). *Massger* (smith), is a name given to one who when he closes[1] a discussion, it could never be re-opened [for having everything explained."] And how many were they? A thousand. Ulla said: "The charity consists in that He caused the exile with two years earlier, indicated through the word *V'noshantem* (and ye shall have remained long in the land)." R. Acha b. Jacob said: "Infer from this that *soon* means by the Omnipotent eight hundred and fifty-two years."[2]

We are taught in a Baraitha that R. Tarphon was accustomed to say: "Whereever you find heathenish courts, even though they decide judgements in accordance with the law of Israel, one must not appeal to them; for it is said: (Ex. 21, 1) *And those are the laws of justice which thou shalt set before them;* i. e., before them (the Sanhedrian) and not before private persons.

(Fol. 90) We are taught in a Baraitha that R. Maier was accustomed to say: "Just as the customs of man differ at meals, so also they differ in respect to their wives. There are men whose custom it is that if a fly falls in their cup they would pour out the entire contents and drink it no more. This is the custom of Papa Juda who is accustomed to lock the door before his wife and go out into the street. There are others, however, who if a fly falls into the cup, cast the fly out and drink the rest of the cup. This is the custom of every man who allows his wife to converse with her brothers and friends. There are still other people who, when a fly falls in their meals, soak and eat up the fly together with the meal. This is the habit of an immoral person who sees his wife walk out in the midst of the street with her hair spread while performing her work, (Ib. b) and does not keep away from performing unbecoming things. Concerning such a wife it is meritorious to divorce her, as it is said (Deut. 24, 1) *Because he has found some scandalous thing in her,* etc., ...

1) *Massger* means also "a locker."
2) See Deut. 4, 26, that it says: ***that ye shall soon perish,*** yet it was only after 852 years.

and send her away out of his house; she goes and becomes another man's wife. The passage, states another: This is to tell us that she was not the companion of the first one. This one drove out the wicked woman from his house and that one took in such a wicked woman into his house; if the second one has merits he will also send her away by divorce, as it is said (Ib.) *And the latter's husband hates her,* etc., but if not (if he has no merits) then she will bury him, as it is said (Ib) *Or is the latter's husband, who took her as his wife, should die;* i. e., the latter's husband deserves death, because this one sent out the wicked woman from his house and that one took such a woman into his house." (Mal. 2, 16) *For he hateth to send away* [*the wife*]. R. Juda says: "If one hateth his wife she should send her away" [divorce her], R. Jochanan says: "He is hated who divorces his wife. Both, however, do not differ: The latter refers to the first marriage and the former refers to the second marriage. R. Elazar said: "Whoever divorces his first wife, even the altar sheds tears upon it, as it is said (Ib. ib. 13) *And this further ye do; ye cover the altar of the Lord with tears, with weeping, and with sighing, in so much that He regardeth not the offerings any more, neither receiveth it with good will at your hand. Yet he says: 'Wherefore? Because the Lord hath been witness between thee and thy wife of thy youth, against whom thou hast dealt treacherously; though she is thy companion and wife of thy covenant.*"

END OF GITTIN.

והיתה לאיש אחר הכתוב קראו אחר לומר שאין זה בן זוגו של ראשון זה הוציא רשעה מביתו וזה הכנים רשעה לתוך ביתו זכה שני ושלחה שנאמר (שם) ושנאה האיש האחרון וגו' ואם לאו קוברהו שנאמר (שם) או כי ימות האיש האחרון כדאי הוא במיתה שזה הוציא רשעה מתוך ביתו וזה הכנים רשעה לתוך ביתו (מלאכי ב) כי שנא שלח ר' יהודה אומר אם שנאתה שלח ר' יוחנן אומר שנאוי המשלח ולא פליגי הא בזווג ראשון הא בזווג שני דא"ר אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר (שם) וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין עוד פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך אשר (אתה) בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך:

סליק מסכת גיטין

SOTA[1]

סוטה

CHAPTER ONE.

(Fol. 2) We are taught that Rabbi says: "Why is the chapter of Nazarite placed next to the chapter of Sota? To teach us that if one sees a *Sota* in her corrupted state he should abstain from wine."

R. Samuel b. Isaac said that when Resh Lakish was to lecture on the subject of *Sota* he would say: "A wife is selected [in heaven] for each man, according to his deeds, as it is said (Ps. 125, 3) *For the sceptor of wickedness shall not rest upon the staff of righteous.*" Raba b. b. Chana said in the name of R. Jochanan: "To join couples is as difficult as the splitting of the Red Sea, for it is said (Ib. 68, 7) *God places those who are solitary in the midst of their families; He bringeth out these who are bound unto happiness.*" Do not read *Motzi* (bringeth out) but read it *K'motzi* (like bringing forth). [Hence they are compared with one another.] Is it indeed so difficult to join couples? Behold! R. Juda said in the name of Rab: "Forty days before the creation of a child a Heavenly voice comes forth and says: 'The daughter of so and so shall marry the son of so and so; the premises of so and so shall be the property of so and so;' hence it is prearranged. This is not difficult to explain. The latter deals with the first marriage, while the former deals with the second."

(Fol. 3b) (Ib. b) H. Chisda said: "Immorality in a home is like a worm in peppy plants." And R. Papa said: "Anger in a home is like a worm in a Sesama plant." Both statements refer to the conduct of women, but not of men.

R. Chisda said further: "In the very beginning, before Israel had committed sins, the Shechina would dwell with each and every one, as it is said: (Deut. 23, 15) *For the Lord thy God walketh in the midst of thy camp,* but as soon as Israel committed sin, the Shechina departed from them, as it is said: (Ib) *That He sees no unseemly thing in thee, and turn away from thee.'"*

R. Samuel b. Nachmeni said in the name

המקנא פרק ראשון

(דף ג) תניא רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין:

אמר רב שמואל בר יצחק כי הוה פתח ריש לקיש בסוטה אמר הכי אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו שנאמר (תהלים קכה) כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן וקשה לזווגן כקריעת ים סוף שנאמר (שם סח) אלהים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות (אל תקרי מוציא אלא כמוציא) איני והא אמר רב יהודה אמר רב ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני בית פלוני לפלוני שדה פלונית לפלוני לא קשיא הא בזווג ראשון הא בזווג שני:

(ע"ב) אמר רב חסדא זנותא בביתא כקריא לשומשמי וא"ר (פפא) (חסדא) תוקפא בביתא כקריא לשומשמי אידי ואידי באתתא אבל בגברא לית לן בה:

ואמר רב חסדא בתחלה קודם שחטאו ישראל היתה שכינה שרויה עם כל אחד ואחד שנאמר (דברים כג) כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנך וכיון שחטאו היתה שכינה מסתלקת מהם שנאמר (שם) ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך:

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל העושה

1) *Sota* treats of a woman suspected of adultery (Num. 5, 12-31).

מצוה אחת בעוה"ז מקדימתו ומוליכתו לפניו
לעוה"ב שנאמר (ישעיה נח) והלך לפניך צדקך
כבוד ה' יאספך וכל העובר עבירה אחת בעולם
הזה מלפפתו (ומוליכתו) ליום הדין שנאמר
(איוב ו) ילפתו ארחות דרכם יעלו בתהו ויאבדו
רבי אלעזר אומר קשורה בו ככלב שנאמר
(בראשית לט) ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות
עמה לשכב אצלה בעוה"ז להיות עמה ליום
הדין בעוה"ב:

(דף ד ע"ב) דרש רב זעירא זמנין אמר לה
משמיה דרב אמי וזמנין אמר לה משמיה דר'
אסי כל האוכל לחם בלא נטילת ידים כאילו
בא על אשה זונה שנאמר (משלי ו) כי בעד
אשה זונה עד ככר לחם ואשת איש נפש יקרה
תצוד אמר רבא האי בעד אשה זונה עד ככר
להם בעד ככר לחם עד אשה זונה מיבעי' ליה.
אלא אמר רבא כל הבא על אשה זונה לסוף
מבקש ככר לחם ואינו מוצא אמר רב זריקא
א"ר אלעזר כל המזלזל בנטילת ידים נעקר מן
העולם. אמר רב חייא בר אשי אמר רב מים
ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה מים
אחרונים צריך שישפיל ידיו למטה. תנ"ה
הנוטל ידיו צריך שיגביה ידיו למעלה שמא
יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים.
א"ר אבהו כל האוכל פת בלא ניגוב ידים כאילו
אוכל לחם טמא שנאמר (יחזקאל ד) ככה יאכלו
בני ישראל את לחמם טמא בגוים אשר אדיחם
שם מאי (משלי ו) ואשת איש נפש יקרה תצוד.
א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל אדם
שיש בו גסות הרוח לסוף נכשל באשת איש

of R. Jonathan: "Whoever performs a mer- the world to come, as it is said (Is. 58, 8) *And before thee shall go thy righteousness, the glory of the Lord shall be thy reward.* And whoever commits a crime in this world, it clings to him and goes before him on the day of judgment, as it is said (Job. 6, 18) *"It will cling to him the paths of their ways."* R. Elazar said: "It clings unto him like a dog does cling unto his master, as it is said (Gen. 39, 10) *And he hearkened not unto her, to lie by her, or to be with her;* i. e., *to lie by her,* in this world; *or to be with her,* in the world to come.

(Fol. 4b) Avira expounded, sometimes in the name of R. Ami and at other times in the name of Rab Assi: "Whoever eats bread without having previously washed his hands is like one who has committed adultery; the passage reads (Pr. 6, 26) *For on account of a harlot a man is brought down to a loaf of bread; an adulterous woman will even hunt for the precious life."* Raba, however, said: "If this were the meaning then instead of on account of a harlot to the lost loaf of bread it should have been read for the sin of harlot to a loaf of bread. Raba, however, said: "Whoever commits adultery will at last be reduced to suit a state that he will have to look for a loaf of bread." R. Elazar said: "He who is neglectful in the observance of washing the hands before having a meal is to be uprooted from the world." R. Chiya b. Ashi said in the name of Rab: "While washing the hands before the meal, one shuold lift his hands up; but while washing the hands after the meal (at *mayim achromim*) one should keep his hands downward." We are also taught so in a Baraitha, that whoever washes his hands [before his meal] should lift them up so that the water should not flow back on his hands, which may cause his hands to become unclean. R. Abahu said: "Whoever eats bread without having dried his hands from the water with which he washed them is considered as if he were eating unclean bread." (Ez. 4, 13) *Even thus shall the children of Israel eat their bread unclean among the nations wither I will drive them.* What is the meaning of the passage (Pr. 6, 26) *And an adulterous woman will even hunt for the precious life.* Said R. Chiya b. Abba, in the name of R. Jochanan: "Any man who possesses presumptuousness

will in the end stumble over an adulterous crime, as it is said *An adulterous woman will even hunt for the precious life.*" "If this is the meaning of the passage," remarked Raba, "then why does it say *precious life;* it should rather read *presumptuous life,* and again it should have stated, *she will hunt for.*" Raba therefore said: "This means that whoever commits the crime of adultery, even though he has studied the Torah, concerning which it is said (Ib. 3, 15) *She is more precious than pearls are,* which means that she is more precious than the High-priest who would enter the most Holy of the Temple, nevertheless it [the crime] will bring him into the judgment of Gehenna."

R. Jochanan said in the name of R. Simon B. Jochai: "Whoever possesses a presumptuous nature is like one who serves idols; for it is said (Ib. 16, 5) *An abomination of the Lord is everyone that is proud of heart,* and the following passage reads (Deut. 7, 26) *And thou shalt not bring an abomination into thy house.*"[2] R. Jochanan of his own authority said that such a man is considered as if he derives the principle of religion (the unity of God) etc., for it is said (Ib. 8, 14) *Thy heart be then not lifted up and thou wilt forget the Lord thy God.* R. Chama b. Chanina said: "Such a man is considered as if he had violated the entire chapter of the so-called Levirate crimes; for concerning presumption it is written: *An abomination of the Lord is everyone that is proud of heart,* and it is written again concerning the Levirate crimes (Lev. 18, 27) *For all these abominations have the men of the land done.*" Ulla said: "Such a man is considered as if he had built a heathenish altar as it is said (Is. 2, 22) *Withdraw yourselves then from man, whose breath is in his nostrils because for what is he to be esteemed?* Do not read *Bame* (for what) but read it *Bamah* (a heathenish altar)." What is the meaning of (Pr. 11, 21) *From hand being to hand, the bad man shall not go unpunished.* (Fol. 5) Said R. Jochanan: "As a man who committed adultery, even though he gives charity in secret, concerning which it is written (Ib. 21, 14) *A gift in secret passifies anger, and a bribe in bosom, strong fury,* he will nevertheless not be acquitted from the judgment of Gehenna."

Whence do we find warning against pre-

2) The last *Abomination* refers to idolotary.

שנאמר ואשת איש נפש יקרה תצוד אמר רבא האי נפש יקרה נפש גבוה מיבעי׳ ליה ועוד היא תצוד מיבעי׳ ליה אלא אמר רבא כל הבא על אשת איש אפי׳ למד תורה דכתיב בה (שם ג) יקרה היא מפנינים יקרה היא מכ״ג שנכנס לפני ולפנים אפילו הכי היא צדתו לדינה של גיהנם:

א״ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כל אדם שיש בו גסות הרוח כעובד עבודה זרה כתיב הכא (שם טז) תועבת ה׳ כל גבה לב וכתיב התם (דברים ז) ולא תביא תעבה אל ביתך ור׳ יוחנן דידיה אמר כאלו כופר בעיקר שנא׳ (שם ח) ורם לבבך ושכחת את ה׳ אלהיך ר׳ חמא בר חנינא אמר כאילו בא על העריות כולם כתיב הכא תועבת ה׳ כל גבה לב וכתיב התם (ויקרא יח) כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ עולא אמר כאילו בנה במה שנא׳ (ישעיה ב) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא אל תיקרי במה אלא במה:

מאי (משלי יא) יד ליד לא ינקה א״ר יוחנן (דף ה) אפילו עשה צדקה בסתר דכתיב (משלי כא) מתן בסתר יכפה אף ושחד בחיק חימה עזה לא ינקה מדינה של גיהנם:

אזהרה לגסי הרוח מנין אמר רבא אמר

sumptions? Raba, in the name of R. Zera, said: "From the following (Jer. 13, 15) *Hear ye, and bend your ear, be not proud.*" R. Nachman b. Isaac said: "From the following (Deut. 8, 14) *then thy heart be lifted up, and thou forget the Lord thy God,* and in the preceding passage it is written, *Take heed unto thyself that thou forget not.* This is to be explained, as Abin did it in the name of R. Illiai; for R. Abin said in the name of R. Illai: "Wherever we find *be guarded, lest, or not,* a prohibitory law, is introduced." R. Avira expounded, at times in the name of R. Ami, and at other times in the name of R. Assi: "Whoever possesses haughtiness will at the end become little [disreputable] as it is said (Job. 24, 24) *They are exalted for a little while.* One might assume that he will endure in the world, it therefore says: *They are no more.* However, if he retracts from his course, he will then pass away from the world in his proper time, as it is said further, *yet, they brought low: like all other* (*Kakol*) *are they gathered in;* i. e., like Abraham, Isaac and Jacob, concerning whom it is written the similar word (Gen. 24,) *Bakol* (Ib., ib. 27) *Mikol* (Ib., ib. 23) *Kol.* But, if he does not retract, then (Job. 24, 24) *And wither as the tops of the ears of the corn.*" .How is the above passage, *And wither as the tops of the ears of corn,* to be explained? R. Huna and R. Chisda both explained it. One said that it means like the ears of standing grain, while the other said it refers to the stalk of grain. It is quite evident according to the one who says that it refers to the ear of the standing grain. The passage therefore reads, *And wither as the tops of the ears of the corn,* but concerning the one who explains that it refers to the stalk of a straw itself, what is the meaning of *And wither as the tops of the ears of the corn?* Said R. Ashi, and so also are we taught in the college of R. Ishmael: "This may be compared unto a man who went into his field; he picked and plucked out all the tallest [that were fully grown]." So also does the Lord pluck out those that are the tallest (presumptuous). (Is. 57,15) *Yet also with the contrite and humble of spirit do I dwell .* R. Huna and R. Chisda both explained it; one said: "This means the humble are with Me. [I exalt them.]" The other one, however, says: "I am with the humble [I lower Myself to

זעירא מהכא (ירמיה יג) שמעו והאזינו אל תגבהו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא (דברים ח) ורם לבבך ושכחת וכתיב (שם) השמר לך פן תשכח וכדרבי אבין א"ר אלעאי דא"ר אבין א"ר אלעאי כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה. דרש רב עוירא זמנין אמר לה משמיה דר' אמי וזמנין אמר (דף ד) ליה משמיה דר' אסי כל אדם שיש בו גסות הרוח לסוף מתמעט שנאמר (איוב כד) רומו מעט יכול ישנו בעולם ת"ל (שם) ואיננו ואם חוזר בו נאסף מן העולם בזמנו שנא' (שם) והומכו ככל יקפצון כאברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו (בראשית כד) בכל (שם כז) מכל (שם לג) כל ואם לאו (איוב כד) וכראש שבלת ימלו מאי וכראש שבלת ימלו רב הונא ורב חסדא חד אמר כסאסאה דשבלתא וחד אמר כשבלתא עצמה בשלמא למ"ד כסאסאה דשבלתא היינו דכתיב וכראש שבלת ימלו אלא למ"ד כשבלתא עצמה מאי וכראש שבלת ימלו אמר רב אשי וכן תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שנכנס לתוך שדהו גבוה הוא מלקט. (ישעיה נז) ואת דכא ושפל רוח רב הונא ורב חסדא חד אמר אתי דכא וה"א אני את דכא ומסתברא

them.]" The interpretation, "I am with the humble," is more acceptable; for so do we find that the Holy One, praised be He! caused His Shechina to rest on Mt. Sinai, [lowering himself on the hill], but He did not elevate Mt. Sinai. R. Joseph said: "Always shall a man take a lesson from the ethics of his Creator; for the Holy One, praised be He! disregarded all other elevated hills and mountains and caused His Shechina to rest on Mt. Sinai [which is not among the tallest)."[3]

R. Elazar said: "And one who possesses haughtiness deserves to be cut off like a [grove] tree devoted to ilodatry; for concerning presumption it is written (Is. 10, 33) *And those of towering growth shall be hewn down,* and concerning a [grove] tree, it is written (Dept. 7, 5) *And their groves shall ye not turn down.* R. Elazar said further: "Anyone who possesses haughtiness will not enjoy resurrection; for it is said (Is. 26, 19) *Awake and sing ye, that dwell in the dust;* i.e., it is not written *that lie in the dust* but *that dwell in the dust,* we infer this to mean he who dwelt in dust (lowered himself) during his life." R. Elazar said further: "Anyone who possesses haughtiness causes the Shechina to lament over him, as it is said (Ps. 138, 6) *For though the Lord be high, yet regardeth He the lowly, and the haughty He knoweth from afar.*" R. Avira, and according to others R. Elazar expounded: "Come and see how the custom of the Holy One, praised be He! is unlike the custom of frail man. The custom of frail men is that a great man will look upon another great man but a great one will not look upon a lowly one; the custom of the Holy One, praised be He! however, is not so, for He is elevated and yet seeth the lowly, as it is said *For though the Lord be high yet regardeth He the lowly, and the haughty He knoweth from afar.*"

R. Chisda said in the name of Mar Ukba: "Every man who possesseth haughtiness, the Holy One, praised be He! says concerning him: 'I and he cannot live in the same world,' as it is said (Ib. 101, 5) *Who slandereth in secret his neighbor, him will I destroy; Whoso is proud of eye, and haughty of heart, him could I not bear.*" Do not read *Otho* [him], but read *Itho* [with him.] But others, however, explain the above passage

כמ"ד אני את דכא שהרי הקדוש ב"ה השרה שכינתו על הר סיני ולא גבה הר סיני למעלה אמר רב יוסף לעולם ילמד אדם מדעת קונו שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני:

א"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח ראוי לגדע כאשרה כתיב הכא (ישעיה י) ורמי הקומה גדעים וכתיב התם (דברים ז) ואשריהם תגדעון. א"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננער שנא' (ישעיה כו) הקיצו ורננו שוכני עפר שוכבי עפר לא נאמר אלא שוכני עפר מי שנעשה שכן לעפר בחייו. וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח שכינה מיללת עליו שנא' (תהלים קלח) כי רם ה' ושפל יראה וגבוה ממרחק יידע. דרש רב עוירא ואיתימא רבי אלעזר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת ב"ו גבוה רואה את הגבוה ואין גבוה ראה את השפל אבל מדת הקב"ה אינו כן הוא גבוה ורואה את השפל שנאמר כי רם ה' ושפל יראה:

אמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל אדם שיש בו גסות הרח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם שנאמר (תהלים קא) מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לב אותו לא אוכל אל תקרי אותו אלא אתו. ואיכא דמתני לה אמספרי לה"ר שנאמר מלשני בסתר

3) This, however, shows that one should keep himself a little elevated.

to refer to tale-bearers, as it is said, *Whoso slandereth in secret his neighbor.* R. Alexanderi said: "Whoever possesses haughtiness, even in the slightest degree, it shall cause his downfall, as it is said (Is. 57, 20) *But the wicked are like the troubled sea; for it can never be at rest.* If the sea, which contains so many quarts of water, is nevertheless stirred up by the slightest breeze, how much more so should slight assumption affect a man in whom there is only one quart of blood?" R. Chiya b. Ashi said in the name of Rab: "A scholar should possess one-eighth of an eighth (one-sixty-fourth) of pride." R. Huna, the son of R. Joshua, said: "This befits a scholar like the ears of the standing *crop* grain." Raba said: "Under ban should be anyone who possesses it on a great scale; under ban, and again under ban, should be the one who does not possess it at all." R. Isaac, however, said: "Neither the whole nor a bit should one possess, for how can we consider so light the warning, (Pr. 16, 5) *An abomination of the Lord is everyone that is proud of heart.*"

Hezekiah said: "A man's prayer is not heard unless he considers himself as soft-hearted as flesh, [but not hard like a rock]; for it is said (Is. 66, 23) *And it shall come to pass that from one new moon to the other new moon, and that from one Sabbath to the other Sabbath, should all flesh come to pros-*
itorious act in this world, it proceeds him in
trate themselves before Me, Saith the Lord." R. Zera said: "Concerning flesh it is written (Lev. 13, 18) *It is healed* but concerning man the word 'healed' is not written." R. Jochanan said: "The word *Adam*[4] means *Aphar* (dust), *daam* blood, and *mass* gall; *Bossor* (flesh) means *busha* (disgrace), *scrucha* (smell) and *Zima* (worms). According to others it means: *Busha* (disgrace) (grace), and *Rima* (worms), for it for it is written with a *Shin.*[4] R. Ashi said: "Everyman who possesses haughtiness will wane in reputation, as it is said (Ib. 14, 56) *And for a swelling for a rising* and the word *S'eth* (rising) refers to haughtiness, as it is said (Is. 2, 14) *And over all the high mountains* (*nissa'ah*) *and over all the exalted hills* and *sapachas* (swelling) refers to nothing else but an ill-considered thing, as it is said (I Sam. 2, 36) *And he will say, 'Attach me,* (*Safcheni*) *I pray thee, unto one of the*

רעהו. א"ר אלכסנדרי כל מי שיש בו גסות הרוח אפילו רוח קמעא עוכרתו שנאמר (ישעיה נז) והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל ומה ים שיש בו כמה רביעיות רוח קמעא עוכרתו אדם שאין בו אלא רביעית דם עאכ"ו. א"ר חייא בר אשי אמר רב תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית אמר רב הונא בריה דרב יהושע ומעטרא ליה כסאסאה לשבלתא אמר רבא בשמתא מאן דאית ביה ובשמתא מאן דלית ביה. אמר ר"נ בר יצחק לא מינה ולא מקצתה מי זוטרא מ"ד ביה (משלי טז) תועבת ה' כל גבה לב:

אמר חזקיה אין תפלתו של אדם נשמעה אלא א"כ משים עצמו כבשר שנאמר (ישעיה סו) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני אמר ה' א"ר זירא בשר כתיב ביה (ויקרא יג) ונרפא אדם לא כתיב ביה ונרפא. א"ר יוחנן אדם 'אפר 'דם 'מרה בשר 'בושה 'סרוחה 'רמה ואיכא דאמרי "בושה "שאול "רמה דכתיב בשי"ן. אמר רב אשי כל אדם שיש בו גסות הרוח לסוף נפחת שנאמר (שם יד) ולשאת ולספחת ואין שאת אלא לשון גבהות שנאמר (ישעיה ב) ועל כל ההרים הרמים ועל כל הגבעות הנשאות ואין ספחת אלא טפילה שנאמר (ש"א ג) ואמר ספחני נא אל אחת הכהונות לאכול פת לחם.

4) The words *Adam* and *Bassar*, which consists of three letters each, are used in acrostic form.

priestly officers that I may eat all bread.'" R. Joshua b. Levi said: "Come and see how greatly are the humble-spirited considered before the Holy One, praised be He, for at the time the Temple was in existence if a man brought a burnt-offering sacrifice, he received the reward of a burnt-offering, and if one brought a meal-offering he received the reward of a meal-offering, but a man who who possesses a humble spirit is considered by Scripture as if he had brought all kinds of sacrifices, as it is said (Ps. 51, 19) *The sacrifice of God is a broken spirit.* And not only this but even his prayer is not rejected, as it is said further *A broken and contrite heart, O God wilt Thou not despise."*

R. Joshua b. Levi said: "One who weighs his ways in this world so [as to find out the right course] will be rewarded to see the salvation of the Holy One, praised be He, as it is said (Ps. 50, 43) *And to him that ordered his course aright, will I show the salvation of God."* Do not read it *V'sham* but *V'sam.*[5]

(Fol. 7b) Our Rabbis were taught: The court reads before her (the *Sata*) parables and incidents mentioned in the first Hogiograph, like the one (Job 15, 18) *Which wise men have ever told, and have not concealed, as they obtained it from their father.* This refers to Juda, who confessed [his crime] and did not feel ashamed. What was the result? He succeeded to inherit the future world. Reuben confessed and did not feel ashamed. What was the result of his confession? He succeeded to inherit the future world. And what was their reward? Why, we have just said what their reward was. The question must therefore be explained thus: What was their reward in this world? (Ib., ib. 19) *Unto whom alone the land was given, and no stranger passed among them.* It is readily understood in regard to Juda's confession, for we find that he did confess, as stated in the following passage (Gen. 39, 26) *And Juda acknowledged them,* etc. "But as to Reuben, whence do we know that he did confess?" said R. Samuel b. Nachman (as fully explained Babba Kamma 92).

(Fol. 8b) We are taught in a Baraitha, R. Maier was in the habit of saying, "Whence do we learn that the very

א"ר יהושע בן לוי בא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הקב"ה שבזמן שבהמ"ק קיים אדם מקריב מנחה שכר מנחה בידו אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כל הקרבנות כולן שנאמר (תהלים נא) זבחי אלהים רוח נשברה ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת שנאמר (שם) לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה:

וא"ר יהושע בן לוי כל השם אורחותיו בעולם הזה ורואה בישועתו של הקב"ה שנא' (תהלים נ) ושם דרך אראנו בישע אלהים אל תקרי ושם אלא ושם:

(דף ז) ת"ר אומרים לפניה דברי הגדה ומעשים שאירעו בכתובים הראשונים כגון (איוב טו) אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם יהודה הודה ולא בוש מה היה בסופו זכה וירש חיי עולם הבא. ראובן הודה ולא בוש מה היה בסופו זכה וירש חיי עולם הבא. ומה שכרן מה שכרן כדקאמרינן אלא מה שכרן בעוה"ז (שם) להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם בשלמא יהודה אשכחן דאודי דכתיב (בראשית לח) ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני אלא ראובן מנא לן דאודי דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד (דברים לג) יחי ראובן ואל ימות וזאת ליהודה כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר רבש"ע מי גרם לראובן שיודה יהודה וזאת ליהודה מיד (שם) שמע ה' את קול יהודה על איבריה לשפא ולא הוו קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיע (שם) ואל עמו תביאנו לא הוה קא ידע למשקל ולמטרח בשמעתא בהדי רבנן (שם) ידיו רב לו לא הוה קא סלקא ליה שמעתא אליבא דהלכתא (שם) ועזר מצריו תהיה בשלמא יהודה דאודי כי היכי דלא תשרף תמר אלא ראובן למה ליה דאודי והאמר רב ששת חציף עלי מאן דמפרש חטאיה. כי היכי דלא לחשדו אחוהי בהדיה:

גמ' אמר רב יוסף אע"ג דמדה בטיל עצמה במדה לא בטיל דאמר רב יוסף וכן תני ר' חייא מיום שחרב בית המקדש אע"ג שבטל סנהדרין ארבע מיתות לא בטלו. והא בטלו אלא דין ד' מיתות לא בטלו. מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסו. מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או לסטין באין עליו. מי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בסרונכי:

תניא היה ר' מאיר אומר מנין שבמדה

5) The letter *Shin* has always a dot on top, if the dot is toward the right then it should be pronounced *Sh*, but if the dot is placed toward the left it is pronounced *ss.*

שאדם מודד בה מודדין לו שנאמר (ישעיה כז)

בסאסאה בשלחה תריבנה אין לי אלא סאה

מנין לרבות אפילו תרקב וחצי תרקב קב

וחצי קב רובע וחצי רובע תומן ועוקלא ת"ל

(שם ט) כל סאון סואן ברעש ומנין שכל פרוטה

ופרוטה מצטרפין לחשבון גדול ת"ל (קהלת ז)

אחת לאחת למצוא חשבון וכן מצינו בסוטה

שבמדה שמדדה בה מדדו לה:

וכי מאחר דנפקא ליה מאחת לאחת למצוא

חשבון (ישעיה ט) כי כל סאון סואן ברעש

למה לי לכמדה ומאחר דנפקא ליה מכי כל

סאון סואן ברעש (שם כז) בסאסאה בשלחה

תריבנה למה לי לכדרבי חיננא בר פפא דא"ר

חיננא בר פפא אין הקב"ה נפרע מן האומה

עד שעת שילוחה שנאמר בסאסאה בשלחה וגו'

איני והאמר רבה ג' כוסות האמורות במצרים

למה אחת ששתתה בימי משה ואחת ששתתה

בימי פרעה נכה ואחת שעתידה לשתות עם

חברותיה וכי תימא הנך אזדי והני אחריני

same scale with which man measures others will be meted out to him [as he deals with others he will be dealt with]? It is said (Is. 27, 8) *In full measure Thou sendest her away, Thou dost contend with her.*[6] This would prove only that the Lord measures by *the S'ah* [repays only great sins but overlooks the small ones.] Whence do we infer that even for a *Tarkab,* one-half of a *Tarkab,* one-half of a Kab, one-quarter of a *Kab* and one-eighth of a *Kab* and even smaller measures than these, that they are to be measured with the exact measure? It therefore says (Is. 9, 4) *For all the weapons of the fighter in the battle's tumult.* And whence do we learn that each and every little crime, is added unto the total account? It is therefore said (Ecc. 7, 27) *Adding one thing to the other to find out the amount.* And so also do we find in the case of a *Sota*[7] that with the exact measures with which she measures others, is it measured out to her, etc.

Since we have inferred retaliation from the passage (Ecc.) *Adding one thing to the other to find out the amount.* Why is the passage (Is. 9, 4) *For all the weapons of the fighter in the battle's tumult* necessary? The last passage is to infer that the exact measure meted out. But since we infer that it is dealt with the exact measures from the second verse why is it necessary to quote the first one *in full measure, Thou sendest her away, Thou dost contend with her?* The last passage is necessary for the inference of R. Chanina b. Papa; for R. Chinaniah b. Papa said: "The Holy One, praised be He, does not exact payment (punishment of a nation until it sends away (destroys), as it is said (Is. 27, 8) *In full measure, Thou sendest her away,* etc." If this is so, has not Raba said: "For what purpose are the three cups of dispensation concerning Egypt[8] mentioned? One refers to the time of Moses; one refers to the time of Pharaoh-necho[9] and the third refers to the future, when she is destined to drink together with her neighbors. Hence we see that Egypt was not destroyed with the first punishment? Perhaps you mean to say that it was indeed destroyed but the one that is mentioned in

6) The word *Sah'sah* means "contend," but if divided, it may be explained to mean "in the same measure" (retaliation).
7) See note 1.
8) Mentioned Gen. 40, 11.
9) See Jer. 46, 1-10.

the passage refers to another Egypt? Indeed, we are taught contrary to this in the following Baraitha. R. Juda said: "Minyamin the Egyptian Proselyte, was a disciple of R. Akiba and my associate. Minyamin, the Egyptian Proselyte, said: 'I am an Egyptian Proselyte of the first generation, I shall then marry an Egyptian Proslytian of the first generation, I will then marry Proselytian of the second generation to my son so that my grandson will be allowed to enter the Jewish congregation.'[10] [Hence the Egyptians of today are the very same people mentioned in the Torah.] We must therefore say that if R. Chinena b. Papa said something he said it in this form: "The Holy One, praised be He! doth not punish any king until he is sent away (dethroned) as it is said: *In full measure when Thou sendest her away, Thou dost contend with her.*" Ammemar applied the saying of R. Chinena b. Papa to this: "What is the maening of the following passage (Mal. 3, 6) *For I the Lord—change not; and ye O sons of Jacob, are not consumed;*[11] i. e., *for I the Lord change not,* I have not smitten a nation and repeated it once more; and ye O sons of Jacob, are not consumed, as it is written (Deut. 32, 23) *All My arrows will I spend upon them;* i. e., My arrows will be spent, but they (Israel) will not be spent." R. Chinena said: "The Holy One, praised be He, doth not punish a man until his measure of iniquities is full, as it is said (Job. 20, 22) *In the fullness of his abundance he shall be in straights.*"

R. Chinena b. Papa said: "What is the meaning of the following passage (Ps. 33, 1) *Be joyful, O ye righteous in the Lord; for unto the righteous praise is becoming.* Do not read [*Nova-Tahilla*] praise is becoming, but read [*Nova-Tehilla*] concerning the edifice which deserves praise. This refers to Moses and David whose work the enemy did not have the power to destroy; David, as it is written (Lam. 2, 9) *Sunk unto the ground her gates,* hence the enemy did not destroy it. Moses, for the master said:[12] Since the time of the completion of the first Temple, the tabernacle, together with its hooks, boards, bars and its pillars, were hidden miraculously." Where were they

נינהו והתניא א"ר יהודה מנימין גר המצרי היה לי חבר מתלמידי ר"ע אמר מנימין גר המצרי אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה אשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל אלא אי אתמר הכי אתמר א"ר חיננא בר פפא אין הקב"ה נפרע מן המלך עד שעת שילוחו שנאמר בסאסאה בשלחה תריבנה. אמימר מתני לה להא דר' חיננא בר פפא אהא מאי דכתיב (מלאכי ג) כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם אני ה' לא שניתי לא הכיתי אומה ושניתי בה ואתם בני יעקב לא כליתם דכתיב (דברים לב) חצי אכלה בם חצי כלים והם אינם כלים. א"ר המנונא אין הקב"ה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו שנאמר (איוב כ) במלאת שפקו יצר לו:

דרש רבי חיננא בר פפא מ"ד (תהלים לג) רננו צדיקים בה' לישרים נאוה תהלה א"ת נאוה תהלה אלא נוה תהלה זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשי ידיהם דוד דכתיב (איכה ב) טבעו בארץ שעריה משה דאמר מר משנבנה מקדש ראשון נגנז אהל מועד קרסיו קרשיו בריחיו ועמודיו היכא אמר רב חסדא

10) See Deu. 23, 9, that children born to Egyptians during the first three generations are prohibited to enter into the congregation of the Lord.
11) The Talmudic explanation differs from that of Lesser.
12) See Vol. two, page 68.

hidden? Said R. Chisda in the name of R. Abimi: "In the ground of the Sanctuary."

Our Rabbis were taught a *Sota* cast her eyes upon things which did not belong to her; the consequence was, that which she desired she did not get, and even that which she did have was taken from her. For, whoever casts his eye to desire things which do not belong to him the result will be that not only will he not obtain his desire, but even that which belongs to him will also be taken from him. (Ib. b) And so also do we find in the case of the first serpent [13] which cast an eye upon a thing that did not belong to it and the consequence was that what he desired he did not get, and even what he did have was also taken from it. At that time the Holy One, praised be He, said to the serpent: "I contemplated making it a king over all the beasts and animals, but now [when he desires things which do not belong to him] (Ib. 3, 14) *Be thou cursed above all the cattle, and above other beast of the field.* I had ordered you to go straight-forward, but now, since you want [to reign even over man] (Ib., ib., ib.) *Upon thy belly shalt thou go;* I thought that his food would be human food, but now (Ib) *and dust shalt thou eat.* The serpent said: "I shall kill Adam and then marry Eve." Therefore (Ib) *I will put enmity between thee and the woman and between thy seed and her seed.* So also do we find in the case of Cain (Ib. 4, 3-15); in the case of Korah, (Nem. 16, 1-35) in the case of Bilam (Ib. 22); in the case of Doeg (I Sam. 16, 18);[14] in the case of Achitofel (II Sam. 17, 1-24), and with Gechazi (II Kings 5, 20-27), with Abshalom (II Sam. Chaps. 15 to 18) with Adoniyah (I Kings 1, 13-26), with Usyachu (II Kings 26, 15-22) and with Hamon, who cast eyes with the purpose of obtaining things which did not belong to them and the consequence was that what they desired was not given to them and even that which they did have in their own hands was taken away from them.

MISHNAH: Samson followed after the desire of his eyes, therefore the Philistines blinded him, as it is said (Jud. 16, 21) *And the Philistines seized him and put out his eyes;* Abshalom exalted himself on account of his long hair, therefore he was hung by

13) See Gen. 3.
14) See Sanhedrion Fol. 107, or Vol. 5.

אמר אבימי תחת מחילות של היכל:

ת"ר סוטה נתנה עיניה במי שאינו שלה מה שבקשה לא ניתן לה ומה שבידה נטלו ממנה שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו מה שמבקש אין נותנין לו ומה שבידו נוטלין הימנו (ע"ב) וכן מצינו בנחש הקדמוני שנתן עיניו במי שאינו שלו מה שביקש לא ניתן לו ומה שבידו נטלו ממנו אמר הקב"ה אני אמרתי יהא מלך על כל בהמה וחיה עכשיו (בראשית ג) ארור יהיה מכל הבהמה ומכל חית השדה אני אמרתי ילך בקומה זקופה עכשיו על גחונך תלך אני אמרתי יהא מאכלו מאכל אדם עכשיו (שם) ועפר תאכל הוא אמר אהרוג אדם ואשא את חוה לפיכך (שם) ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה. וכן מצינו בקין וקרח ובלעם ודואג ואחיתופל וגחזי ואבשלום ואדוניה ועוזיהו והמן שנתנו עיניהם במה שאינו שלהם מה שבקשו לא ניתן להם ומה שהיה בידם נטלו מהם:

משנה. שמשון הלך אחר עיניו לפיכך נקרו פלשתים את עיניו שנאמר (שופטים טז) ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו אבשלום נתגאה בשערו לפיכך נתלה בשערו ולפי שבא

his hair. Because he acted in violation against the ten cuncubines of his father, therefore were ten spears put into his body, as it is said (II Sam. 15) *And ten young men, Jo'ab's armor bearers, smote Abshalom;* and because he stole three hearts, that of his father, that of the Judicial court and that of Israel, therefore were three darts thrust into his own heart, as it is said |Ib. 18, 14) *And he took three darts in his hand, and thrust them through the heart of Abshalem while he was yet alive* [*while hanging*] *in the midst of the terebinth.*

Our Rabbis were taught Samson rebelled against God through his eyes; as it is said (Judges 14, 3) *And Samson said unto his father, 'This one take for me; for she pleaseth me well,* therefore the Philistines blinded him, as it is said (Ib. 17, 21) *And the Philistines seized him and put his eyes out.* Did Samson then do a wrong thing? Behold, it is written (Ib. 14, 4) *But his wather and mother knew not that it was from the Lord, that he sought but an occasion against the Philistines.* However, he himself went there only because of pleasure. We are taught that Rabbi says: Samson started his corruptive actions in Gazzah therefore was he punished in Gazzah. He started his corruptive actions in Gazzah, as it is written (Ib. 16, 1) *Then went Samson to Gazzah and saw there a harlot,* therefore was he punished in Gazzah, as it is written (Ib., ib. 21) *And the Philistines seized him, and put out his eyes and brought him down to Gazzah."* But it is also written (Ib. 14, 1) *And Samson went doyn to Thimnethah and saw a woman in Thimnethah,* nevertheless his first sin was committed in Gazzah.

(Ib. 16, 4) *And it came to pass after this, that he loved a woman in the valley of Shorek, whose name was Delilah.* We are taught that Rabbi says: "Even if she were not called Dalilah, she desired that name because she weakened his strength, she weakened his heart, she weakened his deeds."[15] That she weakened his strength we infer from the following passage (Ib., ib. 19) *And his strength departed from him;* that she weakened his heart we find in the following passage (Ib., ib. 18) And when *Delilah saw that he had told her of his heart,* etc. How did she know it? Said R. Chanan in the name of Rab: "Truth is recognized in

על עשר פלגשי אביו לפיכך נתנו בו עשר לונביות שנאמר (שם יח) ויסבו עשרה נערים נושאי כלי יואב ויכו את אבשלום ולפי שגנב שלש לבבות לב אביו ולב ב"ד ולב כל ישראל לפיכך נתקעו בו שלשה שבטים שנאמר (שם) ויקח שלשה שבטים בכפו ויתקעם בלב אבשלום עודנו חי בלב האלה:

ת"ר שמשון בעיניו מרד שנאמר (שופטים יד) ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני לפיכך נקרו פלשתים את עיניו שנאמר (שם טז) ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו איני והא כתיב (שם יד) ואביו ואמו לא ידעו כי מה' הוא כי תואנה הוא מבקש מפלשתים כי אזל מיהא בתר ישרות עיניו אזל. תניא רבי אומר שמשון תחלת קלקולו בעזה לפיכך לקה בעזה תחלת קלקולו בעזה דכתיב (שם טז) וילך שמשון עזתה וירא שם אשה זונה לפיכך לקה בעזה דכתיב (שם) ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו ויורידו אותו עזתה והכתיב (שם יד) וירד שמשון תמנתה וירא שם אשה בתמנתה תחלת קלקולו מיהא בעזה הוה:

(שופטים טז) ויהי אחרי כן ויאהב אשה בנחל שורק ושמה דלילה תנא רבי אומר אלמלא לא נקרא שמה דלילה ראויה היתה שתקרא דלילה דלדלה כחו דלדלה לבו דלדלה מעשיו. דלדלה כחו דכתיב (שם) ויסר כחו מעליו דלדלה לבו דכתיב (שם) ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו. דלדלה מעשיו דאסתלק שכינה הימנו דכתיב (שם) והוא לא ידע כי ה' סר מעליו. ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו מנא ידעה א"ר חנן א"ר ניכרין דברי אמת

15) *Delilah* may be read *Dal-Dal* which means poor or weak.

אביי אמר ידעה באותו צדיק דלא מפיק שם שמים לבטלה כיון דאמר לה (שם) כי נזיר אלהים אני אמרה השתא ודאי קושטא קאמר:

(שופטים יג) ותחל רוח ה׳ לפעמו במחנה דן א״ר אחא בר׳ חנינא אותו היום חלה נבואתו של יעקב אבינו דכתיב (בראשית מט) יהי דן נחש עלי דרך לפעמו א״ר יצחק דבי ר׳ אמי מלמד שהיתה רוח הקודש מקשקשת לפניו כזוג כתיב הכא לפעמו וכתיב התם (שמות כח) פעמון זהב ורמון. בין צרעה ובין אשתאול א״ר אסי צרעה ואשתאול שני הרים גדולים היו ועקרן שמשון וטחנן זב״ז (שופטים יג) והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים אמר ר׳ אחא בר׳ חנינא (דף י) הוחלה שבועתו של אבימלך שנאמר (בראשית כא) אם תשקר לי ולניני ולנכדי:

(שם ט) ויקרא שמשון אל ה׳ ויאמר ה׳ אלהים זכרני נא וחזקני נא אך הפעם הזה גו׳ ואנקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים אמר רב יהודה אמר רב אמר שמשון לפני הקב״ה רבש״ע זכור לי עשרים ושתים שנה ששפטי את ישראל ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום למקום:

(שופטים טו) וילך שמשון וילכד שלש מאות שועלים מאי שנא שועלים אמר רבי איבו בר נגדי אמר רבי חייא בר אבא אמר שמשון יבא שועל שחוזר לאחוריו ויפרע מפלשים שחזרו משבועתם. תניא אמר רבי שמעון החסיד בין כתפיו של שמשון ששים אמה היה שנאמר (שם טז) וישכב שמשון עד חצי הלילה ויקם בחצי הלילה ויאחוז בדלתות שער העיר

its distinction." Abaye said: "She was sure that this righteous man would not utter the Holy name in vain. Therefore when he said *I am a Nazarite of God,* she believed him."

(Ib. 13, 25) *And the spirit of the Lord began to move him in the camp of Dan.* R. Acha in the name of R. Chanina said: "On the third day was the prophesy of Jacob the Patriarch, fulfilled, as it is written (Gen. 49, 17) *Dan shall be a serpent by the way." To move him.* Said R. Isaac, disciple of R. Ami's academy: "From this we infer that the Holy Spirit was sounding in front of him like a bell; it is written here *Lpha'amo* (to move him) and it is written elsewhere (Ex. 28, 34) (*Pa'amon*) *a golden bell, and a pomegranate* [hence we see that *Pa'amon* means a bell."] (Jud. 13, 25) *Between Zar'ah and Eshthael.* Said R. Assi: "Zarah and Eshthael were two large mountains [mentioned Joshua 15, 23,] but Samson uprooted them and ground them one against the other." (Ib. 13, 5) *And he shall begin to deliver Israel out of the hands of the Philistines.* Said R. Acha b. R. Chaninah. (Fol. 10) "At that moment he violated the oath of Abilmelech who adjurd Isaac (Gen. 21, 23) *That thou wilt not deal falsely with me nor with my son, nor with my son's son."*

(Jud. Ib. 28) *And Samson called unto the Lord, and said: 'O Lord God, remember me, I pray Thee, and strengthen me, I pray Thee, this once, O God, that I may be avenged of the Philistines for my two eyes."* Said R. Juda in the name of Rab: "Samson said in the presence of the Holy One, praised be He: 'Sovereign of the Universe, remember me that I have judged Israel twenty-two years and during that time I never said to a man *'Bring me over even a cane from one place to another.'* "

(Ib. 15, 4) *And Samson went and caught three hundred foxes.* Why did he choose foxes? Said Ibbai, the son of R. Agdi, in the name of R. Chiya b. Abba: "Samson said: 'Let the fox which has a habit to retract, come and mete out our punishment to the Philistines, who violated their oath.'" We are taught that R. Simon, the pious, said: "The distance between both shoulders of Samson was sixty cubits, as it is said (Ib. 16, 3) *And Samson laid till midnight but he arose at midnight and took hold of*

the doors of the city gate and two-door-posts and took them away with the bolt, and put them upon the shoulders. And we are taught in a Baraitha that the doors of Gazzah were not less than sixty cubits in length."

R. Jochanan said: "Samson judged Israel like the Heavenly Father did, as it is said (Gen. 49, 16) *Dan shall judge his people like one,* etc." R. Jochanan said further: "Samson was called by the name of the Holy One, praised be He, as it is said (Ps. 84, 12) *For a (Shemesh) sun and shield is the Lord God.*" According to this version, then, his name must not be erased? We must therefore say that it is similar to the name of the Holy One, praised be He. Just as the Holy One, praised be He, protected the whole world so did Samson protect Israel in his generation. R. Jochanan said further: "Bilam was lame on one of his legs, as it is said (Num. 23, 3) *And he went Shefi;*[16] Samson was lame on both of his legs, as it is said (Gen. 49, 17) Shefifon—on the path.[16]

Our Rabbis were taught that five were created with something similar to the design of Heaven, and all were in the end punished through that very same design: Samson with his unusual strength; Saul with his extraordinary neck; Abshalom with his wonderful long locks; King Zedekiah with his unusual bright eyes; and King Assah with his powerful legs. Samson with his strength, as it is written (Jud. 16, 19) *And his strength departed from him;* Saul with his extraordinary neck, as it is written (I Sam. 31, 4) *Therefore Saul took his sword and fell upon it;* Abshalom with his wonderful locks; as it is written (Sam. 18, 9) *And his head caught hold of the oak;* Zedekiah with his unusually bright eyes, as it is written (II Sam. 25, 7) *And he blinded the eyes of Zedekiah!* Assa with his powerful legs, as it is written (I Kings 15, 23) *Nevertheless in the time of his old age he became diseased in his feet;* and R. Juda in the name of Rab said: "This means that he became sick with gout." Mar Zutra, the son of R. Nachman, said to R. Nachman: "What kind of a sickness is gout: "Like needles sticking in the flesh." Whence did he learn this? According to some, R. Nachman himself suffered with it, and according to others he had a tradition from his teacher, and again, according to others, he knew it as the passage

ובשתי המזוזות ויסעם עם הבריח וישם על כתפיו תנא אין דלתות עזה פחותות מששים אמה:

אמר ר' יוחנן שמשון דן את ישראל כאביהם שבשמים שנאמר (בראשית מט) דן ידין עמו כאחד וגו' ואמר רבי יוחנן שמשון על שמו של הקב"ה נקרא שנאמר (תהלים פד) כי שמש ומגן ה' אלהים אלא מעתה לא ימחק אלא מעין שמו של הקב"ה מה הקב"ה מגן על כל העולם כולו אף שמשון הגין בדורו על ישראל. ואמר רבי יוחנן בלעם חגר ברגלו אחת היה שנאמר (במדבר כג) וילך שפי שמשון חגר בשתי רגליו הוה שנאמר (בראשית מט) שפיפון עלי ארח:

תנא רבנן חמשה נבראו מעין דוגמא של מעלה וכולם לקו בהן שמשון בכחו שאול בצוארו אבשלום בשערו צדקיה בעיניו אסא ברגליו. שמשון בכחו דכתיב (שופטים טז) ויסר כחו מעליו. שאול בצוארו דכתיב (ש"א לא) ויקח שאול את החרב ויפול עליה. אבשלום בשערו דכתיב (ש"ב כה) ויחזק ראשו באלה. צדקיהו בעיניו דכתיב (מ"ב כה) ואת עיני צדקיהו עור. אסא ברגליו דכתיב (מ"א טו) רק לעת זקנתו חלה את רגליו וא"ר יהודה אמר רב שאחזתו פודגרא אמר ליה מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן היכא דמי פודגרא אמר ליה כמחט בבשר החי מנא ידע איכא דאמרי מיחש הוה חייש ביה ואיכא דאמרי מרביה שמיע ליה ואיכא דאמרי (תהלים כה) סוד ה'

16) The word *Shefi* is explained in the Talmud to mean like the Aramic word *Shuf*, crushed.

says (Ps. 25, 14) *The secret counsel of the Lord is for those that fear Him and his covenant to make it known to Him.* Raba expounded: "Why was King Assah punished in his legs?" "Because he seized scholars for public service, as it is said (I Kings 15, 22) *Then King Asa made a proclamation unto all Juda; none being exempted.* What does *none being exempted* mean? Said R. Juda in the name of Rab: "Even a groom from his chamber and a bride from under her canopy."

It is written (Judges 14, 1) *And Samson went down to Timnata.* Again it is written (Gen. 38, 13) *Behold thy father-in-law goeth up to Timnata to sheer his sheep.* [How do up and down correspond?] Said R. Elazar, "Samson disgraced himself with that journey, therefore it is written that he *went down,* but Juda became elevated through that journey, therefore it is written that *he goeth up.*" R. Samuel, the son of R. Nachmeni explained that there were two cities called Timnata; one was down-hill the other was up-hill. R. Papa said: "It is one and the same Timnata only [it was situated on the slope of a hill]. Then one came from one side, he had to descend to it and the one that came from the other side to ascend the hill, similar to Vardina, Be-barei and the market place of Narash[17]." Ib., ib. 14) *And seated herself at the cross-road.* Said R. Alexandria: "From this we infer that she went and occupied a seat at the door where Abraham's house was situated, a place where many eyes could see her." R. Jochanan said: "A place the name of which was Enaim, and such a name we find (Josh. 15, 34) *Thappuach, and Enaim.*"

(Gen. 21, 33) *And Abraham planted a tamarisk-tree in Beer'sheba.* Said Resh Lakish: "Infer from this that he made an orchard and planted in it every kind of delicacies." R. Juda and R. Nechemia both differ as to the explanation of this passage. One says that the passage refers to an orchard and the other says that it refers to an inn. It is evidently right according to the one who explains it *an orchard;* for the passage says, *Vayita,* (and he planted) but as to the one who explains it an *inn,* what is the meaning of *Vayita?* (and he planted)? Such an expression we find in the following passage (Dan. 11, 45) *Vayita, he*

17) Names of towns in Babylon.

ליריאיו ובריתו להודיעם. דרש רבא מפני מה נענש המלך אסא מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים שנאמר (מ"א טו) והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי מאי אין נקי אמר רב יהודה אמר רב אפילו התן מחדרו וכלה מחופתה:

כתיב (שופטים יד) וירד שמשון תמנתה וכתיב (בראשית לח) הנה חמיך עולה תמנתה אמר רבי אלעזר שמשון שנתגנה בה כתיב ביה ירידה יהודה שנתעלה בה כתיב ביה עליה ר' שמואל בר נחמני אמר תרתי תמנת הוה חדא בירידה וחדא בעליה רב פפא אמר חדא תמנת הואי דאתי מהאי גיסא ירידה ודאתי מהאי גיסא עליה כגון וורידנא ובי בארי ושוקא דנרש. (שם) ותשב בפתח עינים אמר רבי אלכסנדרי מלמד שהלכה וישבה לה בפתחו של אברהם אבינו מקום שכל עינים מצפות לראותה רבי יוחנן אמר מקום הוא ששמו עינים וכן הוא אומר (יהושע טו) תפוח והעינם:

(בראשית כא) ויטע אשל בבאר שבע אמר ריש לקיש מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים ר' יהודה ור' נחמיה חד אמר פרדס וחד אמר פונדק בשלמא למ"ד פרדס היינו דכתיב ויטע (אשל בבאר שבע ואמר ריש לקיש שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים) אלא למ"ד פונדק מאי ויטע כדכתיב (דניאל יא) ויטע אהלי אפדנו בין ימים להר צבי

קדש (בראשית כא) ויקרא שם בשם ה' אל עולם אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא (ע"ג) אלא ויקריא מלמד שהקריא אברהם שמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב כיצד לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו אמר להם וכי משלי אכלתם משל אל עולם אכלתם הודו וברכו למי שאמר והיה העולם:

(בראשית לח) ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה משום דכסתה פניה חשובה לזונה א"ר אלעזר שכסתה פניה בבית חמיה דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל כלה שצנועה בבית חמיה זוכה ויוצאים ממנה מלכים ונביאים מנלן מתמר נביאים דכתיב (ישעיה א) חזון ישעיהו בן אמוץ מלכים מדוד וא"ר לוי דבר זה מסורת בידנו מאבותינו אמוץ ואמציה אחים הוו. (בראשית לח) היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה היא מתוצאת מיבעי' ליה א"ר אלעזר לאחר שנמצאו סימניה בא סמאל ורחקן בא גבריאל וקרבן והיינו דכתיב (תהלים נו) למנצח על יונת אלם רחוקים לדוד מכתם א"ר יוחנן לאחר שנתרחק סימניה נעשית כיונה אלמת. לדוד מכתם שיצא הימנה דוד שמך ותם לכל ד"א מכתם שהיה מכתו תמה שנולד כשהוא מהול ד"א מכתם כשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו ללמוד תורה כך בגדולתו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו ללמוד תורה. (בראשית לח) והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר לו אנכי הרה ותימר ליה מימר א"ר

will pitch the tents of his palace between seas and glorious holy mountains. (Gen. 12, 33) *And called there on the name of the Lord.* Said Resh Lakish: "Do not read *Vayikra and he called it,* but *Vayakri* (Ib. b) *and he caused it to be called.*" Infer from this that Abraham caused every traveler to call the name of the Holy One, praised be He! How was this done? After they had eaten and drunk they would stand up to bless Abraham, whereupon Abraham would say to them: "Have you then eaten from mine? You have eaten from that which belongs to the God of the Universe; therefore praise and bless Him who spoke and the world came in existence."

Because she had covered her face did he think her a harlot? [Is it not the contrary?] R. Elazar said that this means: She had covered her face when she had been in his house, hence he did not know her." Therefore she was rewarded that from her descended kings and prophets—kings from David; and prophets, as R. Levi said: "A bride who is chaste in the house of her father-in-law, will be rewarded that kings and prophets will descend from her." Whence do we infer this? From Tamar *When she was lead forth she sent to her father-in-law.* The text should have the word *Meutzeas,* in the passive voice [instead of Motzes in the active voice]. R. Elazar said: This means that after she produced the signs [of the signet, scarf and staff], the Angel Samael came and removed them, then the Angel Gabriel came and brought them again and this is the meaning of the passage (Ps. 56 1) *To the chief musician upon Joneth elem-re-chokin.*"[18] Said R. Jochanan: "This means that after the signs were removed she became numb like a dove." (Ib., ib., ib.) *Unto David a Michtam,* i. e., of whom David went forth, who kept himself humble and plain to everyone. Could *Michtam* be explained in another way that he was born circumsized? Can *Michtam* be explained in another way that just when in his youth he humbled himself before a superior in order to study the Torah from him, so also when he was elevated, he kept himself meek before one who was greater than he in order to study the Torah? (Ib., ib.) *And she sent to her father-in-law, saying, 'By the man who owns these,'* etc.,

18) Evidently the Talmud explains the word *Rechokim* not as Lesser explains it as the name of an instrument.

זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב חנה בר ביזנא א"ר שמעון חסידא ואמרי לה א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים מנא לן מתמר. (שם) הכר נא א"ר חמא בר חנינא בהכר בשר לאביו בהכר בשרוהו (שם לז) הכר נא הכתנת בנך היא אם לא בהכר בשרוהו הכר נא למי החותמת והפתילים הכר נא אין נא אלא לשון בקשה אמרה לו בבקשה ממך הכר נא בוראך ואל תעלים עינך ממני. (שם לח) ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני היינו דאמר ר' חמא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא יוסף שקדש שם שמים בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא דכתיב (תהלים פא) עדות ביהוסף שמו יהודה שקדש שם שמים בפרהסיא זכה ונקרא כולו על שמו של הקב"ה כיון שהודה ואמר צדקה ממני יצתה בת קול ואמרה אתה הצלת תמר ושני בניה מן האור חייך שאני מציל בזכותך ג' מבניך מן האור מאן נינהו חנניה מישאל ועזריה. צדקה ממני מנא ידע יצתה בת קול ואמרה ממני יצאו כבושים. (בראשית לח) ולא יסף עוד לדעתה אמר שמואל סבא חמוה דרב שמואל בר אמי כיון שידעה שוב לו פסק ממנה כתיב הכא ולא יסף עוד לדעתה וכתיב התם (דברים ה) קול גדול ולא יסף:

פיסקא. אבשלום נתגאה בשערו וכו'. ת"ר

why did she not call him by his name? Said Mar Zutra b. Tubia in the name of Rab; others say R. Chana b. Bizna said in the name of R. Simon, the pious; still others say R. Jochanan said it in the name of R. Simon b. Jochai: "It is better for a man to be thrown into a fiery furnace than be the means of bringing another to shame in public. We infer this from Tamar." (Gen. 38, 25) (Ib., ib., ib.) *Ancknowledge I pray thee.* Said R. Chama b. Chanina: "With the word *Haker* (acknowledged) did Juda inform his father [concerning Joseph's disappearance] and with the word *Haker* (acknowledge) was Juda informed of the bad tidings [concerning the affair of Tamar]; i.e., with the word *Haker* did Juda inform his father, (Ib. 37. 32) *Hakerna* (*acknowledge*), *we pray thee, whether it be thy son's coat or not,* and with the word *Haker* was Juda informed *Haker* (acknowledge) *I pray thee to whom belong the signet, scarf, and staff!*" *Acknowledge, I pray thee,* the word *Nah* means nothing else but pray. She thus said unto Juda: "I pray thee acknowledge thy Creator and do not avert thy eyes from me." *And Juda acknowledged them.* And this is meant by R. Chama b. Bizna, who said in the name of R. Simon the pious: "Joseph, who sanctified Heaven's name in secret was rewarded with only one additional letter of the name of the Holy One, praised be He, as it is written (Ps. 81) but Juda, who sanctified Heaven's name publicly was rewarded so that his entire name was equal to that of the Holy One, praised be He." *As soon as he* confessed and said, a Divine voice went forth and said: "Thou hast saved Tamar with her two children from being burnt in fire, I swear by thy life that I shall save through thy merits thy three sons from being burnt in fire." Who are they? Chanania, Mishael and Azaria. *She is righteous, it is from me.* How did he know it? A Divine voice went forth and said: "From me went forth the secret things." (Ib., ib., ib.) Said Samuel the senior, the father-in-law of R. Samuel b. Ama: "This means that since he knew her he never forsook her, for it is written (Deut. 5, 19) A great voice *v'lo yassph.* [Just as in the latter case it means for ever, so also does it mean in the former case]."

"Abshalom exalted himself with his hair,"

etc. Our Rabbis were taught Absalom rebelled [against his father] through his hair, as it is said (II. Sam. 14, 25) *And like Absalom there was no man as handsome in all Israel, so that he was greatly praised. From the sole of his foot up to the crown of his head, there was no blemish on him. And when he shaved off [the hair of his head], and it was at the end of every year that he shaved it off because it was too heavy on him, he weiged the hair of his head at two hundred shekels by the king's weight.* We are taught that this means, the weight was as one of those used among the Tiberians and Ziporians.[19] Therefore was he hung by his hair, as it is said (Ib. 15, 9) *And Absalom happened to come before the servants of David. And Absalom was riding upon a mule, and the mule came under the thick boughs of a big oak, and his head caught hold of the oak.* It was taught in the school of R. Ishmael that he took his scissors and wanted to cut off his hair, but he at that moment saw Gehenna open under him [which frightened him] (Ib. 19, 1) *And the king was much moved and he went up to the upper chamber of the gate and wept; and thus he said as he went, 'Oh, my son Absalom, my son, my son Absalom! I had died for thee, Oh, Absalom, my son, my son!' But the king covered his face and the king cried with a loud voice, Oh, my son Absalom, Oh! Absalom, my son, my son!'* These *eight times,* in which is mentioned *My son* for what purpose? Seven times it was for the purpose of bringing him forth from seven fires of Gehenna, the eighth one, was, according to some, for the purpose of connecting the head of Absalom [which was cut off] to the body, and according to others it was for the purpose of bringing him into the future world. (Ib. 18, 18) *Now Absalom in his life-time had taken and reared up for himself the pillar, which is in the king's dale, for he said: 'I have no son to keep my name in remembrance; and he called the pillar after his own name; and it was called Absalom's Monument, even until this day!* What is the meaning of *Absalom has taken.* Said Resh Lakish: "He purchased a bad bargain for himself." *The pillar, which is in the king's vale.* Said R. Chanina b. Papa: This [the word *Aimek* (vale)] means that it was caused by the deep council of the Uni-

אבשלום בשערו מרד שנא׳ (ש״ב יד) וכאבשלום לא היה איש יפה בכל ישראל לחלל מאד מכף רגלו ועד קדקדו לא היה בו מום ובגלחו את ראשו והיה מקץ לימים אשר יגלח כי כבד עליו וגלחו ושקל את שער ראשו מאתים שקלים באבן המלך. תנא אבן שאנשי טבריא ואנשי ציפורי שוקלין בה לפיכך נתלה בשערו שנאמר (שם יח) ויקרא אבשלום לפני עבדי דוד ואבשלום רוכב על הפרד ויבא הפרד תחת שובך האלה הגדולה ויחזק ראשו באלה שקל כפסירא בעא למפסקיה תנא דבי רבי ישמעאל באותה שעה ראה גיהנם נבקעה מתחתיו. (שם יט) וירגז המלך ויעל על עלית השער ויבך וכה אמר בלכתו בני אבשלום בני בני אבשלום מי יתן מותי אני תחתיך אבשלום בני בני והמלך לאט את פניו ויזעק המלך קול גדול בני אבשלום בני בני. הני תמניא זמני בני למה ז׳ דאסקיה מז׳ מדורי גיהנם אידך א״ד דקריב רישיה לגביה גופיה וא״ד דאתייה לעלמא דאתי. (שם יח) ואבשלום לקח ויצב לו בחייו את מצבת אשר בעמק המלך כי אמר אין לי בן בעבור הזכיר שמי ויקרא למצבת על שמו ויקרא לה יד אבשלום עד היום הזה. מאי לקח אמר ר״ל שלקח מקח רע לעצמו (שם) את מצבת אשר בעמק המלך א״ר חנינא בר פפא בעצה עמוקה של מלכו של עולם (דף יא) שנאמר (ש״ב יב) הנני מקים עליך רעה מביתך כיוצא בדבר אתה אומר (בראשית לז) וישלחהו מעמק חברון א״ר חנינא בר פפא בעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון

19) The weight of Tiberias and Zipporah was larger than that of the other parts of the land of Israel.

שנאמר (שם טו) ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם. כי אמר אין לי בן ולא הוו ליה בני והכתיב (ש"ב יד) וילדו לאבשלום שלשה בנים ובת אחת ושמה תמר א"ר יצחק בר אבדימי שלא היה לו בן הגון למלכות רב הסדא אמר גמירי כל השורף תבואתו של חבירו אינו מניח בן ליורשו ואיהו קלייה לדיואב דכתיב (שם) ויאמר אל עבדיו ראו חלקת יואב אל ידי ולו שם שעורים לכו והציתוה וגו׳:

(דף ט ע"ב) משנה. וכן לענין הטובה מרים המתינה למשה שעה אחת שנאמר (שמות ב) ותתצב אחותו מרחוק לפיכך נתעכבו לה כל ישראל ז׳ ימים במדבר שנאמר (במדבר יב) ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד האסף מרים יוסף זכה לקבור את אביו אין באחיו גדול מיוסף שנאמר (בראשית נ) ויעל יוסף לקבור את אביו ויעל עמו גם רכב גם פרשים מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה. משה זכה בעצמות יוסף אין גדול ממנו בישראל שנאמר (שמות יג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו מי לנו גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא שכינה שנאמר (דברים לד) ויקבור אותו בגי. ולא על משה בלבד אמרו אלא על כל הצדיקים שנאמר (ישעיה נח) והלך לפניך צדקך כבוד ה׳ יאספך:

(דף יא) פיסקא וכן לענין הטובה מרים וכו׳ מי דמי התם שעתא חדא הכא ז׳ יומי אמר

versal King (Fol. 11) who said (Ib. 12, 11) *I will raise up again this evil out of thy own house.*" Similarly is the follwing explained: (Gen. 37, 14) *So he sent him out of the vale* (*aimek*) *of Hebron.* Said R. Chanina b. Papa: "This was caused by the deep counsel of the Universal King, who said (Ib. 15, 13) *Know of a surety that thy seed shall be a stranger in a land which is not theirs.*" (II Sam. 18, 18) *For he said: 'I have no son.'* Did he indeed not have a son? Behold, the passage says (Ib. 14, 27) *And there were born unto Abshalom three sons and one daughter, whose name was Thamor.* Said R. Isaac b. Abdimi: "The former passage means that he did not have a son fit to the royalty." R. Chisda said: "We have a tradition that whoever sets on fire his neighbor's crop, will not leave a son to inherit him, and Abshalom caused to set on fire the crop of Jo'ab, as it is written (Ib., ib., 30) *He thereupon said unto his servants, 'See, Jo'ab's field is alongside of mine, and he hath barley there; go and set it on fire.*"

(Fol. 9b) MISHNAH: And so also do we find in connection with good deeds: Miriam waited for Moses once, as it is said (Ex. 2, 4) *And his sister placed herself afar off,* therefore did all Israel wait for her seven days in the wild forest, as it is said (Num. 12, 15) *And Miriam was up without the camp seven days, the people did not set forward until Biriam was brought in again.* Joseph took upon himself the duty of interring his father and there was none equal to Joseph among his brothers, as it is said (Gen. 50, 7) *And Joseph went up to bury his father,* and who is greater than Joseph who was in return attended by Moses (Moses merited to take care of the bones of Joseph, and there was none greater in Israel than Moses), as it is said (Gen 13, 19) *And Moses took the bones of Joseph with him. Who is greater than Moses whom none else but the Shechina attended* [after his death], as it is said (Deut. 34, 6) *And He buried him in the valley.* Not only of Moses alone is this said, but it includes all the righteous, as it is said (Is. 58, 8) *And before thee shall go thy righteousness, the glory of the Lord shall be thy reward.*

(Fol. 11) "And so also do we find concerning good deeds—Miriam," etc. How do you compare both things? Miriam was

waiting only a short time while Israel waited seven days. Said Abaye [read the Mishnah] and concerning good deeds it is not so [because it is paid more than deserving.] "But the Mishnah reads and so also concerning good deeds," Raba objected. "We must therefore read," said he: "So also concerning good deeds [that with the same measure one measures to others, who will receive it in reward]; however, there is a rule that the measure of good reward is far superior to the measure of evil dispensation." (Ex. 2, 4) *And his sister placed herself afar off, to ascertain what would be done to him.* The entire passage refers to the Shechina, *and she placed herself,* as it is written (I Sam. 3, 10) *And the Lord came and placed Himself, and called as at previous times*: *His sister,* as mentioned (Pr. 7, 4) *Say unto wisdom thou art my sister*: *From afar is the Lord appeared to me;* to ascertain herself, as it is written (I Sam. 2, 3) *for a God [De'oth]*[20] knowledge is the Lord: *Mah,* as it is written (Deut. 10, 12) What [*Mah*] *doth the Lord thy God require of thee; would be done. Ya'asse,* as it is said (I Sam. 25, 28) *Will certainly make* (*Ya'asse*) *for my Lord an enduring house to him.*—*Loh,* as it is written (Jud. 6, 23) *And he called it loh*[21] *Adonei Shalom.*

(Ex. 1, 8) *Nwo there rose up a new king over Egypt, who knew not Joseph.* Rab and Samuel differ in the explanation of the meaning of this passage. One contends that it means a real new king, while the other says "his decrees were new." According to the one who says that it means a real new king, he infers it because it is written *a new.* The other one who contends that his decrees were new infers because it is not mentioned that the previous king had died and a new one had become king. But how will the latter explain *who knew not Joseph?* This means that he pretended not to know Joseph. (Ib., ib. 9) *And he said unto his people, behold the people of the children of Israel are more numerous and mightier than we.* We are taught that the king himself started to find ways of destroying Israel as it is said *and he said unto his people;* therefore was he also smitten first, as it is said (Ib. 7, 29) *And upon thee, and upon thy people, and upon all thy servants shall all*

20) The word *De'oth* is used in both places.
21. *Loh* is used in both places.

אביי אימא ולענין הטובה אינו כן א"ל רבא
והא וכן לענין הטובה קתני אלא אמר רבא
ה"ק וכן לענין הטובה דבאותה מדה ולעולם
מדה טובה מרובה ממדת פורעניות (שמות ב)
ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו א"ר
יצחק פסוק זה כולו על שם שכינה נאמר ותתצב
דכתיב (ש"א ג) ויבא ה' ויתיצב ויקרא כפעם
בפעם. אחותו (משלי ז) אמור לחכמה אחותי
את. מרחוק ((ירמיה לא) מרחוק ה' נראה לי.
לדעה (ש"א ב) כי אל דעות ה'. מה (דברים י)
מה ה' אלהיך שואל מעמך. יעשה (ש"א כה)
יעשה ה' לאדוני בית נאמן. לו (שופטים ו) ויקרא
לו ה' שלום:

(שמות א) ויקם מלך חדש על מצרים אשר
לא ידע את יוסף רב ושמואל חד אמר חדש
ממש וחד אמר שנתחדשו גזירותיו מ"ד חדש
ממש דכתיב חדש ומ"ד שנתחדשו גזירותיו
דלא כתיב וימת וימלך. ומאי אשר לא ידע
את יוסף דהוה דמי כמאן דלא ידע ליה. (שם)
ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום
ממנו. תנא הוא התחיל בעצה תחלה שנאמר
ויאמר אל עמו לפיכך לקה הוא תחלה שנאמר
(שם ז) ובכה ובעמך ובכל עבדיך יעלו

the frogs come up. (Ib. 1, 10) *Come on, let us deal wisely with him.* It should have been *with them,* [plural]. Said Chama b. R. Chanina: "This means that he said to them: 'Come on, let us deal wisely with the Redeemer of Israel. With what shall we punish them [so that He shall not be able to take retaliation]? Shall we punish them by fire. He will retaliate upon as it is said (Is. 66, 16) *For by fire will the Lord judge.* Shall we judge them with a sword? Upon this He will also retaliate as it is written (Ib.) *And by His sword against all flesh.* Let us therefore come and execute judgment through water; for long since He had aleardy sworn not to bring a flood upon the world, as it is said (Ib. 54, 9) *For as the waters of Noah is this unto He; as I have sworn that the waters of Noah should no more pass over the earth* [hence there is no retaliation]. They [Pharaoh and his advisors] did not know, however, that this means only that He will not bring a flood upon the entire world but upon one Nation He may bring a flood, or He will not bring a flood *upon the people,* but that the people might go into the flood and thus be drowned. He could indeed act, and so also does the passage say (Gen. 14, 27) *While the Egyptians were fleeing against it* [*the sea*]: *And the Lord overthrew the Egyptians in the midst of the sea.*" This is also meant by R. Elazar, who said: "What is the meaning of the passage (Ib. 18, 11) *For by the very thing wherein they sinned presumptuously was punishment brought upon them.* This means that with the very pot which they prepared to cook others therein, they themselves were cooked." Whence do we know that the word *Zadu* [used in the above text] refers to a pot? It is written (Gen. 25, 29) *And Jacob sod* [*yazed*] *pottage.* R. Chiya b. Aba said in the name of R. Jochanan: "The following three Bil'am, Job and Jethro —were the advisers of Pharaoh, concerning his decree to throw in the river the children of Israel. Bil'am, who gave this advice, was killed; Job, who kept silence, was punished with chastisement; and Jethro, who ran away, was rewarded by having his decendants placed among the Sanhedrin, in the chamber of Temple, as it is said (I Chr. 2, 55) *And the families of scribes who dwelt at Jabetz, the Tiratite, etc. . . . these are the Kenites that come from Chamoth,*

הצפרדעים (שם א׳) הבה נתחכמה לו להם מיבעי׳ ליה אמר ר׳ חמא ברבי חנינא בואו ונתחכמה נתחכמה למושיען של ישראל במה נדונם נדונם באש כתיב (ישעיה סו) כי באש נשפט נדונם בחרב (שם) ובחרבו את כל בשר בואו נדונם במים שכבר נשבע שאינו מביא מבול לעולם שנאמר (שם נד) כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ והם אינם יודעים שעל כל העולם אינו מביא אבל על אומה אחת מביא א״נ הוא אינו מביא אבל הם באים ונופלים לתוך המים וכה״א (שמות יד) ומצרים נסים לקראתו וינער ה׳ את מצרים בתוך הים והיינו דא״ר אלעזר מ״ד (שם יח) כי בדבר אשר זדו עליהם בקדרה שבשלו נתבשלו מאי משמע דהאי זדו לישנא דקדירה הוא דכתיב (בראשית כה) ויזד יעקב נזיד. א״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן ג׳ היו באותה עצה בלעם איוב ויתרו. בלעם שיעץ נהרג, איוב ששתק נידון ביסורין, יתרו שברח זכו מבני בניו וישבו בלשכת הגזית שנאמר (דה״א ב׳) ומשפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים שוכתים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית

רכב וכתיב (שופטים א) ובני קיני חותן משה. (שמות א) ונלחם בנו ועלה מן הארץ ועלינו מיבעי׳ ליה א״ר אבא בר כהנא כאדם שמקלל עצמו ותולה קללתו באחרים. (שם) וישימו עליו שרי מסים עליהם מיבעי׳ ליה תנא משום רבי אלעזר ברבי שמעון אמרו מלמד שהביאו מלבן ותלו לו לפרעה בצוארו וכל אחד מישראל שאמר להם איסטנים אני אומרים לו כלום איסטנים אתה יותר מפרעה. שרי מסים דבר שמשים לבנים (שם) למען ענותו בסבלותם ענותם מיבעי׳ ליה למען ענותו לפרעה בסבלותם דישראל. (שם) ויבן ערי מסכנות לפרעה רב ושמואל חד אמר שמסכנות את בעליהם וחד אמר שממסכנות את בעליהם דאמר מר כל מי שעוסק בבנין מתמסכן (שם) את פתום ואת רעמסס רב ושמואל חד אמר פתום שמה ולמה נקרא שמה רעמסס שראשון ראשון מתרוסס. וחד אמר רעמסס שמה ולמה נקרא שמה פתום שראשון ראשון פי תהום בולעו. (שם) וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ כן רבו וכן פרצו מיבעי׳ ליה אמר ר״ש בן לקיש רה״ק מבשרתן כן ירבה וכן יפרוץ (שם) ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך

the father of the house of Rechah. And again it is written (Jud. 1, 16) And the children of the Kenite, the father-in-law of Moses.

(Ib., ib., 11) *And they thereupon did set over him task-masters,* it should have been *over them* and not *over him.* We are taught in a Baraitha in the name of R. Elazar, son of R. Simon: "From this it might be inferred that the Egyptians took a brick-mould, hung it upon the neck of Pharaoh, and if any Israelite said that he was delicate and could not work, the Egyptians said to him: 'Art thou more delicate than Pharaoh, the King?'" (Ib.) *Task-masters,* i. e., a person that forced Israel to make bricks (Ib., ib., ib.) *To afflict him with their burdensome labors,* it should have been *them* instead of *him.* This means to afflict Pharaoh himself through their burdensome-work [because of the brick he had to wear on his neck]. (Ib.) *And he built store cities for Pharaoh.* Rab and Samuel differ in the explanation of the above passage. One contends, cities which caused danger to its owners, and the other explains it to mean, cities which caused poverty to its owners;[22] for the Master said elsewhere: "Whoever occupies himself with buildings will at last become poor." (Ib) *Pithom and Ra'amses.* Rab and Samuel differ in the explanation of this passage, one contends that its real name was *Pithom,* and the reason it was called *Ra'amses,* was because one building after the other was crushed (fell in); and the other said that its real name was *Ra'amses,* and the reason it was called *Pithom,* was because one building after the other was swallowed in the depth. (Ib., ib. 12) *But the more they afflicted him, the more he multiplied and the more he spread abroad.* It should have been *so they* multiplied and *so they spread abroad?* Said R. Simon b. Lakish: "The Holy Spirit predicted to them, saying: "Thus [as it keeps on now] will they multiply and spread abroad." (Ib., ib., ib.) *And they felt abhorance because of the children of Israel.* From this it may be inferred that the Israelites were like thorns in the eyes of the Egyptians.[23] (Ib., ib. 13) *And the Egyptians caused the children of Israel to labor with*

22) The text uses *Arei misskenoth,* the last word has the origin of Misskan, which means poverty; it may also be construed *Saccanah,* which would mean, danger.
23) The text for abhorance is *Yakutsu,* which also means *thorns.*

(*Ib. b*) *rigor.* R. Elazar said: "The word *b'fa-rech* (rigor) means with soft words."[24] R. Samuel b. Nachmeni said: This means rigorously." (Ib., ib. 14) *And they made their lives bitter with hard labor in mortar and in bricks and in all manner of labor in the field.* Said Raba: "This passage informs us that in the very beginning they started with mortar and in bricks but afterwards with all manner of labor in the field." *Besides all their other service, they made them labor with rigor.* Said R. Samuel b. Nachmeni in the name of R. Jonathan: "This means that they changed the work of men for women and the work of women for men, and even he who explained the foregoing *b'fa-rech* differently, will admit that the same word here means rigorously."

R. Akiba expounded: "As a reward for the righteous women who lived in that generation was Israel redeemed from Egypt; for when the women went out to fill water, the Holy One, praised be He, prepared for them small fish that would be filled in their pitchers. Thus one-half of the pitcher was filled with water and the one-half with fish. They would come home and put two pots on the fire, one containing hot water and the other the fish. They would then bring it to their husbands; with the water they would wash their feet, and their limbs. They would then feed them with the fish and give them to drink, thus refreshing their husbands during such rigorous work, as it is said (Ps. 68, 14) *When ye lie still between the folds of thy cattle;* i. e., in reward for your lying between the folds [of your cattle] Israel merited to enjoy the spoils of the Egyptians, as it is said there, *The wings of the dove are covered with silver and her pinions with the shimmer of gold.* And as soon as these women became pregnant, and were about to give birth to their children they would go and give birth in the field under an apple tree; [as it is said (Songs 8, 8) *Under the apple tree have I waked thee up; there thy mother brought thee forth, there brought she ye forth where she bore thee*], where the Holy One, praised be He, would send a Heavenly messenger to cleanse them, make them good-looking like a midwife that cleanses an infant, as it is said (Ez. 16, 4) *And as for thy birth on the day thou wast born thy navel was not cut, nor wast thou washed in water to*

רבי אלעזר אמר בפה רך רבי שמואל בר נחמני אמר בפריכה (שם) וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה אמר רבא בתחלה בחומר ובלבנים ולבסוף ובכל עבודה בשדה (שם) את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך אמר רבי שמאל בר נחמני אמר רבי יונתן שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים ולמ"ד נמי התם בפה רך הכא ודאי בפריכה:

דרש ר' עקיבא בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו אבותינו ממצרים שבשעה שיוצאות לשאוב מים מזמן להם הקב"ה דגים קטנים בכדיהם ושאבות מחצה מים ומחצה דגים ובאות ושופתות שתי קדרות אחת של חמין ואחת של דגים ומוליכות אותן אצל בעליהן לשדה ומרחיצות אותם וסכות אותם ומאכילות אותם ומשקות אותם נזקקות להם בין שפתים שנאמר (תהלים סח) אם תשכבון בין שפתים בשכר תשכבון בין שפתים זכו ישראל לביזת מצרים שנאמר (שם) כנפי יונה נחפה בכסף אברותיה בירקרק חרוץ וכיון שמתעברות באות לבתיהם וכיון שמגיע זמן מולדיהם הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח שנאמר (ש"ה ח) תחת התפוח עוררתיך שמה חבלתך אמך שמה חבלה ילדתך והקב"ה שולח מלאך מן השמים ומנקר אותם ומשפר אותם כחיה זו שמשפרת את הולד שנאמר (יחזקאל טז) ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת שרך ובמים לא רחצת למשעי והמלח לא

24) The text Beferach (rigor) if divided into two, it reads *b'fe-rach*, which means "with soft words."

המלחת והתחל לא חתלת ונותן להם שני עגלים
אחד של דבש ואחד של שמן שנאמר (דברים לב)
ויניקהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור וכיון
שמכירים בהם המצרים באים עליהם להרגם
ונעשה להם נס ונבלעים בקרקע ומביאים
שוורים וחורשים על גבם שנאמר (תהלים קכט)
על גבי חרשו חורשים ולאחר שהולכים
מבצבצים ויוצאים כעשב השדה שנאמר
(יחזקאל טז) רבבה כצמח השדה נתתיך גו'
ולאחר שמתגדלים באים עדרים לבתיהם
שנאמר (שם) ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים
אל תקרי בעדי עדיים אלא בעדרי עדרים
וכשנגלה הקב"ה על הים הם הכירוהו תחלה
שנאמר (שמות טו) זה אלי ואנוהו:

(שם א) ויאמר מלך מצרים למילדות
העבריות רב ושמואל חד אמר אשה ובתה וחד
אמר כלה וחמותה מאן דאמר אשה ובתה
יוכבד ומרים ומאן דאמר כלה וחמותה יוכבד
ואלישבע תניא כמ"ד אשה ובתה דתניא שפרה
זו יוכבד ולמה נקרא שמה שפרה שמשפרת
את הולד. ד"א שפרה שפרו ורבו ישראל בימיה.
פועה זו מרים ולמה נקרא שמה פועה שהיתה
פועה לולד ד"א שהיתה פועה ברוח הקודש
ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את
ישראל. ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן

be cleansed; and thou wast not rubbed with salt, nor wrapped in swaddling clothes, and these angels gave to them two round cakes, one of honey and one of oil, as it is said (Deut. 32, 13) *And he made him to suck honey out of the rock, and oil out of flinty stone; and as soon as the Egyptians learned* of their existence they would come to kill them but miracles always happened that they were swallowed by the earth and the Egyptians would bring oxen to plow over the place where they were swallowed, as it is said (Ps. 129, 3) *Upon my back have plow-men plowed.* After the Egyptians would leave, these youngsters would grow out from the earth like grass in the field, as it is said (Ez. 16, 7) *Myriads, like the vegetation of the field, did I make of thee,* etc. And after these children grew up they would come in flocks to their homes, as it is said (Ib., ib., ib.) *And thou attained the highest attractions with thy breasts developed, and thy hair full grown;* i. e., do not read (*adi-adayim*) with thy breast developed, but read it *b'adri adarim,* in whole flocks. And when the Holy One, praised be He, revealed Himself at the Red Sea, these recognized Him at first, as it is said (Ex. 15, 2) *He is my God and I will declare His praise.*"

(Ib. 1, 15) *And the King of Egypt said to the Hebrew midwives.* Raba and Samuel both explain this passage: The former said: "It was a mother and a daughter," the latter said: "It was a mother-in-law and daughter-in-law." The one who interprets it as a mother and daughter refers to Jochebed and Miriam and the other who means a daughter-in-law and mother-in-law refers to Jochebed and Elisheba. We find a Baraitha that is in accordance with the one who explains it as the daughter and mother; for we are taught in the following Baraitha, *Shifra refers to Jochebed.* Why her name *Shifra?* Because she smoothened the limbs of the infant. It may be explained in another way; because Israel multiplied itself during her days[25] *Puah* refers to Miriam. Why was she called *Puah?* Because she would speak to the infant [and play with it] in order to pacify it. Another explanation might be given to it, because she spoke through a Holy Inspiration and said: "My mother is destined to give birth to a son who will save Israel." (Ib., ib. 16) And He said:

25) The word *Shifra* may be read *Shefar,* meaning of smoothening, or *parah,* which means multiplying.

על האבנים מאי אבנים אמר ר׳ יוחנן סימן גדול מסר להן. (שמות ל) אם בן הוא והמתן אותו ואם בת היא וחיה אמר ר׳ חנינא סימן גדול מסר להן בן פניו למטה בת פניה למעלה. (שם) ותיראן המילדות את האלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן ותחיין את הילדים תנא לא דיין שלא המיתו אותם אלא שהיו מספקות להם מים ומזון. (שם) ותאמרן המילדות אל פרעה כי לא כנשים המצריות העבריות כי חיות הנה מאי חיות אילימא חיות ממש אטו חיה לא צריכה חיה אחריתי לאולודה אלא אמרו לו אומה זו כחיה נמשלת יהודה (בראשית מט) גור אריה יהודה דן (שם) יהי דן נחש עלי דרך (שם) נפתלי אילה שלוחה (שם) יששכר חמור גרם יוסף (דברים לג) בכור שורו הדר לו (שם) בנימין זאב יטרף דכתיב ביה כתיב ביה דלא כתיב ביה כתיב ביה (יחזקאל יט) ואמרת מה אמך לביא בין אריות רבצה בתוך כפירים רבתה גוריה:

(שמות א) ויהי כי יראו המילדות את האלהים ויעש להם בתים רב ולוי חד אמר בתי מלכות וחד אמר בתי כהונה ולויה. מ״ד בתי כהונה ולויה אהרן ומשה ומ״ד בתי מלכות נמי ממרים קאתי דכתיב (ד״ה א ג) ותמת עזובה ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור וכתיב (ש״א יז) ודוד בן איש אפרתי (ד״ה א׳ ג) וכלב בן

"When do the office of a midwife to the Hebrew women you shall have due regard upon the birth." What does that mean? Said R. Jochanan: "He gave them a great sign [how to recognize the time of a woman when she is about to give birth to a child]." (Ib., ib., ib.) *If it be a son, then shall ye kill him; but if it be a daughter then shall she live.* Said R. Chaninah: "An important sign did Pharoah reveal unto the midwives; the birth of a son comes with the face downward, while the birth of a daughter comes with the face upward." (Ib., ib. 17) *But the midwives feared God and they did not do as the king of Egypt commanded them, but they saved the male children.* We are taught that not only did they not kill the male children but they would supply them with water and food in order to sustain them. (Ib., ib. 19) *And the midwives said unto Pharaoh, because the Hebrew women are not as the Egyptian; for they are Chayoth.* What is the meaning of *Chayoth?* Should we say that they are midwives themselves, does not a midwife need another midwife for her own giving birth? We must therefore say, they said to him: "This nation (Israel) is likened unto beasts. Juda, as is said (Gen. 49, 9) *Like a lion's welp, O Juda;* (Ib., ib. 17) *Dan shall be a serpent by the way.* (Ib., ib., 21) *Maphthali is like a fleet hind,* (Ib., ib. 14) *Yesachar is a strong-boned ass,* (Deut. 33, 17) *Joseph, as first born steer is adorned with glory.* (Gen 49, 27) *Benjamin shall be as a wolf that rendeth.* Concerning the above it is written in detail what they are and concerning the rest of the tribes, it is written in general (Ez. 19, 2) *And so, what a noble lioness was thy mother! among lions did she lie down amidst lions did she raise her whelps."*

(Ex. 1, 21) *And it came to pass because the midwives feared God that He made them houses.* Rab and Levi both explain the above passage: One says that this means kingly houses and the other said it means priestly and Levite houses. The latter interpretation refers to Moses, and the former contends that kings came forth from Miriam who was also one of the midwives, for it is written (I Chr. 1, 2) *And Azubah died when Kaleb took unto himself Ephroth who bore unto him Chur* and again it is written (I Sam. 17, 22) *Now David was the son of that Ephritite,* [hence David was of the same

family as Miriam]. (I Chr. 2, 18) *And Kaleb the son of Chetzron begot children of Azubah, and of Jerioth and these were her sonss Jeshner, Shobah and Ardon.* Is he then the son of Chetzron? Behold he is the son of Yephunah, as stated (Num. 13, 6) He was called with the last name because he turned away from the advice of the spies. And again is he not the son of Kenaz, as it is written (Hosh. 15, 17) *And Othniel, the son of Kenaz, the brother of Kaleb, captured it?* Said Raba: "He was a step-son to Kenaz." (Fol. 12) This can be proved by the following—he is called a Kenizzite, but not the son of Kenaz. Hence the inference is maintained. (Ib. 14, 14) *Azubah,* refers to Miriam, "why was she called *Azubah?* Because every young man forsook her in the beginning; she begot, behold, she was married to him and she begot him? Said R. Jochanan: "Whoever marries a man from a respectable family for heavenly sake is considered by Scripture as if he begot her." *Yerioth* she was called, because her face was greenish like the curtains of the Temple. And these were her sons. Do not read *Baneha* (*her sons*) but *boneha* (*who built her up*); *yashar* means who kept himself straight in the right path, [did not listen to the spies]; *Sho'ab* means, who turned himself away [from his evil inclinations]; *Ardon* means who rebelled against his evil inclination, and according to others because his face was as prim as a rose. (I Chr. 4, 5) *And Aschuhr the father of Teke'ah had two wives, Chelba and Nea'arah;* i. e., *Ashchur* refers to *Kaleb,* and why was he called *Ashchur;* because he darkened his face because of the many fasts he observed, *Abi,* who became like a father to his wife; *teko'ah,* who attached his heart unto his Father in heaven; *there were two wives,* the one Miriam became like two wives; *Chela* and *Na'arah,* neither was her name *Chela* nor *Na'arah,* but it means in the beginning she was sick,[26] and at the end she became young. (Ib., ib. 7) And the sons of Chilah were Zareth, Zochar and Ethnan; i. e., Zureth means that she caused grief and animosity to her friend [because of her beautiful] appearance; *Zochar* means that her face was like the mid-day; *Ethnan* because she appeared very handsome.

(Ex. 1, 22) *And Pharaoh charged all his*

26) *Chela* means sickness; *Na'ara,* means young.

חצרון הוליד את עזובה אשה ואת יריעות ואלה בניה ישר ושובב וארדון בן חצרון (במדבר יג) בן יפונה הוא בן שפנה מעצת מרגלים ואכתי בן קנז הוא דכתיב (יהושע טז) וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב הקטן ממנו אמר רבא חורגיה דקנז הוה (דף יב) דיקא נמי דכתיב הקנזי ש"מ עזובה זו מרים ולמה נקרא שמה עזובה שהכל עזבוה הוליד והלא מניסיב הוה נסיב לה א"ר יוחנן כל הנושא אשה לשם שמים מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה. יריעות שהיו פניה דומות ליריעות ואלה בניה אל תקרי בניה אלא בוניה ישר שיישר את עצמו. ושובב ששיבב את יצרו וארדון שרידה את יצרו וא"ד על שהיו פניה דומות לורד. (ד"ה א ד) ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים חלאה ונערה לא חלאה ולא נערה הואי אלא בתחלה חלאה ולבסוף נערה (שם) ובני חלאה צרת וצהר ואתנן צרת שנעשית צרה לחברותיה צהר שהיו פניה דומות כצהרים אתנן שכל הרואה אותה מוליך אתנן לאשתו:

(שמות א) ויצו פרעה לכל עמו לאמר א"ר

יוסי בר' חנינא אף על עמו גזר וא"ר יוסי ברבי
חנינא שלש גזירות גזר בתחלה (שם) אם בן
הוא והמתן אותו ואח"כ היאורה תשליכוהו
ולבסוף אף על עמו גזר:

(שמות ב) וילך איש מבית לוי ויקח את בת
לוי להיכן הלך א"ר יהודה בר זבינא שהלך
בעצת בתו. תנא עמרם גדול הדור היה כיון
שגזר פרעה כל הבן היאורה תשליכוהו אמר
לשוא אנו עמלים עמד וגרש את אשתו עמדו
כולם וגרשו נשותיהם אמרה לו בתו אבא קשה
גזירתך יותר משל פרעה הרשע שפרעה לא
גזר אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים
ועל הנקבות פרעה לא גזר אלא בעולם הזה
ואתה גזרת בעוה"ז ולעוה"ב פרעה רשע הוא
ספק גזרתו מתקיימת ספק אין מתקיימת ואתה
צדיק ודאי גזרתך מתקיימת שנאמר (איוב כב)
ותגזר אומר ויקם לך עמד והחזיר את אשתו
עמדו כולם והחזירו נשותיהם ויקח ויחזיר
מיבעי' ליה אמר ר"י בר זבינא שעשה לה
מעשה לקוחין הושיבה באפריון ואהרן ומרים
מרקדין לפניהם ומלאכי השרת אומרים (תהלים
קיג) אם הבנים שמחה. את בת לוי אפשר בת
מאה ושלשים שנה היתה דא"ר חמא בר חנינא
זו יוכבד שהורתה בדרך ולידתה בין החומות
שנאמר (במדבר כו) אשר ילדה אותה ללוי
במצרים לידתה במצרים ואין הורתה במצרים
וקרי לה בת א"ר יהודה בר ביזנא שנולדו בה
סימני נערות:

(שם) ותרא אותו כי טוב הוא תניא ר"מ
אומר טוב שמו רבי יהודה אומר טוביה שמו
ר' נחמיה הגון לנביאות אחרים אומרים נולד

people, saying. R. Josi b. R. Chanina said: "This was even a decree for his own people." R. Josi b. R. Chaninah said further: "Three decrees did Pharaoh enact, *if he be a son then shall ye kill him.* Afterward he decreed, *ye shall cast it into the river.* And finally he extended his decree even to his own nation."

(Ib. 2, 1) And there went a man of the house of Levi and took a daughter of Levi. Where did he go? asked R. Chisda b. Zabina: "He went for the advice of his daughter." We are taught: Amran was considered the greatest man of his generation and as soon as Pharaoh decreed that every son who is born ye shall cast into the river, he said to himself: "In vain do we get married." He therefore divorced his wife. The rest of the people following his example did likewise. Thereupon his daughter said to him: "Father thy decree is even worse than Pharaoh's; for he issued a decree against sons, but thou hast issued a decree against both sons and daughters; Pharaoh's decree affects merely this world but thy decree will affect this world and the future world. As to the decree of Pharaoh, the wicked, whether it will endure or not [we do not know], but as to thine who art righteous the decree will surely endure, as it is said (Job. 22, 28) *And if thou decree a thing it will be fulfilled unto thee.*" He immediately remarried his wife, whereupon the rest of the people also remarried their wives. If so then it should be written, he *re-took* instead of *took?* Said R. Juda b. Zabina: "This means that he made a real wedding ceremony, he made her sit under a canopy with Aaron and Miriam dancing before her while the ministering angels recited, (Ps. 113, 9) *The joyful mother of children.*" *The daughter of Levi* refers to Jochebed who became pregnant on her way to Egypt and who gave birth between the walls of Egypt, as it is said (Num. 26, 59) *Whom [her mother] bore to Levi* in Egypt; i. e., her birth was in Egypt, but not her pregnancy." Hence why does the passage call her daughter? Said R. Juda b. Bizna: "At that time she became as young as a veritable girl."

(Ex. 2, 2) *And the woman conceived and bore a son; and when she saw him that he was a goodly child.* We are taught that R. Maier says: "His name was Tob [good]." R. Juda said: "*Tubial* was his name." R. Nachemia says: "*Hagon* (worthy to proph-

ecy) was his name." *Acherim* says: "He was born circumsized." The sages, however, say [that his goodness was recognized] when Moses was born the house was filled with light; for it is written here *And when she saw that he was tob* (*a goodly child*) and it is also written (Gen. 1, 4) *And God saw the light that it was Tob* (*good*).

(Ex. 2, 2) *She hid him three months.* [Why three months]? Because the Egyptians counted nine months from the time she was remarried, but Moses was born within less than seven months. (Ib., ib. 3) *And when she could no longer hide him.* Why was she not able to hide him any longer? Because whenever the Egyptians would hear that a woman was about to give birth, they would fetch another infant there and make it cry in order that the newly born child should hear it and cry with it, as it is written (Songs 2, 15) *Seize for us the foxes, the little foxes that injure the vineyards.*

(Ib., ib., ib.) She took for him a box of bulrushes. Why bulrushes? Said R. Elazar: "Infer from this, that wealth is as dear to the righteous as their own body. The reason therefore, is because they do not stretch their hands for things that do not belong to them." R. Simon b. Nachmeni said: "She made them out of bulrushes because it is soft, and could stand (and not be overthrown) by a soft or hard thing. *And daubed it with slime and with pitch.* We are taught: Slime was inside and pitch outside so that this righteous (Moses) shall not smell the bad odor. (Ib., ib., ib.) *And she put the child therein and laid it* (basuff) *amidst the flags, by the brinks of the river.* R. Elazar says: "She put him in the Red Sea." R. Simon R. Nachmeni, however, said: (Ib. b) "She put him in the reeds, as it is written (Is. 19, 6) *Reeds* (*Suff*) *and flags shall wither.*"

(Ex. 2, 5) *And the daughter of Pharaoh came down to wash herself at the river.* Said R. Jochanan in the name of R. Simon b. Jochai: "From this it may be inferred that she came down to cleanse herself from the idols of her father's house, and so also do we find [that the word 'washing' is applied for idols.] (Is. 4, 4) *When the Lord shall have washed away the filth from the daughters of Zion.*" (Ex. 2, 5) *And her maidens walked along by the side of the river.* Said R. Jachanan: "The word *halicha* (walk), is

כשהוא מהול וחכמים אומרים בשעה שנולד משה נתמלא כל הבית אורה כתיב הכא ותרא אותו כי טוב הוא וכתיב התם (בראשית א) וירא אלהים את האור כי טוב. (שמות ג) ותצפנהו שלשה ירחים דלא מנו לה מצרים אלא משעה דאהדרה והיא הוה מיעברא ביה תלתא ירחי מעיקרא. (שם) ולא יכלה עוד הצפינו אמאי תצפני' ותיזיל אלא כל היכא דשמעי מצראי דמתיליד ינוקא ממטו ינוקא ומעוו התם כי היכי דלשמע לקלייהו ונעוי בהדייהו דכתיב (שה"ש ג) אחזו לנו שועלים קטנים מחבלים כרמים:

(שמות ג) ותקח לו תבת גמא מאי שנא גמא אמר רבי אלעזר מכאן לצדיקים שממונם חביב עליהם יותר מגופם וכל כך לפי שאין פושטים ידיהם בגזל ר"ש בר נחמני אמר דבר רך שיעמוד בפני דבר רך ובפני דבר קשה (שם) ותחמרה בחמר ובזפת תנא חמר מבפנים וזפת מבחוץ שלא יריח אותו צדיק ריח רע. (שם) ותשם בה את הילד ותשם בסוף על שפת היאור ר"א אומר ים סוף ר"ש בר נחמני אמר (ע"ב) אגם דכתיב (ישעיה יט) קנה וסוף קמלו:

(ע"ב) ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור (שמות ג) א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מלמד שירדה לרחוץ מגלולי בית אביה וכן הוא אומר (ישעיה ד) אם רחץ ה' את צואת בנות ציון. (שמות ג) ונערותיה הולכות על יד היאור א"ר יוחנן אין הליכה זו אלא לשון מיתה וכן

used in connection with death, and so also does the passage read, (Gen. 25, 32) *Behold I am going* (*holech*) *to die.*" (Gen. 2, 5) *And when she saw the box among the flags;* i.e., as soon as her maidens noticed that she desired to save Moses they said to her: "Our princess, the custom of the universe is that if a frail king issues a decree even though the decree is not observed by the rest of the world, nevertheless the king's sons and household obey it and thou art transgressing the decree of thy father, [which caused the throwing of the children in the river]." Thereupon the angel, Gabriel, came and smote them upon the ground [thus the above meaning, going to death, is derived].

(Ib.) *She sent Amatha and fetched it.* R. Juda and R. Nechemiah differ in the explanation of *Amatha.* One said it means her hand, while the other contends that it means her maid. The one that explains it to mean hand bases his opinion upon the text (*amatha,* means arm), but the one that explains it to mean maid bases his opinion that for hand the text should have used *Yada* (hand), [which could not be misunderstood]. But how can you interpret Amatha maid? Have we not said above that Gabriel came and smote them upon the ground? One of the maidens was left, for it is not customary to leave a princess without a maiden. Again, the one who interprets *Amatha* hand, why did not the text used rather *Yada?* By using *Amatha* it informs us that her arm became stretched out, for the master said: "So also we find that it happened with the arm of Pharaoh's daughter! and thus also it happened with the teeth of the wicked [Og][27] as it is written (Ps. 38) *The teeth of the wicked Shibarta,* and Resh Lakish said: Do not read *Shibarta* (hast Thou broken) but read it *Shirbabta* (that became remified)."

(Ex. 2, 6) *And she opened it, and saw him* [*the child*]. It should have been written *Vatereh* (and she saw) and not *she saw him?* Said R. Josi b. R. Chanina: "This intends to inform us that she saw the Shechina with him." (Ib., ib., ib.) And Behold, it was a weeping boy. In the beginning she calls him *child* and afterward she calls him *boy.* We are taught that he was indeed a child, but his voice sounded like

27) See Volume 1, page 84.

הוא אומר (בראשית כה) הנה אנכי הולך למות. (שמות ב) ותרא את התבה בתוך הסוף כיון דחזו דקבעי לאצולי למשה אמרו לה גברתנו מנהגו של עולם מלך ב"ו גוזר גזרה אם אין כל העולם מקיימין אותה בניו ובני ביתו מקיימין אותה ואת עוברת על גזרת אביך בא גבריאל וחבטן בקרקע. (שם) ותשלח את אמתה ותקחה ר' יהודה ורבי נחמיה חד אמר ידה וחד אמר שפחתה הא אמרת בא גבריאל וחבטן בקרקע דשייר לה חדא דלאו אורח ארעא דבת מלכים למיקם לחודה ולמאן דאמר ידה לכתוב ידה הא קא משמע לן דאשתרבב אשתרבובי דאמר מר וכן אתה מוצא בשיני רשעים שנאמר (תהלים ג) שני רשעים שברת ואמר ריש לקיש אל תקרי שברת אלא שרבבת:

(שמות ב) ותפתח ותראהו את הילד ותרא מבעי' ליה אמר ר' יוסי בר' חנינא מלמד שראתה שכינה עמו. (שם) והנה נער בוכה קרי לו ילד וקרי לו נער תנא הוא ילד וקולו

that of a boy. Such is the opinion of R. Juda. Whereupon R. Nechemia said to him: "If so then you attribute a blemish to our teacher, Moses." Therefore said he: "From this we may infer that his mother made a canopy for him and deposited it in that box, remarking: 'Lest I will not be able to see his wedding I will [therefore make it now].'" (Ib.) *And she had compassion on him,* and said: 'This is one of the Hebrews' children.' Whence did she know this? Said R. Jose, the son of R. Chanina: "From this it might be inferred that she saw that he was circumcized." (Ib.) *This.* Said R. Jochanan: "Infer from this that she prophesied not knowing the meaning of it. 'This will fall in the river, but no one else.'" And this is meant by R. Elazar, who said: "What is meant by the passage (Is. 8, 19) *And when they shall say unto you inquire of those that have familiar spirits, and of the wizards, that whisper, and that mutter*: They see and do not know what they see, they whisper and do not know what they whisper. When they [the astrologers of Pharaoh] saw that the redeemer of Israel would be punished through water they issued a decree, 'Every son that is born, he shall be cast into the river.' As soon as Moses was thrown into the river they said: 'We see no more of that sign any more.' Hence they repealed the decree, but they did not know that the sign being punished by water refers to the *Memeriba.*" This is the interpretation of R. Chani b. Chanina, who said: "What is the meaning of the following passage (Num. 20, 13) *There are the waters of Meriba, where the children of Israel strove with the Lord,* i. e., this is the water concerning which the astrologers of Pharoah saw and erred thereby." And this was meant by Moses, when he said (Ib. 11, 21) *Six hundred thousand men on foot are the people in the midst of whom I am;* i. e., Moses said to Israel: "On account of me were you saved."

R. Chanina b. Papa said: "That day [when Moses was placed in the river] was the twenty-first of *Nissan.* The ministering angels then said before the Holy One, praised be He, 'Sovereign of the Universe, one who is destined to recite the songs at the Red Sea before Thee on the twenty-first of *Nissan,* he shall on this very day be smitten?'" R. Acha b. R. Chanina said: "That day was the sixth of *Sivan.* The ministering

כנער דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה א"כ עשיתו למשה רבינו בעל מום אלא מלמד שעשתה לו אמו חופת נעורים בתיבה אמרה שמא לא אזכה לחופתו׳ (שם) ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה מנא ידעה אמר ר׳ יוסי ברבי חנינא מלמד שראתה אותו מהול. זה א"ר יוחנן מלמד שנתנבאה שלא מדעתה זה נופל ואין אחר נופל והיינו דא"ר אליעזר מאי דכתיב (ישעיה ח) וכי יאמרו אליכם דרשו אל האובות ואל הידעונים המצפצפים והמהגים צופים ואינם יודעים מה צופים מהגים ואינם יודעים מה מהגים ראו שמושיעם של ישראל במים הוא לוקה עמדו וגזרו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו כיון דשדייהו למשה במיא אמרו תו לא קא חזינן כי ההוא סימנא בטלו לגזרתייהו והם אינם יודעים שעל מי מריבה הוא לוקה והיינו דאמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב (במדבר כ) המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל המה שראו אצטגניני פרעה וטעו היינו דקאמר משה (שם יא) שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו אמר להם משה לישראל בשבילי נצלתם כולכם:

אמר רב חנינא בר פפא אותו היום עשרים ואחד בניסן היה. אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מי שעתיד לומר לפניך שירה על הים ביום זה ילקה ביום זה. רבי אחא בר׳ חנינא אמר אותו היום ששה בסיון היה אמרו

מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מי שעתיד
לקבל תורה בהר סיני ביום זה ילקה ביום זה
בשלמא דמאן דאמר בששה בסיון משכחת לה
ג' ירחי דאמר מר בז' באדר נולד משה בז'
באדר מת משה משבעה באדר ועד ששה בסיון
תלתא ירחי הוו אלא למאן דאמר בכ"א בניסן
היכי משכחת לה אותה שנה מעוברת היתה
רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם:
(שמות ג) ותאמר אחותו אל בת פרעה האלך
וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות ותינק
לך את הילד מאי שנא מעבריות מלמד
שהחזירוהו למשה על כל המצריות כולן ולא
ינק אמר הקב"ה פה שעתיד לדבר עמי יינק
דבר טמא והיינו דכתיב (ישעיה כח) את מי
יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב
עתיקי משדים למי יורה דעה ולמי יבין שמועה
לגמולי מחלב ולעתיקי משדים. (שמות ג)
ותאמר לה בת פרעה לכי ותלך העלמה א"ר
אלעזר מלמד שהלכה בזריזות כעלמה רבי
שמואל בר נחמני אמר שהעלימה את דבריה.
(שם) ותאמר לה בת פרעה היליכי את הילד
הזה אמר ר' חמא בר חנינא מתנבאה ואינה
יודעת מה מתנבאה היליכי הי שליכי. (שם)

angels said before the Holy One, praised be He, 'Sovereign of the Universe, one who is destined to accept the Torah on the sixth of *Sivan,* should he on this very day be smitten?'" The latter interpretation is readily acceptable; hence there is a difference of three months, [during which Moses was hidden by his mother]; for the Master said elsewhere that Moses was born on the seventh of *Adar* and he died on the seventh of *Adar,* therefore from the seventh of Adar up to the sixth of *Sivan* there are three months. But according to the one who says that the above incident happened on the twenty-first of *Nissan,* how can you figure the three months? This is explained by the fact that that year was a leap year [an extra month in Adar]. Hence the majority of the first month [first of Adar], the majority of the last month till the wtenty-first of *Nissan* and the whole middle month [the extra month] *Adar.*

(Gen. 2, 7) *Then said his sister to Pharaoh's daughter*: "Shall I go and call thee a nurse of the Hebrew women that she may nurse the child for thee? Why did she emphasize *a Hebrew nurse?* From this it may be inferred that Moses was given to be nursed by many Egyptian women, but he refused to be nursed; the Holy One, praised be He, said: Shall an unclean thing nurse the mouth that is destined to speak with Me?" And this is the nearing of the passage (Is. 23, 9) *Whom shall he teach knowledge? And whom shall he give to understand doctrine? Those that are weaned from the milk, those that are taken from the breasts;* i. e., unto whom did the Lord teach knowledge? and to whom did He grant the understanding of doctrines? To him that weaned from the milk and that was taken from the breasts [from the Egyptians]. *And Pharaoh's daughter said unto her, 'Go;' and the maiden went.* Said R. Elazar: "From this it may be inferred that she went quickly as a maiden." R. Samuel b. Nachmeni said: "This means that she concealed her words by not telling [Pharoah's daughter] that she was his sister and that she was going to call her mother."[28] (Ib., ib. 9) *And Pharaoh's daughter said unto her, 'Take this child away.'* Said R. Chama b. Chanina: "She prophesied but did know what she was prophesising. *Helichi* means take what be-

28) The word *Alma* has the meaning of *Maiden,* also *concealed.*

ואני אתן את שכרך אמר רב חמא בר חנינא לא דיין לצדיקים שמחזירים להם אבידתן אלא שנותנים להם שכר עמה שנאמר ואני אתן את שכרך:

(שמות טו) ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה אחות אהרן ולא אחות משה אמר רב עמרם מלמד שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן (דף יג) ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל וכיון שנולד משה נתמלא כל הבית אורה עמד אביה ונשקה על ראשה אמר לה בתי נתקיימה נבואתך וכיון שהטילוהו ליאור עמד אביה וטפחה על ראשה אמר לה בתי היכן נבואתך והיינו דכתיב (שם ב) ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יהא בסוף נבואתה:

פיסקא. יוסף זכה לקבור את אביו וכו׳ מ"ש מעיקרא דכתיב (בראשית נ) ויעל יוסף לקבור את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה והדר וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו ומ"ש לבסוף דכתיב (שם) וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו והדר וכל העולים אתו לקבור את אביו אמר רבי יוחנן בתחלה עד שלא ראו בכבודן של ישראל לא נהגו בהן כבוד ולבסוף שראו בכבודן נהגו בהם דכתיב (שם) ויבאו עד גרן האטד וכי גרן יש לה לאטד א"ר אבהו מלמד שהקיפוהו כתרים לארונו של יעקב כגורן זה שמקיפין לו אטד שבאו שם בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה תנא כולם למלחמה באו

longs to thee." (Ib.) *And I will give thee thy wages.* Said R. Chama b. R. Chanina: "It is not sufficient for the righteous that their lost things are returned to them, but they are even paid for them, as it is said, *And I will give thee thy wages.*"

(Ex. 15, 26) *Then took Miriam the sister of Aaron.* Was she then Aaron's and not Moses' sister?" "This means," said R. Nachman, in the name of Rab, "That she had prophesied even when she had been only Aaron's sister [before Moses' birth] saying, 'In the future my mother will give birth to a child that will deliver the Israelites.' Finally, when Moses was born, the whole house was filled with light, and her father arose, and kissed her on the head, and said to her, 'My daughter, thy phophecy is fulfilled.' Afterward, when he was cast into the river, her mother rose and said to her, 'My daughter, what has become of thy prophecy?' And thus we understand the passage (Ib. 2, 4) *And his sister placed herself afar off, to ascertain what would be done with him,* to mean to know what would be the outcome of her prophecy." Joseph deserved the reward of being appointed to bury his father," etc. Why does the passage begin (Gen. 50, 7) *And Joseph went up to bury his father, and there went up with him all the servants of Pharaoh, all the elders of his house and all the elders of Egypt;* and afterwards it reads: *And all the house of Joseph and his brothers, and his father's house,* and further the passage reads (Ib., ib. 14) *And Joseph returned unto Egypt, he, and his brothers,* and then *and all that were gone up with him to bury his father?* [Hence Jacob's family was placed further]. Said R. Jochanan: "In the beginning before the Egyptians had seen the honor of Israel they did not conduct themselves honorably towards the brothers of Joseph, but when they saw how they were honored by the entire world the Egyptians themselves also paid them their due homage." The following passage givse us this inference (Ib., ib. 10) *And they came to the thrashing-floor of Atad* (*thorns*). Is then a threshing floor made of thorns? "This is to teach us," said R. Abahu, "that they [the kings of the entire world] surrounded the casket of Jacob with crowns like a threshing-floor surrounded by thorns." The sons of Esau, of Ishmael, and of Keturah were also among them. We are

taught that they went with avowed purpose, disputing the burial (of Jacob) but when they saw that Joseph had placed his crown upon the coffin, they did the same with theirs. We are taught that there were thirty-six crowns in all.

And they mourned with a great and very sore lamentation. We are taught that even the very horses and asses joined in it. On arriving at the Cave of Machpelah, Esau once more protested, and said; *Kiryatharbaa the same is Hebron."* R. Isaac explained the meaning of the above name is that four pair were to be buried. Adam and Eve, Abraham and Sarah, Isaac and Rebekah. Jacob disposed of his share when he buried Leah in it, and the remaining one belongs to me." But thou didst sell thy share with thy birthright," remonstrated the sons of Jacob. "Nay," rejoined Esau, "that did not include my share in the burial-place." "Indeed it did," they argued, "for our father, just before he died, said (Gen. 1, 5) *'In my grave which I have bought for myself.'"* In the land of Canaan, "Where are the title deeds?" demanded Esau. "In Egypt," they replied. "Then let some one go for them immediately. The swift-footed Naphthali concerning whom the passage says (Ib. 49, 21) *Naphthali is a hind let loose; he giveth goodly words,* started for the records. Hushim, the son of Dan, being deaf, asked what was the cause of the commotion. When he was told that Esau stopped the interment until the deed would be brought from Egypt. "And until Naphthali returns from Egypt my father shall be in disgrace?" remarked he. Thereupon he snatched up a club and smote Esau so hard that his eyes dropped out and fell upon the feet of Jacob, at which Jacob opened his eyes and grimly smiled. This is the meaning of the passage (Ps. 58, 10) *The righteous shall rejoice when he sees vengeance; he shall wash his feet in the blood of the wicked.* In that moment Rebekah's prophecy was fulfilled (Gen. 27, 45) *Why shall I be deprived also of you both in one day?* For although they did not both die on the same day, both were nevertheless buried on the same day. Is it then possible that if Joseph would not have attended to the burial of his father, that his brothers would not have done it? Behold the passage says (Gen. 50, 13) *And his sons carried him into the land of Canaan,* [hence all his

כיון שראו כתרו של יוסף שתלוי בארונו של יעקב נטלו כולם כתריהם ותלאום בארונו של יעקב תנא ל״ו כתרים נתלו בארונו של יעקב:

ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד תנא אפילו סוסים ואפילו חמורים כיון שהגיעו למערת המכפלה אתא עשו וקא מעכב אמר להו (שם) ממרא קרית הארבע היא חברון א״ר יצחק קרית ארבע ד׳ זוגות היו אדם וחוה אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה. איהו קברה ללאה בדידיה והאי דפייש דידי הוא אמרו ליה זבינתה אמר להו נהי דזביני בכירותא פשיטותא מי זביני אמרו ליה אין דכתיב (שם נ) בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען וא״ר יוחנן משום ר״ש בן יהוצדק אין כירה אלא לשון מכירה שכן בכרכי הים קורין למכירה כירה אמר להו הבו לי איגרתא אמרו ליה איגרתא בארעא דמצרים היא ומאן ניזיל ניזיל נפתלי דקליל כאילתא דכתיב (שם מט) נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר א״ר אבהו א״ת אמרי שפר אלא אמרי ספר חושים בן דן תמן הוה ויקירן ליה אודניה אמר להו מאי האי אמרו ליה קא מעכב האי עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים אמר להו ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים יהא אבי אבא מוטל בבזיון שקל קולפא מחייה ארישיה נתרין עיניה נפלן אכרעא דיעקב פתחינהו יעקב לעיניה ואחיך והיינו דכתיב (תהלים נח) ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה דכתיב (בראשית כז) למה אשכל גם שניכם יום אחד ואע״ג דמיתתן ביום אחר לא הואי קבורתם מיהא ביום אחד הואי. ואי לא איעסק בית יוסף אחיו לא הוו מעסקי ביה והכתיב (שם נ) וישאו אותו בניו ארצה כנען אמרו

הניחו לו כבודו במלכים יותר מבהדיוטות:

פיסקא. מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה תנו רבנן בא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו שכל ישראל נתעסקו בביזה והוא נתעסק במצות שנאמר (משלי י) חכם לב יקח מצות ואויל שפתים ילבט ומנין היה יודע משה רבינו היכן יוסף קבור אמרו סרח בת אשר נשתיירה מאותו הדור הלך משה אצלה א"ל כלום את יודעת היכן יוסף קבור אמרה לו ארון של מתכת עשו לו מצרים וקבעוהו בנילוס הנהר כדי שיתברכו מימיו הלך משה ועמד על שפת הנילוס אמר יוסף הגיע עת שנשבע הקב"ה לגאול את ישראל והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל אם אתה מראה את עצמך מוטב ואם לאו הרי אנו מנוקים משבועתך מיד צף ארונו של יוסף ואל תתמה האיך ברזל צף שהרי כתיב (מ"ב ו) ויהי האחד מפיל הקורה ואת הברזל נפל אל המים ויצעק ויאמר אהה אדוני והוא שאול וגו' וישלך שמה ויצף הברזל והלא דברים ק"ו ומה אלישע תלמידו של אליהו ואליהו תלמידו של משה צף הברזל מפני משה רבינו אעכ"ו רבי נתן אומר בקברניט של מלכים היה קבור הלך משה ועמד על קברניט של מלכים אמר יוסף הגיע עת שנשבע הקדוש ברוך הוא לגאול את ישראל והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל אם אתה מראה את עצמך מוטב ואם לאו הרי אנו מנוקים משבועתך באותה שעה נזדעזע ארונו של יוסף נטלו משה והביאו אצלו

children performed the duty?] Indeed they were ready to perform the duty. They said, however, let us leave this task to Joseph because his (Jacob's honor will be greater when he is attended by kings than by ordinary people.

"Who is greater than Joseph, who in return was attended by no one else than Moses." Our Rabbis were taught: "Come, see how beloved meritorious deeds were to our teacher Moses; for, while all Israel was busy with the spoils of Egypt, he occupied himself with meritorious deeds, as it is said (Pr. 10, 8) *The wise in heart will accept commandments; but, he that is a fool in his speaking will stumble.* But how did Moses know where Joseph was buried? It was said that Serach, the daughter of Asher, was of the previous generation and to her Moses went and asked whether she knew where Joseph was buried, and she said: "An iron casket was made by the Egyptians wherein he was placed and sunk in the River Nile, so that the water of the Nile should be blessed through him." Thereupon Moses went and stationed himself on the brink of the Nile and said: "Joseph the time which the Holy One, praised be He, gave an oath to redeem Israel has expired; the oath with which thou hast adjured Israel is now to be fulfilled. If thou wilt reveal thyself, well, but if not, then we shall be free from the obligation of thy oath." Immediately did the casket of Joseph float the water, and be not surprised that iron floats on the water, for so also do we find in the passage (II Kings 6, 5) *But as one was felling a beam, the axe had fallen into the water; and he cried and said, 'Alas, my Lord, it was also borrowed*, etc., *and cast it in there and made the iron to swim.* Is this not *a fortiori?* If for Ellisha who was only the disciple of Elijah and Elijah who was the disciple of Moses could cause iron to float on water, how much more easily could Moses himself do so? R. Nathan said: "Joseph was buried in the royal cemetery, Moses thereupon went and stationed himself on the royal cemetery and said: 'Joseph the time at which the Holy One, praised be He, gave this oath to redeem Israel has expired; and the oath which thou hast besworn Israel must now be fulfilled. If thou wilst reveal thyself, well, but if not then we shall be free from the obligation of thy oath." At that moment the casket of Joseph began to

וכל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היה ארונו של יוסף וארון של שכינה מהלכין זה עם זה והיו עוברים ושבים אומרים מה טיבן של שתי ארונות הללו אמרו אחד של מת ואחד של שכינה אמרו וכי דרכו של מת להלך עם שכינה אמרו (ע"ב) קיים זה מה שכתוב בזה. ואי לא איעסק ביה משה לא הוו מיעסקו ביה ישראל והכתיב (יהושע כד) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם ותו אי לא איעסקו ביה ישראל בניו לא הוו מיעסקי ביה והכתיב (שם) ויהיו לבני יוסף לנחלה אמרו הניחו לו כבודו במרובים יותר מבמועטים ותו אמרו הניחו לו כבודו בגדולים יותר מבקטנים קברו בשכם מאי שנא בשכם (אמרו) משכם גנבוהו ולשכם נחזיר אבדה קשיא קראי אהדדי כתיב (שמות יג) ויקח משה את עצמות יוסף כי השבע השביע וגו' וכתיב ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם א"ר חמא ברבי חנינא כל העושה דבר ולא גמרו ובא אחר וגמרו מעלה עליו הכתוב על שגמרו כאילו עשאו ר' אלעזר אומר אף מורידין אותו מגדולתו דכתיב (בראשית לח) ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו רבי

tremble, whereupon Moses [having revealed his place] took it and brought it to him, and during all the years that Israel was in wilderness the ark of Joseph was carried side by side with the ark of the Shechina. This caused all passersby to ask, "What is the reason for these two arks?" And when they were told that one contained a dead body and the other the Shechina. The inquirers would ask, "How is it that a dead body is to be placed near the ark of the Shechina?" Whereupon they were told: (Ib. b) "This is because the one who lies in the ark has fulfilled everything that is written in the Torah, which is placed in the other ark." Is it possible that Joseph's body was left to the charge of Moses and the entire people of Israel did not attend it? Behold it is written (Josh. 24, 32) *And the bones of Joseph which the children of Israel have brought up out of Egypt, they buried in Shechem,* and again granted that Israel would not have attended it, is it possible that his children would not have attended it? Behold, it is written in the same passage, *And it remained inheritance of the children of Joseph.* His children said: "Let us leave our Father to be attended by the entire people of Israel, for it will be a greater honor for him to be attended by a multitude of people." And again Israel said: "Let us leave it attended by Moses for it would be a greater honor than to be attended by inferior men." (Ib., ib., ib.) *They buried in Shechecm.* Why in Shechem? They said: "From Shechem was he (Joseph) stolen, (See Gen. 37, 14-29) and let us bring back the loss to Shechem." But the passages contradict each other, it is written (Gen. 13, 19) *And Moses took the bones of Joseph with him, for he had caused the children of Israel to swear,* etc., and in the previous passage it is written, *And the bones of Joseph which the children of Israel had brought out of Egypt, they buried in Shechem.* Said R. Chama b. R. Chanina: "Whoever starts a thing and does not complete it, and another comes and finishes it, Scripture considers the one who finished it as having performed the entire task." R. Elazar says: "Such a man [who begins a thing and does not finish] is even removed from his high position, as it is written (Gen. 38, 1) *And it came to pass at that time that Juda went down from his brothers.*" R

Samuel b. Nachmeni said: "Such a man will bury even his wife and children, as it is said (Ib., ib., 12) *And the daughter of Shuah, Juda's wife, died* and again it is written there, *And Er and Onan both died.*"

Said R. Juda in the name of Rab: "Why was Joseph called bones[29] while yet alive?" Because he did not protest when the honor of his father was disparaged. For, his brothers said to him (Gen. 44, 27) *And thy servant our father said,* "and he did not protest in the least." R. Juda said again in the name of R. Chama b. Chanina: "Why did Joseph die before his brothers? Because he assumed airs of superiority." (Gen. 39, 1) *And Joseph was brought down to Egypt.* Said R. Elazar: "Do not read *Horad* (that he was brought down) but read *Horid* (he caused to bring down others) i. e., he caused the removal of the astrologers of Egypt from their high positions."

"Who is greater than Moses among all Israel, who was attended at his death by God himself, as it is said (Deut. 34, 6) *And He buried him in the land of Moab, opposite Beth-Pe'or,* etc. (Ib. 6, 25) *And the Lord said unto us, 'Let it suffice thee.'*" Said R. Levi: With the word *Rab* did Moses inform others, [of grave tidings.] And with the word *Rab* he himself was informed [of grave tidings]; i.e., with the word *Rab* did he inform others, as it is written (Numb. 16, 7) *You assume too much [Rab] ye sons of Levi,* and he was in turn informed by the word. *And the Lord said unto me, '(Rab lach) let it suffice thee;'* in another way may *Rab* be explained, thou hast a Rabbi whose name is Joshua. Still in another way may *Rab* be explained. Let it suffice to thee so that people should not say, "How rigorous the teacher [Lord] is and how persistent is the scholar." And why did the Lord act so rigorously against Moses? In the academy of R. Ishmael it was explained: According to the camel is his load [the greater the man the greater is his responsibility]. (Deut. 31, 2) *Moses said unto them: 'I am one hundred and twenty years old today.'* He need not say *today,* [if there is no special significance]. What does he mean by the word *to-day?* This means that *today* have my days been completed; from this we may infer that the Holy One, praised be He, grants the righteous the fulfillment of

29) See Gen. 50, 25.

שמואל בר נחמני אמר אף קובר אשתו ובניו שנאמר (שם) ותמת בת שוע אשת יהודה וכתיב (שם) וימת ער ואונן:

אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נקרא יוסף עצמות בחייו מפני שלא מיחה בכבוד אביו דקא אמרי ליה עבדך אבינו ולא מיחה ולא אמר להו מידי. וא"ר יהודה ואיתימא ר' חמא ברבי חנינא מפני מה מת יוסף קודם אחיו מפני שהנהיג עצמו ברבנות (בראשית לט) ויוסף הורד מצרימה א"ר אלעזר אל תקרי הורד אלא הוריד שהוריד אצטגניני פרעה מגדולתם.

פיסקא. מי לנו גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא הקב"ה שנאמר (דברים לד) ויקבור אותו בגי מול בית פעור ע"כ. (שם ז) ויאמר ה' אלי רב לך א"ר לוי ברב בישר ברב בישרוהו ברב בישר דכתיב (במדבר טז) רב לכם בני לוי ברב בישרוהו רב לך ד"א רב לך יש לך רב ומנו יהושע ד"א רב לך שלא יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה סרבן וכל כך למה תנא דבי ר' ישמעאל לפום גמלא שיחנא. (דברים לא) ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום שאין ת"ל היום ומת"ל היום היום מלאו ימי ושנותי ללמדך שהקב"ה משלים שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחודש לחודש

שנאמר (שמות כג) את מספר ימיך אמלא. לא אוכל עוד לצאת ולבא מאי לצאת ולבא אילימא לצאת ולבא ממש והכתיב (דברים לד) ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו לא כהתה עינו ולא נס לחה וכתיב (שם) ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו ותניא שתים עשרה מעלות היו שם ופסעם משה בפסיעה אחת אמר רב שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן לצאת ולבא בדברי תורה מלמד שנסתתמו ממנו מעינות החכמה. (שם לא) וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד תנא אותה שבת שבת של דיוזגי היתה ניטלה רשות מזה וניתנה לזה:

תניא אמר רבי יהודה אלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו היכן משה מת בחלקו של ראובן דכתיב (דברים לד) ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו ונבו בחלקו של ראובן קיימא דכתיב (במדבר לב) ובני ראובן בנו את חשבון ואת אלעלא ואת קריתים ואת נבו ואת בעל מעון (נבו ששם מתו ג' נביאים משה אהרן ומרים) והיכן משה קבור בחלקו של גד דכתיב (דברים לג) וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון מחלקו של ראובן עד חלקו של גד כמה הוי ארבעה מילין אותן ארבעה מילין מי הוליכו מלמד שהיה משה מת מוטל בכנפי שכינה ומלאכי השרת אומרים (שם) צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל והקב"ה מאי אמר (תהלים צד) מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם

the years of their life to the very month and day, as it is said (Ex. 23, 26) *The number of thy days will I make full.* (Deut. 31, 2) *I am not able any more to go out and come in.* What does that mean, to go out and come in? Shall we take it literally? Behold it is written further (Ib. 34, 7) *And Moses was one hundred and twenty years old when he died; his eyes were not dimmed, and his natural strength has not abated,* and again it is written (Ib., ib., ib.) *And Moses went up from the plains of Moab to the Mount of Nebo.* Concerning which we are taught in a Baraitha the following explanation: There were twelve stairs to the Mount and Moses surmounted them all in one step. [Hence we see that Moses was healthy and strong up to his death?] Said R. Samuel b. Nachmeni in the name of R. Jonathan: *"To come forth,* refers to the discussions of the Torah, from which it may be inferred that the well-springs of wisdom were shut up for him." (Ib. 13, 14) *Moses and Joshua went and placed themselves in the tabernacle of the congregation.* We are taught that that particular Sabbath was a Sabbath of Transmittance of office by two. The office was taken from one (Moses) and given to the other (Joshua). [Hence both served on the same day].

We are taught in a Baraitha, R. Juda said: "Were it not for the passage, it would have been impossible to know where Moses died? In the part of Reuben. (Ib. 34, 1) *And Moses went up from the plains of Mo'ab unto the Mt of Nebo,* and the Mt. of Nebo was situated in the section of Re'uben, as it is written (Num. 32, 37) *And the children of Reuben built Heshbon, El'aleh, Kiryathayim, Nebo, and Baa'l-me'on.* And where was Moses buried? In the section of Gad; as it is written (Ib. 33, 21) *Because there is the field of the Law-Giver hidden.* The distance between the part of land belonging to Reuben to that of Gad is about four miles. Now by whom was Moses brought the distance of these four miles? From this it may be inferred that when Moses died, he was placed on the wings of the Shechina [by which means he was carried away these four miles], surrounded by ministering angels, saying (Ib., ib., ib.) *He executed the justice of the Lord and His judgment with Israel.* And what did the Holy One, praised be He, Himself say at that time? (Ps. 94, 16) *O*

who will rise up before Me against evil-doers, or who will stand up against Me with the worker of wicked-doers." But Samuel said: "The Lord said the following, (Ecc. 8, 1) *"Who is like the wise and who knoweth as well the explanation of a thing?"* R. Jochanan said: "The Lord said the following, (Job 28, 12) *But wisdom, where shall she be found? Where is the place of understanding?"* R. Nachman b. Isaac said: "The Lord said the following, (Deut. 34, 5) *And Moses the servant of the Lord died there."* Samalian said: *And Moses died there,* means "The great Scribe of Israel."

We are taught in a Baraitha, R. Elazar the Great says: "A heavenly voice reaching for twelve square miles equal to the space of Israel's encampment announced, 'And Moses the great Scribe of Israel died.'" But, there are other opinions that Moses did not die at all, for the passage says here, *And Moses died there.* And again it is written (Ex. 34, 28) *And he remained there with the Lord forty days and forty nights.* Just as in the latter case he stood and waited upon, so also does it mean here that he stood and waited upon. . . . (Deut. 34, 6) *And He buried him in the valley in the land of Mo'ab opposite Beth-Pe'or.* Said R. B'rachia: "It is a sign within a sign, and yet no one knows of his sepulchre." And it happened once that a certain government had said unto (Fol. 14) the Commander of Pe'or; "Show me where Moses is buried?" They ascended the hill and it (the grave) appeared to them to be below the hill, but when they descended the hill, the grave appeared to be above the hill, so they divided themselves into two groups, one part went up the hill and the other below and it appeared to them as before, this is to uphold the statement *And no man knows of his sepulchre unto this day.* R. Chama b. R. Chaninah said: "Even Moses himself does not know where he is buried, as it is written here, *No man [Ish] knoweth of his sepulchre.* And it is written again (Ib. 34, 1) *And this is the blessing wherewith Moses, the man [Ish] of God."* R. Chama b. R. Chanina said further: "Why was Moses buried opposite Beth Pe'or? So that his grave should be an atonement for the incident of Pe'or."

R. Chama b. Chanina said further: "What is the meaning of the passage (Deut. 13, 5)

פועלי און ושמואל אמר (קהלת ח) מי כהחכם ומי יודע פשר דבר ורבי יוחנן אמר (איוב כח) והחכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה ורב נחמן בר יצחק אמר (דברים לד) וימת שם משה עבד ה׳. סמליון אמר וימת שם משה ספרא רבא דישראל:

תניא רבי אליעזר הגדול אומר שנים עשר מיל על שנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל היה בת קול משמיע ואמר וימת משה ספרא רבא דישראל וי״א לא מת משה כתיב הכא וימת שם משה וכתיב התם (שמות לד) ויהי שם עם ה׳ ארבעים יום וארבעים לילה מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש (דברים לד) ויקבור אותו בגיא בארץ מואב מול בית פעור א״ר ברכיה סימן בתוך סימן ואפי׳ הכי ולא ידע איש את קבורתו וכבר שלחה מלכות הרשעה אצל (דף יד) גסטרא של בית פעור הראונו היכן משה קבור עמדו למעלה נדמה להם למטה למטה נדמה להם למעלה נחלקו לשתי כתות אותם העומדים למעלה נדמה להם למטה אותם העומדים למטה נדמה להם למעלה לקיים מה שנאמר ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה א״ר חמא ברבי חנינא אף משה רבינו אינו יודע היכן קבור כתיב הכא ולא ידע איש את קבורתו וכתיב התם (שם לג) וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים וא״ר חמא בר חנינא מפני מה נקבר משה רבינו מול בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור:

(שם) וא״ר חמא ב״ח מאי דכתיב (שם יג)

אחרי ה׳ אלהיכם תלכו וכי אפשר לו לאדם להלוך אחרי שכינה והלא כבר נאמר (שם ד) כי ה׳ אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא אלא הלך אחרי מדותיו של הקב״ה מה הוא הלביש ערומים דכתיב (בראשית ג) ויעש ה׳ אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם אף אתה הלבש ערומים הקדוש ברוך הוא ביקר חולים דכתיב (שם יח) וירא אליו ה׳ באלוני ממרא אף אתה בקר חולים. הקב״ה קבר מתים דכתיב (דברים לד) ויקבור אותו בגיא אף אתה קבור מתים. הקב״ה נחם אבלים דכתיב (בראשית כה) ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו אף אתה נחם אבלים ויעש ה׳ אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם רב ושמואל ח״א דבר הבא מן העור וחד אמר דבר שהעור נתנה בו. דרש רבי שמלאי תורה תחלתה גמילות חסדים וסופה ג״ח תחלתה ג״ח דכתיב (שם ג) ויעש ה׳ אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם וסופה גמילות חסדים דכתיב ויקבור אותו בגי:

דרש רבי שמלאי מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לא״י וכי לאכול מפריה היה צריך או לשבוע מטובה היה צריך אלא כך אמר משה רבינו הרבה מצות נצטוו ישראל שאינם מתקיימות אלא בארץ אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו על ידי אמר לו הקב״ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר מעלה אני עליך כאילו עשיתם שנאמר (ישעיה נג) לכן אחלק לו ברבים

Before the Lord thy God shall ye walk. How is it possible that a man should walk after the Shechina, behold, it is said (Ib. 4, 24) *For the Lord thy God is a devouring fire, a jealous God.* We must therefore say that this means *walk after* the standard habits of the Holy One, praised be He. Just as He clothed the naked; as it is written (Gen. 3, 21) *And the Lord God made unto Adam and to his wife coats of skin and clothed them,* so also shall you clothe the naked; just as the Holy One, praised be He, visits the sick, as it is written (Ib. 18, 1) *And the Lord appeared unto him by the terebinths of Mamre,* so also shalt thou visit the sick. The Holy One, praised be He, buries the dead, as it is written (Deut. 34, 6) *And he buried him in the valley, so also shalt thou bury the dead.* The Holy One, praised be He, comes to console the mourner, as it is written (Gen. 25, 11) *And it came to pass, after the death of Abraham, that God blessed Isaac, his son, so also shalt thou comfort the mourners.* (Ib. 3, 21) *And the Lord God made unto Adam and to his wife coats of skins and clothed them.* Rab and Samuel differ in the explanation of the above passage, one explains it that the coats were made of a thing that came from skin [wool] and the other says: "This means a thing which a man's body relishes when worn closely to the skin [linens]." R. Samlai lectured: "The Torah begins with meritorious deeds and ends with meritorious deeds; it begins with meritorious deeds, as it is written (Ib. 3, 21) *And the Lord God made unto Adam and to his wife coats of skins and clothed them.* And it ends with meritorious deeds, as it is written (Deut. 34, 6) *And He buried him in the valley.*"

R. Simlai lectured: "Why was Moses our teacher, so anxious to enter the land of Israel? Was it because he was so anxious to enjoy of its fruit or did he want to enjoy its bountifulness? Surely we must say that Moses said thus to himself: 'There are many commandments in which Israel was instructed, but which can not be fulfilled until they enter the land of Israel. I wish therefore to enter the land so that they may be fulfilled through me.' The Holy One, praised be He, thereupon said to him: 'Is then not the reason of thy rewards that thou shalt receive? If so I shall consider it as though you were fulfilling it, as it is said (Is. 53,

12) *Therefore will I divide him* [*a portion*] *with the many and with the strong shall he divide the spoil; because he poured out his soul unto death and with transgressors was he numbered; which he bore the sin of many and for the transgressors he let evil befall him;* i. e., *therefore will I divide him a portion with the many,* I shall give him a full portion. Perhaps one will say a portion like the latter generation and not like the former [Abraham, Isaac and Jacob]? The passage therefore reads *and with the strong shall he divide the psoils;* i. e., like Abraham, Isaac and Jacob, who were mighty in the possession of the Torah and Commandments; *because he poured out his soul unto death,* for he surrendered himself to death to account of them, as it is said (Ex. 33, 32) *Yet now, if thou wilt forgive their sins; but if not, blot me out, I pray Thee, from Thy book which Thou hast written; and with transgressors was he numbered,* he was numbered to share the faith among those who died in the wilderness; *while he bore the sin of many,* he offered prayers for the transgressors of Israel so that they should return through repentance; for the word *Pogiah* (bore) refers to nothing but prayers, as it is said (Jer. 7, 16) *But thou pray not thou in behalf of this people, nor lift up in their behalf of prayer nor make intermission* [*tiphgah*] *to Me.*

ואת עצומים יחלק שלל תחת אשר הערה למות נפשו ואת פושעים נמנה והוא חטא רבים נשא ולפושעים יפגיע לכן אחלק לו ברבים שאני מחלק לו שכר שלם שמא תאמר כאחרונים ולא כראשונים ת״ל ואת עצומים יחלק שלל כאברהם יצחק ויעקב שהיו עצומים בתורה ובמצות. תחת אשר הערה למות נפשו שמסר עצמו למיתה שנאמר (שמות לב) ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת. ואת פושעים נמנה שנמנה עם מתי מדבר. והוא חטא רבים נשא שיכפר על מעשה העגל ולפושעים יפגיע שבקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה ואין פגיעה אלא תפלה שנאמר (ירמיה ז) ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי:

CHAPTER TWO.

(Fol. 17) R. Akiba lectured: "If man and wife have merits then the Shechina will dwell among them, but if they have no merits a fire [of dissention] will consume them."[1] Said Raba: "And the [fire of the woman] is even greater than that of the man, because the woman's name (*Esha*) originally consists of the word fire, (*Esh*) while in that of the husband (*Ish*) there is a letter (*Yud*) which intervenes between the word fire (Esh)." Raba said: "Why did the Torah command to bring dust for a Sota?[2] This is explained that if one has merits, he will have children like Abraham our patriarch, concerning whom it is written (Gen. 18, 27) *Although I am but dust and ashes,* but if one has no merits, they will bring him to ashes; (i. e., will be burned)."

היה מביא פרק שני

(דף יז) דרש רבי עקיבא איש ואשה זכו שכינה ביניהם לא זכו אש אוכלתן אמר רבא והאשה עדיפא מהאיש מאי טעמא האי מצרף והאי לא מצרף. אמר רבא מפני מה אמרה תורה הבא עפר לסוטה שאם זכתה הווין לה בנים כאברהם אבינו דכתיב ביה (בראשית יח) ואנכי עפר ואפר לא זכתה תחזור לעפרה:

1) *Ish* [man], *Isha* [woman]—both are spelled with the letters *Yud* and *Hay*, which, when put together reads *ya*, the name of Shechina, when the two letters are removed from *Ish* and *Isha*, both words would then read *Esh*, which means "fire."
2) See note 1 of Chap. 1.

Raba expounded: "As a reward to Abraham who said (Ib., ib., ib.) *Although I am but dust and ashes,* his children merited the following two commandments, the rule of the *Parah A'dumah*[3] and the ashes of a *Sota.*" But there is also the ashes that are used for covering the blood [of a beast and fowl]. The ashes used for covering the blood is only the prologue to a commandment but not the commandment itself. Raba expounded: "As a reward for what Abraham said, (Ib. 14, 23) *And that I will not take from a thread, even to a shoe-lachet,* his children merited the following two commandments, the straps of the *Tephillin* and the *T'cheileth* of the *Tzitzith*[4] It is readily understood that the strap of the *Tephillin* is a reward, for it is written (Dept. 28, 10) *And all the nations of the world shall see, that thou art called by the name of the Lord, and they shall be afraid of thee.* And we are taught that R. Elazar the Great says: "This refers to the *Tephillin* of the head." But as to the thread of *Tcheleth,* what kind of a reward is this? This is as R. Maier said in the following Baraitha, "Why was the color blue chosen from all other colors? Because blue resembles the sea, the sea resembles the heaven, and the heaven resembles the Divine Throne, as it is said (Ex. 24, 10) *They saw the God of Israel; and the place under His feet was like a paved work of brilliant sapphire, and like the color of heaven in clearness.* And again it is written (Ez. 1, 26) *There was like the appearance of a sapphire stone, the likeness of a throne.*"

CHAPTER THREE

(Fol. 20) MISHNAH: She was not quite through with the drinking[1] of the water when her face became glancour, her eyes began to stare and her body became wrinkled and those near her would say: "Remove her so that she should not defile the sanctuary." If she has some merits then the water would not work immediately, there are merits which might cause water to remain inactive for one year, and again there are other merits that might cause it to remain so for two years, and even for three years. "From this it may be in-

דרש רבא בשכר שאמר אברהם (שם) ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מצות לאפר פרה ולעפר סוטה והא איכא נמי עפר כיסוי הדם התם הכשר מצוה איכא הנאה ליכא. דרש רבא בשכר שאמר אברהם (שם יד) אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לשתי מצות לרצועה של תפילין ולתכלת של ציצית בשלמא רצועה של תפילין דכתיב (דברים כח) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ותנא ר"א הגדול אומר אלו תפילין שבראש אלא חוט של תכלת מאי היא דתניא היה ר"מ אומר מה נשתנה תכלת מכל הצבעונים מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד שנאמר (שמות כד) ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר וכתיב (יחזקאל א) כמראה אבן ספיר דמות כסא:

היה נוטל פרק שלישי

(דף כ) משנה. אינה מספקת לשתות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות והיא מתמלאת גידים והם אומרים הוציאוה הוציאוה שלא תטמא את העזרה אם יש לה זכות תולה לה יש זכות תולה שנה אחת ויש זכות תולה שתי שנים ויש זכות תולה שלש שנים מכאן אמר בן עזאי חייב אדם

3) Red cow. See Num. 19, 1-22.

4) The straps of the Phylacteries are the reward for *shoe-lachet* and the *T'cheleth* which is a certain dye-stuff of blue, as reward for the *thread.*

1) The water refers to Num. 5, 24.

ללמד את בתו תורה שאם תשתה תדע שהזכות תולה לה רבי אלעזר אומר המלמד את בתו תורה מלמדה תפלות ר' יהושע אומר רוצה אשה בקב ותפלות מתשעה קבין ופרישות. הוא היה אומר חסיד שוטה ורשע ערום ואשה פרושה ומכות פרושים הרי אלו מבלי העולם:

פיסקא. ויש זכות תולה שלש שנים. זכות דמאי אי לימא זכות דתורה הא אינה מצווה ועושה היא אלא זכות דמצוה ומי מגנה כולי האי והתניא את זו דרש רבי מנחם ברבי יוסי (משלי ו) כי נר מצוה ותורה אור תלה הכתוב המצוה בנר ואת התורה באור לומר לך מה נר אינו מאיר אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה ומה אור מאיר לעולם אף תורה מגינה לעולם ואמר (שם) בהתהלכך תנחה אותך וגו' בהתהלכך תנחה אותך בעוה"ז בשכבך תשמור עליך זו מיתה והקיצות היא תשיחך לעוה"ב משל לאדם שהיה מהלך בדרך באישון לילה ואפלה ומתירא מן הקוצים ומן הברקנים ומן הפחתים ומחיה רעה ומן הלסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך נזדמנה לו אבוקה של אור ניצול מן הקוצים ומן הברקנים ומן הפחתים ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן

ferred," said Ben Azzai, "that a man is in duty bound to teach his daughter the Torah so that in case she will have to drink the water, she will know that merits retard the action [of the bitter water]." R. Elazar says, however: "He who teaches his daughter the Torah is a if he would have taught her obscenity." R. Joshua says: "A woman prefers a Kab (scanty living] together with license, to nine *Kabs* with the restrictions of chastity." The same also said: "A foolish saint, a wicked man that is subtle, a sanctimonious woman [a hypocritical sorceress] and the wounds inflicted by the Pharisees [i. e., injury done under the pretext of the strict adherence to the letter of the law or by benevolence] are merely considered, the destroyers of the world."

(Fol. 21) "There are merits that may retard the result of the water even for three years." What kind of a merit is it that causes postponement of three years? Shall we assume the merits of the study of the Torah? Behold a woman is not in duty bound to study the Torah? We must therefore say that it refers to meritorius deeds. Is this a fact? Behold we are taught in a Baraitha that R. M'nachem b. R. Jose expounded the following (Pr. 6, 23) *For the commandment is a lamp, and the law is light.* "The passage compares meritorious commandments to a lamp and the Torah to light, to teach us that just as a lamp furnishes light only for a certain period, so also does a commandment protect only for a certain period; and just as light endures to eternity so also does protection of the Torah endure to eternity. And again there is a passage (Ib., ib., 22) *When thou walkest, it shall lead thee,* etc., *when thou walkest it shall lead thee,* refers to *this world; when thou liest down it shall watch over thee;* this refers to the time of death; *and when thou art awake it shall converse with thee,* refers to the future world. This may be likened unto a man who walked on a path during a very dark night and was afraid that he might stumble over thorns and thistles, or fall into a pit, or be devoured by a wild beast or attacked by burglars, and he didn't know what driection to take. When, however, a burning torch happened to come in his possession he was relieved from the fear of stumbling over thorns and thistles or from fall in a pit. However, he

הלסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך כיון שעלה עמוד השחר ניצול מחיה רעה ומן הלסטים ועדיין אינו יודע באיזו דרך מהלך כיון שהגיע לפרשת דרכים ניצול מכולם ד"א עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה שנאמר (שה"ש ח) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה אמר ר' יוסף מצוה בעידנא דעסיק בה מגנה ומצלה בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנה אצולי לא מצלה תורה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסק בה מגנה ומצלה. מתקיף לה רבא אלא מעתה דואג ואחיתופל מי לא עסקו בתורה אמאי לא הגינה עלייהו אלא אמר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מגנה ומצלה בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגני אצולי לא מצלה מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגני אצולי לא מצלה רבינא אמר לעולם זכות התורה ודקאמרת אינה מצווה ועושה נהי דפקודי לא מפקדי באגרא דמקריין בנייהו ומתניין בנייהו ונטרן לגברייהו עד דאתו מבי רבנן מי לא מפלגי בהדייהו:

הגיעה לפרשת דרכים מאי פרשת דרכים אמר רב חסדא זה תלמיד חכם ויום המיתה רב נחמן בר יצחק אמר זה ת"ח ויראת חטא

was still afraid that he would be devoured by a wild beast or of being attacked by burglars and didn't know what direction to take. When dawn appeared he was relieved from the dread of wild beasts and also from burglars; still he didn't know what direction to choose, but he reached the cross-road [where there is a guide-post;] he was then saved from all the dangers." In another way the above passage may be explained: A transgression causes the extinction of a commandment, but a transgression can't cause the extinction of the Torah, as it is said (Songs 8, 7) *Many waters are not able to quench love*. R. Joseph said: "There is also a distinction between meritorious deeds and the study of the Torah. Meritorious deeds protect and save a man while he is occupied in performing them, but when he is not occupied in their performance, they merely protect him from trouble, but do not save him once the trouble has already come; while the Torah protects and saves a man during the time of study and after the time of study." Raba raised the following objection: "If this be true then why did the Torah not protect Doeg and Achitoffel who studied the Torah?" Raba therefore said: "The Torah saves a man if anything happens to him during the time of his actual study, but after he has finished the study it merely protects and does not save him from trouble, while the commandment, during the time of its performance or after it has been performed merely protects man [from trouble] but does not save him from trouble if it had already befallen him." Rabina said: "Merits mentioned in the Mishnah are indeed due to the study of the Torah and as to your question that a woman is not commanded to study it, we may say that even though she is not ordered to study the Torah, nevertheless for the reward of bringing her children to the teacher to study with them the Pentateuch and the Mishnah, and as reward for waiting for their husbands until they come from the college, they share reward with them."

"When he reached the cross-road (where there is a guide-post)," what does cross-road mean? Said R. Chisda: "This means when a scholar approaches his death." R. Nachman b. Isaac said: "This means a scholar who fears sin." Mar Zutra said: "This refers to a scholar who reaches such

a stage as to report tradition in agreement with the prevailing law." In another way the above may be explained: A transgression destroyed a meritorious act, but it cannot destroy the Torah. R. Joseph said that R. M'nachem b. R. Joseph interpreted the above passage just as if it were handed down from Mt. Sinai, and had Doeg and Achitoffel interpreted it in that sense they would have never decided to pursue after David. For it is written (Ps. 71, 11) *Saying: 'God hath forsaken him; pursue and take him; for there is none to deliver.'* What passage did they interpret to guide them in their theory [to pursue David?] The following passage (Duet. 23, 15) *So that He sees no unseemly thing in thee, and turn away from thee.* They did not know that although a transgression could nullify a commandment, nevertheless it could not destroy the Torah of [David]. "What is the meaning of the passage (Songs 8, 7) *Man would utterly despise him?* Said Ulla: "Neither like Simon the brother of Azariah, nor like R. Jochanan of the prince's family, but like Hillel and Shebna; for when R. Dimi came he said that Hillel and Shebna were brothers. Hillel devoted his time to the Torah, while Shebna devoted his time to business. At the end they said to each other: 'Come and let us be partners and share both worlds.' Whereupon a heavenly voice came forth saying (Ib., ib., ib.) *If a man were to give all the wealth of his house for love, man would utterly despise him.*"

(Ib. b) R. Elazar says: "Whoever teaches his daughter the Torah is as if he were teaching her frivolity." How is it possible that by teaching her the Torah, he teaches her frivolity? Said R. Abahu: "R. Elazar's reason is based on the following passage (Pr. 8, 12): *I, wisdom dwell with prudence;* i.e., as soon as wisdom enters a man he becomes prudent." But how will the Rabbis explain, *I, wisdom dwell with prudence?* This is needed to support the view of R. Jose b. R. Chanina. For R. Jose b. R. Chanina quoted: "The words of the Torah will not endure with one unless he is ready to strip himself of all other things, as it is said, *I, wisdom dwell with prudence.*"[2] R. Jochanan said: "The words of the Torah will not endure with one unless he admits that he does not know anything by himself, as it is said (Job. 28, 12)

מר זוטרא אמר זה ת"ח דסלקא ליה שמעתא אליבא דהילכתא דבר אחר עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה אמר רב יוסף דרשיה ר' מנחם בר' יוסף להאי קרא כסיני ואלמלא דרשוהו דואג ואחיתופל הכי לא רדפו בתר דוד דכתיב (תהלים עא) לאמר אלהים עזבו רדפו ותפשוהו כי אין מציל מאי דרוש (דברים כג) ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך לא הוו ידעיה דעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה מאי (שה"ש ח) בוז יבוזו לו אמר עולא לא כשמעון אחי עזריה ולא כרבי יוחנן דבי נשיאה אלא כהלל ושבנא דכי אתא רב דימי אמר הלל ושבנא אחי הוו הלל עסק בתורה שבנא עבד עסקא לסוף א"ל תא נערוב ונפלוג יצתה בת קול ואמרה (שם) אם יתן איש כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו:

(ע"ב) פיסקא. רבי אלעזר אומר המלמד את בתו תורה למדה תפלות למדה תפלות ס"ד אלא כאילו למדה תפלות אמר ר' אבהו מ"ט דר"א דכתיב (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה כיון שנכנסה בו חכמה באדם נכנסה בו ערמומית ורבנן האי אני חכמה שכנתי ערמה מאי דרשי ביה מבעי' ליה לכדר' יוסי ברבי חנינא דא"ר יוסי ברבי חנינא אין ד"ת מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו עליה ערום שנאמר אני חכמה שכנתי ערמה. אמר ר' יוחנן אין ד"ת מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו (יודע) שנאמר (איוב כח) והחכמה מאין תמצא:

2) Arma (prudence) when slightly changed it will read *Arum*, which means naked or stripped.

But wisdom, where shall it be formed?" R. Joshua said: "A woman prefers a *Kab* [a scanty life] connected with license to nine *Kabs* with the restrictions of chastity." What does he mean by it? He means to say that a woman is willing to live together with her husband even with less luxury, than to be separated.

"The same also said: 'A foolish saint, etc.'" What does he mean by a foolish saint? This means to say that if one sees a woman drowning in a river and does not want to rescue her, just because she is not dressed. "A wicked man that is subtle." R. Chanina said: "One who explains his case to the judge (trying to pre-occupy him), before his adversary appears." R. Abahu said: "He who gives a *P'rutah* to a poor man in order to make up for the poor the total sum of two hundred *zouzim;* for we are taught in a Mishnah: He who possesses two hundred *zouzim* is not entitled to receive any gleaning (*leket*), neither what is forgotten in the field (*shikcha*) nor what is left in the corner of it (*peah*) *nor* poor relief. But if he is only one *Zouz* short of the two hundred *zouzim*, even if a thousand people give anything to him, he is entitled to the poor man's perquisites."

R. Joseph b. Chama said in the name of R. Shesheth: "This refers to one who induces others to conduct themselves as he does." R. Huna said: "It refers to one who practices the light decisions, and orders to practice the more difficult ones." Ulla said: "This refers to (Fol. 22) one who reads the Scripture, studies the Mishnah, but has not served scholars." We are taught: If one has read the Scripture and has studied the Mishnah, but has not served scholars, R. Elazar said: "Such a man is to be called an ignorant man." R. Samuel b. Nachmeni said: "Such a man should be called an uncouth person." R. Janai said: "Such a man is like a Samaritan."[3] R. Acha b. Jacob said: "Such a man is like a *Magian* (a sorcerer)." R. Nachman b. Isaac said: "The explanation of R. Acha b. Jacob is more reasonable than all others; for people say, 'the *Magian* mumbles and understands not what he says.'" The same as a scholar who studies and does not know [through practice] what he has studied.[3]

(פיסקא.) רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב ותפלות מתשעה קבין ופרישות מאי קאמר ה"ק רוצה אשה בקב ותפלות עמו מתשעה קבין ופרישות:

פיסקא. הוא היה אומר חסיד שוטה וכו׳ היכי חסיד שוטה כגון דטבעה אתתא בנהרא ואמר לא מסיקנא לה משום דקא מסתכלנא בערוה. ורשע ערום היכי דמי רשע ערום א"ר חנינא זה המטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו רבי אבהו אמר זה הנותן פרוטה לעני להשלימו למאתים זוז דתנן מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני היו לו מאתים זוז חסר אחת אפילו אלף נותנים לו כאחד ה"ז יטול.

אמר רב יוסף בר חמא אמר רב ששת זה המכריע אחרים באורחותיו רבי זריקא אמר רב הונא זה המקיל לעצמו ומחמיר לאחרים עולא בר רב אמר זה (דף כב) שקרא ושנה ולא שמש תלמידי חכמים אתמר קרא ושנה ולא שמש תלמידי חכמים רבי אלעזר אמר הרי זה עם הארץ ר׳ שמואל בר נחמני אמר הרי זה בור רבי ינאי אמר הרי זה כותי רב אחא בר יעקב אמר הרי זה אמגוש. אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא כוותיה דרב אחא בר יעקב דאמרי אינשי רטין מגושא ולא ידע מה רטין תני תנא ולא ידע מה תני:

3) It is evident that the Rabbis put stress on the practice of the Law and they considered one who did not have practice both in deciding lawful questions and in conduct that with such a man association should not be held, hence all the opinions will be understood

Our Rabbis taught: "Who is [to be considered] a common man? He who does not read the *Sh'm'a,* (Hear O Israel, etc.), both morning and evening," so says R. Eliezer. R. Joshua says: "He who does not put on *Tephilin* (phylacteries)." Ben Azai says: "He who does not wear *Tzitzis* (fringes)." R. Nathan says: "He who has children and does not bring them up in the study of the Torah." *Acheirim* says: "Even if one has studied the Bible and the Mishnah, but has failed to be in attendance upon scholars (as a disciple), he also is considered an *Am Ha'aretz.* And one who only read the Bible but not the Mishnah is called a *Bur;* concerning one who did not even read the Bible the passage says (Jer. 31, 26) *When I will sow the house,* etc."

(Pr.24, 21) *My son, fear thou the Lord and the king, and meddle not with them that are given to study.* Said R. Isaac: "The last refers to those who merely study Halachoth (Laws), [but do not practice them]." Surely this is the meaning of the passage? One may think that the word *Shonim* (study),[4] refers to one who repeated a sin and as R. Huna said: "As soon as a man commits a crime and repeats it, it appears to him as if it were a thing permitted." It therefore says that it does not refer to crimes. We are taught: "Those scholars who cause the destruction of the world." How is it possible that scholars should cause the destruction of the world? Said Raba: "It refers to scholars who render decisions based merely upon their studying of the Mishnah [without knowing the reason for the decision]." We have also a Baraitha to the same effect. R. Ishmael said: "Are then scholars such that destroy the world? Behold they are the cause of the maintenance of the world, as it is said (Hab. 3, 6) *The ways of the world are his.*" [Which means that he who studies decisions is considered as if the entire world was created for his sake]? We must therefore say that it means, those who render decisions based upon the Mishnah [without knowing the reason for the decision].

"A sanctuous woman, etc." Our Rabbis were taught: A prayerful (bigotet) maiden, an undisciplined widow and a minor of maturity they are such that cause destruction of the world. Is this indeed so? Has not

4) *Shonim* may be translated repeated, or study.

תנו רבנן איזהו ע"ה כל שאינו קורא ק"ש שחרית וערבית בברכותיה דברי רבי אלעזר ור' יהושע וחכ"א כל שאינו מניח תפילין. בן עזאי אומר כל שאין לו ציצית בבגדו. רבי יונתן בר יוסף אומר כל מי שיש לו בנים ואינו מגדלן לתלמוד תורה. אחרים אומרים אפילו קרא ושנה ולא שמש ת"ח זהו עם הארץ קרא ולא שנה הרי זה בור לא קרא ולא שנה עליו הכתוב אומר (ירמיה לא) וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם וזרע בהמה:

(משלי כד) ירא את ה' בני ומלך ועם שונים אל תתערב א"ר יצחק אלו ששונין הלכות פשיטא מהו דתימא מאי שונים שונים בחטא וכדרב הונא דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו קמ"ל תני התנאים מבלי עולם מבלי עולם ס"ד אמר רבא שמורין הלכה מתוך משנתן תניא נמי הכי אמר רבי ישמעאל וכי מבלי עולם הם והלא מיישבי עולם הם שנאמר (חבקוק ג) הליכות עולם לו אלא שמורין הלכה מתוך משנתן:

פיסקא. אשה פרושה וכו'. ת"ר בתולה צליינית ואלמנה שובבית וקטן שלא כלו לו חדשיו הרי אלו מבלי עולם איני והא"ר יוחנן

R. Jochanan said: "We may learn to fear sin from a maiden, and receiving reward from a widow, the fear of sin from a maiden, for R. Jochanan heard a girl when falling upon her face prayed: 'Thou hast created wicked and also righteous. May it be Thy will that no noble man shall stumble on account of me.' Receiving reward from a widow, for there was a widow who, although had a synagogue in her vicinity, would nevertheless come and pray in the house of study of R. Jochanan. When he asked her: 'Why dost thou not go to the synagogue in your own neighborhood? She replied: 'Rabbi, don't I deserve a reward for walking such a distance?' [Hence we see that it is contrary to the Mishnah?] The Mishnah treats with such maidens and widows like Jachani, the daughter of Rettibi, who practiced sorcery.

What does it mean "a minor whose maturity months were not complete?" In Babylon it was explained that it refers to a scholar who would challenge his teachers." R. Abba said: "This refers to a scholar who has not reached maturity and occupies himself with deciding lawful questions; for R. Abba said in the name of Rab: 'What is the meaning of the passage (Pr. 7, 26) *For she hath cast down many wounded; yea, a mighty host are all her slain;* i. e., *for she hath cast down many wounded,* refers to a scholar who has not reached maturity and who renders decisions; *yea, a mighty host are all her slain,* refers to a scholar who although he has reached maturity desires not to render decisions.'" (Ib., b.) Until what years is a man termed premature? Until forty years. Is this so? Behold, Raba rendered decisions before forty years. The former refers only when there is an equal to him in town.

The wounds caused by Pharisees, etc. Our Rabbis were taught: There are seven kinds of Pharisees: Shechemi Pharisee, an aprobious Pharisee, a bleeding Pharisee, a pestle Pharisee, a Pharisee who says "I want to know my duties, a Pharisee out of love, and a Pharisee out of fear. Shechemi Pharisee, who commits acts of Shechem; an aprobious Pharisee, who beats one foot upon the other [being afraid to look where he steps]; a bleeding Pharisee, said R. Nachman b. Isaac, "who [closes his eyes not to look at woman both sides and meanwhile]

למדנו יראת חטא מבתולה וקבול שכר מאלמנה יראת חטא מבתולה דרבי יוחנן שמעה לההיא בתולה דנפלה על אפה ואמרה רבש"ע בראת גן עדן בראת גיהנם בראת רשעים בראת צדיקים יהי ר"מ שלא יכשלו בי בני אדם קבול שכר מאלמנה דההיא ארמלתא דהואי בי כנישתא בשיבבותא וכל יומא הוה אתיא ומצלה בי מדרשא דרבי יוחנן אמר לה בתי לא יש בית הכנסת בשיבבותך א"ל רבי ולא שכר פסיעות יש לי כי קאמרינן כגון יוחני בת רטיבי:

מאי קטן שלא כלו לו חדשיו הכא תרגימו זה ת"ח המבעט ברבותיו ר׳ אבא אמר זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה דא"ר אבא אמר רב מאי דכתיב (משלי י) כי רבים חללים הפילה זה ת"ח שלא הגיע להוראה ומורה ועצומים כל הרוגיה זה ת"ח שהגיע להוראה ואינו מורה (ע"ב) ועד כמה עד מ׳ שנה איני והא רבה אורי בשוין:

פיסקא. ומכות פרושים וכו׳ ת"ר ז׳ פרושים הם. פרוש שכמי. פרוש נקפי. פרוש קיזאי. פרוש מדוכא. פרוש מה חובתי ואעשנה. פרוש מאהבה. פרוש מיראה. פרוש שכמי זה העושה מעשה שכם. פרוש נקפי זה המנקף את רגליו. פרוש קיזאי אמר רב נחמן בר יצחק זה המקיז

knocks his head against a wall [and causes bleeding]." A pestle Pharisee, said Rabba b. Sila: "This means, one who walks bent like a pestle." A Pharisee who says: "I want to know my duties." Is this not an upright man? We must therefore say he asks everybody, "Is there anything else that I can do to fulfill my duties?" A Pharisee out of love and a Pharisee out of fear for punishment. Abaye and Raba said unto their disciples: "Do not count among them a Pharisee out of love nor a Pharisee out of fear; for, R. Juda said in the name of Rab, 'A man shall always occupy himself in the study of the Torah and meritorious deeds, even if it is not for the sake of the Torah, for in doing it in the beginning for his own sake, it will come to pass that he will perform it for the sake of the Torah.'" R. Nachman b. Isaac said: "Those things which are concealed from us, of course, we cannot discuss, and those tidings which are revealed to us we can always see openly, however, the Heavenly court will punish those who cover themselves with a cloak of righteousness." "King Janai said unto his wife: "Do not be afraid of the Pharisee, nor from those that are not Pharisees, but take heed of those that are hypocrites, who make others believe they are Pharisees, but in reality commit acts like those of Zimri, and demand reward like that of Phinehas.[5]

דם בכתלים. פרוש מדוכא אמר רבה בר שילא דמשפע כמדוכה. פרוש מה חובתי ואעשנה הא מעליותא היא אלא דאמר מה חובתי תו ואעשנה. פרוש מאהבה פרוש מיראה אמרו ליה אביי ורבא לתנא לא תיתני פרוש מאהבה פרוש מיראה דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה אמר רב נחמן בר יצחק דמטמרא מטמרא דמגליא מגליא (ומטמרא) דבי דינא רבה ליתפרע מהני דחפו גונדי. אמר לוי ינאי מלכא לדביתהו אל תתיראי מן הפרושים ולא ממי שאינם פרושים אלא מן הצבועים שדומין לפרושים שמעשיהם כמעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס:

CHAPTER FOUR.

(Fol. 26) We are taught in a Baraitha, (Num. 5, 28) *Then shall she remain unharmed, and she shall conceive seed;* i.e., if she was impotent she will bear children, so is the opinion of R. Akiba. Whereupon R. Ishmael said to him: "If so then all the impotent women will become *Sota,* so that they should be able to bear children, and such a one who will not commit herself to such an action shall lose such an opportunity?" "How then should the passage *then shall she remain unharmed,* etc., be explained?" "This means that if she gave birth with pain, she will hence give birth without any pain; if she bore daughters, she will hence bare sons; if she bore short children she will hence bare tall ones; if she bore dark ones, she will hence bore blond ones."

ארוסה פרק רביעי

(דף כו) תניא (במדבר ה) ונקתה ונזרעה זרע שאם היתה עקרה נפקדת דר"ע א"ל רבי ישמעאל אם כן יסתרו כל העקרות ויפקדו וזו הואיל ולא נסתרה הפסידה אם כן מה ת"ל ונזרעה זרע שאם היתה יולדת בצער יולדת בריוח אם היתה יולדת נקבות יולדת זכרים קצרים יולדת ארוכים שחורים יולדת לבנים:

CHAPTER FIVE.

(Fol. 27b) Mishnah: In that same day[1]

כשם שהמים פרק חמישי

(כז ע"ב) משנה. בו ביום דרש ר"ע (שמות

5) See Num. 25, 1-15.
1) Whenever it is written *In that same day*, it refers to that day when the incident of Rabban Gamaliel and R. Joshua happened. See Vol. I, pp. 57-61.

R. Akiba expounded: (Ex. 15, 1) *Then sang Moses and the children of Israel, this song unto the Lord,* and thus did they say: "Why is the word *Lamor* (saying) in the above passage repeated? From this it may be inferred that Israel answered the song after Moses had begun."

Gemara: (Fol. 30b) Our Rabbis were taught: This is how R. Akiba expounded: "When Israel ascended from the Red Sea they immediately began to look forward to singing a song of praise, and how did they utter the song? Just as one reads the *Hallel* and the Congregation after the reading at the beginning of each Chapter, so also did Israel do there. Moses said: (Ib., ib., ib.) *I will sing unto the Lord* and Israel repeated the same passage: Moses then said: *For He hath triumphed gloriously, and* Israel responded again: *I will sing unto the Lord."* R. Eliezer, the son of R. Jose, the Galilean, says: "The songs were recited in the manner of a minor who reads the *Hallel* and the rest of the audience repeats what he says; i. e., Moses said: *I will sing unto the Lord,* and Israel responded, *I will sing unto the Lord;* Moses said: *For he hath triumphed gloriously,* and Israel responded." R. Nechemia says: "It was like the Reader reads the *Sh'mah,* in the congregation, the reader begins and the rest of the congregation answer after him." What is the basis for the difference of opinion of the above *Tanaim?* R. Akiba holds that the word *lamor* (saying), mentioned in that passage refers to the preceding words. R. Eliezer, son of R. Jose the Galilean, believes the word *lamor,* refers to each and every word separately, while R. Nechemia holds: Wherever it is written *they have said* we must explain that all of them said together, but wherever the word *Lamor* is used then it means that Moses began it." Our Rabbis were taught, R. Jose the Galilean, lectured: "At the time when Israel descended the Red Sea they determined to sing praises, and how did they sing praises? An infant that was in the hips of his mother and a suckling that was nursing from his mother's breast, as soon as they saw the Shechina, the infant lifted up its neck and the suckling loosened the breast from its mouth and they said (Ib., ib. 2) *He is my God, and I will declare His praise,* as it is said (Ps. 8, 3) *Out of the mouth of babies*

טו) אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר שאין ת"ל לאמר מה תלמוד לומר לאמר מלמד שהיו בני ישראל עונין שירה אחריו של משה וכו':

ת"ר את זו (דף ל ע"ב) דרש ר"ע בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה וכיצד אמרו שירה כגדול המקרא את ההלל והם עונים אחריו ראשי פרקים משה אמר (שם) אשירה לה' וישראל אומרים אשירה לה' משה אמר כי גאה גאה וישראל אומרים אשירה לה'. רבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר כקטן המקרא את ההלל והם עונים אחריו מה שהוא אומר משה אמר אשירה לה' והם אומרים אשירה לה' משה אמר כי גאה גאה והם אומרים כי גאה גאה ר' נחמיה אומר כסופר הפורס על שמע בביהכ"נ שהוא פותח תחלה והם עונים אחריו במאי קא מיפלגי ר"ע סבר לאמר אמילתא קמייתא ורבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי סבר לאמר אכל מלתא ומלתא ורבי נחמיה סבר ויאמרו דאמור כולהו בהדי הדדי לאמר דפתח משה ברישא. ת"ר דרש רבי יוסי הגלילי בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה וכיצד אמרו שירה עולל מוטל על ברכי אמו ותינוק יונק משדי אמו כיון שראו את השכינה עולל הגביה צוארו ותינוק שמט דד אמו מפיו ואמרו (שם) זה אלי ואנוהו שנאמר (תהלים ח) מפי עוללים

and sucklings hast thou founded [Thy] *might.*" We are taught' R. Maier used to say: "Whence do we know that even the embryos in the entrails of their mothers recited a song? It is said (Ib. 68, 27) *In assemblies bless ye God, praise the Lord, ye sprung from Israel's fountain.*"[2]

(Fol. 27b) MISHNAH: In this very day R. Joshua b. Hurkanus expounded that Job served the Lord for nothing else but out of love, as it is said (Job. 13, 15) *Though He slay me, yet will I trust in Him.* From this one may still think that Joab was in doubt as whether *I shall trust in Him,* or shall *I not trust in Him.* It therefore says, (Ib. 27, 5) *Till I die I will not put away mine integrity from me,* from which it may be inferred that he served the Lord out of love." R. Joshua then exclaimed: "O Rabban Jochanan b. Zakkai! Who will remove the dust from thy eyes [and make you alive]? For thou hast interpreted all your life-time that Joab served God only out of fear, [of punishment], as it is said (Ib. 1, 1) *A man perfect and upright and fearing God, and shunning evil.* Behold now that Joshua b. Hurkanus your disciple's disciple inferred that he did it out of love."

GEMERA: (Fol. 31) Let us see how the word *lo* is spelled? If it is spelled with *Lamed Alef* then it means *is not,* but if it is written *Lamed Vav* then it means *to him,* and why is the Mishnah in doubt as to the meaning of that word? Is it then a rule that wherever it is written *Lamed Alef* that it means *not?* According to this then the passage (Is. 63, 9) *In all their affliction he was afflicted.* Where *lo* is spelled with *Lamed Alef,* does it also mean that he is not afflicted, and if you will say that this is of course the meaning of the passage, then how will you explain the next passage, *And the Angel of His presence saved them and He carried them all the days of old?* We must therefore say that the word [spelled with *Lamed Alef*] may be interpreted either way, *no* or *to him* .

We are taught R. Maier says, "It is said concerning Job, (Job. 1, 1) *Fearing the Lord,* and it is also said concerning Abraham, (Gen. 22, 12) *Thou fearest God,* just as the fearing of God mentioned con-

ויונקים יסדת עוז. תניא היה ר"מ אומר מנין שאפי' עוברין שבמעי אמן אמרו שירה שנא' (דף לא) (שם סח) במקהלות ברכו אלהים אדני ממקור ישראל:

(דף כז ע"ב) משנה. בו ביום דרש רבי יהושע בן הורקנוס לא עבד איוב את המקום אלא מאהבה שנאמר (איוב יג) הן יקטלני לו איחל ועדיין הדבר שקול לו אני מיחל או איני מיחל לו ת"ל (שם כז) עד כי אגוע לא אסיר תומתי ממני מלמד שמאהבה עשה אמר ר' יהושע מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי שהיית דורש כל ימיך לא עבד איוב המקום אלא מיראה שנאמר (שם א) איש תם וישר וירא אלהים וסר מרע והלא יהושע בן הורקנוס תלמיד תלמידיך לימד שמאהבה עשה:

גמ' (דף לא) ונחזי האי לא היכי כתיב אי בלמ"ד אל"ף כתיב לא הוא ואי בלמ"ד וא"ו כתיב לו הוא. וכל היכא דכתיב בלמ"ד אל"ף לא הוא אלא מעתה (ישעיה סג) בכל צרתם לא צר דכתיב בלמ"ד אל"ף ה"נ דלא הוא וכי תימא הכי נמי והכתיב (שם) ומלאך פניו הושיעם וגו' וינשאם כל ימי עולם. אלא משמע הכי ומשמע הכי:

תניא ר"מ אומר נאמר (איוב א) ירא אלהים באיוב ונאמר (בראשית כב) ירא אלהים באברהם מה ירא אלהים האמור באברהם מאהבה אף

2) *Makor,* which the text uses for fountain, may also be explained to mean the entrails, hence it would mean that those who were in the entrails recited the songs.

cerning Abraham, was *out of love,* so also does the fearing of God mentioned in connection with Job mean *out of love.*" But concerning Abraham himself how do we know that it was *out of love?* It is written (Is. 41, 8) *The seed of Abraham My friend.* What is the difference between one who serves God out of love, and one who serves Him out of fear [of punishment?] The difference is as mentioned in the following Baraitha: R. Simon b. Elazar says: "It is much more important that one serves God out of love than out of fear, for the rewards of the latter will endure for a thousand generations, while the reward of the former will endure for two thousand generations; it is written here, (Ex. 20, 6) *And showing mercy unto the thousands of generations of them that love Me,* and it is written, (Deut. 7, 9) *That keep His commandments to the thousandth generation.*" Why, in the latter case, is it also mentioned *who keepest the kindness and covenant of those who love Him and keep His commandments unto thousand generations? The reward of thousand generations,* refers to the word next to it.[3] There were two disciples who were standing before Raba, one said: "It was recited to me in my dream, (Ps. 31, 20), *O how great is Thy goodness which Thou hast treasured up, with those that fear Thee.*" And the other one said it was recited to me in my dream, (Ib., ib. 12) *And will rejoice all that put their trust in Thee. Forever will they shout for joy,* etc." Raba then said to them: "Both of you are perfectly righteous; however, one of you is so out of love and the other out of fear [of punisment]."

CHAPTER SEVEN.

(Fol. 32b) We are taught that R. Simon b. Jochai says: "A man should recite his praises in a low voice, but his disgraces in a loud voice." That one should announce his praises in a low voice we infer from the chapter of Tithes. (Deut. 26, 5) And that one should announce his disgrace in a loud voice we infer from the chapter of offering of the first of fruit (Ib., ib. 13)[1] "One should announce his disgrace in a loud voice." R. Jochanan said in the name of R. Jochai: "Why have the Rabbis arranged that the prayers [of *Amida*][2] should be said

ירא אלהים האמור באיוב מאהבה ואברהם גופיה מנא לן הכתיב (ישעיה מא) זרע אברהם אוהבי מאי איכא בין עושה מאהבה לעושה מיראה איכא הא דתניא ר"ש בן אלעזר אומר גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה שזה תלוי לאלף דור וזה תלוי לאלפים דור הכא כתיב (שמות כ) ועושה חסד לאלפים לאוהבי והתם כתיב (דברים ז) ולשומרי מצותיו לאלף דור התם נמי כתיב לאוהביו ולשומרי מצותיו לאלף דור האי לדסמיך ליה והאי לדסמיך ליה. הנהו תרי תלמידי דהוו קיימי קמיה דרבא חד א"ל אקריון בחלמאי (תהלים לא) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וחד אמר ליה אקריון בחלמאי (שם ה) וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו וגו' אמר להו תרוייכו צדיקי גמורי אתון מר מאהבה ומר מיראה:

אלו נאמרים פרק שביעי

(דף לג ע"ב) תניא רשב"י אומר אדם אומר שבחו בקול נמוך וגנותו בקל רם שבחו בקול נמוך מוידוי מעשר וגנותו בקול רם ממקרא בכורים. וגנותו בקול רם והא"ר יוחנן משום רשב"י מפני מה תקנו תפלה בלחש מפני שלא

3) In the former passage the word *love* is nearest to ***thousand generation,*** in the latter passage the word ***thousand generations*** is nearer to *keep His commandments.*

1) In the former case the text uses the word *Anitha* in a loud voice, the former does not use it at all, hence the inference.

2) See Vol. II, page 261 for its meaning.

in silence? In order not to put to disgrace those who committed crimes [who desire to confess their iniquities]: for the passage does not assign separate places for the slaughtering of a sin-offering and the slaughtering of a burnt-offering [which is only a mere donation]. Do not read that *the disgrace* of a man should be read in a loud voice, but read *the trouble* of a man [should be read in a loud voice]. As we are taught in the following Baraitha: (Lev. 13, 45) *And unclean, unclean, shall he call out.* This is to mean that one should inform the public of his troubles so that the public should pray for his mercy.

(Fol. 33) Is it indeed so that prayers can be recited in any language? Behold, R. Juda said in the name of Rab: "Whoever prays for his necessities in the Aramic language will not be attended by the ministering angels, for the angels do not understand that language." This is not difficult to explain, the latter deals with prayer of a single man, while the former treats of the prayer of a community. Is it indeed so, that the ministering angels do not understand the Aramic language? Have we not been taught that R. Jochanan, the high-priest, heard a voice [coming forth] from the Most Holy, announcing: "The boys (sons of the high-priest) who went to fight against the Greeks have won the battle," and again it happened with Simon the Just, who heard a voice come from the Most Holy, saying: "The big army of the enemy that was coming to beseige the palace (Jerusalem) was destroyed, that King Gaskalguss of Greece has been killed and all his decrees against Israel have become annulled." The exact hour was marked off and it was found that all this had happened at that moment, and yet all this information was given in the Aramic language? If you wish we may explain that a Heavenly voice is different, and if you wish we may say that the informer was the Angel Gabriel, for the Master said elsewhere that Gabriel came and taught Joseph seventy languages.

(Ib. b.) Our Rabbis were taught: How did Israel pass the Jordan? Other days the ark would follow two standards [divisions], but on that particular day it went in front, as it is said (Josh. 3, 11) *Behold the ark of the covenant of the Lord of all the earth passeth ever before you into the Jordan.*

לְבייש אֶת עוֹברי עבירה שֶׁהרי לֹא חִלֵּק הכתוב מקום בין חטאת לעולה לא תימא גנותו אלא אימא צערו כדתניא (ויקרא יג) וטמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים:

(דף לג)ותפלה בכל לשון והא"ר יהודה א"ר לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי דא"ר יוחנן כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נזקקין לו לפי שאין מלה"ש מכירין בלשון ארמי לא קשיא הא ביחיד הא בצבור ואין מלה"ש מכירין בלשון ארמי והתניא יוחנן כהן גדול שמע קול מבית קדשי הקדשים שאמר נצחו טליא דאזלא לאגחא קרבא באנטיוכא ושוב מעשה בשמעון הצדיק ששמע קול מבית קה"ק שהוא אומר בטילת עבידתא דאמר סנאה לאיתאה על היכלא ונהרג גסקלגס ובטלו גזירותיו וכתבו אותה שעה וכיונו ובלשון ארמי היו אומרים אבע"א בת קול שאני דלאשמועי עבידא ואבע"א גבריאל הוה דאמר מר בא גבריאל ולמדו שבעים לשון:

(ע"ב) ת"ר כיצד עברו ישראל את הירדן בכל יום ארון נוסע אחר שני דגלים ואותו היום נסע תחלה שנאמר (יהושע ג) הנה ארון הברית אדון כל הארץ עובר לפניכם בירדן בכל יום

Other days the Levites would carry the Holy Ark, but on that particular day the priests carried it, as it is said (Ib., ib. 13) *And it shall come to pass that as soon as the soles of the feet of the priests that carry the ark of the Lord, the Lord of all the earth,* etc. We are taught in a Baraitha that R. Josi says: "In three places did the priests carry the ark; at the time when they crossed the Jordan; at the time when they encompassed Jericho[3] and at the time when they took the Holy ark to its proper place [in the Temple].[4] (Fol. 34) And as soon as the feet of the priests touched the water, the water rolled backwards, as it is written (Ib., ib. 15) *And as they that bore the ark were going up to the Jordan and the feet of the priests that bore the ark were dipped in the edge of the water.........that the waters which came down from above stood still and ran up as a wall,* etc. How wide was the water. "Twelve square cubits equalling the camp of Israel," so is the opinion of R. Juda. Whereupon R. Elazar b. R. Simon said to him: "According to your opinion, what is lighter, man or water? Surely, we must say that water is lighter. If so then why did not the water come and flood the man? We must therefore say that the water was heaped upward in an arch-like manner consisting of more than three hundred cubits in height, so that it was visible to all the Eastern and Western kings, as it is said (Ib. 5, 1) *And it came to pass when all the kings of the Ammorites who were on this side of the Jordan westward, and all the kings of the Canaanites who were over the sea, heard,* etc. And so also did Rachab, the harlot, say to the messengers of Joshua (Ib. 2, 10) *For we have heard now that the Lord dried up the waters of the Red Sea before you,* etc. And again it is written (Ib) *And when we heard this, our hearts melted and there remained not any more courage in any man."* When the priests were still in the Jordan, Joshua said to them: "You must realize that you are passing the Jordan upon the condition to drive out before you the inhabitants of the land, as it is said (Num. 33, 52) *Then shall ye drive all the inhabitants from the land who came before you.* If you will undertake to fulfill this duty well, but if not the water will come

3) Josh. 6.
4) I Kings 8, 6.

לוים נושאים את הארון ואותו היום הכהנים נשאוהו שנאמר (שם) והיה כנוח כפות רגלי הכהנים נושאי ארון ה׳ אדון כל הארץ וגו׳. תניא רבי יוסי אומר בג׳ מקומות נשאו הכהנים את הארון. כשעברו את הירדן. ובשעה שסבבו את יריחו. ובשעה שהחזירוהו למקומו. (דף לד) וכיון שנטבלו רגלי הכהנים במים חזרו המים לאחוריהם דכתיב (שם) וכבוא נושאי הארון נטבלו בקצה המים (וגו׳) ויעמדו המים היורדים מלמעלה קמו נד אחד וגו׳ וכמה גובהן ורוחבן של מים י״ב מיל על י״ב מיל כנגד מחנה ישראל דברי רבי יהודה א״ל ר׳ אלעזר בר׳ שמעון לדבריך וכי אדם קל או מים קלים הוי אומר מים קלים א״כ באים מים ושוטפים אותם אלא מלמד שהיו המים נגדשים ועולים למעלה כיפין ע״ג כיפין יותר משלש מאות מילין עד שראו אותם כל מלכי מזרח ומערב שנאמר (שם ה) ויהי כשמוע כל מלכי האמורי וגו׳ ואף רחב הזונה אמרה לשלוחי יהושע (שם ג) כי שמענו את אשר הוביש ה׳ את מי ים סוף וגו׳ כתיב (שם) ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח וגו׳ (מאי שנא התם דכתיב (שם ה) ולא היה בם עוד רוח ומ״ש התם דכתיב (שם ג) ולא קמה דאפילו אקשויי לא אקשו) עודם בירדן אמר להם יהושע דעו שעל מנת כן אתם עוברים על מנת שתורישו את יושבי הארץ מפניכם אם אתם עושים כן מוטב ואם לאו באים מים ושוטפים אתכם שנאמר (יהושע כג)

and overflow you, as it is said (Josh. 23, 15) *Until He hath destroyed them off this good land."* What is the meaning of *Othchem* (ye)? This means *me* and *you*. While they were still in the Jordan, Joshua said to them: (Ib. 4, 5) *And take yourselves up, every one man a stone upon his shoulder. According to the number of the tribes of the children of Israel; in order that this may be a sign among you, when your children ask any time to come, saying, 'What mean ye by these stones,* etc. They should be a sign to the children that their forefathers crossed the Jordan. While still in the Jordan, Joshua said to them (Ib. 4, 3) *Take yourselves hence out of the midst of the Jordan, out of the place where the priests feet stood firmly twelve stones, and ye shall carry them over with you and leave them in the lodging place,* etc. One might think that in whatever lodging place they should stop they should leave it. It is, however, said in the passage, *Where ye will lodge this night.*

R. Juda said: "My father Chalafta, R. Elazar b. Massia, and Chanania b. Chachinai were standing upon these stones and they have declared that the approximate weight of each of them is forty *sahs,* and we have a tradition that a load which one can lift up and put on his shoulders, is the third portion of the weight he can carry. Hence, we can estimate the exact weight of a grape cluster, concerning which it is said (Num. 13, 23) *And they carried it upon a pole between two,* which is explained in the following Baraitha: Since the passage says, *And they carried it,* is it not understood that two carried it? Why should it say two? We must therefore say that two stands for two barrows. R. Isaac said it might be inferred from this, that they had two barrows arranged as a combination of balancing poles [for four pairs of carriers]. How so? Eight carried one cluster of grapes, one carried a pomagranate and one carried a fig; Joshua and Caleb carried nothing. The reason is either because they were distinguished people for whom it was not befitting to carry or because they did not join in the plot of the spies. There is a difference of opinion between R. Ami and R. Isaac Nafcha. One said that according to R. Juda's opinion, mentioned above, (Ib. b) Israel passed the Jordan in the same way as they were encamped, while according to

עד השמידו אותכם מאי אותכם אותי ואתכם עודם בירדן אמר להם יהושע (שם ד) הרימו לכם איש אבן אחת על שכמו למספר שבטי בני ישראל למען תהיה זאת אות בקרבכם כי ישאלון בניכם מחר לאמר מה האבנים האלה לכם וגו' סימן לבנים שעברו אבות את הירדן עודם בירדן אמר להם יהושע (שם) שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים הכין שתים עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון וגו' יכול בכל מלון ומלון ת"ל במלון אשר תלינו בו הלילה:

אמר רב יהודה אבא חלפתא ור' אלעזר בן מתיא וחנניא בן חכינאי עמדו על אותן אבנים וכל אחת שערוה משוי מ' סאה וגמירי דכל טעונא דמדלי אינש אכתפיה תילתא דטעוני' הואי ומכאן אתה מחשב לאשכול שנא' (במדבר יג) וישאוהו במוט בשנים ותניא ממשמע שנאמר במוט איני יודע שהוא בשנים ומה ת"ל בשנים בשני מוטות אמר רבי יצחק מלמד ששני מוטות הוו טורטני וטורטני דטורטני הא כיצד נמצא אתה אומר שמונה נשאו אשכול שנים אחד נשא רמון ואחד נשא תאנה יהושע וכלב לא נשאו כלום אבע"א משום דחשיבי ואב"ע שלא היו באותה עצה. פליגי בה רב אמי ורבי יצחק נפחא חד אמר

לדברי ר׳ יהודה (ע״ג) כחנייתן עברו לדברי ר׳ אלעזר בר׳ שמעון בזה אחר זה עברו וחד אמר בין לר׳ יהודה בין לרבי אלעזר בר״ש כחנייתן עברו מיהו מ״ס אדם קל מ״ס מים קלים:

(במדבר יג) שלח לך אנשים ויתורו אמר ריש לקיש שלח לך לדעתך וכי אדם בורר חלק רע לעצמו היינו דכתיב (דברים א) וייטב בעיני הדבר אמר ריש לקיש בעיני ולא בעיני המקום. (שם) ויחפרו לנו את הארץ אמר ר׳ חייא בר אבא א״ר יוחנן מרגלים לא נתכוונו אלא לבושתה של א״י כתיב הכא ויחפרו לנו את הארץ וכתיב התם (ישעיה כד) וחפרה הלבנה ובושה החמה. (במדבר יג) ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן זכור א״ר יצחק דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מרגלים על שם מעשיהם נקראו ואנו לא עלה בידנו אלא אחד סתור בן מיכאל. סתור שסתר מעשיו של הקב״ה מיכאל שעשה שונאו מך. א״ר יוחנן אף אנו נאמר נחבי בן ופסי נחבי שהחביא דבריו של הקב״ה ופסי שפסע על מדותיו של הקב״ה:

(במדבר יג) ויעלו בנגב ויבא עד חברון ויבאו מיבעי׳ ליה אמר רבא מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות אמר להם אבות העולם בקשו עלי רחמים שאנצל

R. Elazar b. R. Simon's opinion they crossed the Jordan one after the other. But the former claims that according to both, R. Juda and R. Elazar b. R. Simon, Israel crossed the Jordan in accordance with their encampment, their disagreement, however, consists in the fact that one maintains a human being is lighter than water, and the other believes that water is lighter than a human being.

(Num. 13, 2) *Send thou out some men that they may spy out.* Said Resh Lakish: "*Send thou out,* it is of your own choice; for is there anyone who would select a bad portion for himself, and this is the meaning of the passage (Deut. 1, 23) *And the thing was pleasing in my eyes;* upon which Resh Lakish said: 'In my eyes but not in the eyes of God.'" (Ib., ib. 22) *That they may search out for us the land.* Said R. Chiya in the name of R. Jochanan: "The spies meant nothing else but to disgrace the land of Israel; for it is written here [*v'yachperu*], *that they may search out for us the land,* and it is also written (Is. 24, 23) *And the moon shall be put to blush* [*V'chofra*] *and the sun be mad ashamed.*" (Num. 13, 4) *And these are their namess of the tribe of Reuben, Shammua,the son of Zakkur.* Said R. Isaac: "We have a tradition from our forefathers, that the spies were named in accordance with their acts. However, we know of the explanation of only one of them, *Shethur, the son of Michael.* This means (Shethor) who tried to upset the work of the Holy One, praised be He; *Michael,* who caused his enemy by his actions to weaken, i. e., who caused the belief in the belief in God to weaken." R. Jochanan said: "We also are able to explain one name, *Nachbi, the son of Vaphsi. Nachbi,* means who concealed the true words of the Holy One, praised be He, [through bringing a false report against the land of Israel]; *Vaphsi,* who stepped upon the ways of the Holy One, praised be He."

(Ib., ib. 22) *And they ascended on the south side and he came unto Hebron.* It should have been *they came.* Said Raba: "From this it may be inferred that Caleb separated himself from the plot of the spies and went, prostrated himself upon the graves of the Patriarchs, saying to them: 'Patriarchs of the world, pray mercy for my sake so that I should be saved from fall-

מעצת מרגלים יהושע כבר בקש משה עליו
רחמים שנאמר (במדבר יג) ויקרא משה להושע
בן נון יהושע אמר לו יה יושיעך מעצת מרגלים
והיינו דכתיב (ס סיד) ועבדי כלב עקב היתה
רוח אחרת עמו וגו׳. (שם יג) ושם אחימן ששי
ותלמי ילידי הענק אחימן מיומן שבאחיו ששי
שמשים את הארץ כשחיתות תלמי שמשים
את הארץ תלמים ד״א אחימן בנה
ענת ששי בנה אלוש תלמי בנה תלבוש ילידי
הענק שמעניקים חמה בקומתם:

(במדבר יג) וחברון שבע שנים נבנתה לפני
צוען מצרים מאי נבנתה אילימא נבנתה ממש
אפשר אדם בונה בית לבנו קטן קודם שיבנה
בית לבנו הגדול דכתיב (בראשית י) ובני חם
כוש ומצרים ופוט וכנען אלא שהיתה מבונה
על אחד משבעה בצוען ואין לך טרשים בכל
ארץ ישראל יותר מחברון משום דקברי בה
שכבי ואין לך מעולה בכל הארצות יותר מארץ
מצרים שנאמר (שם יג) כגן ה׳ כארץ מצרים
ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יותר מצוען
דכתיב (ישעיה ל) כי היו בצוען שריו ואפ״ה
חברון מבונה אחד משבעה בצוען וחברון
טרשים הואי הא כתיב (ש״ב טו) ויהי מקץ
ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה
נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה׳ בחברון
ואמר רב אויא ואיתימא רבה בר בר חנה שהלך
להביא כבשים מחברון ותניא אילים ממואב

ing in with the plot of the spies.' As to Joshua, Moses had already offered a prayer, as it is said (Ib., ib. 16) *And Moses called Hoshea, the son of Nun, Joshua* [*Ye'hoshua*] which means the Lord should help you from [falling in with] the plot of the spies, and this is meant by the passage (Ib. 14, 24) *But my servant Caleb as a reward that he had another spirit with him, etc.*" (Ib. 13, 22) *And there were Achiman, Sheshai and Talmai, the children of Annak;* i. e., *Achiman* was the strongest of his brothers; *Sheshai,* who would make the earth full of holes by his walking, *Thalmai,* who made the earth like furrows. In another way this may be explained; *Achiman,* who built the town *Annath; Sheshai,* who built the town of *Alush; Thalmai,* who built the town of *Tilbosh; the children of Annak,* who would becloud the sun through their height.

(Ib., ib., ib.) *Now Hebron had been built seven years before Zo'am in Egypt.* What does *was built* mean? Can it be taken literally? How is it possible that a man should build a house for his minor son, before he builds one for his grown-up son? For it is written (Gen. 10, 6) *And the sons of Ham: Cush, Mizrayim, and Put, and Canaan.* [Hence we see that Canaan was younger than Ham]. We must therefore say that she was fruitful, seven fold, over the city of Zo'an, and although there is no more stony place in the entire land of Israel than Hebron, this is the reason why it was devoted a cementery, and again there is no better land in the entire Asiatic region than that of Egypt, as it is said (Ib. 13, 10) *Like the garden of the Lord, like the land of Egypt;* and there is no better ground in the entire land of Egypt than that of Zo'an, as it is written (Is. 30, 4) *For his princes were at Zo'an.* Nevertheless Hebron was seven times as rich in fruit production as Zo'an. Is this a fact that Hebron contains stony ground? Behold it is written (II Sam. 15, 7) *And it came to pass at the end of forty years, that Absholom said unto the king, 'Let me go, I pray thee, and fulfill my vow, which I have vowed unto the Lord at Hebron;* 'which was explained by R. Ivia, and according to others by Rabba b. b. Chana that this means: "He desired to go to Hebron to bring sheep for an offering." And we are also taught in a Baraitha that rams came from Moab and sheep from

כבשים מחברון מינה איידי דקלישא ארעא עבדא רעיא ושמין קנינא:

(במדבר יג) וישבו מתור הארץ (דף לה) (וכתיב) וילכו ויבאו אמר רבי יוחנן משום רשב"י מקיש הליכה לביאה מה ביאה בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה. (שם) ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה אפס כי עז העם א"ר יוחנן משום ר' מאיר כל דבר לשון הרע שאין אומרים דברי אמת בתחלתו אין מתקיים בסופו.

(שם) ויהס כלב את העם אל משה אמר רבא שהסיתם בדברים דחזייה ליהושע דקא משתעי אמרי ליה דין ריש קטיעא ימלל אמר כלב אי משתעינא אמרי בי מלתא והסמין לי (אשתקינהו ברישא והדר אמינא להו) אמר להם וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם סברי בגנותיה קא משתעי אישתיקו אמר להם והלא הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והוריד לנו את המן אם יאמר עשו סלומות ועלו לרקיע לא נשמע לו. (שם) עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה והאנשים אשר עלו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו א"ר חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה כי חזק הוא ממנו אל תקרי ממנו אלא ממנו

Hebron [hence we see that it contained pasture plains]? From the very place we can infer that it was a stony ground, and just because it was stony, therefore it was devoted to pasture ground, which fattens sheep.

(Num. 13, 25) *And they returned from spying out the land.* (Fol. 35) And again it is further written, *And they went and came.* Said R. Jochanan in the name of R. Simon b. Jochai, "Their *going to* and their *coming back* are to be compared. Just as their coming back was of bad counsel so also was their going towards the land of Israel with the intention of bad counsel." (Ib., ib. 27) *And they told him and said we came unto the land whither thou didst send us and truly doth it flow with milk and honey; and this is its fruit. Howbeit the people that dwelt in the land are fierce.* R. Jochanan in the name of R. Maier said: "Every calumny in which no true facts are said in its inception has no support [by the audience] in its end [when the real calumny is told]."

(Ib., ib. 30) *And Caleb stilled the people toward Moses.* Said Raba: "He stilled them with his words, for he saw when Joshua was about to speak that they said to him, 'Is *this mutilated head* [childless] going to speak?" Caleb then said to himself: "If I will begin to speak now, they will also start with something else against me and thus they will stop me from speaking. I shall first bring them to order and then I will speak to them." He then said to them: "Is this the only thing that [Moses] the son of Amron, did to us?" The audience thought that he was going to speak in an accusatory towards Moses, whereupon they all remained silent. He then said to them: "Behold, he has taken us out of Egypt, he split for us the Red Sea, he brought down for us the Manna. Why, if he should say to us, 'Make ladders to ascend Heaven,' should we not listen to Him?"—(Ib.) *We can easily go up and take possession of it; for we are well able to overcome it. But the men who had gone up with him said: We are not able to go up against the people; for, they are stronger than we.* Said R. Chanina b. Pappa: "A great thing did the spies say in that moment, *for they are stronger mimenu.* Do not explain the word *Mi-me-nu*,[5] *than*

5) The word *Mi-me-nu* means *than we*, also *than He*.

we, but explain the word *Mimenu, than He himself,* even the owner [God] cannot take out His own things from there."

(Ib., ib., ib.) *It is a land that consumeth its inhabitants.* Said Raba: "The Holy One, praised be He, said: 'I thought that it is for a good purpose, but they took it for a bad purpose;' i. e., I took it for a good purpose for wherever the spies came it happened that the conspicuous men of that place died, so that the inhabintants should become confused and not inquire about the visitors [of the spies]." According to others it happened that Job died during that time, and the entire world was busily engaged with his funeral. But, the spies took it as a bad sign and said that it is a land that consumeth its inhabitants. (Ib., ib. 33) *And we were in our own eyes as grass-hoppers, and so were we in their eyes.* Said R. M'sarsia: "The spies were liars; for granted that it is true what they said, *and we were in our eyes as grass-hoppers,* but as to *and so were we in their eyes,* how did they know it?" This assertion may, however, not be so; for when they used to serve a meal to the mourners, [as said above], they did it under a cedar, and when the spies noticed that the meals were to be served they ascended the cedar and would hear them say, "We just saw people on this tree who appear as grass hoppers." [Hence they knew exactly what they said]. (Ib., 14, 1) *And all the congregation lifted up their voices, and cried aloud: And the people wept that night.* Said Rabba b. b. Chana in the name of R. Jochanan: "That night was the ninth of Ab. The Holy One, praised be He, said: 'They are weeping a groundless cry, I will, however, set this night as a real night of weeping for generations.'"[6] (Ib., ib. 10) *But all the congregation said to stone them with stones, when the glory of the Lord appeared in the Tabernacle of the congregation.* Said R. Chiya b. Abba: "From this it may be inferred that they took stones and threw them towards Heaven." (Ib., ib. 37) *Even these men that had brought up the evil report of the land died by the plague before the Lord.* Said Resh Lakish: "From this it may be inferred that they died a disgraceful death." R. Chanina b. Papa said that R. Shila of the village Tarmarta lectured. "It is to be inferred from the above passage, that their tongues were

כביכול אפילו בה"ב אין יכול להוציא כליו משם:

(במדבר יג) ארץ אוכלת יושביה היא דרש רבא אמר הקב"ה אני חשבתיה לטובה והם חשבוה לרעה אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מיית חשיבא דידהו כי היכי דלטרדו ולא לשאלו אבתרייהו וא"ד איוב נח נפשיה ואטרידו כולי עלמא בהספדיה והם חשבוה לרעה ארץ אוכלת יושביה היא, ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם אמר רב משרשיא מרגלים שקרי הוו בשלמא ונהי בעינינו כחגבים לחיי אלא וכן היינו בעיניהם מנא הוו ידעי ולא היא כי הוו מברו אבילי תותי ארזי הוו מברי להו וכיון דחזינהו סלקו באילנא שמעו דקא אמרי קא חזינא אינשי דדמו לקמצי באילני. (שם יד) ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא אמר רבב"ח א"ר יוחנן אותה הלילה ליל ת"ב היה אמר הקב"ה הם בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות. (שם) ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים וכבוד ה' נראה באהל מועד א"ר חייא בר אבא מלמד שנטלו אבנים וזרקום כלפי מעלה. (שם) וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה' אמר ר"ל מלמד שמתו מיתה משונה. א"ר חנינא בר פפא דרש רב שילא איש כפר תמרתא מלמד שנשתרבב לשונם ונפל על טבורם והיו תולעים יוצאים

6) The first and second Temples were destroyed on the night of the ninth of Ab. See also Vol. 2, page 159.

prolonged so as to reach down to their navels, and worms crawled out from their tongues entering their navels, and again from their navels, they crawled into their tongues." R. Nachman b. Isaac said: "They died of croup."

As soon as the last man of Israel ascended from the Jordan, the water of the Jordan returned to its place, as it is said (Josh. 4, 18) *And it came to pass, when the priests that bore the ark of the covenant of the Lord came up out of the midst of the Jordan as soon as the soles of the priest's feet were drawn up unto the dry ground, that the waters of the Jordan returned unto their place, and flowed over all its banks, as aforetime.* It is thus found that the ark and the priest, its bearer, was on one side of the Jordan and Israel was on the other side of the Jordan, hence the ark carried its own bearers and crossed the Jordan, as it is said (Ib., ib. 11) *And it came to pass, when all the people had finished passing over the Jordan, that the ark of the Lord passed over it with the priests in the presence of the people.*

Concerning this it happened that Uzzah was punished, as it is said (II Sam. 6, 6) *And when they came to the threshing floor of Nachon, Uzzah put forth his hand to the ark of God and took hold of it; for the oxen shook it.* Thereupon the Holy One, praised be He, said unto Uzzah: "The Holy Ark carries its own bearers, how much the more could it carry itself!" Therefore (Ib., ib. 7) *And the anger of the Lord was kindled against Uzzah: And God smote him there for the error* [*Shol*]. R. Jochanan and R. Elazar differ in explaining the above passage; one said that the word *Shol* means, *for his error,* while the other said that it means he performed his own duties, which were not befitting. (Ib., ib., ib.) *And he died there, by the Ark of God.* Said R. Jochanan: "Uzzah will inherit the world to come, for it is said, *by the Ark of God;* i. e., just as the ark of God endures forever so will Uzzah also inherit the world to come [and will endure forever]." (Ib., ib. 8) *And it was grievous to David, because the Lord had suddenly taken away Uzzah.* Said R. Elazar: "David's complexion turned black like a cake [baked upon ashes]." According to your opinion then wherever it is written, *Vayichar* [*and it grieved*], does it also

מלשונם ונכנסים בטבורם ומטבורם נכנסים בלשונם רב נחמן בר יצחק אמר באסכרה מתו:

כיון שעלה אחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים למקומן שנא׳ (יהושע ד) ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון ברית ה׳ מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישובו מי הירדן למקומם וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו ונמצא ארון ונושאיו הכהנים מצד אחד וישראל מצד אחד נשא ארון את נושאיו ועבר שנאמר (שם) ויהי כאשר תמו כל העם לעבור ויעבור ארון ה׳ והכהנים לפני העם ועד״ז נענש עזה שנאמר (ש״ב ו) ויבואו עד גורן נכון וישלח עזה אל ארון האלהים ויאחז בו כי שמטו הבקר אמר ליה הקדוש ברוך הוא עזה ארון נושאיו נושא הוא עצמו לא כ״ש:

ויחר אף ה׳ בעזה ויכהו שם אלהים על השל רבי יוחנן ורבי אלעזר ח״א על עסקי שלו וח״א שעשה צרכיו בפניו (שם) וימת שם עם ארון האלהים אמר ר׳ יוחנן עזה בא לעוה״ב שנאמר (שם) עם ארון האלהים מה ארון לעולם קיים אף עזה בא לעוה״ב. (שם) ויחר לדוד על אשר פרץ ה׳ בעזה א״ר אלעזר שנשתנו פניו

mean that his face was turned, like above? In this case it is written, *Aph* (the anger) but in other places the word *Aph* is not used.

Raba expounds: "Why was David punished [that Uzza died, on account of him]? Because he called the words of the Torah songs, as it is said (Ps. 119, 54) *Songs have Thy statutes been unto me, in the house of my pilgrimages.*" The Holy One, praised be He, then said to him: "The words of the Torah, concerning which it is written (Pr. 23, 5) *When thou lettest merely thy eyes fly over it, it is no more,* art thou calling it songs? I shall therefore, cause you to stumble over a thing which is known even to the school-children; as it is said (Num. 7, 9) *But unto the sons of Kahath he gave none, because the service of the holy things belonged unto them;* they bore it upon their shoulders, and he brings a wagon to carry it.

(I. Sam. 6, 19)) *And He smote among the men of Beth'Shemesh.* Because they looked unto the ark of the Lord, were they smitten? R. Abahu and R. Elazar both explained the above passage; one said that it means "They were performing their harvest work and at the same time bowing themselves before the Holy ark, [and therefore they were smitten.]" But the other one said: "It is because they uttered unbecoming words (Ib. b). They said: 'Who caused you the excitement, [that Thou hast not saved Thyself][7] and who appeased Thee now, [that you became compromised?'" (Ib., ib., ib.) *And He smote among the people seventy men and fifty thousand men.* R. Abahu and R. Elazar both explained the passage, one said that this means: "He smote seventy men, each of whom was equal to fifty thousand;" and the other one said that this means: "He smote fifty thousand men, every one of whom was equal to seventy Sanhedrin."

((II Sam. 6, 13) *And it happened that, when the bearers of the ark of the Lord had progressed six paces, he sacrificed an ox and a fatling,* and again it is written concerning the same (I Chr. 15, 26) *That they offered seven bullocks and seven rams.* How are both passages to be reconciled? Said R. Papa b. Samuel: "On each and every pace, they slaughtered an ox and a fatling and on every six paces they sacrificed seven oxen and seven fatlings." "Whereupon R.

כחררה אלא מעתה כל היכא דכתיב ויחר ה"נ התם כתיב אף הכא לא כתיב אף:

דרש רבא מפני מה נענש דוד מפני שקרא לד"ת זמירות שנאמר (תהלים קיט) זמירות היו לי חקיך בבית מגורי א"ל הקב"ה ד"ת שכתוב בהן (משלי כג) התעיף עיניך בו ואיננו אתה קורא אותן זמירות הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו שנאמר (במדבר ז) ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו ואיהו אתייה בעגלה:

(ש"א ו') ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון ה' משום דראו ויך. ר' אבהו ור' אלעזר ח"א קוצרים ומשתחוים היה וח"א מילי (נמי) אמור (ע"ב) מאן אמריך דאמריית ומאן פייסך דאיפייסת (שם) ויך בעם שבעים איש וחמשים אלף איש רבי אבהו ור' אלעזר ח"א שבעים איש היו וכל אחד ואחד היה שקול כחמשים אלף איש וח"א נ' אלף וכל אחד ואחד היה שקול כשבעים סנהדרין:

(ש"ב ו) ויהי כי צעדו נושאי ארון ה' ששה צעדים ויזבח שור ומריא וכתיב (ד"ה א טו) שבעה פרים ושבעה אילים א"ר פפא בר שמואל על כל פסיעה ופסיעה שור ומריא ועל כל שש פסיעות שבעה פרים ושבעה אילים א"ל רב

7) Sec. I, Sam. 4, 10-11, that the ark was taken by the Philistines during a war.

Chisda said to him: "According to this then the entire land of Israel must have been turned into a sacrificing altars?" R. Chisda therefore said: "This means that on every six rounds of six paces they sacrificed seven bullocks and seven rams." It is written (Ib. 13, 9) *The threshing floor of Kidon,* and again it is written concerning the same (II Sam. 6, 6) *The threshng floor of Nachon.* How are both of these names to be reconciled? Said R. Jochanan: "In the beginning it was called *Kidom* (a spear) and finally [after it had been kept in the house of Obod Edom], it was called *Nachon* [preparing place, for that place prepared the ark to be taken over into the tabernacle which David constructed for it].

Thus it is to be found that there were three kinds of stones, one was that which Moses erected on this side of the Jordan, as it is said (Deut. 1, 5) *And this side of the Jordan, in the land of Moab, began Moses to explain this law* and it is said further, (Ib. 27, 8) *And thou shalt write upon the stones all the words of Ba'er* [*to explain*], and we infer through analogy applying the similar word *Ba'er* used in both places. Another kind of stone was that which Joshua set up in the Jordan, as it is said (Josh. 4, 9) *Twelve stones also did Joshua set up in the midst of the Jordan;* and the third are the stones which Joshua set up in Gilgal, as it is said (Ib., ib., 20) *And those twelve stones, which they had taken out of the Jordan, did Joshua set up in Gilgal.*

Our Rabbis were taught: How did the Israelites write the Torah? R. Juda said: "Upon stones did they describe it as it is said (Deut. 27, 8) *And thou shalt write upon the stone all the words of the Torah,* and afterwards it was covered with plaster." R. Simon then said to him: "According to your opinion how were then the nations able to study the Torah from the stones?" Whereupon he replied: "The Holy One, praised be He, gave the nations exceptional wisdom so that they sent their representatives who removed the plaster from the stones and copied the Torah from it. In that moment, the nation's decree was issued in punishment for their not having studied the Torah." R. Simon said: "The Torah was written upon plaster, and below it is inscribed (Ib. 20, 18) *In order that they may not teach you to do in accordance with all*

חסדא א"כ מלאת כל א"י במות אלא א"ר חסדא על כל שש פסיעות שור ומריא על כל ששה סדרים של פסיעות ז' פרים וז' אילים. כתיב (שם יג) גרן כידון וכתיב (ש"ב ו) נכון א"ר יוחנן בתחלה כידון ולבסוף נכון:

נמצאת אומר שלשה מיני אבנים היו אחד שהקים משה בעבר הירדן שנאמר (דברים א) בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר ולהלן הוא אומר (שם כז) וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת וגו' ואתיא באר באר. ואחד שהקים יהושע בתוך הירדן שנאמר (יהושע ד) ושתים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן ואחד שהקים יהושע בגלגל שנאמר (שם) ואת שתים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע בגלגל:

ת"ר כיצד כתבו ישראל את התורה רבי יהודה אומר על גבי אבנים כתבוה שנאמר (דברים כז) וכתבת על האבנים את כל דברי התורה ואח"כ סדוהו אותו בסיד א"ל רבי שמעון לדבריך היאך למדו אומות את התורה א"ל בינה יתירה נתן הקב"ה באומות ושגרו נוטירין שלהם וקלפו את הסיד והשיאוה באותה שעה נתחתם גזר דינם על ע"ז לבאר שחת שהיה להם ללמוד תורה ולא למדו רבי שמעון אומר על גבי סיד כתבוה וכתבו להם למטה (דברים כ) למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבותם הא למדת שאם חוזרים

their abominations. From this it may be inferred that if the nations will repent, they are to be accepted." Raba b. R. Shila said: "What is the reason of R. Simon's theory [that it was written upon plaster]? Because it is written (Is. 33, 12) *And the people shall be burnt as lime;* i.e., on account of the Torah which was written on lime." But R. Juda will explain that this means, just as there is no remedy for lime, except fire, so also will there be no salvation [with those nations who do not adhere to the Torah], except burning. In accordance with whom will the following Baraitha agree? (Deut. 49, 10) *And thou takest captives of them.* This includes also the Canaanites residing outside the land of Israel, who if desirous to return in repentance that they should be accepted. (Fol. 36) The above Baraitha is in accordance with the opinion of R. Simon.

Come and see how many miracles were wrought on that day!—Israel crossed the Jordan, came to Mt. Gerizem and Mt. Ebal, which is a distance of more than sixty miles; no creature of the world could stand against them [Israel], and whoever did stand against them, became ill immediately, as it is said (Ex. 23, 27) *My terror will I send before thee, and will discomfit all the people to whom thou shalt come, and I will make all thine enemies turn their backs unto thee,* and again it is said (Ib. 15, 16) *Terror and dread falleth upon them; by the greatness of Thine arm they are as still as a stone: till Thy people pass over, O Lord,* this refers to the first entrance into the land of Israel; *Till these people pass over, which Thou hast purchased,* this refers to the second entrance into the land of Israel. Hence it may be inferred that Israel deserved that a miracle should be wrought for them, in the second entrance [during the days of Ezra], just as it happened during the first entrance; however, Israel's sin prevented the fulfillment of this. Afterwards they brought [on that very same day] stones and erected an altar, covered it with plaster and inscribed upon it the entire Torah in seventy languages, as it is said (Deut. 27, 8) *Very plainly.* They then offered burnt and peace-offerings, afterwards they ate, drank and rejoiced. They then pronounced the blessings [facing Mt. Gerizim] and the curses [facing Mt. Ebal] and they packed up the stones

בתשובה מקבלים אותם אמר רבא בר שילא מ"ט דר"ש דכתיב (ישעיה לג) והיו עמים משרפות סיד על עסקי סיד ורבי יהודה אמר לך כסיד מה סיד אין לו תקנה אלא שריפה אף אותם האומות אין להם תקנה אלא שריפה כמאן אזלא הא דתניא (דברים כא) ושבית שביו לרבות כנענים שבח"ל שאם חוזרים בתשובה מקבלים אותם (דף לו) כמאן כר' שמעון:

בוא וראה כמה נסים נעשו באותו היום עברו את הידדן ובאו להר גריזים ולהר עיבל יותר מס' מיל ואין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם וכל העומד בפניהם מיד נתרז שנאמר (שמות כג) את אימתי אשלח לפניך והמותי את כל העם אשר תבא בהם ונתתי את כל אויביך אליך ערף ואומר (שם טו) תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה עד יעבור עם זו קנית זו ביאה שניה אמור מעתה ראויין היו ישראל לעשות להם נס בביאה שניה כבביאה ראשונה אלא שגרם חטא. ואח"כ הביאו את האבנים ובנו את המזבח וסדוהו בסיד וכתבו עליהם את כל דברי התורה בשבעים לשון שנאמר (דברים כז) באר היטב והעלו עולות ושלמים ואכלו ושתו ושמחו וברכו וקללו וקפלו את האבנים

and spent their night in Gilgal, as it is said (Jos. 4, 3) *And ye shall carry them over with you, and leave them in the lodging place.* One may assume that they should be carried to each and every lodging place; it is therefore said (Ib.) *Where ye will lodge this night,* and again it is written (Ib.) *And those twelve stones, which they had taken out of the Jordan did Joshua set up in Gilgal.* We are taught in a Baraitha: The hornet did not cross the Jordan with Israel. Is this so? Behold it is written (Ex. 23, 29) *I will send the hornet before thee, and it shall drive out,* [hence it did pass the Jordan]? Said Resh Lakish: "It remained on the banks of the Jordan and from there threw its poison which blinded their eyes and rendered them impotent, as it is said (Amos 2, 9) *Yet have I destroyed the Ammorite from before them, whose height was like the height of cedars, and who was strong as the oaks; yet I destroyed his fruit from above and his roots from beneath.*" R. Papa said: "There were two kinds of hornets, one mentioned by Moses and the other by Joshua. The one mentioned by Moses did not pass the Jordan, but the one mentioned by Joshua did pass the Jordan." [Hence the above contradiction is explained].

(Fol. 32) MISHNAH: Six tribes ascended Mt. Gerizim and six tribes ascended Mt. Ebal. The priests and the Levites together with the Holy Ark stood below the Mountain, in the space between the two mountains. The Holy Ark was surrounded by the priests, while the priests in return were surrounded by Levites, and all Israel, its elders, officers and judges stood on both sides of the ark opposite the priests and Levites, as it is said (Josh. 8, 33) *And all Israel and their elders, and the officers, and the judges, stood on this side and on that side of the Ark, opposite the priests, Levites,* etc. The Levites then turned their faces towards Mt. Gerizim and began the blessings. *Blessed be the man who does not make a graven or molten image, the abomination of the Lord.* Whereupon both sides answered: *Amen.* The Levites then turned their faces towards Mt. Ebal and began the curses (Deut. 27, 15) *Cursed be the man who maketh a graven or molten image.* Whereupon both sides answered, *Amen.* This procedure continued until the Levites concluded the entire chapter of the blessings

ובאו ולנו בגלגל שנאמר (יהושע ד) והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון יכול בכל מלון ומלון ת"ל אשר תלינו בו הלילה וכתיב (שם) ואת שתים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע בגלגל. תנא צרעה לא עברה עמהם ולא והכתיב (שמות כג) ושלחתי את הצרעה לפניך וגרשה וגו׳ אר"ל על (שפת) הירדן הקים יהושע בגלגל. תנא וסמתה את עיניהם מלמעלה וסרתן מלמטה שנאמר (עמוס ב) ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם אשר כגובה ארזים גבהו וחסון הוא כאלונים ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת רב פפא אמר שתי צרעות היו חדא דמשה וחדא דיהושע דמשה לא עברה דיהושע עברה:

(דף לב) משנה. ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל והכהנים והלוים והארון עומדים למטה באמצע הכהנים מקיפים את הארון והלוים את הכהנים וישראל מזה ומזה שנאמר (יהושע ח) וכל ישראל וזקניו ושוטריו ושופטיו עומדים מזה ומזה לארון נגד הכהנים הלוים וגו׳ הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה תועבת ה׳ אלו ואלו עונין אמן הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה (דברים כז) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה והיו אלו ואלו עונין אמן עד שגומרים ברכות וקללות ואחר כך הביאו את האבנים

and curses, after which they brought stones, erected an altar, lined it with lime and wrote upon it the entire Torah in seventy languages, as it is written (Ib., ib. 7) *very plainly*. Then they took the stones, brought them and spent the night in their places.

(Fol. 36) GEMARA: How is the word (Josh. 8, 33) *V'hachetzyo* (*and the other half of them*) to be explained?[8] Said R. Cahana: "This means that just as they were divided here at Mts. Gerizim and Ebal so were they also divided in the same manner upon the stones of the *Ephod*. An objection was raised from the following Baraitha: Two precious stones were fixed upon the shoulders of the High-priest, one stone on one shoulder and the other stone on the other shoulder. The names of the twelve tribes were inscribed, thereon, six on one stones and six on the other stone, as it is said (Ex. 28, 10) *Six of the names on one stone and the remaining six names on the other stone, according to their birth.* This means that the second stone was according to their birth, but the first stone was not according to their birth, because Juda preceded the others. Fifty letters were there altogether, of them twenty-five were on one stone and twenty-five on the other. R. Chanina b. Gamliel says (Ib. b) "They were placed upon the *Ephod* not in accordance with their division mentioned (Num. 1, 5), but they were placed in an Ephod in accordance with their division mentioned in (Ex. 1, 1-5). How so? The children of Leah were placed in accordance with their age. Then came the children of Rachel, one on one stone, and the other on the other stone. The children of the hand-maids were placed in the middle. As to the question how can the passage, *According to their order of birth*, be upheld? We must explain it that it was inscribed with the names as they were called by their father and not with the names they were called by Moses—*Reuben* but not *Reubeni, Shimon* but not *Shimoni, Dan* but not *Dani, Gad* but not *'Gadi.'* Hence this will refute the above statement of R. Cahana, [because none of the above opinions is in accordance with the arrangements of the Ephod]. The refutation is indeed sustained. If so, then what is the meaning of *V'hachezyo?* We are taught in a Barai-

וכנו את המזבח וסדוהו בסיד וכתבו עליהם את כל דברי התורה בשבעים לשון שנאמר (שם) באר היטב ונטלו את האבנים ובאו ולנו במקומם:

(דף לו) גמ׳. מאי (יהושע ח) והחציו אמר רב כהנא כדרך שחלוקין כאן חלוקין באבני אפוד מיתיבי שתי אבנים טובות היו לו לכ״ג על כתפיו אחת מכאן ואחת מכאן ושמות של י״ב שבטים כתוב עליהם ששה על אבן זו וששה על אבן זו שנאמר (שמות כח) ששה משמותם על האבן האחת ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית כתולדותם ולא ראשונה כתולדותם מפני שיהודה מוקדם וחמשים אותיות היו כ״ה על אבן זו וכ״ה על אבן זו ר׳ חנינא בן גמליאל אומר (ע״ב) לא כדרך שחלוקין בחומש הפקודים חלוקין באבני אפוד אלא כדרך שחלוקין בחומש שני כיצד בני לאה כסדרן בני רחל אחד מכאן ואחד מכאן ובני שפחות באמצע ואלא מה אני מקיים כתולדותם בשמותם שקרא להם אביהם ולא בשמות שקרא להם משה ראובן ולא ראובני שמעון ולא שמעוני דן ולא דני גד ולא גדי תיובתא דרב כהנא תיובתא ואלא מאי והחציו תנא חציו

8) The letter *Hay* used as the article in the word *Hachets'ya* signifies something known as the same thing would have been mentioned somewhere else—therefore the Talmud asks whether such a division could be found elsewhere.

של מול הר גריזים מרובה מחציו של מול הר עיבל מפני שלוי למטה אדרבה מפני שלוי למטה בצרי להו ה"ק אע"פ שלוי למטה בני יוסף עמהם שנאמר (יהושע יז) וידבר בני יוסף את יהושע לאמר מדוע נתת לי גו' וחבל אחד וגו' ויאמר אליהם יהושע אם רב עתה עלה לך היערה אמר להם לכו והחביאו עצמכם ביערים לא תשלוט בכם עין רעה אמרו ליה זרעיה דיוסף לא שליטא ביה עינא בישא דכתיב (בראשית מט) בן פרת יוסף בן פרת עלי עין וא"ר אבהו א"ת עלי עין אלא עולי עין. רבי יוסי בר' חנינא אמר מהכא (שם מח) וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים עליהם ואין העין שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין העין שולט בהן הני חמשין אותיות חמשין נכי חדא הווין אמר רבי יצחק הוסיפו ליוסף אות אחת שנאמר (תהלים פא) עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים מתקיף לה רב נחמן בר יצחק כתולדותם בעינן אלא בכל התורה כולה בנימן כתיב הכא בנימין שלם כדכתיב (בראשית לה) ואביו קרא לו בנימין. אמר רב חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא יוסף שקידש

tha that the half that was placed opposite Mt. Gerizim was more than the half placed opposite Mt. Ebal, for, the Levites were below the hill. On the contrary, since the Levites were below the hill, hence the number of tribes facing Mt. Gerizim was less? We must therefore say; Although the tribe of Levi were below the hill, nevertheless the sons of Joseph were with thim, and completed the amount, as it is said (Josh. 17, 14) *And the children of Joseph spoke unto Joshua, saying 'Why hast thou given me, but one lot.........and Joshua said unto them, if thou art a numerous people, then get up to the wood country,* etc. He said to them, "Go and hide yourselves in the forest so that no covetous eye may afflict you." Whereupon they answered him, "We are the descendants of Joseph whom a covetous eye cannot afflict, as it is written (Gen. 29, 22) *Joseph is a fruitful bough by a spring,* and R. Abahu explains thus: "Do not read *Aleh Ayin* (by a spring), but read it *Ole Ayin* (above the covetous eye.'" R. Jose b. Chanina said: "From this it may be inferred that Joseph's children are not subject to the affliction of a covetous eye, (Ib., 48, 16) *And let them grow into a multitude in the midst of the earth.* This [the word *grow* used by Jacob which has the derivation of *Dog* (fish) is, to mean that just as the fishes in the sea because of their being covered by water, no eye can afflict them, so also are the children of Joseph not subject to the affliction of a covetous eye." But how do you say above that there were fifty letters in the inscription of the *Ephod.* Behold there were only fifty letters less one? Said R. Isaac: "The fiftieth letter was used as an extra letter to the name of Joseph, as it is said (Ps. 81, 6) *He appointed it in Joseph*[9] *for a testimony, when he went out over the land of Egypt.*" R. Nachman b. Isaac raised an objection: "The passage says that it was *in accordance with the names of birth,* and this is not so." We must therefore say that the extra letter was inserted in the name of Benjamin, which is spelled in the entire Torah with only one *Yud,* but here in the *Ephod,* Benjamin, is spelled with two *Yuds,* as it is written (Ex. 25, 18) *But his father called him Benjamin* [*with two Yuds*].

R. Chama b. Bizna said, in the name of R. Simon the pious: "Joseph, who sanctified

9) The text has it here Jehosaph with an extra *Hay.*

Heaven's name in secret was rewarded with only one additional letter of the name of the Holy One, praised be He, but Juda, who sanctified Heaven's name publicly was rewarded so that his entire name was equal to that of the Holy One, praised be He." What happened with Joseph? as written (Gen. 39, 11). *And it came to pass on a certain day*............We are taught in a Baraitha, Joseph was destined to produce twelve tribes, just as they were by his father Jacob, as it is said (Gen. 37, 2) *These are the generations of Jacob, Joseph,* however, they were produced through his brother, Benjamin. They were nevertheless called after the name of Joseph, as it is said (Ib. 46, 21) *And the sons of Benjamin, Bela, Mecher, Ashbel, Gera, Na'aman, Achi, V'rosh, Muppim, Chuppim and Ard;* i. e., *Bela* because Joseph was swallowed (lost) among the other nations; *Becher,* because he was the first born of his mother; *Ashbel,* because he was captured with the consent of God; *Gera,* because he lived in inns (having no settled home); *Na'aman* because he was very sweet *Achi V'rosh,* because he was my brother and leader; and *Chuppim,* because he did not see my wedding canopy nor did I see his; and *Ard,* according to some because he was driven among idolatrous nations, and according to others because his face was like a rose.

(Ib. b) R. Chiya b. Aba said in the name of R. Jochanan, "When Pharaoh said unto Joseph, (Gen. 41, 44) *But without thee, shall no man lift up his hand or his foot,* his astrologers said to him: 'What, shall a slave, bought for twenty pieces of silver, rule over us?' Whereupon he replied: 'But I find him endowed with kingly qualities.' 'If that is the case,' they answered, 'he must know seventy languages." He said to them, "If so, I will examine him tomorrow." At night Gabriel came and began instructing him in seventy languages. But, he was not able to grasp it until one letter used in the name of the Holy One, praised be He, was added to his name, as it is said (Ps. 81, 6) *He appointed it in Joseph, as a testimony, when he went out over the land of Egypt; in the language of one I had not known, did I hear.* On the following morning Joseph answered Pharaoh in whatever language he spoke to him. Later, Joseph started speaking Hebrew, but Pharaoh did not understand what he was

שם שמים בסתר זכה והוסיפו לו אות אחד משמו של הקב"ה יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא זכה ונקרא כולו על שמו של הקב"ה יוסף מאי היא דכתיב (בראשית לט) ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו. תנא ראוי היה יוסף לצאת ממנו י"ב שבטים כדרך שיצאו מיעקב אביו שנאמר (בראשית לז) אלה תלדות יעקב יוסף ויצאו מבנימין אחיו וכולן נקראו על שמו של יוסף שנאמר (שם מו) ובני בנימין בלע ובכר ואשבל גרא ונעמן אחי וראש מפים וחפים וארד. בלע שנבלע בין האומות. בכר שהיה בכור לאמו. אשבל ששבו אל. גרא שגר באכסניות. ונעמן שנעים ביותר. אחי וראש אחי וראש הוא. מופים וחופים הוא לא ראה בחופתי ואני לא ראיתי בחופתו. וארד א"ד שירד לבין אוה"ע וא"ד שפניו דומין לוורד:

(ע"ב) א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן בשעה שאמר פרעה ליוסף (בראשית מא) ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו אמרו לו אצטגנוניו עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילהו עלינו אמר להון גנוני מלכות אני רואה בו אמרו לו אם כן יהא יודע בשבעים לשון אמר להון אי הכי למחר אידבקיה בליליא בא גבריאל ולמדו שבעים לשון לא הוה קא גמר הוסיף לו אות אחת משמו של הקב"ה ולמד שנאמר (תהלים פא) עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע לצפרא כל לישנא דאשתעי פרעה בהדיה אהדר ליה איהו לסוף הוה קא משתעי יוסף בלה"ק ולא הוה פרעה ידע מאי הוה קאמר

א"ל מאי האי א"ל לה"ק א"ל אגמרן אגמרי׳ ולא הוה קא גמר א"ל אשתבע לי דלא מגלית אישתבע ליה כי קאמר ליה יוסף (בראשית נ) אבי השביעני לאמר א"ל זיל איתשיל אשבועתך א"ל איתשיל נמי אדידך ואע"ג דלא ניחא ליה אמר ליה (שם) עלה וקבור את אביך כאשר השביעך :

יהודה מאי היא דתניא היה רבי מאיר אומר בשעה שהיו ישראל עומדים על שפת הים היו שבטים מדיינים זה עם זה זה אומר אני יורד תחלה לים וזה אומר אני יורד תחלה לים קפץ (דף לו) שבטו של בנימין וירד תחלה לים שנאמר (תהלים סח) שם בנימין צעיר רודם א"ת רודם אלא רד ים והיו שרי יהודה רוגמין אותם שנאמר (שם) שרי יהודה רגמתם לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזכן לגבורה שנאמר (דברים לג) ובין כתפיו שכן א"ל רבי יהודה לא כך היה מעשה אלא זה אומר אין אני יורד תחלה לים וזה אומר אין אני יורד תחלה לים קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחלה שנאמר (הושע ג) סבבוני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן ועליו מפורש בקבלה (תהלים סט) הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש גו׳. (שם) אל תשטפני שבולת מים ואל תבלעני מצולה ואל תאטר עלי באר פיה באותה שעה היה משה מאריך בתפלה א"ל הקב"ה ידידי

speaking about. 'What is this?' Pharaoh asked of Joseph. Whereupon the latter answered: 'This is the Hebrew language.' 'If so,' said Pharaoh, 'teach me this language.' Joseph did so but Pharaoh could not be instructed in it and he said to Joseph: 'Swear unto me that you will not reveal unto anyone that I do not know this language.' Joseph did swear unto him. At Jacob's death when Joseph said unto Pharaoh, (Gen. 50, 5) *My father made me swear.* Pharaoh said to him: 'Go and apply for a release of your oath.' Joseph then said to him: 'I shall then at the same time ask for a release for the oath I made to you.' And although Pharaoh did not like it, nevertheless he said to him (Ib., ib. 6) *Go up and bury thy father as he has made thee swear.*"

What was the action with which Juda sancitified the Holy Name? We are taught: that R. Maier would say: "When Israel stood on the banks of the Red Sea, [ready to cross it] the tribes quarreled with one another, one said: 'I will go first in the sea,' and another said: 'I will go first in the Red Sea.' Whereupon (Fol. 36) The tribe of Benjamin went first into the Sea, as it is said (Ps. 68, 28) *There Benjamin, the youngest leadeth them on.* Do not read *Rodem* (leadeth them on), but read it *Rad' yam,* (entered the sea). Then the princes of Juda commenced to fight them, as it is said (Ib.) *The princes of Juda quarrelled with them.* Therefore, was Benjamin, the righteous, rewarded that he became the host of the Shechina, as it is said (Deut. 33, 12) *And between his shoulders will He dwell.*" R. Juda then said to him: "The fact was not so but, as follows, one tribe said: 'I do not want to enter the Red Sea first;' and another one said: 'I do not want to enter the Red Sea first.' However, Nachshon, the son of Aminadab, jumped into the Red Sea first, as it is said (Hos. 12, 1) *With lies hath Ephraim encompassed me about, and with deceit the house of Israel; but, Juda yet ruleth with God and is faithful to the Holy One.* Concerning him, it is expressed in the Scriptures, (Ps. 69, 2) *Save me, O God! for the waters are come even to threaten my life. . . . Let not the flood of water overflow me and let not the deep swallow me up, and let not the pit close its mouth upon me.* At that moment Moses was prolonging in prayer, whereupon

the Holy One, praised be He, said to him: 'My beloved ones are in the sea and thou art standing before me.' Moses said: 'Sovereign of the Universe, what shall I do?' He said to him: (Ex. 14, 15) *Speak unto the children of Israel that they go forward and lift thou up thy rod, and stretch out thy hand over the sea, and divide it,* etc. Therefore was Juda rewarded that he became the ruler over Israel, as it is said (Ps. 114, 2) *Juda became his sanctuary, Israel his domination. Because the sea beheld it and fled.*"

We are taught in a Baraitha that R. Eliezer b. Jacob says: "It is impossible to say that the tribe of Levites was standing below the mountain, for there is another passage which states that they (the Levites) were upon the mountain; and again it is impossible to say that they were upon the mountain, since there is another passage which asserts that they were standing below the mountain. How are both facts possible? We must therefore say that the elders of the priesthood and of the Levites were below the mountain, but the rest [the younger element of it] were upon the mountain." R. Joshua says: "This means, whoever was capable of doing Levitical services [between thirty and fifty years] were below the mountain, but the rest were upon the mountain." Rabbi, however, says: "Both, the Israelites and the Levites stood below the mountain. Turning their faces towards Mt. Gerizim, they began with the blessings. Afterwards [they turned their faces] towards Mt. Ebal, and began the curses, and the word *Al* used in the text (Deut. 27, 13) does not mean *upon,* but *nearby.*" You maintain that the word *Al* means *nearby,* perhaps it means *upon?* But since we find another passage (Ex. 40, 3) *And thou shalt separate the ark with the veil,* where the word, *Al* is used, for *nearby,* hence here also does the word *Al* mean *nearby.*

"Turning their faces towards Mt. Gerizim, they began with the blessings." Our Rabbis were taught: *Blessed be,* was pronounced on [Mt. Gerizim] in general, and *Blessed be,* was specified on each and every commandment; *Cursed be,* was pronounced on [Mt. Ebal] in general and *Cursed be,* was pronounced specifically. A general curse and a specific curse to be affected upon the obligations of study, of teaching others of observing and performing real deeds.

טובעים בים ואתה מאריך בתפלה לפני אמר לפניו רבש"ע מה יש לי לעשות א"ל (שמות יד) דבר אל בני ישראל ויסעו ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו וגו' לפיכך זכה יהודה לעשות ממשלה בישראל שנאמר (תהלים קיד) היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו מ"ט היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו משום דהים ראה וינוס:

תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר אי אפשר לומר לוי למטה שכבר נאמר לוי למעלה ואי אפשר לומר למעלה שכבר נאמר למטה הא כיצד זקני כהונה ולויה למטה והשאר למעלה רבי יאשיה אומר כל הראוי לשרת למטה והשאר למעלה רבי אומר אלו ואלו למטה עומדים הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה כלפי הר עיבל ופתחו בקללה והאי (דברים כז) על על בסמוך אתה אומר על בסמוך או אינו אלא על ממש כשהוא אומר (שמות מ) וסכות על הארון את הפרכת הוי אומר על בסמוך:

פיסקא. הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה וכו'. ת"ר ברוך בכלל וברוך בפרט ארור בכלל וארור בפרט ללמוד וללמד לשמר ולעשות הרי כאן (ע"ג) ד'. ד' וד' הרי

Thus it numbers four. **(Ib. b) These four** obligations, each one backed by the four, [general blessing and specific blessings, general curse and specific curse], will make sixteen. In the same manner, the instructions were given on Mt. Sinai and also at the plains of Moab, as it is said (Deut, 28, 69) *These are the words of the covenant which the Lord commanded Moses,* etc., and again it is written (Ib. 29, 8) *Keep ye therefore the words of this covenant, and do them,* etc. Hence the number of covenants made on each and every covenant amounts to forty-eight, [three times sixteen."] R. Simon excludes Mt. Gerizim and Ebal and substitutes the tabernacle which was erected in the wilderness. They differ in the same opinions as the Tannaim of the following Baraitha do." For we are taught that R. Ishmael says, "General rules were pronounced at Mt. Sinai, but specifications were made in the tabernacle." R. Akiba, however, says: "Both the general and specific rules were pronounced at Mt. Sinai, and at the tabernacle they were merely repeated, while the third time they were repeated at the plains of Mo'ab, and there is no commandment mentioned in the Torah, which is not strengthened by forty-eight covenants." R. Simon b. Juda of the village Akku, says in the name of R. Simon: "There is not a commandment mentioned in the Torah which is not secured by forty-eight covenants with a guarantee of six hundred and three thousand, five hundred and fifty, [backed by the entire nation of Israel of that time."] Whereupon Rabbi remarked: "According to the opinion of R. Simon b. Juda, of the village Akku, who quoted R. Simon; that there is no commandment mentioned in the Torah which is not strengthened by forty-eight covenants guaranteed by six hundred three thousand, five hundred and fifty, it is to be seen that every Israelite had a covenant of six hundred and three thousand, five hundred and fifty." What is the difference between the opinions of Rabbi and R. Simon b. Juda? The difference consists in the guarantees, that each Jew [according to the statement of Rabbi] is a guarantee to his associate.

R. Juda b. Nachmeni the interpreter of R. Simon b. Lakish, lectured: "The entire chapter mentioned at Mt. Gerizim was said concerning none else than adulterers, as it

כאן ח׳. ח׳ וח׳ הרי ט״ז. וכן בסיני וכן בערבות מואב שנאמר (דברים כח) **אלה דברי הברית אשר צוה ה׳ את משה וגו׳ וכתיב** (שם כט) **ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם וגו׳ נמצא מ״ח בריתות על כל מצוה ומצוה רבי שמעון מוציא הר גריזים והר עיבל ומכנים אהל מועד שבמדבר ובפלוגתא דהני תנאי דתניא ר׳ ישמעאל אומר כללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד רבי עקיבא אומר כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב ואין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ״ח בריתות רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו אומר משום ר״ש אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ״ח בריתות של ת״ר אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים אמר רבי לדברי רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו שאמר משום ר׳ שמעון אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ״ח בריתות של ת״ר אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים נמצא לכל א׳ מישראל ת״ר אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים מאי בינייהו א״ר משרשיא ערבא וערבא דערבא איכא בינייהו:**

דרש רב יהודה בר נחמני מתורגמניה דר׳ שמעון בן לקיש כל הפרשה כולה לא נאמרה אלא בשביל נואף ונואפת שנאמר (דברים כז)

is said (Deut. 27, 15) *Cursed be the man who maketh a graven or molten image, the abomination of the Lord,* etc. Is this possible that one who makes a graven or molten image should merely be punished with a curse? We must therefore say that this refers to one who begot an unlawful child who went among the heathens, to serve idols. Whereupon the Holy One, praised be He, said: 'Cursed be the father and mother of this man who have caused him to do that.'"

(Fol. 38b) R. Joshua b. Levi said: "Whence do we learn that the Holy One, praised be He, is anxious to hear the blessings of the priests? It is said (Num. 6, 27) *And they shall put My name upon the children of Israel and I will bless them.*" R. Joshua b. Levi said further: "Whence do we learn that every priest who blesses Israel will in return be blessed, and the priest who does not bless Israel will in return not be blessed? It is said, (Gen. 12, 3) *And I will bless those that bless thee.*"

R. Joshua b. Levi said also: "A cup of blessing should not be given except to one who has a gracious eye, as it is said (Pr. 22, 9) *A man of benevolent eye will indeed be blessed; for he giveth of his bread to the poor.* Do not read *Yevoroch* (be blessed), but read it *Yevaroch* (should recite the blessing)." R. Joshua b. Levi said also: "Whence do we know that even the fowls of heaven recognize one of an ungracious eye [and refuse to partake of his food?] It is said (Ib. 1, 17) *For in vain is the net spread out before the eyes of every winged bird.*" R. Joshua b. Levi said further: "Whoever enjoys things of one of a malevolent eye, transgresses a negative commandment, of the following passage (Ib. 23, 6) *Eat not the bread of a man with an evil eye. . . . for as though there were a division in his soul, so doth he act,* etc." R. Nachman b. Isaac said: "Such a man transgresses two negative commandments, for it is said, *Do not eat, and do not desire.*" R. Joshua b. Levi said further: "The breaking of the neck of a heifer [mentioned Deut. 21, 4] is for none else than for a malignant eye, as it is said [Ib., ib. 7) *And they [the elders of the court] shall commance and say, 'Our hands have not shed this blood and our eyes have not seen it.'* Is it possible to think that the elders of the court are murderers? We must therefore say that they

ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת ה׳ וגו׳ דעביד פסל ומסכה בארור סגי ליה אלא זה שבא על הערוה והוליד בן והלך לבין הנכרים ועבד ע״ז אמר הקדוש ב״ה ארורים אביו ואמו של זה שכך גרמו לו:

(דף לח ע״ב) אמר ר׳ יהושע בן לוי מנין שהקב״ה מתאוה לברכת כהנים שנאמר (במדבר ו) ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם. ואריב״ל מנין שכל כהן שמברך מתברך ושאין מברך אין מתברך שנאמר (בראשית יב) ואברכה מברכיך:

וא״ר יהושע בן לוי אין נותנין כוס של ברכה לברך אלא לטוב עין שנאמר (משלי כב) טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל אל תקרי יבורך אלא יברך. ואמר רבי יהושע בן לוי מנין שאפילו עופות שמים מכירין בצרי עין שנאמר (שם א) כי חנם מזורה הרשת בעיני כל בעל כנף. וא״ר יהושע בן לוי כל הנהנה מצרי עין עובר בלאו שנאמר (שם כג) אל תלחם את לחם רע עין וגו׳ כי כמו שער בנפשו כן הוא. רב נחמן בר יצחק אמר עובר בשני לאוין שנאמר (שם) אל תלחם ואל תתאו. וא״ר יהושע בן לוי אין עגלה ערופה באה אלא בשביל צרי העין שנאמר (דברים כא) וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו וכי על

לבנו עלתה שזקני בית דין שופכי דמים הם
אלא לא בא לידינו ופטרנוהו ולא ראינוהו
והנחנוהו לא בא לידינו ופטרנוהו בלי מזונות
ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לויה:

(דף לט) אמר רבא בר רב הונא כיון שנפתח
ס"ת אסור לספר אפילו בדבר הלכה שנאמר
(נחמיה ח) ובפתחו עמדו ואין עמידה אלא
שתיקה שנאמר (איוב לב) והוחלתי כי לא ידברו
כי עמדו לא ענו עוד ר"ז אמר ר"ח מהכא (נחמיה
ח) ואזני כל העם אל ספר התורה:

שאלו תלמידיו את ר' אלעזר בן שמוע במה
הארכת ימים אמר להם מימי לא עשיתי
קפנדריא בבית הכנסת לא פסעתי על ראשי
עם קודש ולא נשאתי כפי בלא ברכה מאי
מברך אמר ר' זירא אמר ר' חסדא אשר קדשנו
בקדושתו של אהרן וכו' כי עקר כרעיה
(למיסק) מאי אמר יר"מ ה' אלהינו וכו':

אמר רבי אבהו מריש הוה אמינא ענותנא
אנא כיון דחזיתיה לר' אבא דמן עכו דאיהו
אמר חדא טעמא ואמר אמוריה חד טעמא ולא
קפיד אמינא לאו ענותנא אנא מאי ענותנותיה
דר' אבהו דאמרה לה דביתהו דאמוריה דר'
אבהו לדביתהו דרבי אבהו האי דידן לא צריך
ליה להאי דידך והא דגחין וזקיף עליה יקרא
דמלכותא הוא דעבד ליה אזלת דביתהו אמרה
ליה לר' אבהו אמר לה ומאי נפקא לך מינה
מיני ומיניה יתקלס עילאה ותו אימנו רבנן
עליה דר' אבהו למנוייה בריש מתיבתא חזייה
לרבי אבא דמן עכו דתפסי ליה בעלי חובות
אמר להו אית לכו רבה:

mean by it that he did not come to us, and we sent him away, nor did we see him and we left him; i. e., he did not come to us and we sent him away without provision, nor did we see him and left him without an escort."

(Fol. 39) Raba b. R. Huna said: "As soon as the scrolls are opened [in the synagogue to read the portion of the week], it is prohibited to speak even in *Halacha,* as it is said (Meh. 8, 5) *And as he opened it, all the people became Amadu,* and the word *Amadu* means silent, as it is said (Job. 32, 16) *And should I wait longer, because they cannot speak,* (*Amadu*) *they stand still.*" R. Zera said: "We may infer that *Amadu* means silent from here (Neh. 8, 3) *And the ears of the people were directed unto the book of the Law.*"

The disciples of R. Elazar b. Shamua asked the latter: "Why are you blessed to live so long?" He said to them: "Never in my life did I use the congregation as a short cut in my walk; I never stepped over the heads of the holy people, and I never raised my hand to pronounce the priestly blessing without having first recited a benediction." "What is the benediction?" Said R. Zera in the name of R. Chisda, "Who has sanctified us with the sanctification of Aaron, etc." When he starts walking to the altar to pronounce the sanctification what should the priest say? May it be the will of the God our Lord, etc.

R. Abahu said: "At first I used to think that I am a humble man, but since I met R. Abba of Akku, who would explain to the audience certain things in one way and his interpreter would explain them in another way, and yet he would not become angry, I said to myself that I am not a modest man." What was the modesty of R. Abahu? The wife of his interpreter said to R. Abahu's wife:[10] "My husband does not need thine and the reason why he takes instructions from him is merely because it is the honor of the Sovereignty." The wife of R. Abahu then went and told that to her husband, whereupon he said to her: "What is the difference to you, both from him and me the Holy One is receiving praises." And again it happened that the Rabbis voted to appoint R. Abahu as the chief of the college, but when he saw R. Abba of Akku, who was badly treated by his debtors, R. Abahu then

10) R. Abahu was prominent in the King's court as mentioned above.

said to his friends: "You have a better teacher," [pointing to R. Abba].[11]

R. Abahu and R. Chiya b. Abba happened to meet in a certain place. R. Chiya b. Abba lectured concerning *Halacha* (traditions), while R. Abahu lectured on *Agada* (legends). The consequence was that the audience left R. Chiya b. Abba [and came to hear] the legends of R. Abahu. This caused the former to feel indignant. Whereupon R. Abahu said to the audience: "I shall give you a parable. This may be likened unto two men who entered a town, one sold precious stones and pearls while the other was a huckster. Who was the busiest? Surely the huckster has more customers." Heretofore R. Chiya b. Abba would escort R. Abahu as far as the door of the latter's inn, because of his being honored by the Emperor, but on that day [when the above happened], R. Abahu in return escorted R. Chiya b. Abba up to his inn, and nevertheless this did not seem to relieve the latter's feelings.

R. Isaac said: "Always shall you fear (respect) a congregation, for the priests [while reciting their benediction] stand with their faces towards their congregation and with their backs towards the Shechina (the ark)." R. Nachman said: "We may infer the above from the following (I Chr. 28, 2) *Then arose King David upon his feet, and said, 'Hear me, my brethren and my people.'* If my *brethren* why then *people*, and if they are *my people* then why *my brethren?* Thus said David to Israel: 'If you will listen to me, then you are my brethren, but if not then you are my people, and I will chastise you with a staff.'"

(Ib. b) Our Rabbis were taught: Whence do we learn that *Amen* should not be pronounced in the Temple? It is said (Neh. 9, 5) *Arise! bless ye the Lord my God from eternity to eternity.* And whence do we learn that upon each and every blessing, the word *Tehillah* [exalt] is used? It is said there, *Which is exalted upon all blessing and praise,* i. e., upon every blessing give praise, [*Tehillah*].

(Fol. 41) MISHNAH: How was the chapter dealing with a king to be read on the eve following the first day of Tabernacles? On the eighth year, immediately after the closing of the seventh, a wooden

רבי אבהו ורבי חייא בר אבא איקלעו להוא אתרא ר' חייא בר אבא דריש שמעתא ור' אבהו דריש אגדתא שבקי כ"ע לר' חייא בר אבא ואתו לקמיה דר' אבהו חלש דעתיה אמר להם רבי אבהו אמשול לכם משל למה הדבר דומה לשני בני אדם שנכנסו לעיר אחת אחד מוכר מיני אבנים טובות ומרגליות ואחד מוכר מיני סדקית על מי קופצים לא על מי שמוכר מיני סדקית כל יומא ויומא הוה אזיל ר' חייא בר אבא ומלויה בהדי רבי אבהו עד בבא דאושפיזיה משום יקרא דבי קיסר ההוא יומא אלויה רבי אבהו לר' חייא בר אבא עד אושפיזיה ואפ"ה לא איתותב דעתיה מיניה:

אמר רבי יצחק לעולם תהא אימת צבור עליך שהרי כהנים פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי שכינה רב נחמן אמר מהכא (ד"ה א כח) ויקם המלך דוד על רגליו ויאמר שמעוני אחי ועמי אם אחי למה עמי ואם עמי למה אחי א"ר אלעזר כך אמר להם דוד לישראל אם אתם שומעים לי אחי אתם ואם לאו עמי אתם ואני רודה אתכם במקל:

(ע"ב) תנו רבנן מנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר (נחמיה ט) קומו וברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם ומנין שעל כל ברכה וברכה תהלה שנאמר (שם) ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה:

(דף מא) משנה. פרשת המלך כיצד מוצאי יום טוב הראשון של חג בשמיני במוצאי שביעית עושין לו בימה של עץ בעזרה ויושב

11) The old custom was that on appointing a Rabbi, they would pay off all his debts in order that he should be able to act independent in accordance with his own convictions.

stand would be erected in the sanctuary, whereupon the king would sit, as it is said (Deut. 31, 10) *At the end of every seven years, at the fixed time of the year of release, on the feast of Tabernacles,* etc. The officer of the congregation would take a Holy Scroll and hand it over to the chief of the congregation, then the chief in return would hand it over to the associate-priest, the associate-priest would give it to the High-priest and the High-priest in return would give it to the king and the king would accept it while standing, and sit down afterwards and read [the chapter concerning Kings]. King Agrippa was accustomed to accept it while standing and would also read it while standing, and the Rabbis praised him for this act, and when he would reach the passage (Deut. 17, 15) *Thou mayest not set over thee a stranger who is not thy brother,* tears would roll down from his eyes. The Rabbis then said: "Do not be afraid, King Agrippa, thou art our brother, thou art our brother." Then he would read from the beginning of Deut. [up to Chapter 6, 4].

(Ib. b) "And when he reached the passage, *Thou mayest not,*" etc. We are taught in the name of R. Nathan: "At that moment when the sages tried to pacify King Agrippa, Israel deserved a punishment, because they flattered King Agrippa." R. Simon b. Chalafta said: "Since the above flattery had taken place, justice became perverted and man's actions became corrupt, so that no man can say to his associate, 'My deeds are better than yours.'" R. Juda b. Ma'araba, and according to others R. Simon b. Pazzi said: "One is permitted to flatter the wicked in this world as it is said (Is. 32, 5) *The vile person shall be no more called liberal nor the churl said to be noble.* This refers to the future world, hence in this world one is permitted to do so." R. Simon b. Lakish said: "The above may be inferred from the following (Gen. 33, 10) *It is as though I had seen the face of an angel, and because thou hast received me kindly.*" This will differ with R. Levi's statement, for R. Levi said: "Unto what may the incident of Jacob and Esau be likened? Unto a man who invited his friend to a banquet. The guest being aware that the host desired to kill him [was afraid that poison might be in the food] passed a remark that the dish tastes

עליה שנאמר (דברים לא) מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסכות וגו׳ חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכהן גדול וכהן גדול נותנו למלך והמלך עומד ומקבל ויושב וקורא. אגריפס המלך עמד וקבל וקרא עומד ושבחוהו חכמים וכשהגיע אצל (שם) לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא זלגו עיניו דמעות אמרו לו לא תתיירא אגריפס המלך אחינו אתה אחינו אתה וקורא מתחלת אלה הדברים:

(ע״ב) פיסקא. וכשהגיע ללא תוכל וכו׳. תנא משום ר׳ נתן באותה שעה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה מפני שחנפו לו לאגריפס המלך אמר ר״ש בן חלפתא מיום שגברה אגרופה של חנופה נתעוותו הדינין ונתקלקלו המעשים אין אדם יכול לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך. דרש רב יהודה בר מערבא ואיתימא ר׳ שמעון בן פזי מותר להחניף לרשעים בעוה״ז שנאמר (ישעיה לב) לא יקרא עוד לנבל נדיב ולכילי לא יאמר שוע מכלל דבעה״ז שרי רבי שמעון בן לקיש אמר מהכא (בראשית לג) כראות פני אלהים ותרצני ופליגא דרבי לוי דא״ר לוי משל דיעקב ועשו למה הדבר דומה לאדם שזימן את חבירו לסעודה ויודע בו שמבקש להורגו א״ל טעם תבשיל זה שאני טועם כתבשיל שטעמתי

like the dish he eats in the Royal house. His enemy said to himself: 'Since he is known to the Royal family, I am afraid to kill him.' In like manner was it with Jacob, when he mentioned the face of an Angel, it was for the purpose of frightening Esau he should not kill him."

R. Elazar said: "Any man who possesses the power of flattery causes wrath to be brought upon the world, as it is said (Job. 36, 13) *But the hypocrites in heart lay up anger.* Not only this but even his prayers will not be accepted, as it is said (Ib.) They cry not for help when He chastiseth them." R. Elazar said further: "Every man who possesses the power of flattery, will be cursed even by the embryos, as it is said (Prov. 24, 24) *He that sayeth unto the wicked: 'thou art righteous,' people shall curse him, nations shall execrate him,* and the word *Kob* means curse, as it is said (Num. 23, 8) *How shall I denounce (Akob) whom God has not denounced,* and the word nations (*l'umim*) refers to embryos, as it is said (Gen. 25, 23) *And one people [Ul'om] shall be stronger than the other people,* [referring to the embryos of Jacob and Isaac]." R. Elazar said further: "Every man who possesses the habit of flattery will fall in Gehenna, as it is said (Is. 5, 20) *Woe unto those who say of the evil, it is good, and of the good it is evil; that put darkness for light, and light for darkness; that put bitter for sweet and sweet for bitter.* What is written later? *Therefore as the tongue of five devoureth the stubble, and as the chaff is consumed in the flames; so their root shall be as rottenness, and their blossom shall go up as dust.*" R. Elazar said further: "Whoever flatters the wicked will at the end fall into his hand; and if he does not fall into his hand he will fall into the hand of his son; and if he does not fall into the hand of his son he will fall into the hand of his grandson, as it is said (Jer. 28, 5) *Then Jeremiah the Prophet, said unto the Prophet Hananiah. . . . Amen, may the Lord do so: May the Lord fulfill thy words,* etc. And after this, (Fol. 42) it is written (Ib. 37, 13) *But as he was in the gate of Benjamin, there was a captain of the guardsmen whose name was Yeriyah, the son of Shelemyah, the son of Chananiah; and he took hold of the prophet, Jeremiah,* etc., and again it is written. *And Yeriyah seized*

בבית המלך אמר ליה ידע ליה מלכא להאי מסתפינא למקטליה:

א"ר אלעזר כל אדם שיש בו חנופה מביא אף לעולם שנאמר (איוב לו) וחנפי לב ישימו אף ולא עוד אלא שאין תפלתו נשמעת שנאמר (שם) לא ישועו כי אסרם. וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו חנופה אפילו עוברין שבמעי אמו מקללין אותו שנאמר (משלי כד) אומר לרשע צדיק אתה יקבוהו עמים יזעמוהו לאומים ואין קוב אלא קללה שנאמר (במדבר כג) מה אקוב לא קבה אל ואין לאומים אלא עוברין שנאמר (בראשית כה) ולאם מלאם יאמץ. וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו חנופה נופל בגיהנם שנאמר (ישעיה ה) הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק ומתוק למר מה כתיב אחריו לכן כאכול קש לשון אש וחשש להבה ירפה שרשם כמק יהיה ופרחם כאבק יעלה. ואר"א כל המחניף לרשע סוף נופל בידו ואם אינו נופל בידו נופל ביד בנו ואם אינו נופל ביד בנו נופל ביד בן בנו שנאמר (ירמיה כח) ויאמר ירמיה הנביא אל חנניה הנביא וגו' אמן כן יעשה ה' יקים ה' את דבריך וגו' וכתיב (דף מב) (שם לז) ויהי הוא בשער בנימין ושם בעל פקודות ושמו יראיה בן שלמיה בן חנניה ויתפוש את ירמיה

Jeremiah and brought him to the princes." R. Elazar said further: "Every congregation where hypocrisy pevails will in the end be exiled; as it is written (Job. 15, 34) *For the assembly of hypocrites shall be desolate* [*Galmud*], and again it is written (Is. 49, 21) *Thou shalt say in thy heart*: 'Who has *begotten me these, seeing I have been bereaved of my children, and am solitary Galmuda*], *an exile and wandering to and fro? Behold, I was left entirely alone; these, where were they?'* "

R. Chisda said in the name of Jeremiah b. Abba: "There are four classes that will not deserve to receive the Divine presence: the class of scorners, the class of liars, the class of hypocrites and the class of talebearers. The class of scorners, as it is written (Hos. 7, 5) *The king joineth his hand with scorners;* the class of liars, as it is written (Ps. 101, 7) *He that speaketh falsehood shall not succeed before My eyes*: the class of hypocrites, as it is written (Job. 13, 16) *For a hypocrite cannot come before Him*: the class of tale-bearers, as it is written (Ps. 5, 5) *For Hhou art not a God that hath pleasure in wickedness; evil cannot abide with Thee.*

CHAPTER EIGHT.

MISHNAH: The priest anointed [as chaplain of the army] when he spoke to the people, he did so in the Hebrew language, as it is said (Deut. 20, 2) *And it shall be, when ye draw nigh unto the battle, that the priest shall approach and speak unto the people* in the Hebrew language. *And he shall say unto them, 'Hear, O Israel,'* etc., *against your enemies,* but not against your brethren, neither Juda against Simon, nor Simon against Benjamin. In such a case if one would fall in the hand of the other, then he would have mercy upon you, as it is said (II Chr. 28, 15) *Then arose the men who have been expressed by name, took the captives, and with the psoil clothed all that were naked among them, and arrayed them, and shod them, and gave them to eat and to drink, and anointed them, and carried all the feeble of them upon the ashes,* etc., but you are going against your enemies who, if you will fall in their hands will have no mercy upon you. (Deut. 20, 3) *Let not your heart be faint, fear not and be not down-cast, and do not tremble because of them;* i. e., let not

הנביא וגו' וכתיב (שם) ויתפוש יראיה בירמיה ויביאהו אל השרים. ואמר רבי אלעזר כל עדה שיש בה חנופה מאוסה כנדה שנאמר (איוב כז) כי עדת חנף גלמוד שכן בכרכי הים קורין לנדה גלמודה מאי גלמודה גמולה דא מבעלה. ואמר רבי אלעזר כל עדה שיש בה חנופה לסוף גולה כתיב הכא כי עדת חנף גלמוד וכתיב התם (ישעיה מט) ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה ואני שכולה וגלמודה גולה וסורה ואלה מי גדל הן אני נשארתי לבדי אלה איפה הם:

אמר רב חסדא א"ר ירמיה בר אבא ד' כתות אין מקבלות פני שכינה. כת לצים. כת שקרים. כת חנפים. כת מספרי לה"ר. כת לצים דכתיב (הושע ז) משך ידו את לוצצים. כת שקרים דכתיב (תהלים קא) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. כת חנפים דכתיב (איוב יג) כי לא לפניו חנף יבא. כת מספרי לה"ר דכתיב (תהלים ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע צדיק אתה ה' לא יגור במגורך רע:

משוח מלחמה פרק שמיני

משנה. משוח מלחמה בשעה שהוא מדבר אל העם בלה"ק היה מדבר שנאמר (דברים כ) והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן (זה כהן משוח מלחמה) ודבר אל העם בלה"ק (שם) ואמר אליהם שמע ישראל וגו' על אויביכם ולא על אחיכם לא יהודה על שמעון ולא שמעון על בנימין שאם תפלו בידם ירחמו עליכם כמ"ש להלן (ד"ה ב כח) ויקומו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה וכל מערומיהם הלבישו מן השלל וילבישום וינעלום ויאכילום וישקום ויסכום וינהלום בחמורים לכל כושל וגו' על אויביכם אתם הולכים שאם תפלו בידם אין מרחמים עליכם. (דברים כ) אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם אל ירך

your heart be faint because of the neighing of the war horse, nor of the brandishing of the enemies' swords; *fear not,* because of the noise of the shields, nor of the immense armies; *do not tremble,* because of the noises of the hornets, and do not tremble at the shouting voices. For it is God *who goeth with you;* i. e., they(your enemies) come relying on the strength of frail man, but ye are coming relying upon the strength of Heaven. The Philistines came relying upon Goliath and what was the result? He fell under the sword and they (his followers) fell with him. The children of Ammon relied on the strength of Shovach,[1] and the result was that he fell under the sword, and his people fell with him; but ye-ye are not so, *for the Lord your God who goeth with you, to fight for you against your enemies, to help you.* This refers to the Holy Ark.

(Deut. 20, 3) *And he shall say unto them, hear O Israel.* Why does he have to start with, *Hear, O Israel?* Said R. Jochanan in the name of R. Simon b. Jochai: "The Holy One, praised be He, said unto Israel, 'If you have only fulfilled the reading of the *S'hma* in the morning and evening, you will not be surrendered into the hands of your enemies.'" Our Rabbis were taught: the Chaplain of the army spoke twice to the people, once he spoke to them when they approached the border line, and the second time, when they reached the war-zone. On what subject did he speak when they reached the border line? (Ib. b) "Listen to me, you who are ready to go to war, [but who are involved in the matters announced] (Deut. 5, 8) *And return home.*" Upon reaching the war zone, what did he say? (Ib., ib. 3) *Let not your heart be faint, fear not and be not down cast and do not tremble, because of them.* These four kinds of warnings were given in correspondence with the four kinds of horrors which the heathens apply during war-time. They swing their shields, they sound their trumpets, they shout and they gallop with their horses.

"The Philistines came upon Israel relying upon the strength of Goliath." What does Goliath mean? Said R. Jochanan: "Who stood with defiance before the Lord, as it is said (I Sam. 26, 8) *Select for yourselves one man, and let him come down to me.* And the word *Ish* (man), refers to

1) Sam. 10, 15-19.

לבבכם מפני צהלת סוסים וצחצוח חרבות אל תיראו מפני הגפת התריסים ושפעת הקלגסים ואל תחפזו מקול הקרנות ואל תערצו מפני קול הצוחה כי ה׳ אלהיכם ההולך עמכם הם באים בנצחונו של בשר ודם ואתם באים בנצחונו של מקום פלשתים באים בנצחונו של גלית ומה היה סופו שנפל בחרב והם נפלו עמו בני עמון באים בנצחונו של שובך ומה היה סופו שנפל בחרב והם נפלו עמו אבל אתם אין אתם כן אלא (שם) כי ה׳ אלהיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיע לכם עם אויביכם להושיע אתכם זה הארון:

פיסקא. (דברים כ) ואמר אליהם שמע ישראל. ל״ל למימר להו שמע ישראל א״ר יוחנן משום ר״ש בן יוחאי א״ל הקב״ה לישראל אפילו לא קיימתם אלא ק״ש שחרית וערבית אין אתם נמסרים בידם. ת״ר ב׳ פעמים מדבר עמהם אחד בספר ואחד במלחמה בספר מהו (ע״ב) שמעו דברי מערכי המלחמה וחזרו במלחמה מהו אומר (שם) אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו כנגד ד׳ דברים שאוה״ע עושים מניפין ומריעין וצווחין ורומסין:

פיסקא. פלשתים באים בנצחונו של גלית וכו׳ גלית א״ר יוחנן שעמד בגלוי פנים לפני המקום שנאמר (ש״א יז) ברו לכם איש וירד אלי ואין איש אלא המקום שנאמר (שמות טו)

ה׳ איש מלחמה אמר הקב״ה הריני מפילו ביד בן איש שנאמר (ש״א יז) ודוד בן איש אפרתי הוא א״ר יוחנן משום ר״מ בג׳ מקומות לכדו פיו לאותו רשע א׳ ברו לכם איש וירד אלי ואידך אם יוכל להלחם אתי והכני והיינו לכם לעבדים. ואידך הכלב אנכי כי אתה בא אלי במקלות דוד נמי קאמר ליה אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון דוד הדר א״ל ואנכי בא אליך בשם ה׳ אלהי צבאות אלהי מערכות ישראל אשר חרפת ויגש הפלשתי השכם והערב א״ר יוחנן כדי לבטלם מק״ש שחרית וערבית ויתיצב ארבעים יום כנגד מ׳ יום שניתנה בהם התורה. ויצא איש הבינים ממחנות פלשתים מאי בינים אמר רב שמבונה מכל מום ושמואל אמר בינוני שבאחיו דבי ר׳ שילא אמרי שהיה עשוי כבנין:

(ש״ב כא) ויפלו ביד דוד וביד עבדיו (מאי נינהו) דכתיב (רות א) ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה א״ר יצחק אמר הקב״ה יבואו בני הנשוקה ויפלו ביד בני הדבוקה. דרש רבא בשכר ארבע דמעות שהורידה ערפה על

none else than the Lord, as it is said (Ex. 15, 3) *The Eternal is the Lord (Ish) of war.* The Holy One, praised be He, then said: "I shall therefore cause him to fall into the hands of one who is the son of a man called *Ish,*" as it is said (I Sam. 17, 12) *Now David was the son of that Ephrathite, (Ish Ephrathi).* R. Jochanan in the name of R. Maier said: "In three places was that wicked caught, through the explanation of his own mouth. Once, when he said (Ib., ib. 8) *Select for yourselves one man, and let him come down to me.* At the second time when he said (Ib., ib. 9) *If he be able to fight with me, and he kills me, then will we be unto you as servants.* And at the third time when he said (Ib., ib. 43) *Am I a dog, that thou comest unto me with sticks?*" But was not the same expression also used by David when he said, (Ib., ib. 45) *Thou comest unto me with a sword, and with a spear, and with a javelin.* This David merely used it as a reply, he said to him: *But I come to thee in the name of the Lord of hosts, the God of the Arrays of Israel, that thou hast defied.* (Ib., ib. 16) *And the Philistines drew near, morning and evening.* Said R. Jochanan: "He picked out that time purposely, so that he should cause Israel to neglect the reading of *S'hma* in the morning and the evening." (Ib., ib., ib.) *And presented himself forty days.* These forty days correspond to the forty which were postponed in accepting the Torah[2] (Ib., ib. 4) *And there went out the champion (habenayim) out of the camp of the Philistines.* What does *benayim* mean? Said Rab: "This means that he was clean of the least blemish;" Samuel said: "This means that he was the middle aged of his brothers." In the academy of R. Shila, it was taught: *Benayim* means that he was built like a building.

(II Sam. 21) *And they all fell in the hand of David and his servants.* (Ruth 1, 14) *And Orpa kissed her mother-in-law; but Ruth cleaved unto her.* To whom does this refer? To the following passage said R. Isaac: "The Holy One, praised be He, said, 'Let the children of the one who *kissed her,* fall in to the hand of the one who cleaved unto her.'" Raba expounded: "As a reward for the four tears which Orpa shed over her mother-in-law,

2) Because Israel neglected forty days to receive the Torah Goliath was able to threaten them these forty days—*Rashi.*

חמותה זכתה ויצאו ממנה ארבעה גבורים הללו שנאמר (שם) ותשנה קולן ותבכינה עוד:

פיסקא. בני עמון באין בנצחונו של שובך וכו'. כתיב שובך וכתיב שופך רב ושמואל ואמרי ליה רב אמי ורב אסי חד אמר שובך שמו ולמה נקרא שמו שופך שכל הרואה אותו נשפך לפניו כקיתון וחד אמר שופך שמו ולמה נקרא שמו שובך שעשוי כשובך. (ירמיה ה) אשפתו כקבר פתוח כלם גבורים רב ושמואל ואמרי לה רב אמי ורב אסי ח"א בשעה שזורקים חץ עושים אשפתות אשפתות של חללים וש"ת מפני שאומנין בקרב ת"ל כולם גבורים וח"א בשעה שעושים צרכיהם עושים אשפתות אשפתות של זבל ושמא תאמר מפני שחולי מעיים הם ת"ל כולם גבורים אמר רב מרי ש"מ האי מאן דנפיש זבליה חולי מעיים הוא למנ"מ ליטרח בנפשיה. (משלי יב) דאגה בלב איש ישחנה רב אמי ורב אסי ח"א יסיחנה מדעתו וח"א ישיחנה לאחרים:

פיסקא. אבל אתם אין כן אלא (דברים כ) כי ה' אלהיכם ההולך עמכם וגו' זה מחנה הארון וכל כך למה מפני שהשם וכל כנוייו מונחים (דף מג) בארון כיוצא בדבר אתה אומר (במדבר לא) וישלח אותם משה אלף למטה לצבא אותם אלו סנהדרין. ואת פנחס זה משוח מלחמה כלי הקודש זה הארון והלוחות שבו. וחצוצרות התרועה אלו השופרות. תניא לא לחנם הלך פנחס למלחמה אלא ליפרע דין אבי אמו שנאמר (בראשית לז) והמדנים מכרו אותו

she was rewarded that the four giants were descended from her." The four tears are referred to in the following passage (Ib., ib. 14) *And they lifted up their voices and wept a long time.*[3]

"The children of Ammon came against Israel relying upon the strength of Shovach." It is written (II Sam. 10, 16) *Shovach,* and again it is written (I Chr. 19, 16) *Shofach.* R. Ishmael and R. Samuel, and according to others R. Ami and R. Assi explained both passages, one said that his real name was Shovach, and why was he called Shofach? Because whoever saw him, was poured out before him like a ladle, [his courage failed him]. The other one said: "His real name was Shofach, and why was he called Shovach? Because he was built like a dove-cot, [high-statute]." (Jer. 5, 16) *Their quiver is as an open sepulchre: they are all mighty men.* R. Samuel, and according to others, R. Ami and R. Assi differ as to the meaning of this passage. One said that it means: "When he threw an arrow he slew heaps in the army of Nebuchadnezzar, and if one will think that this was because they were so skilled in warfare and nothing else, it is said: *"They are all mighty men."* But the other one said that this refers to their own personality and with their own conduct. (Pr. 12, 25) *If there be care in the heart of man, let him suppress.* R. Ami and R. Assi differ in the explanation of this passage, one said that this means: "He should forget about it," and the other one said: "He should relate it to others."[4]

"But ye, ye are not so, whereas (Deut. 20, 4) *For the Lord your God, It is who goeth with you,* etc. This refers to the camp containing the Holy Ark." And why so much? Because the Holy Scroll with all its accompanied things was placed in the ark. (Fol. 43) Similar to this says the passage (Num. 31, 6) *And Moses sent them a thousand of each tribe to the army.* This refers to the Sanhedrian; *and Phinehas,* this refers to the anointed priest as the chaplain of the army! *with the Holy vessels,* this refers to the ark and the tables; *and the trumpets for blowing the alarm,* these are the hornets. We are taught in a Baraitha: Phinehas did not go in vain into that war, but to pay off the judgment of his mother's father, con-

3) The text uses four words in connection with this incident, hence Raba infers that it was four tears.
4) The word *Yassichena* can be explained *to tell,* also *to forget.*

cerning whom it is said (Gen. 37, 36) *And the Medionites sold him into Egypt.* Do you mean to say that Phinehas is a descendant of Joseph? Behold, there is a passage (Ex. 6, 26) *And Elazar, the son of Aaron took himself one of the daughters of Putiel, for a wife.* Does not the word Putiel refer to a descend of Jethro, who fattened calves for sacrificing unto idols. [Hence he was a descendant of Jethro and not of Joseph?] Nay the word Putiel refers to Joseph who [is surnamed Putiel because he] conquered his evil inclination. But were not tribes disgracing Phinehas saying to him: "Look at the son of Putti whose mother's father fattened calves to the sacrifice of the idols, should he execute a prince of the tribe of Israel," [hence he is a descendant of Jethro? We must therefore say that if his mother's father was a descendant of Joseph then his mother's mother was of the lineage of Jethro, and if his mother's mother was a descendant of Joseph then his mother's father was of the lineage of Jethro, [hence he was thus a descendant of both.] This may also be inferred from the above passage which is written, *one of the daughters* (*plural*) *of Putiel,* which refers to two names. The inference is finally sustained.

(Fol. 44) Our Rabbis were taught (Deut. 20, 5) *Who has built a new house. . . . who has planted a vineyard. . . that hath betrothed a wife.* Here the Torah teaches a lesson in manners, one should build a house, first, then plant a vineyard and then marry a wife. Also Solomon in his wisdom said (Pr. 24, 27) *Prepare without thy work, and make it fit in the field for thyself, and afterwards build thy house;* i. e., *prepare without thy work,* refers to a house; *and make it fit in the field for thyself,* refers to a vineyard; *and afterwards build thy house,* refers to marrying a woman. In another way this may be explained, *prepare without thy work,* refers to the reading of Scripture; *and make it fit in the field for thyself,* refers to the reading of Scripture and the studying of Mishnah; *and make it fit in the field for thyself,* refers to the discussion of the Talmud; *and afterwards build thy house,* refers to meritorious deeds. R. Elazar, the son of R. Josi, the Galilean, says: "*Prepare without thy work,* refers to the reading of Scripture, the studying of the

אל מצרים למימרא דפנחס מיוסף קאתי והכתיב (שמות ו) ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה מאי לאו מיתרו קאתי שפיטם עגלים לע"ז לא מיוסף שפטפט ביצרו והלא שבטים מבזין אותו ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז יהרוג נשיא שבט מישראל אלא אי אבוה דאמיה מיוסף אמא דאמיה מיתרו ואי אמא דאמיה מיוסף אבוה דאמיה מיתרו דיקא נמי דכתיב מבנות פוטיאל תרי משמע ש"מ:

(דף מד) ת"ר (דברים כ) אשר בנה אשר נטע אשר ארש למדך תורה ד"א שיבנה אדם בית ויטע כרם ואחר כך ישא אשה. ואף שלמה אמר בחכמתו (משלי כד) הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך הכן בחוץ מלאכתך זה בית ועתדה בשדה לך זה כרם אחר ובנית ביתך זה תלמוד. ד"א הכן בחוץ מלאכתך זה מקרא ומשנה ועתדה בשדה לך זה תלמוד. אחר ובנית ביתך אלו מע"ט. ר"א בנו של רבי יוסי הגלילי אומר הכן בחוץ מלאכתך זה מקרא ומשנה ותלמוד ועתדה

Mishnah and the discussing of the Talmud; *And make it fit in the field for thyself,* refers to meritorious deeds; *and afterwards build thy house,* means that he should explain it to others and be rewarded for it."

CHAPTER NINE.

(Fol. 45b) MISHNAH: From what part of the body did they measure the distance?[1] R. Eliezer says: "From the navel of the [slain]," and R. Akiba says: "From his nose." While R. Eliezer b. Jacob says: From the place where he was slaim—from his throat."

GEMARA: In what principal do the above Tannaim differ? One holds that the real life of man comes from his nostrils and the other holds that life comes through the navel. Shall we assume that the above Tannaim differ in the same principal as that of the following Mishnah? From what part is the embryo created? From the head, and so also says the passage (Ps. 71, 6) *Thou art He that took me out of my mother's womb,* and again it is said (Jer. 7, 29) *Cut off thy flowing hair, and cast it away.* Abba Saul says: "The creation [of an embryo] begins from the navel and it develops on both sides." [Hence we see that the above Tanaim differ in the same principle as that of our Mishnah]. Both Tanaim of our Mishnah can be reconciled even with the opinion of R. Saul, for R. Saul merely stated concerning the creation of the body, but he does not refer to the soul, to which all may agree, that it comes through the nostrils, as it is said (Gen. 7, 22) *All in whose nostrils was the breath of life.* R. Eliezer b. Jacob says: "From the place where the slain was killed—from his throat." What is the reason of R. Eliezer b. Jacob? He derives it from the following passage, (Ez. 21, 34) *To lay thee upon the necks of the wicked that are to be slain.*

(Fol. 46) We are taught in a Baraitha that R. Jochanan b. Saul said: "Why did the Torah order a heifer to be brought in the valley? The Holy One, praised be He, said: 'Let one which has not yet yielded fruit (heifer) be brought, and its neck be broken in a place where no fruits were grown, and be atonement for him who was not allowed to yield fruit.'" To what does the fruit of the slain refer? Should we

1) This refers to a slain man found in a field. (Deut. 21, 1-10.)

בשדה לך אלו מע"ט אחר ובנית ביתך דרוש וקבל שכר.

עגלה ערופה פרק תשיעי

(דף מה ע"ב) משנה. מאין היו מודדין ר' אליעזר (אליעזר) אומר מטבורו רבי עקיבא אומר מחוטמו ר' אליעזר בן יעקב אומר ממקום שנעשה חלל מצוארו:

גמ'. במאי קא מיפלגי מ"ס עיקר חיותא באפיה הוא ומ"ס עיקר חיותא בטבורו הוא לימא כי הני תנאי מהיכן הולד נוצר מראשו וכה"א (תהלים עא) ממעי אמו אתה גוזי ואומר (ירמיה ז) גזי נזרך והשליכי אבא שאול אומר מטבורו ומשלח שרשיו אילך ואילך אפילו תימא אבא שאול עד כאן לא קאמר אבא שאול התם אלא לענין יצירה אבל לענין נשמה דכ"ע באפיה הוא שנאמר (בראשית ז) כל אשר נשמת רוח חיים באפיו. רבי אליעזר בן יעקב אומר ממקום שנעשה חלל מצוארו מ"ט דרבי אליעזר בן יעקב דכתיב (יחזקאל כא) לתת אותה על צוארי חללי רשעים:

(דף מו) תניא א"ר יוחנן בן שאול מפני מה אמרה תורה הבא עגלה בנחל אמר הקב"ה יבא מי שלא עשה פירות ויערף במקום שאין עושה פירות ויכפר על מי שלא הניחוהו לעשות פירות. הי פירות אילימא פריה ורביה אלא

assume that it refers to children? If so then if the slain were old or impotent, do you mean to say that a heifer should not be brought for such a slain one? We must therefore say that fruit refers to meritorious deeds.

(Fol. 45b) MISHNAH: The elders of that town washed their hands with water, at the place where the neck of the heifer was broken and they would say (Deut. 21, 7) *Our hands have not shed this blood and our eyes have not seen it.* Can it enter upon the mind of anyone to think that the elders of the court are shedders of blood? We must therefore say that this means, he did not come to us and we sent him away without food, and we have not seen him and left him without an escort. So we are also taught in a Baraitha; he did not come to our hands, when we sent him without food, nor did we see him and leave him without an escort. (Fol. 46) And the priests then said, *Grant pardon unto thy people Israel whom Thou hast redeemed. . . . and the blood shall be forgiven unto them.* Why is it necessary to say, *and the blood shall be forgiven unto them?* We must therefore say that the last sentence was the announcement of the Holy Spirit, which means: "If you have done so then the blood will be forgiven unto them."

(Ib. b) We are taught that R. Maier says: "It is proper to compel one to escort his associate, for the reward of escorting is unlimited, as it is written (Jud. 1, 24) *And the watchers saw a man come forth out of the city, and they said unto him, 'Show us, we pray thee, the entrance into the city and we will deal kindly with thee.'* And it is written further, *And he showed them the entrance into the city.* And what was the kindness they showed him? *They smote the entire city with the edge of the sword, but the man and all his family they let go free.* (Ib., ib. 36) *And the man went into the land of the Hittites and built a city, and called it Luz.* We are taught in a Baraitha; that is the same Luz where they dye the *Techaileth*[2], it is the same Luz against which Sennacherib came to destroy but was not able to do so; and which Nebuchadnezzar had beseiged but could not destroy it, and even the angel of death has no right to pass and enter it. Its old people when they desired to die were

מעתה אזקן ואסרים הכי נמי דלא ערפינן אלא אמצות:

(דף מה ע"ב) משנה. זקני אותה העיר רוחצין את ידיהם במים על מקום עריפתה של עגלה ואומרים (דברים כא) ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו וכי על לבנו עלתה שזקני ב"ד שופכי דמים הם אלא לא בא לידינו ופטרנוהו ולא ראינוהו והנחנוהו. תנא לא בא לידינו ופטרונוהו בלא מזונות ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לויה (דף מו) והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' וגו' ונכפר להם הדם שאין ת"ל ונכפר להם הדם אלא רוה"ק מבשרתן אימתי שתעשו כך נכפר להם הדם:

(ע"ב) תניא היה ר"מ אומר כופין ללויה ששכר לויה אין לה שיעור דכתיב (שופטים א) ויראו השומרים איש יוצא מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר ועשינו עמך חסד ואמת וכתיב (שם) ויראם את מבוא העיר ומה חסד עשו עמו שכל אותה העיר הרגו לפי חרב ואת משפחתו שלחו (שנאמר) (שם) וילך האיש ארץ החתים ויבן עיר ויקרא שמה לוז תנא היא לוז שצובעין בה תכלת. היא לוז שבא סנחריב מלך אשור ולא בלבלה בא נבוכדנאצר ולא החריבה ואף מה"מ אין לו רשות לעבור בתוכה אלא זקנים שבה בזמן שדעתם קצה

2) A purple-blue thread used for the show—fringes (*Tzitzith*).

brought outside of its surrounding walls where they died. Is this not an *a fortiori* conclusion? If this Canaanite who had not performed any duty through walking with his feet, nor through talking with his mouth, nevertheless was rewarded that he and his children until endless generations should be saved from the Angel of Death. He, who speaks with his mouth and walks with his feet to perform good things, how much more should he be rewarded? If so, then how did that man show them the city, if he neither walked nor spoke. Ezekiah said: "He made grimaces so that they received a hint." R. Jochanan said: "With his finger he showed them." We are taught in a Baraitha in accordance with the opinion of R. Jochanan: As reward for having shown them the entrance of the city within Canaan and his children until endless generations were rewarded to be saved from the Angel of Death. R. Joshua b. Levi said: "If one walks on the road and has no escort with him he shall study the Torah, as it is said (Pr. 1, 9) *For the wreath of grace are they unto thy head, and chains for thy throat.*" R. Joshua b. Levi said also: "On account of the four cubits space which Pharaoh escorted Abraham, the latter's children had to serve four hundred years." R. Juda said in the name of Rab: "If one escorts his associate even four cubits within the city, the traveler will not meet any injury of his trip." Rabina escorted Rabba b. Isaac four cubits and protected him from an incident with which he was met on the road. Our Rabbis were taught: A teacher should escort his disciple to the boundaries of the city; two colleagues should escort each other as far as it is permitted to walk on the Sabbath outside of the town.[3] The distance a disciple is to escort his teacher is limitless. How far should this be? Said R. Shesheth: "A mile." And this refers only when the teacher is not a distinguished scholar, but if he is a distinguished scholar, he should go three Parthoa. R. Cahana accompanied R. Shimi b. Assi from Pum-Nahara to the place called "Between the Palm," in Babylonia. When they reached this place they said: "Is it true, master, what people say that those palm trees of Babylon date from the days of Adam, the first?" "Thou recallest to my mind," answered R. Cahana,

בהם מוציאים אותן חוץ לחומה והם מתים והלא דברים ק"ו ומה כנעני זה שלא הלך ברגליו ולא דבר בפיו גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל הדורות המדבר בפיו והמהלך ברגליו לא כ"ש אלא במה הראה להם חזקיה אמר בפיו עיקם להם ר' יוחנן אמר באצבעו הראה להם תניא כותיה דר"י כנעני בשכר שהראה להם באצבע גרם הצלה לו ולזרעו עד סוף כל הדורות. א"ר יהושע ב"ל היה מהלך בדרך ואין לו לויה יעסוק בתורה שנאמר (משלי א) כי לוית חן הם לראשך וענקים לגרגרותיך. וא"ר יהושע ב"ל בשביל ד' אמות שליוהו פרעה לאברהם נשתעבדו בניו ד' מאות שנה. א"ר יהודה אמר רב כל המלוה את חבירו אפילו ד"א בעיר אינו ניזוק רבינא אלוייה לרבה בר יצחק ד"א בעיר מטא לידיה הזיקא ואיתציל. ת"ר הרב לתלמיד עד עיבורה של עיר חבר לחבר עד תחום שבת תלמיד לרב אין לו שיעור וכמה א"ר ששת עד פרסה ולא אמרן אלא רבו שאינו מובהק אבל רבו מובהק ג' פרסאות. רב כהנא אלוייה לרב שימי בר אשי מפום נהרא עד בי צנייתא דבבל כי מטו התם א"ל ודאי דאמריתו הני בי צנייתא דבבל איתנהו משני אדם הראשון ועד השתא אמר ליה אדכרתן מלתא דר' יוסי בר חנינא מ"ד (ירמיה ב) ארץ

3) See Volume I, page 218, note 1.

"what R. Jose, the son of R. Chanina said: 'What is the meaning of the passage (Jer. 2, 6) *Through a land through which no man had passed and where no man had dwelt.* Since no man had passed through it, how is it possible for any man to have dwelt in it? It means to teach that whatever land Adam the first decreed, should become inhabited, indeed did become inhabited; but whatever land Adam, the first man, decreed that it should not become inhabited, remained uninhobited." R. Mordecai escorted R. Shimi b. Assi from Hagrunia as far as the place called Bekipai, and according to others, to the place called Be-dura.

R. Jochanan said in the name of R. Maier: "Whoever does not escort a stranger is as if he would shed blood, for, had the inhabitants of Jericho escorted Elisha it would never have happened that he should let a bear loose again the children, as it is said (II Kings 2, 23) *And he went up from thence to Bethel; and as he was going up by the way, there came forth little children from the city, and they mocked him and said unto him: 'Go up, thou baldhead; go up, thou baldhead!* Because thou hast caused the place to become bald for us; (i. e., on account of his having cured the rotten water of that city, these lads lost their business of selling wholesome water to the inhabitants), He calls them lads and then he calls them minors. How are both possible? Said R. Elazar: "They are called lads (*Nearim*) because they were void of meritorious deeds, and they were called *small,* because they were small in belief." In a Baraitha we are taught that they were lads, but made themselves inferior like small children. R. Juda raised the following objection: "Perhaps *Naarim,* refers to the place from where they come? Have we not read such a name in the following passage (Ib., 5, 2) *And the Syrians had gone out in predatory troops and had brought away captive out of the land of Israel a little maiden.* We have raised a question, the passage terms it *maiden* and then it calls her *little.* Whereupon R. P'dath explained thus: "She was indeed little and the word *Naaro* does not mean maiden, but it means that she came from Naarim. [Hence *Naaro* is also the name of a town]?" In the latter case, it is different because the place is not mentioned from where she came [therefore we

לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם וכי מאחר דלא עבר היכן ישב אלא לומר לך ארץ שגזר עליה אדה"ר לישוב נתיישבה ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישוב לא נתיישבה רב מרדכי אלויה לרב שימי בר אשי מהגרוניא ועד בי קיפאי ואמרי לה עד בי דורא:

א"ר יוחנן משום ר"מ כל שאינו מלוה כאילו שופך דמים שאלמלא ליווהו אנשי יריחו לאלישע לא גירה דובים בתינוקות שנאמר (מ"ב ב) ויעל משם בית אל והוא עולה בדרך ונערים קטנים יצאו מן העיר ויתקלסו בו ויאמרו לו עלה קרח שהקרחת עלינו את המקום. מאי נערים ומאי קטנים א"ר אלעזר נערים שהיו מנוערים מן המצות קטנים שהיו מקטני אמנה במתניתא תנא נערים היו ובזבזו עצמם כקטנים מתקיף לה ר"י ודלמא ע"ש מקומם מי לא כתיב (מ"ב ה) וארם יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה וקשיא לן קרי לה נערה וקרי לה קטנה וא"ר פדת קטנה דמן נעורן התם לא מפרש מקומה הכא

explain the word *Naaro* to refer to the place]. But, in the former case the place of the lads is mentioned [and therefore we cannot explain the word *Naarim* to mean the place]. (Ib. 2, 24) *And he turned back, and looked on them, and cursed them in the name of the Lord.* What does this mean, *and he looked on then?* Said Rab: "It means literally that he fixed his eyes upon them, as we are taught in a Baraitha that Rabban Simon b. Gamaliel says: 'Where-ever the sages fix their eyes either death or poverty follows.'" Samuel, however, said: "This means he observed that they were not well-bred children." And R. Isaac Naphcha said: "He saw them wearing their hair according to the style of Ammorites;" while R. Jochanan said, "He observed that they were not imbued with meritorious deeds." But perhaps their children had something? Said R. Elazar: "Neither in them, nor in their children, even to endless generations; he found them all to be destitute of meritorious deeds." (Ib., ib., ib.) *And cursed them in the name of the Lord; and there came forth two she-bears out of the forest,* etc. (Fol. 47) Rab and Samuel differ [in the explanation of this passage] one said that a miracle happened and the other said that a miracle within a miracle happened. The one who contends that it was merely one miracle bases his opinion that it was a forest, without bears and therefore a miracle happened with the bears. But the one who claims that it was a miracle within a miracle, bases his theory that there was neither a forest nor bears and through a miracle both were created. According to the latter's opinion, why was it necessary to create the woods, would it not have been sufficient the bears alone? Because the bears would have been afraid to get loose upon human beings, were it not for the fact that they were near woods.

(Ib., ib., ib.) *And tore of them forty and two boys.* Said R. Jose, the son of R. Chanina: "On account of the forty-two sacrifices that Ballak, the king of Moab, offered, it happened that forty-two Israelites' children were torn." Is this the real cause? Behold R. Juda said in the name of Rab: "Always shall a man occupy himself with the study of the Torah, and the fulfillment of meritorious deeds, even it is not for its real purpose, because out of a selfish purpose he will come to do so for its real purpose,

מפרש מקומם (שם ג) ויפן אחריו ויראם בשם ה׳ מאי ויראם אמר רב ראה ממש כדתניא ר״ש ב״ג אומר כ״מ שנתנו חכמים עיניהם בו או מיתה או עוני ושמואל אמר ראה שנתעברה בהן אמם ביוה״כ ורבי יצחק נפחא אמר בלורית ראה להם כאמוריים ר׳ יוחנן אמר ראה שאין בהם לחלוחית של מצות ודלמא בזרעייהו הוה א״ר אלעזר לא בם ולא בזרעם עד סוף כל הדורות. (שם) ויקללם בשם ה׳ ותצאן שתים דובים מן היער וגו׳ (דף מז) רב ושמואל ח״א נס וח״א נס בתוך נס מ״ד נס יער הוה דובים לא הוו ומ״ד נס בתוך נס לא יער הוה ולא דובים הוה וליהוו דובים ולא ליהוי יער משום דבעיתי:

(מ״ב ג) ותבקענה מהם ארבעים ושני ילדים א״ר יוסי בר׳ חנינא בשביל מ״ב קרבנות שהקריב בלק מלך מואב הובקעו מישראל מ״ב ילדים איני והאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות ואע״פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשכר מ״ב קרבנות בלק מלך מואב זכה ויצתה ממנו רות

שיצא ממנה שלמה שכתוב ביה (מ"א ג) אלף עולות יעלה שלמה וא"ר יוסי רות בתו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב היתה תאותו מיהא לקללה הואי. (מ"ב ב) ויאמרו אנשי העיר אל אלישע הנה נא מושב העיר טוב כאשר אדוני רואה והמים רעים והארץ משכלת וכי מאחר דמים רעים והארץ משכלת מאי מושב העיר טוב א"ר חנין חן מקום על יושביו:

א"ר חנינא ג' חנות הן חן מקום על יושביו וחן אשה על בעלה וחן מקח על מקחו:

ת"ר ג' חלאים חלה אלישע אחד על שגירה דובים בתינוקות ואחד שדחפו לגיחזי בשתי ידיו ואחד שמת בו שנא' (שם יג) ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו:

תנו רבנן לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת לא כאלישע שדחפו לגיחזי בשתי ידיו כו'. אלישע מה היא דכתיב (מ"ב ה) ויאמר נעמן הואל קח ככרים וגו' וכתיב (שם) ויאמר אליו לבי לא הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות ומי שקיל כולי האי כסף ובגדים הוא דשקיל א"ר יצחק באותה שעה היה אלישע עוסק בשמונה שרצים בא ועמד לפניו אמר ליה רשע

for as reward for the forty-two sacrifices that Ballak, the king of Moab offered, he was rewarded that Ruth came forth from him of whom Solomon is a descendant, concerning whom the passage says (I Kings 3, 4) *One thousand burnt-offerings did Solomon offer upon the altar,* and R. Jose, son of R. Chanina said: "Ruth was the daughter of King Eglon, who was the grandson of Ballak, the king of Moab." [Hence I see that at the end he meant well]. However, since his real purpose was to curse Israel, thus through the above incident his curse was fulfilled. (II Kings 2, 19) *And the men of the city said unto Elisha, 'Behold, we pray thee; the situation of this city is pleasant, as my Lord seeth; but the water is bad, and the land causes miscarriages.'* Since the water is bad and the land causes miscarriages why do they say that the city is splendid? Said R. Chanin: "It is the usual esteem in which inhabitants hold their place."

R. Chanina said: "There are three remarkable favors: The favor in which the inhabitants hold their place; the favor which a woman has for her husband; the favor which a purchaser has for his purchase."

Our Rabbis were taught: Thrice was Elisha become sick, once was the cause that he let the bears loose against the children; the second was the cause he rejected Gechazi with both hands; and the third wsa when he died:

Our Rabbis were taught: Always let the left hand repel (those deserving it), and the right hand shall invite. And not as Elisha has done with Gechazi, who he rejected with both hands, as it is written (II Kings, 5, 23-27) *And Naaman said, Give thy assent, take two talents. And he urged him. . . . Whence comest thou, Gechazi? And he said, Thy servant went not hither or thither. And he said unto him, My mind was not gone when the man turned around from his chariot to meet thee. Is it time to take money, and to take garments, and olive-yards, and vineyards, and sheep, and oxen, and man-servants, and maid-servants?* Hath then Gechazi taken all this? Behold he took only silver and garments? R. Isaac said: At that time Elisha was occupied with the study of the chapter of eight reptiles (of Tract Sabbath). (Naaman, the captain of the King of Syria, was afflicted with leprosy, and his servant girl, who was

captured from Israel, told him that if he would go to Elisha he would be cured. And when he came to him and was told to dip himself in the Jordan, he said: "They make sport of me." But the men with him said: "Go and try it, since it cannot hurt you." Whereupon he went and he bathed himself in the Jordan and was cured. And he brought all what he had with him to Elisha, but Elisha did not want to accept it from him. Gechazi, however, departed from Elisha, and hid what he took, and when he came before Elisha again he saw that the leprosy sprouted over his head). Then he said to him: You wished the time has come that you should be rewarded for [my studying of the chapter of] eight reptiles, [as you took from him the value of the eight things mentioned in this passage] *May there the leprosy of Na'aman cleave unto thee, and thy seed forever,* and he went out of his presence a leper (as white) as snow." It reads (ib. 7, 3) *And there were four leprous men at the entrance of the gate.* R. Jochanan said: "These were Gechazi and his three sons. There is a Baraitha: The impulse of man, a child and a woman, should always the left hand repel and the right hand invite."

MISHNAH: Since murderous acts were increased, the law concerning the heifer was abolished. This refers to the time of Elazar b. Dinai, who was nicknamed Techana b. P'risha, and who was later named Ben Haratzchan (the murdered). Since it increased adulterous acts the bitter water was stopped[4] and R. Jochanan b. Jochai was the one to stop it, as he based his action on the following passage (Hos. 4, 14) *I cannot inflict punishment on your daughters when they play the harlot, nor on your daughters-in-law when they commit adultery; for they themselves associate with lewd women.* Since the death of Jose b. Joezer of Zerida, and of Joseph b. Jochanan of Jerusalem, the clusters (great men) were destroyed, as it is said (Micha 7, 1) *It is no cluster to eat, no first ripe fruit for which my soul longeth.* Jochanan, the High-priest, stopped the chapter of the confession of Tithes, he also abolished certain songs of the Levites with the sounding of the fingers. (Ib. b) Until his days the striking of the hammer was heard in Jerusalem, [during the *Moed*[5]

4) See Num. 5, 19.
5) See Volume 1, page 5.

הגיע העת שאתה מבקש ליטול שכר שמונה שרצים (שם) וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך עד עולם ויצא מלפניו מצורע כשלג (שם ז) וארבעה אנשים היו מצורעים א"ר יוחנן זה גחזי ושלשה בניו. תניא ר"ש בן אלעזר אומר יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת:

משנה. משרבו הרצחנין בטלה עגלה ערופה משבא אלעזר בן דינאי ותחנה בן פרישה היה נקרא חזרו לקרותו בן הרצחן משרבו הנואפים פסקו המים המאררים וריב"ז הפסיקם שנאמר (הושע ד) לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם עם הזונות יפרדו משמת יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסף בן יוחנן איש ירושלים בטלו האשכולות שנא' (מיכה ז) אין אשכול לאכול בכורה אותה נפשי יוחנן כה"ג העביר הודיות המעשר ואף הוא בטל את המעוררין ואת הנוקפין (ע"ב) עד ימיו היה פטיש מכה בירושלים כל ימיו אין

week], when he stopped it. During all his life-time no man ever asked whether he has to give tithes from grain he bought or not, for it was a sure thing that its tithes were separated.

(Fol. 48) Since the Sanhedrin were abolished together with it were the songs which were accustomed to be heard in the wine-houses concerning which this passage said (Is. 24, 9) *Amidst singing shall they no more drink wine;* bitter shall be the strong drink to him who drinketh it. Since the death of the first prophets, the *Urim* and *Tummim* were abolished. Since the destruction of the Temple, the *Samir*[6] and the sweet honey were destroyed and trustworthy men disappeared, as it is said (Ps. 12, 2) *Help, O Lord! for the pious have ceased to be; for the truthful have failed from among the children of man.* R. Simon b. Gamaliel says in the name of R. Simon, the associate of the High-priest, "Since the destruction of the Temple there is not a single day without a curse and blissful dew did not come from heaven, the real taste of the fruit was removed." R. Simon says: "Also the fruit lost its richness."

(Fol. 49) During the Vespasian war the Rabbis issued a decree against wearing bridal and engagement crowns. During the war of Titus the Rabbis issued decrees agains brides wearing crowns and also prohibiting a man from instructing his son in the Grecian literature. In the last war, the Rabbis issue a decree that a bride shall not go out even in town in a litter, [during her wedding processions]. Our Rabbis removed the decree and permitted a bride to go under a canopy within the town. Since the death of R. Maier the composing of fables ceased; since the death of Ben Azzai scholarly students ceased; since the death of Ben Zoma, lecturers ceased; since the death of R. Akiba the honor of the Torah ceased; since the death of R. Joshua, goodness vanished from the world; since the death of Rabban Simon b. Gamaliel, draughts and locusts visited the world and troubles increased; since the death of R. Elazar b. Azariah wealth ceased from the sages; since the death of R. Chanina b. Dosa pious, active men ceased; since the death of R. Jose K'tintha, piety ceased; and why was he called K'tintha, because he was the smallest

6) See end of Gittin.

אדם צריך לשאול על הדמאי. (דף מח) משבטלה סנהדרין בטל השיר מבתי המשתאות שנאמר (ישעיה כד) בשיר לא ישתו יין ימר שכר לשותיו משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב ביהמ"ק בטל השמיר ונופת צופים ופסקו אנשי אמנה שנאמר (תהלים יב) הושיעה ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם רשב"ג אומר משום ר"ש בן הסגן משחרב בהמ"ק אין לך יום שאין בו קללה ולא ירד טל לברכה וניטל טעם הפירות רבי שמעון אומר אף ניטל שומן הפירות:

(דף מט) בפולמוס של אספסיינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס. בפולמוס של טיטוס גזרו על עטרות כלות שלא ילמד אדם את בנו חכמת יונית בפולמוס האחרון גזרו שלא תצא כלה באפריון בתוך העיר ורבותינו התירו שתצא כלה באפריון בתוך העיר משמת ר' מאיר בטלו מושלי משלים משמת בן עזאי בטלו השקדנים. משמת בן זומא בטלו הדרשנים משמת ר"ע בטלה כבוד התורה משמת רבי יהושע פסקה טובה מן העולם. משמת רשב"ג בא גוביי ורבו צרות משמת ראב"ע פסק העושר מן החכמים. משמת רבי חנינא בן דוסא בטלו אנשי מעשה. משמת ר' יוסי קטינתא פסקו החסידים ולמה נקרא שמו קטינתא שהיה קטנותן של החסידים. משמת רבי יוחנן בן זכאי

among the pious; since of the death of Rabban Jochanan b. Zakkai, the glory of learning ceased; since the death of Rabban Gamaliel the elder, the honor of the Torah was stopped, and cleanliness and abstinence died away; since the death of R. Ishmael b. Papi, the glory of priesthood disappeared; since the death of Rabbi, (the prince of the exile) humbleness and fear of sin disappeared.

GEMARA: Our Rabbis were taught, R. Phinehas b. Yaa'ir says, "Since the destruction of the Temple, learned men began to feel ashamed and aristocratic families bent their heads; men of acts were diminished, and men of power began to rule, also talebearers ruled over the righteous. There is no one who argues, who pleads, or asks for the existence of Israel, and upon whom shall we rely? Only upon our Heavenly Father."

Since wordlings increased the courts became deprived, and the deeds of man became corrupt and there is no satisfaction [to the Lord] in the world. Since respect for litigants increased at the courts, all mention of the following disappeared, (Deut. 1, 17) *Ye shall not be afraid of any man,* and application of, *Ye shall not retpect persons in judgment,* ceased. People revoked from themselves the heavenly yoke, and placed, instead, upon themselves the yoke of frail man. Since the habit of whispering among the judge while sitting at court increased, the anger of the Lord waxed strong [for advising quietly, to each and every one, how to mistreat justice], and the Shechina departed from Israel, as it is said (Ps. 82, 1) *In the midst of Judges does He judge.* Since it increased, (Ez. 33, 31) *While their heart goeth after their unlawful games,* it increased, (Is. 5, 20) *Woe unto those that say of the evil, it is good, and of the good, it is evil.* Since those who say of the evil it is good, and of the good it is evil, grew more in numbers woes increased upon the world. Since those who draw with the increased spittle (assumed aristocratic airs), the scholars decreased and the Torah had to look after its students. Since haughty people increased, the daughters of Israel began to get married to them, which caused the entire generation to become a camouflage. Is that so, has not R. Mari said: "He who is boastful is not favored even by his own household, as it is said (Haba 2, 5) *Ye, moreover,*

בטלה זיו החכמה. משמת רבן גמליאל הזקן בטל כבוד תורה ומתה טהרה ופרישות. משמת רבי ישמעאל בן פאבי בטלה זיו הכהונה. משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא:

גמ׳. ת״ר רבי פנחס בן יאיר אומר מיום שחרב בהמ״ק בושו חברים ובני חורין וחפו ראשם ונדלדלו אנשי מעשה וגברו בעלי זרוע וגברו בעלי לשון הרע ואין דורש ואין מבקש ואין שואל ועל מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים:

משרבו בעלי הנאה נתעוותו הדינין ונתקלקלו המעשים ואין נוח בעולם משרבו רואי פנים בדין בטל (דברים א) לא תגורו ופסק (שם) לא תכירו פנים ופרקו מהם עול שמים ונתנו עליהם עול בשר ודם משרבו לוחשי לחישות בדין רבה חרון אף ונסתלקה שכינה שנאמר (תהלים פב) בקרב אלהים ישפוט משרבו (יחזקאל לג) אחרי בצעם לבם הולך רבו (ישעיה ה) האומרים לרע טוב ולטוב רע משרבו האומרים לרע טוב ולטוב רע רבו הוי בעולם משרבו מושכי הרוק רבו היהירים ונתמעטו התלמידים והתורה חוזרת על לומדיה משרבו היהירים התחילו בנות ישראל להנשא ליהירים שאין דורנו רואין אלא לפנים איני והאמר רב מרי האי מאן דמייהר אפילו אאינשי ביתיה לא מתקבל שנאמר (חבקוק ב) ואף כי

wine is a treacherous dealer; the haughty man abideth not; he who enlargeth his desire even in his own house will he not be tolerated, [hence we see that he is not beloved to anyone]? Indeed in the very beginning [not knowing the exact nature] people like such a man, but at the end he is despised by them. Since the custom of the judges to force goods on private people increased, [making people their mercantile agents or their customers], bribes and the wresting of judgment thereby increased and goodness ceased from Israel. When those who say 'I accept thy favors and I shall appreciate thy favors, became numerous [in official life]; then the custom to do whatever one pleased increased among the people. The lower class became exalted and the exalted became low and the kingdom became more and more corrupt. Since selfishness increased, robberies and the hard-hearted [that closed their hearts against the poor] became numerous, who closed their hands from lending to their friends increased, transgressing thereby the passage, (Deut. 15, 9) *Beware that there be not a wicked thought in thy heart.* Since those who receive presents increased, man's days decreased and his years were shortened because it is said (Pr. 15, 27) *But he that hateth gifts will live.* Since wantonness increased, the quarrels in Israel increased; since the disciples of Shammai and Hillel became numerous, dissension increased in Israel and the Torah became like two separate Torahth.

(Fol. 48) "Since the Sanhedrin were abolished, with them was abolished the custom of singing [while in the wine-houses drinking], as it is said (Is. 24, 9) *Amidst singing,* etc." And whence do we know that this refers to the Sanhedrin? Said R. Huna, the son of R. Joshua: "The passage says (Lam. 5, 14) *The elders have ceased from the gate, young men from their singing.*" R. Udna said: "He who listens to songs will at the end suffer punishment." Raba said: "In a house where there is frequent singing destruction will be the result, as it is said (Zef. 2, 14) *Singing birds shall sing in the windows, ruin shall be on the threshholds; for the cedar waves shall be cut away.* What does *for the cedar waves shall be cut away,* mean? Said R. Isaac, "Even a house covered with cedars will at the end[7] be cut

היין בוגד גבר יהיר ולא ינוה אפילו בנוה שלו מעיקרא קפצי עלייהו ולבסוף מתזלי עלייהו משרבו מטילי מלאי על בעלי בתים רבה השחד והטיית המשפט ופסקה הטובה משרבו מקבלני טובותיך ומחזקני טובותיך רבו איש הישר בעיניו יעשה שפלים הוגבהו וגבוהים הושפלו ומלכותא אזלא ונוולא משרבו צרי עין טורפי טרף ורבו מאמצי הלב וקופצי ידים מלהלוות ועברו על מה שכתוב בתורה (דברים טו) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל משרבו מקבלי מתנות נתמעטו הימים וקצרו השנים משום שנא׳ (משלי טו) ושונא מתנות יחיה משרבו זחוחי הלב רבו מחלוקת בישראל משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל ונעשית תורה כשתי תורות:

(דף מח) פיסקא. משבטלה סנהדרין בטל השיר שנאמר (ישעיה כד) בשיר וגו׳ ומנ״ל דבסנהדרין כתיב אמר רב הונא בריה דרב יהושע דאמר קרא (איכה ה) זקנים משער שבתו בחורים מנגינתם אמר רב אודנא דשמע זמרא תעקר אמר רבא זמרא בביתא חורבא בסיפא שנאמר (צפניה ב) קול ישורר בחלון חורב בסף כי ארזה ערה. מאי כי ארזה ערה א״ר יצחק אפילו בית המסוכך בארזים מתרועע. אמר רב

7) The word *bassaff* means threshold, however if slightly changed to *bassoff* then it means "at the end."

away." R. Assi said: "From this it may be inferred that ruin of a house begins with the threshold, as it is said, *Ruins shall be on the threshold,* and if you wish I shall say it may be inferred from the following: (Is. 24, 12) *And in ruins is bitten the gate.*" R. Huna said: "Singing while at work on a ship or while plowing is permitted, but otherwise is prohibited." R. Huna caused the abolition of singing, thereupon the market became so cheap that one hundred geese were bought for a *Zuza*[8] and even for that amount there was no demand. Thereupon R. Chisda came and did not enforce the act of abolition when it came about that each goose was bought for a *Zuza* and even at that price there was not sufficient supply. R. Joseph said: "Men singing, and women responding is considered licentiousness. When women sing and men respond it is like flax placed before fire." What is the difference since both of them are prohibited? The difference is against which one we should put more efforts to have it abolished. Said R. Jochanan: "Whoever serves a banquet accompanied by four instruments of music, will bring five calamities upon the world, as it is said (Is. 5, 11) *Woe unto those that get up early in the morning, that they may run for strong drink. . . . and the harp and the psaltry, the tabaret and the pipe, and wine are in their feasts.* What is written after this (Ib., ib. 15) *Therefore were My people lead unto exile, for want of knowledge,* i.e., *this causes exile upon the world; and the honorable men suffer of famine,* i.e., *which brings hunger upon the world;* and their multitude are panting with thirst, i.e., which causes the Torah to be forgotten from its learnings, (Ib., ib. 15) *And then shall be the son of earth, and humble shall be the man,* i.e., who caused lowering down to the enemies of the Holy One, praised be He, and the word *Ish* refers to the Lord as it is said (Ex. 15, 3) *The Eternal is the Lord of war* (*Ish Milchama*). (Is. 5, 15) *And the eye of the lofty shall be hungry, who caused humbleness to Israel.* What is written afterwards (Ib., ib. 14) *Therefore hath the deep enlarged her desire,* etc.

(Ib., b) "Since the death of the first prophets the *Urim* and *Tummin* were abolished." Who are the first prophets? Said R. Huna: "Samuel, David, and Solomon." R. Nachman said: "During the days of

8) The town lost its attraction hence no one visited it.

אשי ש"מ כי מתחיל חורבא בביתא בספא מתחיל שנאמר חורב בסף ואבע"א מהכא (ישעיה כד) ושאיה יוכת שער אמר בר רב אשי לדידי חזי לי ומנגח כתורא. אמר רב הונא זמרי דנגדי ודבקרי שרי דגרדאי אסור רב הונא בטל זמרא קם מאה אווזי בזוזא ומאי סאוי חיטי בזוזא ולא איבעין אתא רב חסדא זלזל ביה איבעי אווזא בזוזא ולא אשתכח אמר רב יוסף זמרי גברי ועניין נשי פריצותא זמרן נשי וענו גברי כאש בנעורת למאי נ"מ לבטולי הא מקמי הא. א"ר יוחנן כל השותה בארבעה מיני זמר מביא חמש פורעניות לעולם שנאמר (שם ה) הוי משכימי בבקר שכר ירדפו וגו׳ והיה כנור ונבל תוף וחליל ויין משתיהם גו׳ מה כתיב אחריו (שם) לכן גלה עמי מבלי דעת שגורמין גלות לעולם וכבודו מתי רעב שמביאין רעב לעולם המונו צחה צמא שגורמים לתורה שתשתכח מלומדיה. וישח אדם וישפל איש שגורמים שפלות לשונאו של הקב"ה ואין איש אלא הקב"ה שנאמר (שמות טו) ה׳ איש מלחמה (ישעיה ה) ועיני גבוהים תשפלנה שגורמים שפלות לשונאיהם של ישראל ומה כתיב אחריו לכן הרחיבה שאול נפשה וגו׳:

(ע"ב) פיסקא. משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים. מאן נביאים הראשונים א"ר הונא שמואל ודוד ושלמה רב נחמן אמר בימי דוד זמנין סליק וזמנין לא סליק שהרי שאל

David it sometimes happened that the *Urim* and *Tummim* responded and sometimes they did not respond; for when Zadok the priest asked in the *Urim* and *Tummim* they did respond to him, while when Abiator asked they did not respond to him, as it is said (II. Sam. 15, 24) *And Abiator went up.*" Rab and Samuel raised the following objection, (II Chr. 26, 5) *And he set himself to seek God in the days of Zechariah, who had understanding in the division of God.* Does this not refer to the *Urim* and *Tummim?* [Hence they were in existence after the days of Solomon]. Nay, this refers to prophesy. Come, listen to the following: Since the destruction of the first Temple, the towns with their open space [that had been assigned to the Levites], were abolished and the use of the *Urim* and *Tummim* were stopped, royalty also ceased from the House of David, and if someone will whisper to you the passage (Ez. 2, 63) *And the Tirshatha said unto them that they should not eat of the Holy things till there should stand up a priest with the Urim and Tummim,* [which shows that it was in existence during the days of Ezra]. Say to him: "This passage is to be taken allegorically, just as one says to his friend, 'Until the resurrection of the dead and Messiah the son of David will come;'" [hence we see that they nevertheless were in existence prior to the destruction of the Temple and not as explained by R. Huna that it was only in the days of Solomon]. R. Nachman, however, explained that the first prophets include all the prophets with the exception of Haggai, Zechariah and Malachi, who are called the last prophets, as we are taught: Since the death of the last prophets, Haggai, Zechariah and Malachi, the Holy vision disappeared from Israel and they were still making use of a Heavenly voice, etc.

"Also the use of the *Shamir* had stopped." Our Rabbis were taught: The *Shamir* is that with which Solomon built the Temple, as it is said (I Kinfis 6, 7) *And the house, when it was in building was built of entire stones, etc.* R. Juda says: "This is to be taken literally." R. Nechemia said to him: "How is it possible to think so? Behold, it is said (Ib., 7, 9) *All this were of heavy stones hewn after a fixed measure sawed with the saw inside and outside?* We must therefore say that the meaning of the pass-

צדוק ועלתה לו שאל אביתר ולא עלתה לו שנאמר (ש"ב טו) ויעל אביתר מתיב רבה בר בר שמואל (ד"ה ב כו) ויהי לדרוש אלהים בימי זכריהו המבין בראות האלהים מאי לאו באורים ותומים לא בנביאות ת"ש משחרב בהמ"ק ראשון בטלו ערי מגרש ופסקו אורים ותומים ופסק מלך מבית דוד ואם לחשך אדם לומר (עזרא ב) ויאמר התרשתא להם אשר לא יאכלו בקדש הקדשים עד עמוד הכהן לאורים ותומים אמור לו כאדם שאומר לחבירו עד שיחיו מתים ויבא משיח בן דוד אלא אמר רב נחמן מאן נביאים הראשונים לאפוקי חגי זכריה ומלאכי דאיקרו אחרונים דתניא משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מישראל ועדיין היו משתמשין בבת קול וכו':

פיסקא. בטל השמיר ת"ר שמיר שבו בנה שלמה את בהמ"ק שנאמר (מ"א ו) והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה וגו' דברים ככתבן דברי רבי יהודה א"ל רבי נחמיה וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר (שם ז) כל אלה אבנים יקרות במדות גזית ומגוררות במגרה בבית ומבחוץ אלא מאי לא נשמע בבית

age (Ib. 6, 7) [*So that neither hammer, nor axe nor any tool of iron*] *heard in the house while it was in building,* means that it was prepared outside and then brought inside." R. Nachman said: "The opinion of R. Juda concerning the stones of the Temple, appeals to me and likewise the words of R. Nachemia, as far as the stones of Solomon's own palace that every kind of tool was used." But according to R. Nechemia, then why was the *Shamir* necessary? The latter was necessary for the stones of the *Ephod,* as we are taught in a Baraitha; The Stones of the *Ephod,* it was not written upon them with ink, because it is said (Ex. 28, 11) *Like the engraving of a signet,* nor was it marked with a cutting tool, for it is said *Bemiluotham,* which means that nothing should miss. We must therefore say that they wrote with ink on the stone and they brought the Shamir and the marks which were outside, were shown to it which caused the stones to split by themselves like a date which splits itself during the summer time and nothing is missing of it, or like the earth that divides itself during the winter time in places and nothing is missing. Our Rabbis were taught: The *Shamir* was created as big as a barley and she exists since the day of creation and no hard thing can withstand it. How is it preserved? She is kept covered with tufts of wool and placed in a leaden tube filled with barley bran.

"And trustworthy men ceased." What does "trustworthy men" mean? Said R. Isaac, we are taught in a Baraitha that R. Elazar the Great, says: "Whoever has bread in his basket [for today] and says 'What shall I eat tomorrow?' such a man is considered as wanting in faith." And this is meant by R. Elazar who said: "What is the meaning of the following passage (Zach. 4, 10) *For who hath despised the day of its small things*: This means who caused the righteous that their set tables should be destroyed in the future world, because of their smallness of belief; for not having had sufficient belief in the Holy One, praised be He." Raba said: "This passage refers to the minors of the wicked in Israel that died during their father's life-time. They will say to Him: 'Sovereign of the Universe, since thou art going to punish them, why then hast thou made the teeth in their mouths blunt.'" (i.e., if thou intendest to punish them in

בהבנותו שהיה מתקנן מבחוץ ומכניסן מבפנים אמר רב נחמן נראין דברי ר' יהודה באבני מקדש ונראין דברי רבי נחמיה באבני ביתו ולר' נחמיה שמיר למה לי לאבני אפוד כדתניא אבנים הללו אין כותבין עליהם בדיו משום שנאמר (שמות כח) פתוחי חותם ואין מסרטין עליהם באיזמיל (משום) שנאמר (שם) במלואותם אלא כותבין עליהם בדיו ומביא שמיר ומראה להם מבחוץ והם מתבקעים מאליהם כתאנה שמתבקעת בימות החמה ואינה חסרה כלום וכבקעה זו שנבקעת בימות הגשמים ואינה חסרה כלום. ת"ר שמיר זה ברייתו כשעורה ומששת ימ"ב נברא ואין כל דבר קשה יכול לעמוד בפניו וכיצד מצניעין אותו כורכין אותו בספוגין של צמר ומניחין אותו באיטוני של אבר מלאה סובין שעורין:

פיסקא. ופסקו אנשי אמנה מאי אנשי אמנה א"ר יצחק אלו בני אדם המאמינים בהקב"ה. דתניא ר"א הגדול אומר מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר אינו אלא מקטני אמנה והיינו דא"ר אלעזר מ"ד (זכריה ד) כי מי בז ליום קטנות מי גרם לצדיקים שיתבזבז שלחנם לע"ל קטנות שהיתה בהם שלא האמינו בהקדוש ב"ה. רבא אמר אלו קטנים בני רשעי ישראל שמבזבזים דין אביהם לע"ל אומר לפניו רבש"ע מאחר שאתה עתיד ליפרע מהם למה אתה הקהית שיניהם בם:

the hereafter, why didst thou cause them grief while living)?

R. Illai b. Barachia said: "Were it not for the prayer of David all Israel would have been cheap peddlers, as it is said (Ps. 9, 21) *Place, O Lord, fear over them; let nations know that they are but mortals, Selah.*" R. Illai b. Barachia said further: "Were it not for the prayer of Chabakuk the prophet, two scholars would have been compelled to cover themselves with one cloak and study the Torah, as it is written (Hab. 3, 2) *O Lord, I have heard Thy fame and was afraid; O Lord, my work—in the midst of the years of sorrow revive Thou it.* Do not read *in the midst of the years,* but *in the midst of two.*'"[9] R. Illai b. Barachia said further: "Two scholars who walk on the road without discussing the words of the Torah deserve to be burned, as it is said (II Kings 2, 11) *And it came to pass, as they went on speaking, as they were going, that behold, there came a chariot of fire, and horses of fire, and parted them both asunder; and Elijah went up by storm and wind to heaven,* etc. The reason for their not being burnt is because they were going and speaking, hence if they would not have been speaking they would have been burned." R. Illai b. Baracha said further: "Two scholars who live in one town and are not fond of discussing *Halacha,* one will die and the other will be exiled, as it is said (Deut. 4, 42) *That thither might flee the man-slayer, who should kill his neighbor without knowledge,* and the word *unawares* applies to nothing else but the Torah, as it is said (Hos. 4, 6) *My people are destroyed for lack of knowledge.*" R. Juda, the son of R. Chiya said: "Whoever studies the Torah while in state of poverty, his prayers will be answered, as it is said (Is. 30, 19) *For all people of Zion, that shall dwell in Jerusalem! Thou shalt indeed not weep; He will be surely gracious unto thee at the voice of thy cry,* etc. Immediately after this, it is written, *And the Lord will give you bread in adversity, and water in oppression.*" R. Acha b. Chanina says: "For such a man even the court of Heaven is not shut up, as it is said in the above passage, *And thy teachers shall not have to hide themselves in a corner any more.*" R. Abahu said: "Such an action will even be rewarded to receive the Divine

א"ר אילעא בר ברכיה אלמלא תפלתו של דוד היו כל ישראל מוכרי רבב שנאמר (תהלים ט) שיתה ה' מורה להם ידעו גוים אנוש המה סלה. וא"ר אילעא בר ברכיה אלמלא תפלתו של חבקוק היו שני ת"ח מתכסים בטלית אחד ועוסקים בתורה שנאמר (חבקוק ג) ה' שמעתי שמעך יראתי ה' פעלך בקרב שנים חייהו א"ת בקרב שנים אלא בקירוב שנים. ואמר רבי אילעא בר ברכיה שני ת"ח ההולכים בדרך ואין ביניהם ד"ת ראויין לישרף שנאמר (מ"ב ב) ויהי המה הולכים הלוך ודבר והנה רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם ויעל אליהו בסערה השמימה וגו' טעמא דאיכא דבור הא ליכא דבור ראויין לישרף. וא"ר אילעא בר ברכיה שני ת"ח הדרין בעיר אחת ואין נוחין זה לזה בהלכה אחד מת ואחד גולה שנאמר (הושע ד) נדמו עמי מבלי הדעת. אר"י בר' דר' חייא כל העוסק בתורה מתוך דוחק תפלתו נשמעת שנאמר (ישעיה ל) כי עם בציון ישב בירושלים בכו לא תבכה חנון יחנך לקול זעקך וגו' וכתיב בתריה (שם) ונתן ה' לכם לחם צר ומים לחץ ר' אחא בר חנינא אומר אף אין הפרגוד ננעל לפניו שנאמר (שם) ולא יכנף עוד מוריך רבי אבהו אמר אף זוכה

9) The word *Shanmim* (years) is spelled as *Sh'naim,* which means two.

presence, as it is said in the same passage, *But thy eyes shall see thy teachers.*"

"There is not a day in which the curse, etc." Said Raba: "There is not a day in which the curse increases from that of its previous day, as it is said (Deut. 28, 67) *in the morning thou wilt say, 'Would it were even,' and at the even thou wilt say, 'Would it were morning.* Shall I assume that this means that the morning refers to the morrow; if so what does he know what will happhen to-morrow that he works for it, we must therefore say that it refers to the previous day. And since the curse is so great, on what merits does the world exist? Upon the merits of reciting *K'idusha D'Sidro, K'dushah* (desology) after the lesson of the day, and upon reciting the Amen, mentioned in the *Kaddish*[10] after the lecture, as it is said (Job 10, 22) *A land of utter gloom, as of the darkness of the shadow of death, without and order, and the light of which is like utter gloom.*" "And the dew does not come down with a blessing, and the fruits have not their proper tastes." We are taught in a Baraitha, R. Simon b. Elazar says: "The cleanliness which ceased from Israel destroyed the proper taste of fruit and their smell; the abolition of Tithes caused the loss of the fat of the grain." R. Huna found a certain fat fig of a certain place Chanuni, he wrapped it in his cloak and when his son Rabba came he said to him: "I smell a fine odor from you," he said to him: "My son thou possessest a spirit of cleanliness," and therefore he gave it to him. Meanwhile Raba, the latter's son, came and took it away from him, and R. Huna then said to his son: "My son thou hast rejoiced my heart, but hast at the same time blunted my teeth." And this is meant by the maxim of the people, the love of a father for his son, and the love of a son for his children. R. Acha b. Jacob helped along his grandson R. Jacob. When the latter grew old, whenever his grandfather asked him for a drink of water he said: "Am I your son? I am only your grandson." And this is also meant by the Maxim of the people. "Raise me, raise me, nevertheless I will only remain your grandchild."

R. Joshua says: "Since the destruction of our Temple the scholars become like plain teachers, the teachers like the disciples; the

10) A prayer, recited in memory of the dead.

ומקבל פני שכינה שנאמר (שם) והיו עיניך רואות את מוריך:

פיסקא. אין יום שאין בו קללה וכו'. אמר רבא כל יום ויום מרובה קללתו משל חברו שנאמר בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר הי בקר אילימא בקר דלמחר מי ידע מאי הוי אלא דחליף ואזל ואלא עלמא אמאי קאי אקידושא דסדרא ואיהא שמיה רבא דאגדתא שנאמר (איוב י) ארץ עיפתה כמו אופל צלמות ולא סדרים ותופע כמו אופל הא יש סדרים תופיע מאפל: (פיסקא) ולא ירד טל לברכה וניטל טעם הפירות תניא ר"ש בן אלעזר אומר טהרה בטלה טעם הפירות וריחם מעשר ביטל שומן דגן רב הונא אשכח תמרתא דחנוניתא כרכה בסודריה אתא רבה בריה א"ל קא מורחנא מינך ריחא דחנוניתא א"ל בני טהרת יש בך יהביה ניהליה אדהכי אתא רבא (אבא) בריה שקלה יהבה א"ל בני שמחת את לבי והקהית את שיני (היינו) דאמרי אינשי רחמי דאבא אבני ורחמי דבני אבני דהוה להו (ליה) רב אחא בר יעקב איטפיל ביה בר' יעקב בר ברתיה כי גדל א"ל אשקיין מיא א"ל אטו ברך אנא בר ברתך אנא והיינו דאמרי אינשי רבי רבי בר ברתך אנא:

רבי יהושע אומר מיום שחרב בית חמדתנו

disciples like the ordinary man; and the ordinary men became more and more abandoned. None is asking nor is anyone desiring [the teaching of God]. Upon whom can we rely for help in such a time? Only upon our Heavenly Father.

[11]At the heels of Messiah boldness will increase, distracting times prevail,
Vines bear abounding fruit to no avail,
When oft-repeated feasts their wealth assail.
In vain the government dictate commands,
No admonition long respected stands.
The halls of learning changed to dens of shame;
Bright Gabalene becomes an empty name,
And Galilea hurled from pride and fame.
Homeless, from town to town, the settlers go,
And none be found to mitigate their woe.
The wisdom of the sage will be in bad repute,
God-fearing men despised, great justice mute,
And golden-winged truth lie prostitute.
The wrinkled cheek of age with shame will burn,
When from its counsels wise the youth shall turn.
Before the minors the aged rise,
The son his father both degrade, despise,
The daughter her own mother tyrannize,
Domestic discord reign supreme, and all upon the master of the house shall fall!
To barefaced sin the people fall a prey,
And world-worn parents not their sons' decay.
In whom is now our hope, in whom our trust?
In the Almighty! in the Great and Just!"

"During the Vespasian war it was decreed against, etc. Also that a man shall not teach his son *Greek* education." Our Rabbis were taught, Once when the Hasmonean kings were engaged in a civil war it happened that Hyracanus was without Jerusalem and Aristobulus within. Every day the besieged let down a box containing gold *denarim*, and received in return lambs for the daily sacrifices. There happened to be an old man in the city who was familiar with the Greek language, and he hinted to the besiegers in the Greek language that so long as the Temple services were kept up the city could not be taken. The next day accordingly, when the money had been let

11) Taken from Shekles poetry of the Talmud.

שרי חכימיא למהוי כספריא וספריא כתלמידייא ותלמידייא כעמא דארעא ועמא דארעא (ע"ג) אזלא ומנוולה (ודלדלה) אין דורש ואין מבקש על מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים:

בעקבות המשיח חוצפא יסגי ויוקר יהא (יאמירו) הגפן תתן פריה והיין ביוקר (פי' שמשתכרין) והמלכות תהפך למינות ואין תוכחת בית הועד יהיה לזנות. והגליל יחרב. והגבלן ישום ואנשי הגבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו וחכמת סופרים תסרח ויראי חטא ימאסו והאמת תהא נעדרת נערים ילבינו זקנים גדולים יעמדו מפני הקטנים בן מנבל אב בת קמה באמה כלה בחמותה אויבי איש אנשי ביתו פני הדור כפני הכלב הבן לא יתבייש מאביו ועל מי יש לנו להשען אלא על אבינו שבשמים:

פיסקא. בפולמוס של אספסיינוס קיסר גזרו וכו' ושלא ילמד אדם את בנו חכמת יונית ת"ר כשצרו מלכי בית חשמונאי זה על זה וכו'

down, they sent a pig in return. When about half way up, the animal pushed with its feet against the stones of the wall, and thereupon an earthquake was felt throughout the land of Israel to the extent of four hundred miles. At that time a decree was issued: "Cursed be he that rears swine, and he who teaches his son the Greek literature." "Since the death of R. Juda." Our Rabbis were taught: With the death of R. Eliezer the scrolls were hidden.

With the death of R. Joshua real thinking and planning became to naught. With the death of R. Akiba deep scholarship was abolished, and the fountains of wisdom were stopped off. With the death of R. Elazar b. Azaria, the crown of wisdom ceased, for the crown of wisdom is the sages' wealth, and since he died there was no wealthy scholar. With the death of R. Chanina b. Dosa, there ceased men of action. With the death of R. Jose b. Katintha, real piousness ceased. Why was he called R. Jose b. Katintha? Because he was the smallest among the pious. With the death of Ben Azzai devotional study of the Torah ceased. With the death of Ben Zoma real expounders of the Torah ceased. With the death of Rabban Simon b. Gamaliel, collectors for taxes came and the troubles of Israel increased. With the death of Rabbi, the troubles increased twofold. With the death of Rabbi humbleness and fear of sin ceased to exist. R. Joseph said to the scholar [who read that before him], "Do not read humbleness, for I am here, [who am also a humble-man]." R. Nachman b. Isaac said to Rab: "Do not read fear of sin, for I am here." R. Phinehas b. Ya'ir says: "Carefulness brings to cleanliness, etc. The Holy Suirit will bring one to live to the time of resurrection, and resurrection will come through Elijah, his memory be blessed, the Lord shall reward us to see him come within our days. Amen.

END OF SOTA.

משמת ר׳ אליעזר נגנז ס"ת משמת ר׳ יהושע בטלו עצה ומחשבה משמת רבי עקיבא בטלו זרועי תורה ונסתמו מעינות החכמה משמת ר׳ אלעזר בן עזריה בטלה עטרת חכמים שעטרת חכמים עשרם משמת ר׳ חנינא בן דוסא בטלו אנשי מעשה משמת אבא יוסי בן קטינתא בטלו חסידים ולמה נקרא שמו אבא יוסי בן קטינתא שהיה מקטני חסידים משמת בן עזאי בטל השקדנים משמת בן זומא בטלו הדרשנים משמת רשב"ג עלה גובאי ורבו צרות משמת רבי הוכפלו הצרות משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא א"ל רב יוסף לתנא לא תיתני ענוה דאיכא אנא א"ל רב נחמן בר יצחק לתנא לא תיתני יראת חטא דאיכא אנא. רבי פנחס בן יאיר אומר זהירות מביאה לידי נקיות רוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים ותחיית המתים באה על ידי אליהו זכור לטוב המקום יזכנו לראות בביאתו ב"ב אמן:

סליק לה מסכת סוטה.